

Nyt. szám: 18/0251

53

~~211/0797~~

Teljesen 10/1993 KCSF i. (132)
alapján
~~TITKOS~~

Kl. sz.: 204/042

9h. ch. 13. 220 Nyt. sz.:

HADTÁP BIZTOSÍTÁS

3

Erkezett:
1991-03-28 nap

XIV. ÉVFOLYAM
1981. 3. SZÁM

MEGJELENIK NEGYEDÉVENKÉNT
AZ MNHF-SÉG BELSŐ KIADVÁNYA

51/78

~~51/28~~ 120/82

81/42

TITKOS

„A hadtápbiztosítás magában foglalja mindazokat a rendszabályokat, amelyek a hadtáp megszervezésére, valamint a csapatok anyagi, technikai, egészségügyi és egyéb irányú biztosítására és kiszolgáltatására irányulnak.”

[MN Harcászati Szabályzat (bo.-e.) 47. pont.]

HADTÁPBIZTOSÍTÁS

1981

3

MN HADTÁPFŐNÖKSÉG BELSŐ KIADVÁNYA

Készült: 650 pld.-ban
Egy pld.: 92 lap
Snsz.: 28/50

Szerkeszti: a Szerkesztő Bizottság
A Szerkesztő Bizottság elnöke: Dr. Lapos Mihály vezérőrnagy
Szerkesztőség: Budapest XIII., Dózsa György út 49/a. MN HTP Törzs
Felelős szerkesztő: Tóth József alezredes
Felelős kiadó: Elekes János ezredes

A HADTÁPBIZTOSÍTÁS ELMÉLETE

A csapatok hadtápbiztosításának néhány aktuális kérdése a „BÁSTYA-81” gyakorlat kapcsán

*Dr. Lapos Mihály vezérőrnagy,
a hadtudományok kandidátusa*

A „BÁSTYA-81” gyakorlat jellege, mérete, résztvevői és a feldolgozott oktatási kérdések a korábbiaknál lényegesen nagyobb lehetőséget adtak a csapatok hadtápbiztosítására kidolgozott legújabb elvek ellenőrzésére, a különböző tagozatok közötti összefüggések és a kívánatosnak mondható együttműködés tartalmának, formájának és módszerének feltárására.

A gyakorlaton kísérleti jelleggel megvizsgáltuk a központhadtáp helyét, szerepét, a központhadtáp szétbontakozásának és a hadművelet megvívásának különböző időszakaiban. Következtetésként megállapítható, hogy a központhadtáp a csapatok hadtápbiztosításában alapvető meghatározó helyet és szerepet tölt be. Összekötő kapocs a népgazdaság és a fegyveres erők között, teljes súlyával, erejével és lehetőségeivel mind béke, mind háború esetén gondoskodik a népgazdaságtól átvett fegyverzet, anyagi, technikai eszközök csapatokhoz történő eljuttatásáról, a csapatok mindennemű szükségletének kielégítéséről, a betegek, sebesültek gyógykezeléséről és az egész hadtápbiztosítási rendszer működési feltételének megteremtéséről.

Az is megállapítható, hogy az elvonuló szárazföldi csapatok megbízható hadtápbiztosítása szükségessé teszi azt, hogy a központhadtáp rendelkezzen olyan feltételekkel, mozgó hadtápcsoportokkal, amelyek a ténykedő hadsereget követve képesek napi 6–8 ezer tonna anyag utánszállítására, több ezer sérült ellátására, kiürítésére, nagyszámú technika és fegyverzet javítására, a hadtáp működési feltételek biztosítására, ennek kapcsán a hadtáp megbízható őrzésére és védelmére, legalább két katonai gépkocsi út, egy vasúti irány berendezésére és üzemeltetésére. E csapatok létét alapvetően az a tény teszi szükségessé, hogy a hadsereg csapatai a támadó hadművelet (1. sz. mell.) során olyan távolságra távolodnak el a központhadtáp ellátó bázisaitól, amelyet a hadsereg-hadtáperők már áthidalni nem képesek.

Az elvonuló csapatok hadtápbiztosításának vezetése tekintetében levonható az a következtetés, hogy a központhadtáp előretolt lépcső mozgó csapatainak vezetésére tartalék hadtápvezetési pontot célszerű telepíteni. A tartalék hadtápvezetési ponton települő állomány alapvető feladata a csapatok alkalmazásának megszervezése és vezetése mellett az, hogy megvalósítsa a fronthadtáppal az együttműködést, és a front egységes hadtápbiztosítási tervében foglalt feladatokra

vonatkozóan a hadsereghadtáp részére a szükséges utasításokat kiadja (az anyagi eszközök szállítására, a sebesültek kiürítésére, szakosított szakorvosi kezelésére) szervezze, hangolja össze a mozgó hadtápcsoportok manőverét a fronthadtáp erőinek manőverével. A vezetés folyamatosságának érdekében nélkülözhetetlen az összekötő operatív csoportok, tisztek kölcsönös kikülönítése, cseréje.

Az elvonuló szárazföldi csapatok hadtápbiztosítása érdekében megkülönböztetett figyelmet kell fordítani a különböző tagozatok közötti együttműködés szervezésére. E tekintetben a front egységes hadtápbiztosítási terve alapján az együttműködés megszervezésében meghatározó szerepe van a központhadtáp előretolt lépcső vezetésére telepített tartalék hadtáphegység pontnak. Különösen fontos az erők és eszközök alkalmazási rendjének meghatározása, összehangolása, ha a hadsereghadtáp feladatait irányok szerint megosztva végzi.

Ilyen helyzetben célszerű, ha a központhadtáp erői is irányok szerint bontakoznak szét és feladataikat az egyes irányokban ténykedő erők hadtápbiztosítása érdekében végzik. A hadseregarancsnok hadtáphelyettes felelősségének csorbítása nélkül a hadtáphegységet is irányok szerint kell szervezni a szükséges kölcsönös információ biztosításának az igényével.

A központhadtáp vonatkozású tapasztalatokon túlmenően a gyakorlat mind a hátsószárazföldi csapatok, mind az elvonuló szárazföldi csapatok hadtápbiztosítása tekintetében számos fontos következtetés levonására adott lehetőséget.

Az első és egyik legfontosabb az, hogy tovább kell kutatnunk a különböző haderőnemek, seregtestek és csapatok közötti együttműködés tartalmát, területeit és módszereit. Alapvetően hasznos volna részletében kimutatni, hogy milyen módon és milyen irányban célszerű megvalósítani az együttműködést és azt, hogy mit várhatunk az együttműködés fészes megszervezésétől a következő területeken: a különböző hadtáperők és -eszközök manővere, az utak igénybevételének rendje; az utak forgalomra történő berendezése és egymásnak történő kölcsönös átadása; az anyagi eszközök együttes alkalmazása, manővere; a hadszíntéren levő szolgáltató kapacitások igénybevétele; az ellenséges diverziós csapatok és alakulatok támadásainak elhárítása; a tömegpusztító fegyverek alkalmazása következményeinek felszámolása; a hírdendezési kölcsönös felhasználása; a katonai és polgári kórházak egyidejű közös igénybevétele.

A hátsószárazföldi csapatok megbízható hadtápbiztosítása szempontjából ismételtelen igazolódott annak helyessége, hogy egy háború esetére fel kell készülni a területi és decentrumokon keresztül történő ellátás megvalósítására. Ennek megvalósítása kettős feladat végrehajtását követeli tőlünk. Egyrészt meg kell teremteni a központhadtápban a területi ellátás, másrészt a seregtestek részéről az egyes ellátócsapatokra épített decentrumokon keresztül történő ellátás feltételeit. A területi ellátás megvalósítása céljából nem szükséges ragaszkodni a szakosított raktárak fenntartásához, ugyanis nem vagyunk abban a helyzetben, hogy területenként valamennyi szakanyagra vonatkozóan önálló raktárral rendelkezünk. Ezért előtérbe kell állítani az úgynevezett vegyesraktárak létrehozását. Ennek leggazdaságosabb módja a jelenlegi raktárhálózat felhasználása, átrendezése, nagyobb szakmai raktárakba különböző fegyvernemi szakanyag-raktárrészelemek szervezése és ezzel együtt a hadászati készletek decentralizált tárolása. Ezt még akkor is célszerű megvalósítani, ha békében készletgazdálkodási - takarékosági - okokból ezen raktárrészeleket a csapatok ellátásába nem kapcsoljuk be.

A másik vonatkozásban az ellátó decentrumok tekintetében nyugodtan ki mondhatjuk, hogy ma már megfelelő tapasztalatokkal rendelkezünk ahhoz, hogy

az ellátó csapatok vonatkozásában a szükséges szervezeti konzekvenciákat levonjuk.

A háterszágban működő csapatok hadtápbiztosítása tekintetében ugyancsak fontos következtetéseket lehet levonni a laktanyákban visszahagyott kiegészítők igénybevétele, a mozgókészletek feltöltésének rendje, gyakorisága és az információáramlás tekintetében.

A laktanyában visszahagyott kiegészítők vonatkozásában helyesnek bizonyult az a döntés, mely szerint ezen kiegészítők felhasználására az a csapat kap jogosultságot, amely a laktanyát elfoglalja. Ez kedvezően befolyásolja a háterszágban működő csapatok ellátását, ugyanakkor annak kapcsán, hogy ezen csapatok kötelezettek jelentésük a központi szervek megfelelő adatokkal rendelkezni ahhoz, hogy esetleg ezen kiegészítők egy részével manőverezzenek. Jó volna, ha ez a rendszer nem csak a hadtápanyagokra, hanem valamennyi anyagra vonatkozóan kiterjesztésre kerülne.

A mozgókészletek feltöltése és az információáramlás tekintetében további tanulmányozást és tapasztalatgyűjtést igényelnek a következő megállapítások. A háterszágban működő csapatok tekintetében egyes kiemelt csapatok és anyagok kivételével nem kell követelménynek tekinteni a mozgókészletek naponkénti feltöltését. Ez a megállapítás az alábbi indokokkal magyarázható: a háterszágban ténykedő csapatok jelentős részénél a naponkénti anyagfogyasztás alacsony szintű; a naponkénti feltöltés rendkívül módon megosztaná, zavarná a központi raktárak munkáját. Úgy tűnik elegendő a kiegészítők feltöltése akkor, ha a mozgókészlet 50%-a elfogyott. Hasonló a helyzet az információ gyakoriságának vonatkozásban is. (2. sz. mell.) Ezen csapatok tekintetében – a kiemelt csapatok kivételével – elegendő, ha naponta jelentik az ellenség által mért csapások következtében elszenvedett veszteségeket és 5 naponként terjesztenek fel összefoglaló jelentést. Ezzel a megoldással a vezetőszervek a veszteségek tekintetében folyamatos információval rendelkeznek, melynek alapján a nélkülözhetetlen operatív intézkedések megtételére képesek s ugyanakkor megszabadulnak a vezetés számára kevés „hasznot” hozó nagytömegű információs adatok feldolgozásától.

A kiselekttronikus számítógépek elterjedése és telepítése kapcsán mint lehetőség kínálkozik ezen eszközök háborús időszakban történő stacionális felhasználására. A háterszágban működő csapatok tekintetében ez figyelemreméltó lehetőség, melyet célszerű tanulmányozni, majd kimunkálni azt a rendszert, amely biztosítja az információ gyors, pontos továbbítását és feldolgozását.

A gyakorlat tapasztalatainak előzetes elemzése más egyéb, a hadtáptörzsek tevékenységével összefüggő fontos következtetések levonására is lehetőséget ad.

Mindenekelőtt célszerű, ha a hadtápbiztosítás tervezésével és a csapatok ellátásának ütemezésével kapcsolatos kérdésekről szólunk. Az anyagi biztosítás seregtest szintű tervezése, mint közismert a következő időszakokra vonatkozóan kell, hogy történjen: a) a hadművelet egészére; b) a hadművelet közelebbi és távolabbi feladatának időszakára külön-külön és összességében; c) a közelebbi feladat időszakára vonatkozóan: a támadó hadművelet első napjára részletesen és csapatonként, a további napokra naponkénti felbontásban a seregtestre vonatkozóan. Ezen túlmenően amennyiben a hadművelet irányok szerint bontakozik ki, úgy ezt a tervező munkában célszerű érvényesíteni.

Az ilyen irányú és tartalmú tervező munka lehetőséget ad arra, hogy a naponkénti átlag szükségletet megközelítően elfogadható pontossággal megállapít-

suk, melynek alapján seregestest szinten megvalósítható az anyagi eszközök utánszállításának tervezése és végrehajtása a csapatok igénylésétől függetlenül.

Ezt a gondolatot nagyon szeretném kihangsúlyozni, mert alapvetően ez a módszer biztosítja a csapatok időbeni anyagellátását, annak a sokirányú koordináló tevékenységnek az elvégzését, amely az anyagi eszközök utánszállításának szervezésére és végrehajtására vonatkozásában a parancsnok hadtáphelyettesre hárul.

A csapatok hadtápbiztosításának tervezése és végrehajtása tekintetében szólni kell egy olyan jelenségről, amely a gyakorlatokon esetenként visszatér. *Lényege:* az előjáró tagozat erőinek és eszközeinek megóvása, tartalékolása a hadművelet későbbi időszakában megoldandó feladatokra. Ez a törekvés alapvetően helyes. De csak akkor, ha nem eredményez olyan helyzetet, hogy az alsóbb tagozatok nagy erőfeszítés árán végzik feladataikat, a felsőbb tagozatok hadtáperői pedig valahol „munkanélkül” várakoznak, esetleg az ellenség úgy semmisíti meg azokat, hogy lényegében a felmálházáson kívül a csapatok hadtápbiztosítása érdekében semmit sem tettek. E módszerrel ellentétben időszerű volna szemléletet változtatva oly módon dolgozni, hogy a hadművelet előkészítő és első napjainak időszakában megfelelő számvetések alapján közelítsük az anyagokat a csapatokhoz, melynek eredményeként a különböző tagozatok leterhelése arányosabb lesz, az anyagi eszközeinket pedig az ellenséggel szemben a decentralizálás kapcsán biztonságosabban megóvjuk.

Ezt a módszert a szükségleteknek megfelelően tervszerűen célszerű alkalmazni. Ez a téma azért kívánczik ide, mert az erők „túlzott” tartalékolásra való törekvése ezen a gyakorlaton oda vezetett, hogy a támadó hadművelet első két napjára vonatkozóan – mivel a sebesültek szállítását a Vegyes Kórházbázisokra kellett kiüríteni –, a segélynyújtás mérvét első orvosi segélynyújtásra szűkítették le. Ez a követelmény oda vezetett, hogy a támadó harc első napján a magasabbegységek, sem az egészségügyi zászlóalj, sem az egészségügyi osztag telepítését nem tervezték, és talákoztunk olyan példátlan megoldással is, hogy az egészségügyi osztag valamennyi orvosával az alárendelteket erősítették meg.

Ez a megoldás semmivel sem indokolható, mivel a magasabbegységeknél a sebesültek száma várhatóan elérte az 1200–1500 főt, és figyelmen kívül hagyták azt a követelményt, hogy a sebesülteket a sebesüléstől számított 6 órán belül szakorvosi ellátásban kell részesíteni. Az ilyen megoldásért súlyos árat kellene fizetni.

Ez a megoldás arra is felhívja a figyelmet, hogy nagyon időszerű, az egészségügyi biztosítás elméletének teljes terjedelemben újbóli feldolgozása – felújítása.

A csapatok hadtápbiztosításának szervezése kapcsán már korábban is, de ezen a gyakorlaton erőterjesebben jelentkezett annak az igénynek a megvalósítása, mely szerint nem elég a csapatok hadtápbiztosítására vonatkozó elhatározást meghozni, hanem annak végrehajtását meg is kell tervezni. Az igaz, hogy a hadtápbiztosítási terv nem más, mint az elhatározás végrehajtásának részletes kimunkálása. A hadtáptörzsek ennek a követelménynek megfelelően készítik a hadtápbiztosítási tervet, azonban a végrehajtás részletes problematikáját többségében nem tekintik át. Az utóbbi években különböző törzsekben a részletek kimunkálására vonatkozóan nagyon szép kezdeményezéseket tettek, tartalmas és számvetésekkel indokolt részletes grafikonokat dolgoztak ki, gondoljanak csak a szállítási grafikonokra, a sebesültek kiürítésére vonatkozó számvetésekre stb. Saj-

nálatos azonban, hogy ezek csak egyes részleteket ölelnek fel, átfogóan nincs feldolgozva a feladatok végrehajtásának rendje.

E témát érintve külön és kiemelten kell szólni arról a gondról, amely a szállítások végrehajtásának megszervezését érinti. Mint ahogy utaltam rá e feladatok végrehajtására nagyon szép, tartalmas grafikonok készülnek. E grafikonokkal azonban van egy alapvető gond. Egyrészt önállóak, a végrehajtás rendjének meghatározásakor az esetek többségében nem veszik figyelembe a csapatok és azok harcrendi elemeinek manővereit, mozgásait, valamint az anyagi eszközök kiszállításának időszakában az alsóbb hadtáptagozatok helyzetét. Ezért a szép és tartalmas grafikonok realitása megkérdőjeleződik, melynek kapcsán úgy jellemezhetők, hogy csupán szépek.

Mi a kiút? Mindenekelőtt az, hogy az elhatározás végrehajtásának megszervezésére vonatkozó kezdeményezést, törekvéseket teljessé kell tenni, nem csak egyes részleteket kell kiemelni, hanem átfogóan kell megszervezni az elhatározás végrehajtását, gondot fordítva annak folyamatos pontosítására, a tervezett rendszabályok megújítására.

Az is egyértelmű igényként jelentkezik, hogy tartalmasabbá kell tenni a hadtáptörzsek munkáját az összefegyvernemi törzsek irányában. Akkor, amikor naponta ilyen nagy volumenű anyag utánszállítása szükséges (1200–1600 t) a parancsnok hadtáphelyetteseknek aktívan közre kell működni a parancsnoki együttműködésben. Lényegében a parancsnok által szervezett együttműködésen kell az anyagutánszállításokat a csapatok manővereivel összehangolni, majd azt a kialakult helyzetnek megfelelően folyamatosan pontosítani. E gondokkal összefüggően új és tartalmas követelményeket kell támasztani a harcállásponton levő hadtáp operatív-összekötő csoportokkal szemben. Ezeket nem hírvivő információcsoportnak kell tekinteni, hanem fel kell őket készíteni arra, hogy aktív tevékenységet fejtsenek ki a csapatok hadtápbiztosítására vonatkozó elhatározás végrehajtása érdekében. Nagyon időszerű és célszerű volna az, ha a parancsnok hadtáphelyettesek kezdeményezésére tisztáznák, parancsnoki továbbképzés keretében konzultatív jelleggel feldolgoznák azt, hogy a parancsnoki együttműködés keretében a csapatok megbízható hadtápbiztosítása érdekében milyen feladatok, milyen tartalommal és módon kell összehangolni.

A gyakorlaton bizonyos vonatkozásban újszerű és kísérleti jellegű feladatként jelentkezett a hadművelati manővercsoport hadtápbiztosításának megszervezése. A feladat megoldásának bonyolultságát és sajátosságát az adja, hogy a hadművelati manővercsoport a saját csapatoktól elszakadva az ellenség hátában ténykedik. Ezért a hadművelati manővercsoport hadtápbiztosításának megszervezése és végrehajtása is sajátos követelményeket támaszt a hadtáppal szemben.

A hadművelati manővercsoport hadtápbiztosítása megszervezésének alapját a parancsnok elhatározása, a hadművelati manővercsoport feladata, tevékenységének időtartama, a feladat végrehajtása után a tevékenység jellege, az ellenség helyzete és a terep képezik. Kiindulásként mindenekelőtt azt kell tisztázni, hogy a hadművelati manővercsoport feladatának végrehajtásához milyen anyagi szükségletek jelentkeznek és milyen lehetőségek vannak az anyagi eszközök utánszállítására, a sebesültek kiürítésére. E feladat bonyolultságából kiindulva a hadművelati manővercsoport hadtápbiztosítása érdekében *valamennyi lehetőséget fel kell használni:*

- meg kell erősíteni anyagi-, technikai-, egészségügyi- és szállítóerővel;

– az ütközetbevetés előtti körletben biztosítani kell a hadműveleti manővercsoport készletének teljes feltöltését, ennek érdekében az előljáró tagozatból erőket és eszközöket kell kijelölni, kiküldeni;

– amíg lehet a tevékenység első, esetleg második napján gondoskodni kell a készletek szárazföldi utanszállítással történő feltöltéséről, a sebesültek kiürítéséről, melynek céljából a szállítások biztosítására külön erők kijelölése szükséges;

– fel kell készülni és biztosítani kell a légi úton történő anyagutánpótlás és sebesült hátraszállítás megvalósítására;

– végül, de nem utolsó sorban tanulmányoznunk kell a tevékenységi körlet szolgáltató képességét, helyzetét, ha szükséges felderítési adatokat kell ezekre vonatkozóan szerezni és az alkalmazás időszakában a terület mindennemű, igénybevehető szolgáltatását fel kell használni. Amennyiben az alkalmazási körletben jelentősebb szolgáltató ellátóbázis található a hadműveleti manővercsoport egyik feladata lehet annak birtokbavétele.

A „BÁSTYA-81” *gyakorlaton* ezeket a módszereket alkalmaztuk, azonban bizonyos mértékig a hadműveleti manővercsoport hadtápbiztosítására hozott elhatározás beszűkítette az ellátás lehetőségeit, forrásait.

A korábbi gyakorlathoz hasonlóan a feladat végrehajtásának jelentős mozzanata volt a tömegpusztító fegyverek alkalmazására való áttérés és a mért csapatok következményei felszámolásának megszervezése.

Az e vonatkozásban hozott elhatározások két tényezőre hívják fel a figyelmet:

1. A következmények felszámolására hozott elhatározások nem minden tekintetben reálisak, ezek nincsenek megalapozva a szükséges számvetésekkel; 2. A tömegpusztító fegyverekkel mért tömeges csapatok után kialakult helyzetet leegyszerűsítik, a feladatokat szinte „könnyedén” végrehajtják, nincs kellően számbavéve az a helyzet, hogy a csapatokra mért csapatokkal egyidejűleg a hátszárny helyzete is bonyolulttá válik, lehetőségei átmenetileg beszűkülnek, mert az ellenség arra is tömeges csapatokat mért.

Úgy gondolom, hogy mivel ez a gond visszatérő, feltétlen szükséges ezekkel a kérdésekkel a hadtáptörzseknek mind elméleti, mind gyakorlati vonatkozásban foglalkozni. Elsősorban alapvető jelentősége van azon tény megértésének, hogy a tömegpusztító fegyverekkel mért első csapás következményének felszámolása nem egy feladat a sok közül, amelyet a hadművelet során meg kell oldani, hanem ez kiemelkedő és jelentőségében nem eléggé érzékelhető feladat. Ez abból adódik, hogy az első tömeges csapás mérésével a felek döntő fordulatot akarnak elérni a hadműveletek menetében, sőt egyes hadszíntereken döntésre akarják vinni a háború sorsát, kimenetelét is.

Mi tehát a teendő? Pánik és kapituláció nélkül, mindenekelőtt az ellenség által mért tömeges csapatok kapcsán kialakult helyzet alapos tisztázása és felmérése szükséges. Az alapos helyzetelemzés kapcsán kell meghatározni a megoldandó feladatokat.

Elsősorban a megbomlott vezetés helyreállításával, a sebesültek kiürítésével, a különböző hadtáptagozatok veszteségeinek pótlásával, a hadtápegységek, -anyagok, technikai eszközök mentesítésével, a közúti vasúti rendszerek helyreállításával, a technikai eszközök javításával kapcsolatos feladatokat kell végrehajtani. A végrehajtásához pontosan meg kell határozni a szükséges erőket és eszközöket, azok elosztását és a végrehajtás idejét. Az ellenség által tömegpusztító fegy-

verekkel mért tömeges csapás következményeinek felszámolására vonatkozó elhatározást alapos számvetésekkel kell alátámasztani, figyelembe véve mindazon körülményeket, amelyek egy ilyen helyzetben meghatározók lehetnek: pl. mozgási korlátozások, vezetés megbomlása, a hadtáperők és -eszközök elhelyezkedésének távolsága a feladat végrehajtójának helyétől stb. A követelmények felszámolásával párhuzamosan alapvető figyelmet kell fordítani a harctevékenység folytatására képes csapatok hadtápbiztosítására, valamint a formálódó összevont harci osztagok hadtápbiztosítási feltételeinek megteremtésére.

Befejezésül még egyszer a hadtápvezetés kérdéseit érintve, aktuális feladatnak kell tekinteni a megváltozott körülmények és feltételek kapcsán a hadtáptörzsek munkamódszerének, munkastílusának korszerűsítését. Elsősorban gondolkodom az automatizált vezetés elemeinek megjelenésére, továbbá arra, hogy a csapatok hadtápbiztosítására vonatkozó elhatározás meghozatalához az elgondolás, a feladatok végrehajtási rendjének kialakítása mellett, alapvető követelménynek kell tekinteni a hadtápegységek és -egységek feladatainak, az együttműködés, s a minden oldalú biztosítás legalapvetőbb rendszabályainak meghatározását. Az utóbbi, azaz a hadtápcsapatok feladatainak meghatározása, a hadtáptörzsek gyakorlatában nem igazodott az elhatározáshoz. Ezen a helyzeten gyökeres változtatás szükséges és az összefegyvernemi parancsnok elhatározásához hasonlóan, az elhatározás kihirdetésénél, jelentésénél szakáganként meg kell határozni a hadtápcsapatok feladatait, az együttműködés, minden oldalú biztosítás legalapvetőbb tartalmát.

E nagy jelentőségű gyakorlat kapcsán ezekre a kérdésekre kívántam a figyelmet ráirányítani, melyek alapos és tudományos igényű feldolgozása, megvalósítása jelentősen növelheti csapataink hadtápbiztosításának megbízhatóságát.

(A mellékletek a folyóirat végén találhatóak.)

Az összfegyvernemi hadsereg lőszerbiztosításának és lőszerellátásának tervezése és szervezése elektronikus számítógép alkalmazásával

Modok Ferenc mérnök alezredes

A hagyományos eszközökkel vívott korszerű fegyveres küzdelemben – főleg a szárazföldi összfegyvernemi csapatoknál – az ellenség élőerejének, harci technikájának és kiépített objektumainak megsemmisítése alapvetően a nagy tűzerőjű fegyverzet és harci technikai eszközök térben és időben egységes elgondolás alapján összehangolt tűzével történik. Az ellenség megsemmisítését biztosító pusztító energia zömét pedig a lőszerrek hordozzák magukban.

A célok és feladatok jellegének megfelelően mintegy 65 fajta lőszer van kialakítva, egy hadsereg hadművelet lőszerfelhasználása pedig – a hadsereg összetételétől és feladatától függően – a 30–50 ezer tonna értéket is elérheti. A hadsereg közelebbi feladataig a napi lőszerfelhasználás jelentősen túlhaladja a hadműveleti átlagos napi lőszerfelhasználást, ezért ebben az időszakban – tekintettel a csapatoknál rendszeresített lőszer mozgókészletek viszonylag alacsony szintjére – naponként legalább kétszer kell lőszerutánpótlást végezni.

Hadsereg szinten a lőszerbiztosítással és a lőszerellátással kapcsolatos tevékenységeket a feyvernemi törzsekkel együttműködve a feyverzeti szolgálat és a tábori lőszerraktár, a lőszerszállítással kapcsolatos feladatokat pedig a hadtápszolgálat és a szállító zászlóaljok végzik. A két szolgálati ág között a feladatok eredményes végrehajtása érdekében folyamatosan szoros munkakapcsolatot szükséges fenntartani.

A hadsereg feyverzeti osztály részéről a tervezési és szervezési okmányok teljes részletességű (lőszerfajtánkénti) kidolgozása érdekében naponként 1500–2000 állandó és ugyanennyi változó alapadat figyelembevételével 9–10 000 egyszerű matematikai műveletet kellene végezni és végerméként a különböző terveken és szervezési okmányokon 16–18 000 adatot kellene rögzíteni. Alapfeltételként zsebszámológép, írógép és előre gyártott nyomtatványok biztosítottságát feltételezve, az előző tevékenységek mintegy 80 munkaórán belül végezhetők el. Figyelembe véve a munkamegosztás lehetőségeit és korlátait – 6–7 fő bevonulásával – a naponkénti feladatok kivitelezése kb. 53 órát (több, mint két napot!) venne igénybe, ami eleve lehetetlenség. A gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy a napi tervezési és szervezési feladatokat reálisan 6–8 órán belül meg kell oldani. Az ellentmondásosság feloldása ez ideig úgy valósult

meg, hogy az adatok egyharmadát a tábori lőszerraktár állította elő előzetesen kidolgozott lőszeradattárak segítségével, a hadsereg fegyverzeti osztály pedig jelentősen csökkentette az alapadatokat, a tervek és a szervezési okmányok részletességét, illetve ezekből is csak a nélkülözhetetleneket készítette el. A számvetések korábban lőszercsoportonkénti bontásban (10 lőszercsoportra: lövés, aknavető, tüzér stb.) készültek, 1979 óta a PTK-1096 programozható számológépre készített programrendszer segítségével lőszerfajtaonkénti bontásban (30 lőszerfajta: 43 M gpi. lőszer, 122 mm tar. lőszer, 100 mm hk. lőszer stb.) is végezhető. Mindkét számvetési módszer alapvető hiányosságaként mutatkozik, hogy a lőszercsoporton, illetve a lőszerfajtaon belüli lőszerfajta véletlenszerű torzulásait differenciált ellátással nem tudja korrigálni. Ehhez kapcsolódik még, hogy a részletesebb számvetésből adódó nagyobb mennyiségű adat jelentősen növeli a szervezési okmányok gépelési munkaidő igényét.

A gyakorlati tapasztalatokra és az eddigi vizsgálatokra alapozva – a lőszerbiztosítás és -ellátás kielégítő megoldása – csak az elektronikus adatfeldolgozás lehetőségeinek felhasználásával érhető el. Ezen felismerésből kiindulva az elmúlt években kezdeti lépések történtek a seregtetszintű lőszerbiztosítás és -ellátás tervezésének és szervezésének átfogó korszerűsítésére. Ennek keretében megvalósításra került egy aktualizálható számítógépes lőszeralapadat-rendszer, amely a hadsereg összetételének, fegyverzete mennyiségi adatainak megismerése után, vagy lényegesebb változások esetén rövid idő alatt lehetővé teszi az 1 javadalmazás és mozgókészlet adatok kidolgozását csapatokra, raktárakra és különböző összefogozatokra bontva, a további tervezéshez szükséges adatokkal.

A hadsereg lőszerbiztosításának és lőszerellátásának tervezéséhez és szervezéséhez egy olyan számítógépes adatfeldolgozási rendszer szükséges, amely:

- megfelel az elektronikus gépi adatfeldolgozás követelményeinek;
- a seregtest HVP információs rendszerének önálló elemét képezheti;
- lényegesen kevesebb emberi munkával képes a feladatok megoldására a reálisan rendelkezésre álló időn belül;
- seregtest vezetési szinten lehetővé teszi a feladatok tervszerű és szervezett végrehajtásához szükséges valamennyi információ gépi előállítását tervek, intézkedések, igénylések és anyagelszámolási okmányok formájában, amivel nagymértékben növeli a vezetés hatékonyságát;
- tehermentesíti a tábori lőszerraktárt az eddig részére leadott adminisztrációs tevékenységtől, így növeli nála a feladat végrehajtására bevonható erőket;
- a csapatok részére időben teljes részletességű információt biztosít a lőszerellátás megszervezéséhez;
- időben kidolgozza a lőszer szállítási terv alapvető adatait, ezzel javítja a hadtápszolgálattal való együttműködés színvonalát;
- létrehozza az MN tábori hadtáppal való operatív együttműködés információit;
- biztosítja az alárendeltek mindenkorai szükségletének leggazdaságosabb (optimális) kielégítését;
- az alárendeltek jelentései alapján kompenzálja a lőszerfajta mennyiségi arányainak torzulását;
- szükség esetén lehetővé teszi a hagyományos vezetési rendszerre való gyors visszatérést.

Az előzőekben vázolt adatfeldolgozási rendszer rendeltetését a következőkben felsorolt tervek és szervezési okmányok harcnaponkénti előállítására képezi:

- lőszerfelhasználási és -biztosítási terv;
- lőszerellátási terv;
- lőszerforrások leürítési tervei;
- lőszer szállítási terv;
- előzetes és kiegészítő lőszerigénylések;
- szakmai intézkedések a lőszerbiztosítás és -ellátás megszervezésére;
- lőszerellátási utalványok;
- lőszer helyzetjelentés.

Az elmúlt években – a számítógépes alapadatrendszer megvalósítása mellett – kidolgozásra került a fenti követelményeknek és a rendeltetésnek megfelelő számítógépes adatfeldolgozás rendszerjavaslata is. Ennek megvalósítása R-11-es elektronikus számítógép alkalmazásával a közeljövőben várható.

A javasolt adatfeldolgozási rendszerben elérhető hatékonyság a jelenleg alkalmazott számítási módszerekhez képest alapvetően a munkaóra ráfordítás csökkentéséből, valamint a tervezés minőségének javulásából adódik a következők szerint:

- a Fv. o. munkaóra ráfordítása harmadára csökkenthető, ami háromszoros hatékonyság növekedést eredményez;
- az előállított információk mennyisége a lőszercsoport bontásban végzett zsebszámológépes tervezéshez képest 15-szörösére, a lőszer típusok szerinti programozható számológépes tervezéshez képest pedig mintegy 5-szörösére nő.

A fenti szám adatok összeszorozásával kapott tényezőket vizsgálva érzékelhető, hogy a hatékonyság összesített növekedése elérheti a 15-szörös vagy a 45-szörös értéket is.

A szám adatokkal kifejezhető hatékonysági mutatókon felül még néhány nem számszerűsíthető minőségi javulás is létrejön. Ezek közül a legfontosabbak a következők:

- az ellátás optimalizálásának eredményeként a lőszer szállítása minimális t km értékkel és a lehető legrövidebb idő alatt valósul meg;
- a rendszer kompenzálja az egyes lőszerfajták aránytalan fogyasztását, megakadályozza, hogy egyes fajtákból hiány, másokból pedig felesleg képződjön;
- a lőszer raktárnál csökken az adminisztratív tevékenység, így növekszik a feladatok végrehajtására bevonható erők mennyisége;
- növekszik az együttműködés operativitása a hadtápszolgálattal és az MN tábori hadtáppal.

Összegezett megállapításként rögzíthető, hogy a hadműveleti lőszerbiztosítás és lőszerellátás javasolt számítógépes adatfeldolgozási rendszere a jelenleg meglévő problémákat a kívánt szinten megnyugtatóan képes megoldani. A hatékonysági mutatók alapján megítélve pedig a rendszer bevezetésével lényeges előrelépés várható.

A továbbiakban a kidolgozott rendszerjavaslat legfontosabb fejezeteit ismertetem. Igyekszem bemutatni, hogy a hadsereg törzsnél rendelkezésre álló korszerű elektronikus számítógépek hogyan illeszthetők be egy bonyolult vezetési rendszerbe.

I.

A tervezés és szervezés korszerűsítése

Az elektronikus adatfeldolgozás célszerűsége és lehetőségei

A lőszerbiztosítás és -ellátás tervezése és szervezése minden nap 16.00-tól 24.00-ig terjedő időszakban kerül végrehajtásra a következő harcnapra vonatkozóan. Ezt az időbeni beszűkülést alapvetően az okozza, hogy a tervezéshez szükséges alapadatok és előzetes lőszerigénylés összeállítása csak 16.00–20.00 között végezhető el. Ebben az időben válnak ismertté a következők:

- az előjáró ellátó tagozat következő napi lőszerbiztosításai mennyiségben, térben és időben;
- a hadseregparancsnok elhatározása a következő harcnapra;
- a lőszerfogyasztási normák alakulatonkénti bontásban;
- az alárendeltek napvégi készleteinek alakulása;
- a HTPH elgondolása a következő napi lőszerszállításra.

A tervezés és szervezés befejezését pedig az a szükségszerűség határolja be, hogy az alárendeltek részére az intézkedéseket 24.00 körül útba kellene indítani. Az alárendeltek csak így képesek a harcfeladatok megkezdéséig a lőszerbiztosítást és -ellátást megtervezni és megszervezni.

Az előzőekből adódóan a teljes tervezési, szervezési és együttműködési munkát mintegy 4 óra alatt kellene elvégezni. A gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy a legszükségesebb tervezési, szervezési és együttműködési okmányok csökkentett részletességű elkészítése is igen nagy megterhelést eredményez és általában csak jelentős időcsúszásokkal valósítható meg.

Az időtényező és a jelenlegi technikai biztosítottság korlátai miatt beszűkített nagybani tervezési és szervezési módszer jelentős hiányosságokat mutat.

A számítási feladatok végzése közben főleg fáradt állapotban gyakori a számszaki tévedés, nagy időt vesz igénybe az elkészült tervek helyességének ellenőrzése és a hibák kiszűrése. Ebből adódóan bizonytalan a végrehajtás időszükséglete, gyakoriak az időcsúszások, az intézkedések legtöbbször késve érkeznek az alakulatokhoz.

A fegyverzeti szolgálatnál bekövetkező időcsúszások hátráltatják a hadtápszolgálatnál a szállítási tervek elkészítését is. A szállítási intézkedés és a fegyverzeti intézkedés utasításainak egyértelmű összehangolása nincs biztosítva.

A kevésbé részletes tervezésen alapuló ellátás nem képes kompenzálni a csapatoknál bekövetkező lőszerfajta torzulásokat. Egyes lőszerfajtaiból jelentősebb hiányok, másokból felesleges képződhetnek.

A lőszerforrások készletének lőszercsoportonkénti vagy lőszerfajtaonkénti kezelése miatt a lőszerellátási tervekben durva pontatlanságok is létrejöhetnek.

A hadsereg lőszerraktár szintjére leadott tervezési és szervezési feladatok jelentős erőket kötnek le a raktártörzs különben is szűk állományából, ezzel nagymértékben gátolják az alárendeltetésből adódó feladatok eredményes végrehajtását.

A csapatok és források viszonylag nagy száma miatt a jelenlegi eszközökkel az ellátás optimalizálását nem lehet elvégezni. Az ellátás végrehajtása így több időt, nagyobb tonna-kilométer felhasználást igényel. A nagyobb menetidők miatt a lőszerszállítványokra mérhető légitáncapások lehetősége is növekszik.

Külön gondot okoz az alapadatrendszer időnkénti megváltoztatása, a tervezés hadműveleti irányokra való felbontása, valamint a hadművelet során a felhasználási normák és az előljáró által biztosított lőszerkészletek összegezése.

A jelenlegi helyzet elemzése során megállapítást nyert, hogy a hadműveleti lőszerbiztosítás és lőszerellátás tervezése és szervezése a jelenleginél jóval nagyobb hatékonysággal, komplex módon megoldható elektronikus számítógépen. Ezen megállapítás a következőkkel igazolható:

- az elvégzendő feladatok matematikai és logikai műveletei egyértelműen meghatározhatók és leírhatók;
- a tervezési, szervezési és együttműködési feladatok teljes értékűen és teljes részletességgel elvégezhetők;
- a komplex feladatmegoldáshoz szükséges alapadatok és vezetői döntések előkészítése idő- és munkaráfordítás vonatkozásában is optimálisan elvégezhető;
- a tervezési folyamaton belül a szállítási feladatok megtervezése is megoldható;
- a lőszerbiztosítással és -ellátással kapcsolatos valamennyi eddig ismert gond és probléma eredményesen megoldható;
- a teljes tervezési és szervezési folyamat a harcnaponként reálisan rendelkezésre álló időn belül kevesebb munkaráfordítással, az eddiginél minőségileg jóval magasabb színvonalon garantáltan elvégezhető.

A vezetésgépesítés lehetőségének és célszerűségének felismerése mellett 1981-ben a technikai feltételek is kedvezően alakulnak. A hadsereg HVP-on rendszerítésre kerül egy mobil R-11-es elektronikus számítógép. Ezzel reális lehetőséggé válik a hadműveleti lőszerbiztosítás és lőszerellátás tervezésének és szervezésének elektronikus számítógép alkalmazásával történő komplex megoldása és alapvető korszerűsítése.

A korszerűsítés első ütemében kidolgozásra került a további fejlesztés alapját szolgáló aktualizálható számítógépes lőszeralapadat-rendszer gépi programja az MN HTP REVA intézetnél.

A korszerűsítés második ütemeként van tervezve a már meglévő alapadat-rendszerre épülő komplex programrendszer kidolgozása. A programrendszerrel szemben támasztott követelmények a bevezetésben már rögzítésre kerültek, a kidolgozáshoz szükséges feladat megfogalmazást pedig a további fejezetek tartalmazzák.

A feladat hadműveleti-harcászati megfogalmazása, jelentősége és célja

A hadműveleti lőszerbiztosítás és -ellátás a hadművelet megvívása során az anyagi biztosítás egyik legjelentősebb összetevőjét képezi és közvetlen kihatással van a hadművelet kimenetelére. A harcoló csapatoknak mindenkor rendelkezniük kell a részükre meghatározott feladatok sikeres – kevesebb véráldozattal történő – teljesítéséhez megfelelő minőségű (fajtájú és mennyiségű) lőszerrel. A lőszerellátás fő erőfelfejtését a hadsereg főcsapásának irányában harcoló csapatok érdekében kell alkalmazni. Különös figyelmet kell fordítani a hadműveleti manővercsoport, az áttörés és a második lépcső ütközetbe vetése lőszerbiztosítására. Kiemelt jelentősége lehet a speciális lőszerbiztosításának is.

A mindenkori követelményeknek megfelelő lőszerbiztosítás és -ellátás megvalósulása nagymértékben függ a tervezés és szervezés minőségétől és operativitásától.

Az előzőekből kiindulva a hadművelati lőszerbiztosítás és lőszerellátás számítógépes tervezésének és szervezésének célja a következőkben foglalható össze:

- a tervezési és szervezési okmányok a szükséges részletességgel és példányszámban a napi tervezésre reálisan felhasználható időn belül készüljenek el;
- az előjáró tagozattól a lőszerkelet igénylése mindenkor a harcnapra meghatározott mennyiségben és minőségben történjen;
- az ellátás optimalizált tervezése; a csapatoknak és a raktáraknak kiadott részletes szervezési okmányok tegyék lehetővé a feladatok szervezett és gyors végrehajtását;
- biztosítsa az ellátandó csapatok lőszer-mozgókészletének mindenkori helyreállítását a harcnap végére valamennyi lőszerfajtára vonatkozóan $\pm 10\%$ pontossággal;
- tegye lehetővé az FVSzF ellátási elgondolásának megvalósítását és a kiemelt csapatok ellátásának elsődlegességét;
- a gépi rendszer meghibásodása esetén biztosítsa a korábbi módszerek valamelyikére történő ideiglenes áttérést és a számítógépes rendszerre való visszatérést.

A lőszerbiztosítás és lőszerellátás tervezésének és szervezésének helye a vezetés általános folyamatában

A hadsereg hadművelte anyagi-technikai biztosításának vezetését – a hadseregparancsnok elhatározása alapján – a HTPH irányításával a hadsereg HVP-on települt állomány végzi. Ennek keretében a lőszerbiztosítás és lőszerellátás vezetése az Fv. o. HVP-on települt részlegének feladatkörét képezi és ez a hadsereg HVP vezetési rendszerében valósul meg. A lőszerfelhasználási normák és a speciális lőszerigények meghatározását a hadsereg H-on települt HOV, TUF és LÉF végzi az Fv. o. kijelölt tisztjével együttműködésben, az adatok a biztosított hírrendszeren keresztül jutnak a H-ról a HVP-ra.

A feladatra kidolgozott programok a HVP számítógépes programjainak önálló modulját képeznék úgy, hogy a szállítási terv adatai gépi adathordozóra rögzítve is a hadtápszolgálat rendelkezésére állnának. Az aktualizálható lőszer-alapadat-rendszer pedig a HVP információrendszerébe tartozó alapadatrendszer részét képezné. Továbbá a lőszerbiztosítás és -ellátás tervezéséhez leadott induló adatokat a nagybani hadtápszámvetésekhez is fel lehet használni.

II.

A feladat megoldásához szükséges induló információk

Az aktualizálható lőszer-alapadat-rendszer által szolgáltatott információk

1. A számvetésekben szereplő alakulatok megnevezése, csoportosítása hdm-i irányok, összefokozatok és nemzetiség szerint.
2. A számvetésekben szereplő anyagok (lőszerkelet) megnevezése, csoportosítása (összefokozatok).
3. Az alakulatok lőszer 1 javadalmazás súly, darab és láda adatai.
4. Az alakulatok (és raktárak) mozgókészleteinek javadalmazás és súlyadatai. Az alakulatok javadalmazás adatai saját javadalmazást jelentenek, a raktárak javadalmazás adatai pedig HDS javadalmazást.

5. Az alakulatok kiegészítő készlet javadalmazás és súlyadatai.

Az információ megjelenési formája gépi kód, valamint a felhasználók részére kiírt táblázatok. Ezeket az információkat a jelen feladaton belül állandónak lehet tekinteni.

Az egyes alakulatok harcértékének, vagy a hadsereg összetételének megváltozása esetén az adatok aktualizálása külön utasításra történik.

A változó induló információkat a továbbiakban ismertetem.

Lőszer helyzetjelentés

Tartalma: A jelentő alakulat induló van készlete, illetve a napvégi készletében jelentkező jelentősebb ($\pm 10^0/0$ -ot meghaladó) hiányok vagy többletek kimutatása az elrendelt készlethez viszonyítva. Azok a lőszeresek amelyekről nem jelentenek, az elrendelt készletszinten, vagy a szint közelében vannak. A jelentés operatív, a hadsereg FVSzF-höz érkezhethet szóban (telefonon) vagy írásban (géptávirón). Ezen információk alapján a számítógép elő tudja állítani a tervezés egyik alapját képező alakulatonkénti van helyzetet.

Felhasználási normák

Tartalma: A csapatok következő harcnapra engedélyezett lőszerfelhasználása. A felhasználási normákat a hadsereg HOV, TÚF, LÉF határozzák meg lőszercsoportonként és alakulatonként, és az Fv. o. ezzel megbízott tisztje gyűjti össze őket, miután ezek jóváhagyásra kerültek.

Elrendelt napvégi készlet

Tartalma: Az ellátási ciklus végrehajtása után a csapatoknál elrendelt készletszint. Az elrendelt készletszintet a harcnap végére (a következő harcnap kezdetére) kell elérni. A feltöltési szinteket az előljáró, illetve a hadsereg FVSzF határozza meg. Az esetek túlnyomó többségében az elrendelt készlet megegyezik az alakulat mozgókészletével, ritkábban a mozgó- és kiegészítő készletekkel. Előfordulhat azonban ezektől eltérő készletszint meghatározása is.

Lőszerforrások definiálása

Tartalma: A hadsereg lőszerforrásainak (lőszerraktár, kirakó állomás, lőszertároló pont, beérkező szállítmány stb.) megnevezése és készleteik rögzítése lőszerfajtánkénti mennyiség, térbeni elhelyezkedés (koordináta), működési ütem és idő szerint. Definiálható olyan fiktív lőszerforrás is, amelynek készlete előre nem ismert, utólag kerül kiszámításra az oda utalt alakulatok igényeinek összegezése útján. Az így nyert lőszerkészletet a továbbiakban a fiktív lőszerforrásra le kell igényelni az előljáró tagozatból. A lőszerraktár esetében ellátási **ütemek** szerint külön kell rögzíteni a gépkocsira málházott és a földre rakott készleteket.

Ellátási elgondolás

Tartalma: A lőszerbiztosítást irányító személy elhatározása a **lőszerkészletek** elosztását és a lőszerellátás megszervezését illetően.

Az ellátási elgondolásban meghatározásra kerül:

- melyik alakulat, melyik ütemben, igényének mekkora **százalékarányáig** kerüljön ellátásra;
- melyek az elsősorban ellátandó (kiemelt) alakulatok;

- melyek az ellátásra közvetlenül (optimalizálás kizárásával) utalt alakulatok és utaltságuk helye;
- hogyan kell megszervezni a lőszerraktár visszatöltését;
- a lőszerforrás-készletek kezelésének módja;
- utasítás a számvetések bontására hdm.-i irányok szerint.

Lőszer előrendelés induló adatai

Tartalma: A hadsereg következő harcnapra előzetesen meghatározott lőszerfelhasználása, amely a délutáni órákban a lőszer-előrendeléshez kerül kialakításra. Az előzetes lőszerfelhasználási normák olyan részletességgel kerülnek rögzítésre, amilyen részletességgel ehhez az adott időpontban az információk rendelkezésre állnak. Így az adatok hadsereg összesenben, hadművelési irányonként, vagy alakulatonként felbontva is rögzíthetők.

Távolság mátrix.

Tartalma: A lőszerforrások és az ellátandó alakulatok (köztük a lőszerraktárak) közötti távolságok kilométer értékeit minden ellátási ütemre rögzíteni kell. A számítógép ezen adatok alapján minimális tonnakilométer értékre optimalizálja a lőszerellátást és számítja a szükséges szállítási menetidőket.

Szállítási kapacitások

Tartalma: A lőszerforrásokról hadsereg szállítótérrel leüríthető lőszer mennyisége, ütemenként definiálva, valamint a lőszerraktár kiszállítások alakulatokhoz történő kiérkezésének időpontja.

A hadsereg lőszer szállítási kapacitásokat a HTP szolgálat az FVSz-al közösen határozza meg lőszerforrásonként a szállítható lőszer tonnaértékének rögzítésével. Külön kerül megadásra az a kapacitás, amelyik már lőszerrel van megterhelve (pl. lőszerraktárban gk.-in levő lőszer, előljáró tagozat gépkocsijain, tovább szállítható lőszer stb.) és külön az a kapacitás, amelyik üres állapotban lesz az illető lőszerforrásra (pl. kirakó állomásra) irányítva.

Lőszerforrás-készletek eltérése

Tartalma: Az előzetesen definiált forráskészletek és a megvalósult forráskészletek különbsége, abban az esetben ha a valós készlet kisebb, mint a definiált készlet. Az adatok a lőszerforrás leürítési tervek és a napvégi számított lőszerkészletek korrigálásánál kerülnek felhasználásra.

Intézkedések alapadatai

Tartalma: Az alakulatok (és a lőszerraktár) felé kiadandó intézkedések azon változó adatai, amelyek nem számvetési eredményként állnak elő.

Írásos lőszer helyzetjelentés

Tartalma: A csapatok 18.00-ra vonatkozó lőszer helyzetjelentése a felhasznált, veszendőbe ment és a nap végéig felhasználásra kerülő lőszerokról, valamint a csapatnál fellelhető lőszer mennyiségéről. A csapatoktól írásos formában érkezik.

Lőszer helyzetjelentés kiegészítés

Tartalma: A csapatok jelentéseiből hiányzó adatok a hadsereg lőszer helyzetjelentésének elkészítéséhez (a csapatokkal a nap folyamán távozott lőszer

mennyisége, a hadsereg lőszerraktár készlete és a csapatok jelentéseiben nem szereplő lőszerkeszteségek).

A megelőző tervezés gépi adatai

1. Az alakulatok számított (tervezett) napvégi készlete.
2. Lőszerforrás készletek maradványai, ütemenként.
3. A lőszerforrások leürítésének tervadatai ütemenként. Ezeket az adatokat gépi adathordozón célszerű tárolni, egyik számvetéstől a másikig.

Az elektronikus számítógéppel való tervezés és szervezés elengedhetetlen feltétele az, hogy közöljük a számítógéppel – általa megérthető formában – mindazokat az információkat és elgondolásokat, amelyek alapján a gépi programokba beépített matematikai és logikai műveletek alkalmazásával az általunk megkívánt tervezési, szervezési okmányokat képes előállítani. Ezt a célt szolgálja a felsorolt kiinduló adatok rendszere.

A felsorolt kiinduló adatok mennyisége első látásra soknak tűnik. Ha viszont figyelembe vesszük azt a tényt, hogy ezek az induló adatok a „Távolság mátrix” és a „Lőszerforrás készletek eltérése” információk kivételével eddig is szükségesek voltak, megállapíthatjuk, hogy a gépi feldolgozás sem igényel a hagyománnyostól lényegesen több információt.

III.

A számítógép által előállított információk

Előzetes lőszerigénylés

Tartalma: Igénylés az előjáró felé a következő (egy nappal későbbi) ellátási ciklus első ütemében szükséges, de a hadsereg készletéből még hiányzó lőszer mennyiségek időben történő biztosítása céljából. Ha a hadsereg két hadműveleti irányban tevékenykedik, akkor a lőszerigénylés irányonként felbontva készül.

Az igénylés lőszerfajtánként darab-, láda- és tonnaadatokat tartalmaz.

Lőszerforrások leürítési terve (1. melléklet)

Tartalma: Lőszerforrásonkénti kimutatás a lőszerforráshoz utalt illetve az optimalizálás eredményeként onnan ellátandó alakulatoknak kiutalt lőszer mennyiségekről, lőszerfajtánkénti bontásban, ellátási ütemek szerint csoportosítva. A kiszállítással és vételezéssel leürítésre tervezett lőszer mennyiségek külön-külön kerülnek kimutatásra. Az okmány tartalmazza a lőszermozgások tervezett időadatait is. A borítólap is lőszerforrásonként készül, tartalmazza a lőszerforrás megnevezését, a leürítés kezdetének és végének időpontját, valamint a forrás-készlet változás összesen súlyadatait.

Lőszerfelhasználási és biztosítási terv (2. melléklet)

Tartalma: Lőszercsoportonkénti kimutatás az alakulatok és a hadsereg adott harcnapra elrendelt felhasználási normáiról, a biztosított lőszer mennyiségekről, a harcnap végére kialakuló lőszerkészletekről (az elrendelt készletszintről és a tervezett feltöltés megvalósulása során kialakuló készletszintről), valamint a napvégi készlet mozgókészlethez viszonyított eltéréséről.

Lőszerellátási terv (3. melléklet)

Tartalma: Az ellátási ciklusban rendelkezésre álló lőszerkészletek csapatok közötti elosztásának adatai. Az okmány alakulatonként táblázat formájában közli, hogy az adott alakulat melyik lőszerforrásokról ellátási ütemenként milyen mennyiségű különböző lőszerellátásban részesül, és hogy ez milyen módon (kiszállítással vagy vételezés útján) megy végbe. A löszerek (és az adatok) löszercsoportonként kerülnek megadásra és a löszercsoporton belül történik az ellátási ütemekre és napi összesenre való bontás. Löszercsoportonként az adott alakulatra vonatkozó összesen súlyadatok is szerepelnek a táblázatban.

A HDS összesen táblázat hdm.-i arányokra bontva és mindösszesen készül (amennyiben két irány van).

Szállítási terv (4. melléklet)

Tartalma: A harcnap során megvalósuló lőszermozgások adatai.

A kiszállítások, illetve vételezések súlyadatai löszercsoportonkénti bontásban kerülnek az okmányokra, ezenkívül mindegyiknél szerepel az „összesen tonna” adat is. Kiszállítással való ellátásra az „elsősorban ellátandó” alakulatok előnyvel rendelkeznek. Fennáll a lehetősége annak, hogy az okmány adatai más feladatokhoz alapadatként felhasználásra kerüljenek (pl. hadtáp szállítási terv).

Kiegészítő lőszerigénylés

Tartalma: Igénylés az előjáró felé az ellátási ciklus tervezése során jelentkező lőszerhiányok lebiztosítására a megadott helyekre és időpontban. Az okmányon megjelenő adatok a fiktív lőszerforrásokra meghatározott (számított) készleteket jelentik lőszerforrásonkénti és azon belül ütemenkénti bontásban.

Utalványok (5. melléklet)

Tartalmuk: Az ellátási ciklusban tervezett lőszermozgások paraméterei, valamennyi lőszermozgásra külön-külön, löszertípusonkénti bontásban, löszertípusra és löszercsoportra történő összesítésekkel. Az okmány tervezett és végrehajtott rovatokat tartalmaz. Az utalványon szerepel a lőszerforrás megnevezése, ahonnan a lőszermozgás kiindul, és az alakulat megnevezése, ahová az irányul, valamint a lőszermozgás időparaméterei. Az utalványok négy példányban készülnek a hadsereg FVSz, a hadsereg löszerraktár és az ellátandó alakulatok részére. Attól függően, hogy a lőszermozgás hogyan valósul meg – kiszállítás vagy vételezés – a megfelelő alternatív szöveg kerül rá az okmányra.

Intézkedések az alakulatok részére (6. melléklet)

Tartalmuk: Alakulatonkénti kimutatás a harc fegyverzeti biztosításának paramétereiről: a HDS, HVP települési helye és időpontja; a fegyverzeti ellátó és technikai szakcsapatok, objektumok települési körletei; a felhasználási normák, a biztosított löszermennyiségek és a készletképzés szintje, löszercsoportonkénti meghatározásban; a különleges löszertbiztosítás rendje; a rakétabiztosítás paraméterei; a fegyverzettechnikai biztosítás rendszabályai; a jelentések rendje. Alakulatonként csak azok a lőszerforrások kerülnek meghatározásra, amelyek részt vesznek az alakulat lőszerellátásában. A lőszerellátás adatai megegyeznek a löszerszállítási terv adott alakulatra vonatkozó táblázatával. A különleges löszerek táblázata üres, kitöltése manuálisan történik. A rakétabiztosítás paraméterei,

a fegyverzettechnikai biztosítás rendszabályai, a jelentések rendje a lőszerbiztosítás és -ellátás tervezési folyamatán kívül, manuálisan készül és mint következő lapoldalak kerülnek csatolásra az intézkedéshez.

Intézkedés a lőszerraktár részére (7. melléklet)

Tartalma: Kimutatás a harc lőszerbiztosításának paramétereiről: HDS, HVP települési helye és időpontja; a fegyverzeti ellátó objektumok települési helyei; a lőszerbiztosítás feladatai; a szállítási kapacitások elosztása; a LR visszatöltésének rendje.

Jelentés a lőszer mennyiségéről és mozgásáról

Tartalma: Jelentés a HDS készletében 18.00-kor levő lőszerkről és a lőszer mozgásáról a harcnap során, lőszercsoportok szerint. A jelentést az előljáró FVSZF felé kell felterjeszteni.

IV.

A legfontosabb feladatok megoldásának rendje és módszere

A lőszerkészletek elosztása

A gépi feldolgozás során a „Lőszer helyzetjelentés” a „Felhasználási normák” és az „Elrendelt napvégi készlet” induló információk alapján a számítógép meghatározza alakulatonként a harcnap folyamán biztosítandó összes lőszer mennyiséget. Az „Ellátási elgondolás” alapján számítja alakulatonként az ellátás első ütemében szükséges biztosítás mennyiségi adatait. A számítógép kiválasztja az első ütemben működő lőszerforrásokat és megkezdődik a „Lőszerforrások leürítési tervé”-nek kidolgozása, azaz a rendelkezésre álló lőszerkészletek elosztása a következők szerint:

1. Ellátásra kerülnek az egyes valós lőszerforrásokhoz közvetlenül utalt alakulatok, az arányos elosztás elve alapján. Ez az igények teljes kielégítését, vagy az igényeknél kisebb készlet esetén az össz készlet és az össz igény arányának megfelelő szintű kielégítését jelenti. Az így elosztott lőszerkészleteknek megfelelően csökkenteni kell a forráskészleteket és ki kell számítani az alakulatok igény kielégítési szintjét. Ha ez a szint valamely alakulathoz eléri az adott ütemre megszabottat, akkor az az alakulat a további lőszerelosztásban (az adott lőszerfajtából) nem vesz részt.

2. A valós lőszerforrások megmaradt készletéből ellátásra kerülnek az első sorban ellátandó alakulatok – amelyek nagy része már a közvetlenül utaltak között is szerepelt – az arányos elosztás előzőekben leírt elve alapján tonnakilométerre optimalizálva. Az optimalizálás útján történő elosztásban a hadsereg lőszerraktár készlete és az előljáró tagozat raktárából vételezésre kiutalt készlet nem vesz részt, ezek csak közvetlen utaltságú alakulatok, illetve a hadsereg lőszerraktár részéről hozzáférhetőek. Ezután ismét lejátszódik a forráskészletek és az igények csökkentése, illetve az alakulatok további ellátásból való kizárása.

3. A fennmaradt igények további kielégítése az arányos elosztás elve alapján tonnakilométerre optimalizálva történik. Ezek alapján ismét csökkennek a készletek és az igények.

4. A sok kistévelű szállítmány megszüntetése céljából az azonos forrásról ellátott alakulatokra vonatkozóan az egyes alakulatok napi össz igényének 10⁰/o-ánál kisebb ellátmányok (ha ez az ellátmány minden lőszerfajtájára igaz) átrendezésre kerülnek az ennél nagyobb ellátmányt kapó alakulatokhoz igényeiknek megfelelő arányos elosztás alapján, vagy visszakerülnek a forrás megmaradó készletébe.

5. Ki kell elégíteni valamennyi, az adott ütemben ellátandó alakulat fennmaradt igényét a fiktív lőszerforrásokról (ha az elgondolásban vannak ilyenek) tonnakilométerre optimalizálva. Kivételt képeznek azok az alakulatok, amelyek fennmaradt igénye valamennyi lőszerfajtára a napi össz igényük 10⁰/o-ánál kisebb értékű.

6. Ezek után az elgondolásban rögzítettek szerint a valós és fiktív lőszerforrásokról vissza kell tölteni a hadsereg lőszerraktár készletét.

A továbbiakban a leírt logikai lépéseket és számvetéseket minden ellátási ütemre meg kell ismételni. Amennyiben két hadműveleti irány van a műveleteket irányonként külön-külön kell végezni.

Az eljárás végrehajtásával a legnagyobb részletességgel előáll a lőszerkészletek elosztására vonatkozó valamennyi adat. Ezek után a számítógép kiírja a „Lőszerfelhasználási és -biztosítási terv”-et, a „Kiegészítő lőszerigénylés”-t és a „Hiánykimutatás”-t.

Szállítási kapacitások elosztása

A rendelkezésre álló szállítókapacitások lőszerforrásonként és ütemenként definiálva vannak. A lőszerkészletek elosztását követően kerülhet sor a szállítókapacitások elosztására. A szállítókapacitások elosztásánál az elsősorban ellátandó csapatok előnyt élveznek. Az elosztás menete a következő:

Lőszerforrásonként

1. Ki kell választani az adott lőszerforrásról ellátásban részesülő alakulatok közül az elsősorban ellátandókat. (Ha vannak ilyenek.)

2. Az elsősorban ellátandók közül ki kell választani a legnagyobb lőszer mennyiséggel szereplő alakulatot és részére szállítókapacitást kell biztosítani a rendelkezésre álló szállítókapacitás határáig. Amennyiben a rendelkezésre álló szállítókapacitás kisebb mint a kiutalt össz lőszer mennyisége, úgy az elosztás szempontjából a lőszerfajtákat a definiálás szerinti sorrendben kell figyelembe venni, és addig kell az elosztást folytatni, amíg a szállítókapacitás el nem fogy.

3. Amennyiben marad még szállítókapacitás, úgy a következő (a kiutalt lőszer mennyiség nagysága szerint) alakulat szállítási igényét kell fedezni a 2. pontban leírthoz hasonló módon.

4. Amennyiben valamennyi elsősorban ellátandó alakulat szállítási igényének kielégítése után is marad szabad szállítókapacitás, akkor hasonló eljárást kell végrehajtani a többi alakulat szállítási igényével is, egészen addig, amíg a szállítókapacitás el nem fogy, vagy nincs mit szállítani.

5. Valamennyi szállítókapacitással rendelkező lőszer forrásra ismételni kell az 1-4. pontokban leírt eljárást.

Az így meghatározott lőszer mennyiséget a csapatoknak kiszállítják, a többi lőszer pedig a csapatok vételezik a kiutalt mennyiségek sorrendjében.

Ezt követően a számítógép kiírja a „Lőszerellátási terv”-et.

Időadatok megtervezése

Az időadatok megtervezését lőszerfelhasználásonként és ezen belül ütemenként kell elvégezni.

A lőszerraktár esetében a szállítmányok indulási idejét a megadott érkezési időpontból a menetvonal hossza és a menetsebesség alapján kell kiszámítani.

A rakodási (vételezési) vagy rendezési idők számítása a következő képlet alapján történik:

$$t_{ri} = \frac{t_v - t_k}{\sum KM_i} \cdot KM_i$$

ahol: t_{ri} – az *i.* ellátmány rakodási vagy rendezési ideje

t_k – a lőszerforrás működésének kezdete az adott ütemhen

t_v – a lőszerforrás működésének vége az adott ütemben

KM_i – az *i.* ellátmányban kiutalt lőszer mennyiség

Először a hadsereg szállítmányok rakodása, vagy rendezése, majd a vételező alakulatok ellátmányainak rakodása történik.

A hadsereg szállítmányok indulásának időpontjait, illetve a csapat vételezések lefolytatásának kezdetét és végét a t_k időből a t_{ri} idők hozzáadásával kell számítani. A hadsereg szállítmányok érkezésének időpontja az indulási időpontból adódik a távolság és a menetsebesség függvényében. A vételező csapatok esetében az indulási időpont az üres szállítótér indulási időpontja a csapattól, az érkezés időpontja a rakott szállítótér visszaérkezésének időpontja.

Az időadatok megtervezése után a számítógép kiírja a „Leürítési terv”-eket és „Utaltványok”-at lőszerforrásonként, a „Szállítási terv”-et és az „Intézkedések”-et.

A számítógépre tervezett munkák időgrafikonja (8. melléklet)

A számítógépen végzett munka időben elkülönülve és jellegét tekintve is három alapvető fázisra oszlik:

1. Helyzetjelentések összeállítása.
2. Előzetes lőszerigénylés előkészítése.
3. Tervezési munkák elvégzése a következő ellátási ciklusra.

Mindhárom gépi fázist megelőzően el kell végezni az ezekhez szükséges adat-előkészítési munkákat.

A cikkben érzékeltetni próbáltam, hogy az elektronikus számítógép hogyan képes a lőszerbiztosítás és lőszerellátás tervezési és szervezési feladatainak komplex megoldására, az emberi teljesítőképesség megsokszorozására. Egy ilyen feladat gyakorlati kivitelezése, az elektronikus számítógép beilleszkedése a törzs munkájába, az ember és a számítógép hatékony együttműködésének kialakulása azonban még sok munkát igényel és az elkövetkező években a hadsereg FVSz-nál a vezetés korszerűsítésének egyik fő irányát fogja képezni.

(A mellékletek a folyóirat végén találhatóak).

A csapatrepülő hadtáp megszerzése, az anyagi biztosítás néhány kérdése

Dr. Csordás Lajos alezredes

Napjaink jellemző vonása a tudományos-, technikai fejlődés gyors üteme, melynek eredményeként a fegyveres küzdelem új eszközei tömegesen jelennek meg. Ez természetesen mélyreható változást, s egyúttal sok ellentmondást is hoz a hadviselés módjaiban, a csapatok hadműveleteiben és harcászataiban. A szárazföldi csapatok fegyverzetének, tűzerejének és manőverező képességének fejlődése a támadás ütemének, szélességének növekedéséhez, a nagy mélységben kibontakozó harctevékenységekhez és az egyes csapatok egymástól független, irányonkénti tevékenységekhez vezettek.

Az összefegyvernemi alakulatok lehetőségei kiterjesztése, a tömegpusztító fegyverek alkalmazása adta eredmények jobb kihasználása, a szennyezett zónák időbeni felderítése, gyors ütemű leküzdése, az erdős-hegyes terep akadályainak sebességsökkentő hatásai ellensúlyozása, az egyébként is korlátozott útviszonyok jobb kihasználása, rombolt szakaszai leküzdése, a vezetés, anyag utanszállítás folyamatossága és a kiürítési feladatok időbeni végrehajtása szükségessé tette a harmadik dimenzió – a magasság – eddigieknél nagyobb mérvű kihasználását, ennek keretében a csapatrepülőök létrehozását.

A csapatrepülőök rendeltetése, feladata – a repülő egységek sajátos összetételéből, fegyverzetéből eredően – igen sokrétű. Alkalmazásuk elsősorban az összefegyvernemi hadsereg érdekében történik, ugyanakkor a felsőszintű vezetés és a háterszág érdekében is tevékenykedik.

A rendszeresített repülő-szerkezetek (repülőgépek, helikopterek) lehetővé teszik:

- vizuális és légifényképező eszközökkel történő felderítést;
- a mélységi felderítő csoportok, harccsoportok, légideszant alegységek szállítását (kidobását);
- légi vezetési pontok létrehozását, működtetését;
- anyag utanszállítási feladatok végrehajtását;
- sérültek, betegek kiürítését.

A harci helikopterek megjelenésével a csapatrepülőök alkalmazási lehetőségei tovább bővültek:

- légi páncélelhárítás;
- a különböző harctevékenységek légi tűztámogatása;

- ellenséges helikopterek megsemmisítése;
- légvédelmi eszközök lefogása.

Az alárendeltségi sajátosságokat figyelembe véve a csapatrepülőök az alábbiak szerinti csoportosíthatók:

1. Az összefgyvernemi csapatok állományába kerülő, azokkal elvonuló csapatrepülőök.

2. Az ország területén a Csapatrepülő Parancsnokság alárendeltségében maradó csapatrepülőök.

A csapatrepülő alakulatok hadtápbiztosítása az általános alapelvek érvényesülése mellett valósul meg, azonban vannak olyan, általánostól eltérő sajátosságok, amelyek az alábbi körülményekből adódnak:

- hiányzik a zászlóalj és hadosztály ellátási tagozat;
- az önálló alegységek egy része hadtáp szervezettel nem rendelkezik;
- a repülőegységek kötelékébe szervezett alegységek harci alkalmazása többnyire önálló települési helyről – bázis repülőtértől távol – történik;
- a csapathadtápnak a repülő alegységekkel települve kell végezni a hadtápbiztosítási feladatokat;

- a repülő csapatok kiemelten nagy mennyiségű repülő üzemanyagot fogyasztanak (egy 10–15 napos támadó hadművelet alatt elérheti a 9 000–12 000 tonnát);

- a csapatrepülő alakulatok alárendeltségi viszonyai ideiglenesen megváltozhatnak;

- a csapatrepülőök önálló harctevékenységi területtel nem rendelkeznek, ami nagymértékben növeli az együttműködés jelentőségét, különösen az egészségügyi, repülőtér (leszállóhely) és közúti biztosítás terén;

- a hadtápbiztosítás általános rendszerén belül sajátos és speciális ellátási, biztosítási feladatok jelentkeznek, ezek:

- a) repülőorvosi ellátás;
- b) repülőüzemanyag-ellátás;
- c) repülőrakéta ellátás;
- d) repülőtér műszaki biztosítás;
- e) repülő műszaki anyag biztosítás (pótalkatrészek, különféle gázok, stb.);

- a csapatrepülő egységek, illetve önálló alegységek szervezeti nem egységesek (pl.: minden alakulatnál más és más a repülőtechnika);

- a harci eszközök (repülőgépek, helikopterek) levegőben történő biztonságosabb mozgása, pontosabb, minőségileg fokozottabb, szervezettebb kiszolgáló, ellátó tevékenységet követel meg.

A továbbiakban a hadtápbiztosítás két fontos elemének a – hadtáp megszervezése és az anyagi biztosítás – csapatrepülő sajátosságaival kívánunk foglalkozni.

I.

A csapatrepülő hadtáp megszervezése

A csapatrepülő hadtáp megszervezése a hadtápbiztosítás fogalmán belül azon rendszabályok összessége, amelyekkel megteremtjük a hadtáp alegységei rendeltetésszerű működésének kedvező feltételeit. Felkészítjük a hadtáp alegységeket a konkrét biztosítási feladatok végrehajtására, tevékenységüket összehangoljuk – térben és időben – a repülő egységek feladataihoz.

A hadtápot a helyzetnek és a parancsnok elhatározásának megfelelően kell megszervezni, *amely függ:*

- a biztosított repülő alakulat fegyverzetétől, feladatától, harci alkalmazásának jellegétől;
- az alakulat hátországhoz viszonyított helyzetétől;
- földrajzi viszonyoktól;
- év- és napszaktól;
- időjárási tényezőktől;
- a repülőterek, leszállóhelyek kiépítettségétől.

A hadtáp megszervezése az általános elveknek megfelelően *magában foglalja:*

- a hadtáp felkészítését;
- a hadtáp felépítését;
- után- és hátraszállítási utak kijelölését, előkészítését és fenntartását;
- a tömegpusztító- és gyújtó fegyverek elleni védelem (megóvás) valamint az őrzés-védelem rendszabályainak végrehajtását.

Ezek közül az utóbbi három tartalmaz olyan sajátosságokat, amelyet célszerűnek tartunk részleteiben ismertetni.

1. A csapatrepülő hadtáp felépítése, telepítése

A csapatrepülő hadtáp felépítése a hadtáp alegységek megfelelő csoportosítását jelenti a repülő alegységek folyamatos hadtápbiztosítása céljából. Ez a repülő alegység harci alkalmazásához igazodva felöleli a hadtáp alegységek csoportosítását, telepítését, áttelepítését.

A hadtáp felépítéssel szemben támasztott követelmények:

- feleljen meg a repülő egységek harcrendjének és a hadtáp előtt álló feladatoknak;
- biztosítsa a hadtáp alegység gyors manőverének feltételeit, a repülő alegység telepítési manővereihez igazodva;
- tegye lehetővé a közlekedési utak (vasút, közút), hadtáp erők és eszközök legcélszerűbb kihasználását, alkalmazását;
- biztosítsa a hadtápszolgálatok, alegységek irányíthatóságát, életképességük folyamatos fenntartását.

A hadtáp alegységek csoportosítását úgy kell végrehajtani, hogy azzal a legkedvezőbb feltételeket teremtsük meg a repülő egység egyszerre több repülőteréről, leszállóhelyről történő harc feladat végrehajtásához.

Ennek megfelelően a csapatrepülő hadtáp felépítésének általánostól eltérő alapelvei:

- a hadtáp felépítése, feleljen meg a repülő egységek, alegységek harci alkalmazásának rendjére vonatkozó rendszabályoknak;
- a hadtápot a repülő egység települési számának megfelelő mennyiségben megosztva részlegenként kell telepíteni (2-3 rlg.). (Ha a repülő alegységekhez hadtáp alegység van szervezve, az egység hadtáp megosztása nem szükséges, azonban a feladattól függően az alegység hadtáp megerősíthető erőkkkel, eszközökkel);
- a repülőterenként csoportosított hadtáp alegységek legyenek képesek a biztosítási feladat önálló végrehajtására (2-3) napig.

A hadtáp alegységek minden esetben a repülőterek, vagy leszállóhelyek közelében, annak centrumától számított 3-5 km sugarú körön kívül, a töpfe. elleni védelem rendszabályainak megfelelően települnek.

Repülőterenként folyamatosan szükséges biztosítani:

- a repülőterek (leszállóhelyek) repülésre kész állapotban tartását;
- a repülési feladatokhoz szükséges technikai eszközöket és anyagokat (levegő, üzemanyag, indító-gépjármű, stb.);
- az orvosi egészségügyi biztosítást, ellátást;
- a személyi állomány étkeztetését, elhelyezését;
- az anyag utánszállítást.

A fentiek érdekében a hadtáp széttelepítésekor az alábbi funkcionális csoportokat indokolt létrehozni:

- hadtáp vezetési pontot;
- raktárakat, megosztott telepítéssel. Az üzemanyag raktáron belül telepíteni kell a tábori üzemanyag laboratóriumot;
- az élelmezési ellátó pontokat a különböző ellátási normáknak megfelelő megosztással;
- repülő alegységenként repülést kiszolgáló pontokat (RKP, repülő üzemanyag töltő helyet, élelmezési ellátó részleget, startorvosi rendelőt);
- ezred segélyhelyet.

Ideiglenesen, vagy véglegesen átadásra kerülő csapatrepülőök hadtápbiztosításának megszervezése

A települési körletek peremvonalától való távolsága az ideiglenesen, vagy véglegesen az összefegyvernemi hadsereg alárendeltségébe kerülő - általában szállító és harci helikopter - egységek esetében fontos meghatározó tényező.

A repülő ezredek fő települési helyét (repülőterét) lehetőleg az ellenség harcászati tüzescsoportjainak hatótávolságán kívül, a közepes helikopter ezredet a peremvonalától 80-150 km-re célszerű kijelölni, azonban a deszant berakóhelyek a feladatok jellegétől és más tényezőktől függően 40-70 km-re is települhetnek.

A deszantolás mélysége 20-80 km. Egy feladat végrehajtásának repülési ideje 2-4 óra, mely egyes esetekben szükségessé teszi, hogy a várakozási körletben, repülő üzemanyag-töltő eszközöket telepítsünk és ott végezzük a repülő szerkezetek feltöltését.

A tűztámogató harci helikopter egység 50-60 km-re, a századok 20-35 km-re települhetnek a kiszolgáló, ellátó alegységekkel együtt. A harci alegységek leszállóhelyeit a peremvonalától, a bevetés előtt 5-15 km-re jelölik ki, ahova a bevetések

számától függően esetenként szükséges a felszállóhely üzemképességét biztosító erőket és eszközöket telepíteni (repülő üzemanyag, rakéta, lőszer ellátók).

Az áttelepítés gyakorisága honi területen az adott típusú repülőgépektől függően változhat (1–5 naponként).

Az összefegyvernemi hadsereg érdekében tevékenykedő repülő egységek, alegységek áttelepülésének gyakorisága 1–2 nap.

A repülő egységek, alegységek önálló tevékenységi sávot, vagy körletet nem kapnak, így a települési helyet, leszállóhelyet mindig az adott terület, sáv parancsnoka határozza meg. A kiépített repülőterek kiutalását, illetve azok igénybevételét a FRONT légierő PK engedélyezi. Hadtápbiztosításukat ezen elvek figyelembe vételével kell szervezni.

2. Után- és hátraszállítási utak

A csapatrepülők önálló után- és hátraszállítási utakkal nem rendelkeznek. Az összefegyvernemi hadsereg alárendeltségébe került egységek, alegységek a hadsereg parancsnok által kijelölt és fenntartott utakat, a honi területen maradók a FRONT és a HÁVP által fenntartott utakat használhatják. A csapatrepülők hadtápjának forgalomszabályozását csak a főközlekedési utakról letérve a repülőtérg vezető bekötő utakon és egyéb nem berendezett útvonalon kell megszervezni.

E feladatok végrehajtásához a csapatrepülők megfelelő szakalegységekkel nem rendelkeznek, ezért az állandó harcalkészültség időszakában ki kell képezni nem szervezetszerű forgalomszabályozó rajokat, elsősorban az ellátó és őr alegységek állományából. A bekötő utak helyreállítását, fenntartását a repülőtér karbantartó szakaszok hajtják végre, azonban ezeknek az alegységeknek első és kiemelt feladata a repülőtér, leszállóhely kialakítása, karbantartása, helyreállítása.

3. A hadtáp tömegpusztító fegyverek elleni védelme, valamint őrzés-védelme

A korszerű fegyveres harc viszonyai között a hadtáp töpfe. elleni védelme, valamint őrzés-védelme alapvető feltételei a hadtápbiztosítási rendszer életképességének.

Ezeknek a megvalósítására irányuló rendszabályoknak az érvényesülése, megszervezése a csapatrepülő hadtápnál nem önálló, melynek oka a repülő egységek, alegységek sajátos települési elveiben található. Lényege, hogy a repülőterek (leszállóhelyek) középpontjától számított 5–10 km sugarú körön belül települnek a biztosító-kiszolgáló, ellátó részlegek, raktárak a repülő egységgel, (alegységekkel) együtt. A hadtáp töpfe. elleni védelme, őrzés-védelme így közvetlenül a repülő egység, alegység őrzés-védelmi rendszerén belül valósul meg.

Az, hogy a földi, vagy légi támadás elleni védelem megszervezése kerül előtérbe, függ az adott repülő eszközök harci alkalmazásának jellegétől, feladatától, így a peremvonalhoz közelebb települőknél jelentős a földi (deszant) támadás elleni védelem megszervezése, míg a peremvonaltól távolabb települőknél a légi támadás elleni védelem megszervezése követel nagyobb figyelmet.

A harci helikopterek megjelenésével, azok harci alkalmazásának sajátosságai miatt (10–15 km-re is települhetnek a peremvonaltól) a kiszolgáló alegységeknek fokozottabban kell számolni az ellenség közvetlen behatásaival, amely a közvetlen, földi támadás elleni védelem, az álcázás, a települési körlet gyors elhagyási feltételeinek megszervezését, végrehajtását követeli meg.

A hadtápszolgálatok, alegységek örállománnyal nem rendelkeznek, így ezeket a feladatokat a hadtáp állomány erőivel, eszközeivel – a feladataik végzése mellett – kénytelen megoldani. A tőpfe. és légi csapás következményeinek felszámolására nem szervezettyszerű mentőosztágot kell létrehozni és felkészíteni a várható feladatokra.

II.

A csapatrepülőök harctevékenységeinek anyagi biztosítása

A harctevékenység, így a repülő harctevékenység sikerének is egyik döntő feltétele az anyagi eszközökkel való ellátás. Ebből következik, hogy a csapatok alapvető anyagokkal történő folyamatos ellátása a hadtápbiztosítás legfontosabb része, ami magában foglalja: az egységek, alegységek harcfeladataihoz, életének fenntartásához szükséges anyagi eszközök előteremtésére, a csapatok ellátására, továbbá az anyag rendeltetési helyére való eljuttatására irányuló rendszabályok és tevékenységek összességét.

Ezek a rendszabályok és tevékenységek – a csapatrepülőök rendeltetéséből, harci alkalmazásából, szervezeti felépítéséből, fegyverzetéből adódóan – sajátos vonásokat tartalmaznak.

Ezeket a sajátosságokat az anyagi biztosítás egységes alapelveinek érvényesülésében vizsgáljuk meg, *közülük az általunk lényegesebbeknek tartottak az alábbiak:*

1. Ágazatonkénti ellátás elve.
2. Az előjáró felelősségének elve az alárendeltek ellátásáért.
3. Szakaszos ellátás elve.
4. A készletek megosztásának és lépcsőzésének elve.
5. Ellátási források.

1. Ágazatonkénti ellátás elve

Az anyagi biztosítás a különböző szakanyagok decentralizálásával, ágazatonként valósul meg.

A repülő egységeknél, alegységeknél az összefegyvernemi szakanyagokon kívül speciális, repülő szakanyagok is találhatóak az ellátási ágakon belül, illetve önálló ellátási ágként (1. sz. vázlat). Ilyen önálló ellátási ág a repülő műszaki anyagellátás. *Ellátási ágakon belüli sajátos, speciális repülő szakanyagok:*

- repülő rakéta és lőszer;
- repülő hajtóanyag;
- hajózó és műszaki ruházat;
- repülőtér karbantartó és építő anyag;
- egészségügyi oxigén, stb.

Az egyes ellátási ágazatok és azon belül az egyes anyagi eszközök nem egyforma jelentőségűek. Ebből a szempontból vannak alapvető és egyéb anyagi eszközök. A csapatrepülőknél az ellátás alapvető anyagai mindenkor, bármilyen hadműveletben a repülő üzemanyag, repülő lőszer, és rakéta, repülő műszaki anyag. Ezeknek döntő jelentősége van a repülő harcfeladatok végrehajtásának sikerében.

2. Az előjáró felelősségének elve az alárendeltek ellátásához

Mindenek előtt az előjáró parancsnok felelős azért, hogy az alárendelt csapatokat – feladataiknak és meglévő állományuknak megfelelően – időben ellássák a szükséges anyagi eszközökkel.

Meghatározza az alárendelteknél megalakítandó és fenntartandó készleteket, a fogyasztási normákat, az anyagi utalás rendjét. A csapatrepülőknél magasabbegység szinten ez a felelősség részben korlátozott, ugyanis a magasabbegység anyagi készletekkel nem rendelkezik, alapvetően az előjáró által a központ raktárakba kiutalt és biztosított anyagokkal tud gazdálkodni, így az egységek, alegységek készleteit, feladatainak megfelelően, csak nehezen tudja differenciálni. Váratlan feladatok anyagi szükségleteit csapatrepülő készletből nem tudja biztosítani.

Az előjáró parancsnok felelőssége elvének határozottabb érvényesítése érdekében is szükségesnek tűnik a csapatrepülő szintű készletek létrehozása anyagellátó bázisokra, a legfontosabb alapvető anyagokból, legalább 1–2 napi fogyásnak megfelelő nagyságban. Ennek szükségességét igazolja, hogy a hadtáp törzsvezetési gyakorlatokon az előjáró engedélyével, repülő hajtóanyagból a meglévő állandó repülőtereken felszabaduló tárolótér kapacitásának megfelelő csapatrepülő készletet képeztünk, így az ellátás megszervezése könnyebbé, a végrehajtás gyorsabbá vált, ezzel egyidejűleg csökkentettük a központ raktárak, ellátó bázisok leterheltségét.

3. Szakaszos ellátás elve

Az anyagi készletek a felhasználóhoz hosszú láncolaton keresztül jutnak el. A láncolaton belül ellátási szakaszok működnek. Az ellátás felülről lefelé szakaszosan történik. Az összefegyvernemi hadseregnél az anyagok a központ hadtáptól a felhasználóig több ellátási szakaszt érintve jut el. A csapatrepülőknél ez rövidebb, mivel az anyagi biztosításának jelenlegi rendszerében az alábbi ellátási szakaszok találhatóak;

- ezred ellátási szakasz;
- zászlóalj (század) ellátási szakasz.

Az ezred ellátási szakasz közvetlen kapcsolatban van a hátországi alakulatoknál a központi raktárakkal, az elvonuló csapatoknál a szárazföldi seregetest hadtáppal. Ennek előnye, hogy a csapatokhoz az anyag kevesebb áttétellel kerül, azonban ez nem jelenti feltétlenül azt, hogy rövidebb úton és idő alatt történik meg az ellátás. A hátországból maradó egységeknek általában a repülőterektől távollevő (100–300 km) ellátó raktárakból, bázisokból kell a szilárd anyagi szükséglet 100 %-át, a folyékony anyagszükséglet 15–20 %-át saját szállító eszközeikkel utánszállítani, mely figyelembe véve az ország területén folyó nagyarányú csapatmozgást, pontos szervezést, a rendelkezésre álló kapacitások hatékony felhasználását igényli.

Az anyagellátásnak ellátási szakaszonként különböző feladatai vannak. A csapatrepülők egyes egységeinél az alegység ellátási szakasz hiánya miatt, az egyes ellátási szakasz végzi el annak a feladatait is. *E feladatok:*

- repülőgépek, helikopterek, gépjárművek üzemanyaggal való feltöltése;
- repülő hajtóanyag minőségi bevizsgálása;
- az ellátmányi cikkek kicsomagolása, és kibontása, szezonális cseréje (téli, nyári);

- melegétel előállítás és kiszolgálása;
- az anyag felhasználásának ellenőrzése.

4. A készletek megosztásának és lépcsőzésének elve

Az anyagi eszközkészleteket az ellátási szakaszoknak megfelelően csapat-, hadművelleti és központi készletekre osztjuk. A csapatrepülőknél csapatkészletek vannak, melynek egésze a „mozgó anyagi készlet”, szintjét az MNVKF szabályozza. A csapatrepülők „MK”-e 3-5 napi harctevékenység anyagi biztosítását teszi lehetővé, amit az egységek (önálló alegységek) tárolnak.

Az „MK”-t a Magyar Néphadsereg-ben felosztjuk:

- fogyókészletre;
- zárolt készletre.

A csapatrepülő anyagféleségekre jellemző speciális zárolt készlet a hajózók fedélzeti élelmezési zárolt készlete, a repülő, helikopterek tartály térfogata 20-30 %-nak megfelelő repülő hajtóanyag. Ez utóbbi ismeretében történik a fogyás javadalmazásban történő kiszámítása (bevetések száma szorozva 0,7-0,8-al). *A készletek egységenkénti differenciálása – magasabb egység készlet hiánya miatt – a következők szerint valósulhat meg:*

- egységek közötti anyagátcsoportosítással;
- a központi raktárból kiutalt, kirakó állomásra kiszállított anyag átvételének alakulatonkénti differenciálásával.

Mindkét esetben valamelyik egység terhére történik a differenciálás, így fennáll a veszélye annak, hogy a váratlan feladatok megoldására anyaghiány miatt nem lesz képes az egyik egység. Szükség esetén az utóbbi lehetőséget feltétlen alkalmazni kell.

Az egységeknél a készletek lépcsőzésére van szükség mivel a harc feladatot alapvetően több repülőtéren települve hajtják végre. Ez a harci helikopter egységekre a legjellemzőbb. A harc feladatokat az egységtől távol (20-60 km-re), alegység kötelékben hajtják végre. Mivel alegység hadtáp jelenleg nincs, így az egység hadtápból kell részlegeket kikülöníteni a repülő alegységek ellátására. A kikülönített alegység készleteinek meghatározásánál a nagy távolság miatt, figyelembe kell venni azt, hogy egy, vagy két naponta egyszer van lehetőség utanszállításra, valamint azt, hogy a széttelepülés több (2-3) napig is tarthat. Nagyobb készleteket az alegységeknél elsősorban repülő hajtóanyagból, repülő rakétából és lőszerből kell képezni.

A hadtáp részleget (nevezhető egység hadtáp I. lépcsőnek) az alábbi készletekkel célszerű ellátni; repülő rakéta és lőszer 4.0 ja, repülő hajtóanyag 5 ja, gépjármű hajtóanyag 0.5 ja, élelmiszer anyag 3 ja. Ez egy harci helikopter alegységre számítva mintegy 70-80 t szilárd és 100-120 t folyékony anyag szállítását teszi szükségessé. Túl nagy készletek létrehozása a kikülönített hadtáp részleg mozgékonyágát csökkenti.

Az általunk számított készletek nagyságrendje csak egy változat, az optimális szintet mindig az adott feladatnak és lehetőségeknek megfelelően kell meghatározni, a fő feladatot végrehajtó repülő alegységre koncentrálni.

Az egységek részére az eddigi gyakorlatok tapasztalatai alapján általában a hadművelet kezdetére a „MK”-t, a közelebbi és távolabbi feladat végére annak 80%-os szintjében határoztuk meg.

Sajátos a készlet nagyságának meghatározása repülő műszaki anyagból. A központi repülő anyag raktárak a típusoknak megfelelően a magasabb harcckészültségbe helyezés időszakában általában a teljes készletet kiszállítják az egységeknek. Így az egységeknél a repülő műszaki anyag súlya a hadművelet kezdetére elérheti a 70–100 tonnát is. A hadművelet végéig utánszállításra nem kell számítani, viszont gondot jelent az egységnél ennek szállítása áttelepülés esetén, az 1, 2–1,5-es raksúlykihasználási együtthatók miatt is. A jelenlegi szervezésben ez a feladat egy lépcsőben nem oldható meg, ezért csak a legszükségesebb műszaki anyagokat tudják áttelepüléskor az első fordulóval szállítani. A megoldás az, hogy visszajárnak vételezni, vagy több fordulóval hajtják végre az elszállítást, esetleg ideiglenesen lebiztosított népgazdasági szállító eszközöket vesznek igénybe.

5. Az anyagellátás forrásai

A szükségletek kielégítésének forrásai alapvető és kiegészítő források lehetnek. Az alapvető anyagi forrás az előljáró ellátási szakasz anyagi eszköz-készletei. A honi területen repülő harctevékenységet folytató egységek, alegységek alapvető anyagi forrása a központ hadtáp raktárak, termelő üzemek.

Az összfejevernemi hadsereg alárendeltségébe véglegesen, illetve ideiglenesen átadott helikopter és repülő egységek, alegységek *alapvető anyagi forrásai lehetnek: (2. sz. vázlat);*

- központ hadtáp raktárak, valamint a béke elhelyezési körlet a hdm. 1–2. napjain;
- a központhadtáp előretolt lépcsője minden fajta anyagokból (4.–5. naptól);
- HDS hadtáp általános rendeltetésű anyagokból (1–2 nap után);
- egyes esetekben az adott hadosztály sávjában települő repülő egység a hadosztály ellátó zászlóaljához utalható általános rendeltetésű anyag ellátására.
- koalíciós FRONT esetén a FRONT anyagi bázisairól.

A honi területen kívül legcélszerűbb a központ hadtáptól levő ellátás, mivel a HDS hadtáp speciális repülő anyagokkal nincs ellátva. A harc helikopter egység 50–60 km-re, a közepes szállító helikopter ezred 80–150 km-re, az ellő. dd. pedig 80–100 km-re terülhet a peremvonalától. Így a hadsereg vagy a központ hadtáp szállító eszközei a helikopter egységhez közvetlenül kiszállíthatják a szükséges anyagokat. Ezzel a megoldással a hadsereg mozgó bázis mentesíthető speciális repülő anyagi készletek tárolása alól.

A fentiekből is következik, hogy az elvonuló, illetve ideiglenesen az összfejevernemi hadsereg alárendeltségébe kerülő egységek ellátására jelenleg több lehetőség is kínálkozik, azonban mindegyik változat további kimunkálást igényel.

A kiegészítő ellátási források közül fejevernemi sajátosságként szükséges megemlíteni a:

- nagy távolságú repülési feladatok esetén a VSZ tagállamok polgári és katonai repülőterein található repülőhajtóanyagot. Ez utóbbi a nagy szállító repülőgépeknél jelentős mennyiségű lehet, elérheti az adott üzemanyag-felhasználás 40–50%-át is;
- helyszíni beszerzést és vásárlást pl.: élelmiszerek, tüzelő- és építőanyagok, alkatrészek, szolgáltatások (mosatás, fürdetés), munkaerő igénybevételével stb.:

- zsákmányolt anyagok felhasználását, megfelelő minőségi vizsgálat után. Különösen nagy a jelentősége repülő hajtóanyag esetében a hadműveleti területeken, ellenséges repülőtér bírtokbavételekor;

- nem javítható technika fődarabjainak, alkatrészeinek felhasználását.

Következtetésként megállapítható, hogy a csapatrepülők harctevékenységének anyagi biztosítása során érvényesülnek az általános alapelvek. A csapatrepülők alkalmazásának, szervezetének, a hadtápszolgálat felépítésének sajátosságai ezen alapelvek érvényesülését részben elősegítik, részben nehezítik. A harci jelleg fokozódása, ugyanakkor a hadtápszervezet változatlansága az utóbbi tényezőt erősítik, ezért szükségesnek látszik a hadtápszolgálat szervezeti módosítása. Ezen belül olyan kérdések vizsgálata, *mint*:

- az alegység és magasabbegység ellátási tagozat létrehozása;
- a magasabbegység szállító kapacitásának növelése;
- a hadműveleti hadtápban speciális repülő szakanyagok megalakítása.

Ez megítélésem szerint jól segítené a dinamikusán és gyorsan változó repülő harctevékenység magasabb szintű anyagi biztosítását.

(A vázlatok a folyóirat végén találhatóak).

A harctevékenység hadtápbiztosításának várható néhány új sajátossága a területvédelemmel kapcsolatos elgondolások alapján

Skrabán László alezredes

A „Haderőreform-78” elgondolással kapcsolatos elvekről a különböző szintű kiképzések, továbbképzések és a publikált anyagok alapján bizonyos szintű ismeretekkel rendelkezünk. Úgy gondolom, hogy nekünk hadtáptiszteknek ez az ismeret – amellett, hogy még közel sem teljes – egy kissé egyodalú is. Ezért célszerűnek látszik, ha a területbiztosításból adódóan – mint a várható ellenség harc-eljárásából – a hadtápbiztosítás néhány új sajátosságának vizsgálatát elvégezzük. Eddigi ismereteink felrészítése érdekében néhány fontosabb jellemző áttekintése szükségesnek látszik.

A) Az osztrák politikai és katonai felső vezetés – az 1972-ig bekövetkezett változásoknak megfelelően – megkezdte fokozatosan az osztrák fegyveres erők új követelményeknek megfelelő kialakítását, melynek doktrinális tételei alapvetően két területre, az osztrák fegyveres erők szervezetének változásaira és harcászati elveinek módosulására összpontosulnak. Ez utóbbi lényege, hogy feladták az összefüggő arcvonalakban folytatott halogató védelem koncepcióját, s ehhez kapcsolódva az erőknek és eszközöknek a határövezetekben történő összpontosítása elvét. Áttértek az ország teljes területének megvédésére. Úgy tervezik, hogy az erők viszonylag kis kötelékekben történő alkalmazásával, széttagolt elhelyezésével kitérnek a döntő ütközet elől, a támadót „végtelen” harcok sorozatával idővesztésre és erők szétforgácsolására kényszerítik. A csapatokat helységben lépcsőzik, minden kisebb, harcászati jelentőségű pontot megszállnak, ezzel a támadót arra kényszerítik, hogy ezeket a területeket elfoglalja, mégpedig alapvetően gyalogos erőkkel, mivel a (nehéz) harci technika a terepviszonyokat figyelembe véve, jórészt nem alkalmazható.

A területvédelem döntő alapelve a csapatok zömének előre meghatározott, kijelölt területeken való alkalmazása.

Ezek a csapatok a mozgósítástól kezdve a harc egész ideje alatt a részükre meghatározott területeken maradnak, így harc-eljárásukat a támadó tevékenységének figyelembevételével, rugalmasan választhatják meg.

A területvédelem további lényeges összetevője a „territoriális” elv, ami azt jelenti, hogy a védelem fő teherviselőivé „védelmi helyzetben” a territoriális csapatok válnak, az állandó készenléti csapatok (1. pc. gr. ho. mintegy 12–15 000 fővel) fontos, de részfeladatokat kapnak (ellenesapás, megerősített körletek védelme).

Az osztrák politikai és katonai felső vezetés az ország védelmét a területbiztosítási és kulcsfontosságú övezetek megtartásáért folyó harcok sorozatában látják megvalósíthatónak.

Az egyes övezetekben és körletekben folyó harctevékenységet, illetve azok főbb jellemzőit csak annyiban érintem, amennyire az a hadtápbiztosítás egyes új sajátosságai megértéséhez szükséges lehet.

Így figyelemre méltó, hogy a TBÖ-k kijelölésénél előnybe részesítik azokat a területeket, *amelyek:*

- az ellenséget tömörülésre kényszerítik;
- kedvező lehetőséget nyújtanak a kis létszámú csapatokkal történő zárásra;
- a terepviszonyok lehetővé teszik a túlerejű ellenség előli folyamatos kitérést és a vadász harc váratlan, ismételt alkalmazását.

A TBÖ-ben a harctevékenységeket az alábbi harceljárások komplex alkalmazásával tervezik végrehajtani:

1. Támpontok időben korlátozott védelme, melynek célja az ellenséget archból lekötve, kedvező feltételek megteremtése a vadászharchoz.

2. A vadász harc – mint a területbiztosítás mozgékony eleme – a lesállást, rajtaütést, a zavaró akciókat, valamint a harc műszaki zárukért harceljárást jelenti és területiális csapatok végzik.

3. A meg nem támadott területek biztosítása olyan tevékenység, melyet a TBÖ (KFÖ)-ben alkalmazott csapatok mindaddig folytathatnak, amíg az ellenséggel nincsenek harcérrintkezésben.

A várható irányokat illetően ismert, hogy az erdős-hegyes terep kedvező feltételeket teremt a valószínű ellenség számára, hogy viszonylag kis erővel önállóan és elszigetelten is szilárd védelmet hozzon létre, tüzzel és rombolásokkal folyamatos ráhatással sokoldalúan lekösse, késleltesse és felőrölje a támadót.

Az erdős-hegyes körzetek természetföldrajzi sajátosságai, valamint az ott tevékenykedő ellenség harceljárása, harcmodora sajátos követelményeket támaszt a támadó csapatok szervezetével, harci technikájával, a harc megszervezésével, annak minden oldalú biztosításával, így a hadtápbiztosítással szemben is. *Ezek közül a sajátosságok közül először az összefegyvernemi támadó csapatokra vonatkozóan röviden:*

- a támadó tevékenységek önálló, egymástól magas hegyvonulatokkal elválasztott elszigetelt hadművelési és harcászati sávok és mélységek kiterjedései;
- nehezebb lesz az erők eszközökkel végrehajtandó manőverezés;
- fokozott figyelmet igényel a harc- és közvetlen biztosítás;
- jelentős erőket kell fordítani a különböző műtárgyak őrzésére, ellenőrzésére.

Az itt felsorolt – és fel nem sorolt – sajátosságoknál minden esetben figyelembe kell venni azt a katonaföldrajzi helyzetet, ami a hegyvidéki valóságból adódik, mint a tengerszint feletti magasság, a meredek emelkedő és lejtőszögek, igen gyakori völgyszűkületek, hatalmas kiterjedésű mindent elfedő erdőségek, a gyors folyású és szélsőségesen ingadozó vízállású folyók, vagy vízkészletű víztározók, hó- és kölavina veszélyt, a katonai szempontok mellőzésével megépített völgyhidas, alagutas, hegyoldalakra vájt, éles kanyarokkal teletűzdelt, nagy lejtőszögű, gyakran jégesedő szerpentines utakat, a völgyekben nagy sűrűséggel egymást követő

település hálózatokat, a magasság növekedésével csökkenő település hálózatokat a mostohább elhelyezkedési és települési feltételeket.

Ezek elsősorban a személyi állomány fizikai, teherbíró képességét, a gépesítettségéből eredő előnyöket hátrányosan befolyásolják.

Ezeknek a jellemzőknek – nem a teljesség igényével – történő áttekintése után szükség lenne az összefegyvernemi harcra vonatkozóan levonható következtetések szakszerű kimunkálására annak érdekében, hogy a hadtápbiztosítást befolyásoló új körülmények ismeretében a várható sajátosságokat a valóságot legjobban megközelítően meg lehessen fogalmazni, ki lehessen dolgozni. E cikk keretében erre nem vállalkozom, azonban ismerve a csapatok harcfeladataival kapcsolatos elveinket így célszerűnek látszik abból kiindulva a TBÖ-k és a KFÖ-k elleni harctevékenységek hadtápbiztosítása, egynéhány újnak tekinthető várható és kevésbé ismert sajátosságát megfogalmazni azzal a céllal, hogy a hadművelet a harc hadtápbiztosítása részeit kiegészítsük, pontosítsuk, Egyszóval az összefegyvernemi csapatok, várható tevékenységéhez a hadtápbiztosítást – az alapelvek változtatása nélkül – kimunkáljuk.

Az értékelt területen végrehajtásra kerülő harctevékenységek sajátosságai-ból kiindulva az új módszerek és eljárások kimunkálását elsősorban a hadtápbiztosítás alapjainál látszik célszerűnek elvégezni, érintve a megoszthatóság; az önállóság, a komplexitás; élet- és működőképesség; a vezetés, illetve vezethetőség területeit is.

Ismert előttünk, hogy egyes alegységek, de főleg a tüzérség, a hk.-ik decentrizáltabb alkalmazásának megfelelően a löszerszállító alegységeket és egyéb hadtápszervezeteket is meg kell osztani, a szállítást főleg tagozatkihagyással – önállóan – kell végrehajtani. A hadtápok őrzés-védelmét, légvédelmét és mozgásbiztosítását a második lépcsők és a tartalékok erőin túl konkrétan is biztosítani kell. A kis önálló kötelékek löszerral, egyéb ellátmányi anyagokkal történő légi utánszállításának ledobásos módszerrel történő végrehajtására, illetve a sebesültek hátraszállítására figyelmet kell fordítani.

Várható, hogy a már elfoglalt területeken az ellenséges behatás fokozódik, amely a lesállítás, rajtaütés, zavarás formájában nyilvánul meg, és igen érzékenyen érintheti a biztosító és kiszolgáló egységeket és alegységeket. A veszteségokozás mellett a bénítás, kifárasztás, zavarkeltés, dezorganizálás, az erőkifejtés megosztása, figyelemelterelés is nehezíti, akadályozhatja a hadtáp tevékenységét. Ennek megfelelően az élet- és működőképességet lényegesen befolyásoló tényezővé válnak a hadtápok lépcsőzése, telepítése és áttelepítése, összehangolt manővereztetése, valamint őrzése és védelme.

Bizonyos volumenű változásokkal lehet számolni a harcoló csapatok szükségleteiben, azok összetételében, a szállítás ritmikusságában. Nagyobb lesz a lövészlőszer, a gránát, a robbanóanyag felhasználása, ugyanakkor csökken a hk. löszer fogyasztása. Növekedhet a harc- és gépjármű üzemanyag-fogyasztás. Figyelmet érdemel a második lépcsők, tartalékok, a hadtáp és biztosító alegységek lövészlőszer felhasználása és a sebesültek – ezen belül is a lött sebek aránya. Az ellenséges behatások miatt nőhet az anyagi-technikai veszteség aránya. Az erdős-hegyes terep sajátosságaiból adódóan is csökkennek a szállítási távolságok, de a körülmények bonyolultabbá válnak, ami a forduló növekedését eredményezheti. Megnő az igény a csapatok komplex feltöltése-ellátása iránt, ami a különböző vegyesrakományok alkalmazását, átrakás nélküli végrehajtását, az anyagáramlás fokozását igénylik.

Az ellenség territoriális erőiből kikülönített visszaszivárgó csoportjai fokozott figyelmet fognak fordítani a közlekedési vonalakon, csomópontokon dezorganizálható szállítóoszlopokra, melynek következtében nőhet a közutakon javításra, vontatásra szoruló gépjárművek száma, a gépkocsivezetői állomány várható veszteségének aránya. Ugyanez lehet jellemző a második lépcsőben levő csapatok, különösképpen a harcbiztosítók és a kiszolgáló állomány vonatkozásában.

A polgári lakosság körében visszamaradt erők figyelemreméltóan akadályozhatják különböző szabotázs-akciókkal, a gerilla harcmóddal a hadtápkörletekben, út- és vasútvonalakon, a vízi utakon, polgári létesítményekben a hadtápok munkáját. Ezek kisebb-nagyobb zavarokat okozhatnak egyes ellátási tagozatokban, a harc hadtápbiztosításában.

Az ellenséges zavaró tevékenység kivédése, csökkentése érdekében kiemelkedő jelentőséget kell tulajdonítani a hadtápalegységek őrzés-védelmére, a lakott helységekben a lakosság között az ellenséges elemek felderítésére, a politikai felvilágosításra és a szimpatizáns csoportok megszerzésére.

Véleményem szerint a területvédelem leküzdéséért folytatandó sajátos harc-tevékenység nem indokolja a kialakult és bevált hadtápbiztosítási rendszer alapjainak módosítását.

Néhány figyelemre méltó pontosítás azonban indokoltnak látszik, különösen a csapattagozatban. *Mire gondolok itt elsősorban?* Alapvetően arra, hogy a hadtápokat – a lehetőség határán belül – közelítsük a harcoló csapatokhoz. További készletek besorolására a harcolók csoportjába, a második lépcsőbe, illetve a tartalékokhoz. Az anyagáramoltatás meggyorsítására, amely elsősorban a tagozatkihagyással, a szállítmányok fokozottabb útvonalbiztosításával is elősegíthető. Csökkenteni célszerű a hadtáplőpcsőknél az áttelepülések számát, gyakoriságát. Az áttelepülések hadtápfelderítését alaposabban, szélesebb körben és területen célszerű végrehajtani. A hadtápkörletekben levő polgári lakosság tevékenységét fokozottabban kell figyelemmel kísérni és a lehetőség szerint befolyásolni. Lényegesnek tartom, hogy a hadtápokat az eddigi ideálisan védettnek nyilvánítható erdőkből, szorosokból inkább a lakott területeken célszerű telepíteni és működtetni, elsősorban a váratlan nagyobb támadások megelőzése, kivédése érdekében.

A hadtápok őrzés-védelmét, légvédelmét és mozgásbiztosítását a 2. lépcsők és tartalékok erőin túl konkrétan is célszerű biztosítani kihelyezett alegységekkel, vagy egyes tűzfegyverekkel.

Az elmúlt két évben levezetett osztrák gyakorlatok tapasztalataiból azt a következtetést lehet levonni, hogy a vadász erők alkalmazásában kiemelt figyelmet fordítottak a szállítási útvonalakon tartózkodó, elsősorban mozgásban levő hadtápalegységek támadására, zavarására, azok dezorganizálására. Ennek csökkentését elsősorban a rendelkezésre álló utak ismeretében azok optimális kiválasztásával lehet elérni. Ismert, hogy a vadász erők tevékenységének egyik területe az erdővel övezett és úton kívül nehezen járható, műtárgyakban gazdag, lassabb mozgást biztosító, a megkerülésre és kísérésre kevésbé alkalmas útszakaszok, völgyek, útszűkületek. Ezt figyelembe véve úgy célszerű kiválasztani az utakat, hogy ezeket a szakaszokat lehetőség szerint kikerülje a szállítóoszlop, illetve menetet végrehajtó hadtápalegység. Ha ez nem lehetséges, akkor a menetet ennek megfelelően, biztosító erőkkel meg kell erősíteni, a személyi állományt földi támadás elhárítására – az ismert útviszonyoknak megfelelően – konkrétan fel kell készíteni.

Véleményem szerint az eddigi elvi kidolgozó, gyakorló számításhoz viszonyítva sokkal fontosabb helyet kell biztosítani a légi (helikopter) után- és hátra-

szállításnak. Figyelmet kell fordítani a kis kötelékek lőszerrel, egyéb – megbízhatóan málházható konténerizálható anyaggal történő utánszállításának ledobásos módszerrel történő végrehajtására, illetve a sérültek hátraszállítására.

Az anyagellátást bonyolító adott hatások kivédése, vagy csökkentése minden tagozatban bizonyos fokú alkalmazkodást, új módszerek kialakítását követeli meg. Célszerűnek látszik az anyagi készletek további kiegészítése, hogy az időszakosan fogyó anyagokból az ellátás gyakorisága 3–5 napra kitolódjon, az anyagátadásokat világos (nappali) időre tervezni.

Az egyes anyagátadóponatok, feltöltési helyek kiválasztására, védelmi berendezésére fokozottabb figyelmet kell fordítani. Kerülni kell a gyakori, indokolatlan feltöltéseket.

Fokozottabb követelményként jelentkezik a különböző tagozatokban a helyszíni beszerzés, a hadművelleti területeken található hadtáp hadszíntér létesítmények ismerete, felhasználása, a polgári lakosság munkába történő szervezett bevonása, igénybevétele. A várható hadművelleti terület ÁHKSZ időszakában történő értékelését megszakítás nélkül, folyamatosan célszerű végezni egységhadtáptól a központi szervezethez. Kiemelten a hadsereg- és hadosztály-hadtáptörzsekben, hadművelleti, illetve a harcászati irányonként.

Az értékelt – várható – hadművelleti területen e sajátos harctevékenységet folytató ellenség elleni hadművellet, harc következtében az egészségügyi veszteség aránya megnő, azon belül a már említett lött sebek és a rombolásokból származó sérülések számai is. Ez azt követeli az egészségügyi erőktől, hogy még jobban zárkózzanak fel, olvadjanak be az első lépcsőbe, a harcrendbe, közvetlenül ott tartózkodjanak, ahol a sérülések bekövetkezhetnek. A sebesültek hátraszállításánál fokozott figyelmet kell fordítani azok őrzés-védelmére, hátrakísérésére. A további önvédelmi harcra képes sebesültek fegyvereinek leszedését célszerűbb, ha a szakosított kórházaknál hajtják csak végre. Az ezred, hadosztály segélyhelyek őrzés-védelmére – ha a helyzet megköveteli – további erőket, a védelmi harcra alkalmas sérülteket is be kell vonni. Meg kell szervezni a különböző üdülőket, moteleket, szanatóriumokat elhelyezésre kerülő sebesültek és betegek őrzés-védelmét, elsősorban a második lépcsőkre, tartalékokra, az őr- és biztosító erőkre támaszkodva.

A hadtápalegységek, vezetési pontok őrzés-védelme élet- és működőképességének biztosítása az ellenséges vadász erők közvetlen behatásai ellen ugyancsak eltérő sajátosságokat követel az eddigi klasszikus rendszabályoktól. Fontos feladattá válik az első lépcsőben harcoló hadosztályok hadtápjai, a második lépcsőben és tartalékban levő csapatok teljes állománya, a megerősítő erők és hadsereg hadtápcsapatok körleteinek megóvásai feltételeit komplexen biztosító erők kijelölése, a manőverek összehangolt végrehajtása. A szomszédok egymást követő két-három oldalról történő közvetlen biztosítása a működő és manőverező hadtápok élet- és működőképessége fenntartásának érdekében.

Az összehangolt település és működés esetén is szükségessé válik a tartalékban levő hadtápcsapatok egy részének bevonása az őrzés-védelmi, valamint menetbiztosítási feladatokba. Nagyobb figyelmet célszerű fordítani a vezető beosztású hadtápisztek, parancsnokok személyi őrzés-védelmére.

Az élet- és működőképesség fontos feladatává válik a szilárd, folyamatos és megbízható összeköttetés fenntartása különösen az ideiglenesen kikülönített hadtáp kis kötelékekkel, a lakott területeken kívül elhelyezett objektumokkal.

Végezetül azt gondolom, hogy mindezekben túl ugyancsak kiemelkedő jelentőséget kap – az utóbbi gyakorlatban kissé periférikus területnek tekintett – had-

tápfelderítés. A hadtápfelderítést az útvonalak, körletek, helyszíni beszerzések, polgári bázisok (az infrastruktúra) igénybevételi lehetőségén túl, ki kell terjeszteni az ellenség várható ellencsapásai irányaira, rejtett állásaira, a környező fedett terepre és elhelyezett objektumra stb.

Összegezve úgy lehetne összefoglalni, hogy a hadtáp összetevékenységének biztosítása – a várható értékelt területen – a harcbiztosításnak szervezesebb részévé kell, hogy váljon.

Befejező gondolatként „A szovjet fegyveres erők hadtápjá a NHH-ban” című 1980. évi Zrínyi kiadványból egy idézettel kívánom a fentiek fontosságát aláhúzni: „Csapataink idegen területen folytatott harctevékenysége során újszerűen vetődtek fel a hadtápjelöltek őrzés-védelme megszervezésének kérdései. Közelkedési vonalaink olyan területen húzódtak, ahol az igazi barátokon és a velünk lojális lakosságon kívül voltak ellenséges ügynökök, tevékenykedtek az ellenség diverzáns bandái, vagy a szétszórt ellenséges csapatok maradványai.

A hadtápjelöltek személyi állománya harckiképzése, s azok hadrafoghatósága fokozása érdekében, sürgős intézkedéseket fogantatosítottak. A hadtápjelölteket és -intézeteket egymáshoz közelebbre telepítették, megszervezték a körkörös védelmet és a szigorú álcázást. A nagyobb lakott területeken parancsnokságokat és különleges osztagokat hoztak létre, a diverzánsok elleni harcra. Mindezek az intézkedések növelték a hadtáp élet- és munkaképességét.”

Véleményem szerint ezek a feladatok – a területvédelemmel kapcsolatos osztrák harceljárások alapján – napjainkban még inkább aktuálisak, melyek helyének és szerepének megfelelően kell foglalkoznunk az állandó harckészültség időszakában.

A gyakorlatok tapasztalatai egyértelműen bizonyítják, hogy megérett az idő a készletképzés – elsősorban a lőszer vonatkozásában – arányainak, összetételének felülvizsgálatára a korrekciók elvégzésére, hiszen azt az ellenség komplex tűzzel történő pusztítása, az erődök elleni harc, a vadászok elleni harc sajátosságai stb. is indokoltá teszik.

POLITIKAI MUNKA A HADTÁPSZOLGÁLATBAN

A társadalmi tulajdon védelme

*Dr. Sándor György ezredes,
a hadtudományok kandidátusa*

Az elmúlt években mind nagyobb figyelem irányul anyagi eszközeink, gépeink, fegyverzetünk, technikánk és felszerelésünk megóvására, védelmére. Ezt teljesen rendjén valónak tekinthetjük, hiszen néphadseregünk általános védelmi funkciói közvetve, a ránbízott vagyonértékek megőrzése pedig közvetlenül körülhatárolható felelősséggel határozzák meg feladatainkat. Köztudott néphadseregünk és minden egyes intézetének, csapatának milyen gyors ütemben nőttek anyagi eszközei. A korszerűsítés is azzal járt, hogy korábban soha nem látott értékek halmozódnak fel az alakulatoknál, az alegységeknél és közvetlenül a katonáknál is.

Ezzel egyidejűleg lényegesen megváltoztak népgazdaságunk körülményei a világgazdasági nehézségek és belső fejlődésünk diktálta új követelmények a korábbiaknál szigorúbb és körültekintőbb gazdálkodást kívánnak. Az anyagi eszköz-vel rendelkezők, a felhasználásban tevékenyen közreműködők e szigorúbb feltételek miatt az eddigieknél is nagyobb gondossággal kell szervezzék eszközeink, értékeink védelmét.

Különösen indokolt ez a néphadsereg hadtápbiztosításának sokféle szervezetében ahol is több körülmény ezeket a kérdéseket mindig is az érdeklődés homlokterébe állítja. Ezek az esztendő a hadtápbiztosítás álló- és forgóeszközei dinamikus növekedésének éveit voltak. A hadtápszervek saját eszközeinek védelmén túl gondoskodnak jelentős készletek beszerzéséről, szállításáról, feldolgozásukról, tárolásukról, a „fogyasztókhöz” történő eljuttatásukról. A gyors anyagáramlás, az anyagoknak a köre, amelyek a mindennapi szükségletek kielégítésének eszközeiből állnak mind-mind olyan tényezők, amelyek a tulajdonvédelem rendszeres elemzését, megítélését a hadtápnál indokolják. Persze nemcsak a hadtápnál, hiszen valamennyi katonai szervezetre nagy értékek vannak bízva és köztudott, hogy ezek az eszközök dolgozó népünk munkájából, erőfeszítéséből származnak.

Mi azonban saját területünkön szerzett tapasztalataink közreadásával kívánunk segítséget nyújtani, tovább szilárdítani vagyonvédelmünket. Mielőtt azonban a tulajdonvédelem kérdéséről részletesen szólnánk néhány gondolattal szeretnénk azokra az általános feltételekre utalni, amelyek közvetve fontos szerepet játszanak a most vizsgált probléma alakulásában.

Elsősorban is arról a tulajdonosi szemléletről, amely jellemzi közfelfogásunkat. Úgy gondoljuk részletesebb indoklás nélkül is elfogadható az a megállapítás, amely a társadalmi, a közösségi, a népi tulajdonhoz fűződő viszonyunkat nem

tartja elég fejlettnak. Korábbi beidegződések és ezek öröklődése nagy szerepet játszik abban, hogy a tulajdon érzékelése a sajátan keresztül történik. Hiszen néhány évtizeddel ezelőtt az enyém, a tiéd és az ő tulajdona belátható volt és minden más tulajdon nemcsak távol, hanem tőlünk idegenül velünk szemben állított. Most a termelőeszközök társadalmi tulajdonba vételét követően és a társadalmi tulajdon nagyságának megsokszorozódása után az már elfogadottá vált, hogy ez a miénk. De ez jobbára a politika, a szeminárium szintjén vált világossá és nem annyira a mindennapok gyakorlatában. Az enyémen és a tieden keresztül nézzük a miénket és kevés benne az a közvetlenség, amely értelmünk, érzelmünk beláthatóságát nyújtaná. Ez vitathatatlanul egyik összefüggése a tulajdonhoz fűződő viszonyunknak, a tulajdonvédelem forrásának.

Másik ettől elválaszthatatlan kérdés, a társadalmi tulajdon rendelkezésének mikéntjével van összefüggésben. Azzal, hogy az egyes szervezetek, munkahelyek, alegységek hatáskörébe kerülő anyagi eszközök, értékek hogyan válnak az övékké az ott levőkké? Ahhoz ugyanis, hogy a honvédségi, a társadalmi tulajdon kikülönített részét igazán szocialista felelősség védelmezze arra is szükség van, hogy nagyobb elkötelezettség alakuljon ki ez iránt az eszközök, anyagok, felszerelési tárgyak iránt. Ha ugyanis a katonának szocialista megőrzésre átadott technikai eszközök más is igénybe veheti, vagy épp őt tartósan elvezénylik, de az anyagot, amelyet rábíztak nem veszik el tőle akkor a felelősség névleges, tulajdonképpen nem sokat érő lesz.

De ez nem egyszerűen a katona vagy dolgozó egyedi viszonyában, hanem az adott munkahelyi vagy katonai közösség tekintetében is igen fontos. Az alakulathoz való kötődés, a munkahely iránt érzett felelősség és büszkeség részévé kell emelni értékeink gyarapításában és védelmében kifejtett tevékenységünket is. Ezzel bizony még adósak vagyunk, hiszen még a katonák saját alegységük anyagához, értékeihez való viszonyukban kellő figyelmet fordítanak, gyakran az alakulat, az ezred más eszközei jobbára tőlük távol eső, értük felelősséget alig érző viszony is megfigyelhető.

Végül az általánosság ezen a szintjén szólnunk kell arról az el nem hanyagolható körülményről is, hogy sajnos a gazdálkodás napjainkra kialakult szintjéhez elmaradnak vagy késnek azok a feltételek, amelyek a biztonságos tulajdonvédelmet szolgálják. Most nem is csak az olyan feltételekre gondolunk, mint például a megnövekedett technika és a változatlan karbantartási lehetőség. Hanem és erre a későbbiekben még részletesen visszatérünk a katonáknak kiadott személyes felszerelési tárgyak és az elhelyezési körülmények egyik-másik helyen még megmaradt mostoha feltételei között meglévő nehézségekre.

A felsoroltakat olyan általánosítható gondnak tartjuk a tulajdonvédelmi helyzetének tanulmányozása során, hogy bevezetőkben szükségesnek tekintettük külön is kihangsúlyozni.

A továbbiakban a központhadtáp szervezeteiben és intézeteiben e területen végzett átfogó vizsgálataink fontosabb megállapításait, következtetéseit kívánjuk közreadni.

I.

Helyzetünk általános megítélése

Az elmúlt években nagy figyelmet fordítottunk a társadalmi tulajdon védelmét szolgáló tudati és szervezeti feltételek biztosítására. Ez a feladat szervezetünkben a figyelem középpontjában áll, az általános tevékenység részeként, a ne-

velés eredményeire és azokra a konkrét rendszabályokra épül, amelyek a tulajdonvédelem tudati, szervezeti, felkészültséggel és rendszabályokkal kapcsolatosak. Napirenden tartották a tulajdonvédelem kérdéseit és időben állást foglaltak, illetve intézkedéseket fogantatosítottak mind biztonságosabb betartásukra. A tulajdonvédelem legfontosabb feltételének a személyi állomány öntudatát szocialista világnézerét tekintették és ennek erősítésér kiegészítették azokkal a gazdálkodásra, az anyagi és pénzeszközök hatékonyabb felhasználására, valamint az ésszerű takarékosságra vonatkozó felvilágosító-agitációs munkával, amelyek közvetlenül segítettek a megjelölt célkitűzéseket. Jelentősek voltak azok a kezdeményezések, amelyek szervezték és mozgósították a személyi állományt a hatékonyabb gazdálkodásra, az anyag karbantartására, az eszközök rendeltetésszerű felhasználására és őrzés-védelmére. Ennek során különösen a szocialista versenymozgalom, az újító-és ésszerűsítő és egyéb mozgalmak bizonyultak hatékony eszközöknek.

A felvilágosító-nevelőmunkát jól kiegészítették és elősegítették azok az intézkedések és rendszabályok, amelyek felsőbb jogforrások alapján a hadtápszolgálatban csakúgy, mint valamennyi intézetünknel és szervezetünknel előírták és megkövetelték a társadalmi tulajdon védelmét.

A vezető szervek munkájában, a párttestületek, szakszervezetek és KISZ-szervezetek fórumaik kellő rendszerességgel és eredményesen dolgozták fel a tulajdonvédelemmel kapcsolatos nevelő-szervező-szabályozó rendelkezések végrehajtásában nyert tapasztalatokat. Számos esetben közvetlen tennivalóik áttekintésén túl kezdeményezésekkel, javaslatokkal éltek, amelyek javították a központ-hadtápnál uralkodó állapotokat. Egyidejűleg az állami felelősséget vezetői kötelezettségeket, mind szélesebb társadalmi felelősség egészíti ki.

A kedvező változások mellett ugyanakkor a társadalmi tulajdon védelmét legteljesebben szolgáló komplex felfogás szükségessége csak a legutóbbi időben vált felismertté. A közvélemény a tulajdonvédelmet elsősorban is a káresetek visszaszorításában, a társadalmi tulajdon ellen elkövetett visszaélések csökkentésében, az őrzés-védelem javításában látja. Ezek jelentőségét változatlanul hangsúlyozva érdemi változást kell elérnünk, biztosítva, hogy az egyes szolgálatokban és szervezetekben kibontakozott, a tulajdonvédelmet alapjaiban erősítő és növelő felvilágosító-mozgósító munka és vezetői rendszabályok általánossá váljanak.

Eredményeink mellett figyelmeztető, hogy a társadalmi tulajdon védelme érdekében tett több éves erőfeszítések ellenére évről-évre nagy értékek mennek veszendőbe a gondatlanság, felelőtlenység, a honvédségi tulajdon hanyag kezelése, esetenkénti lopások anyagi visszaélések következtében. Ezek és egyéb hiányosságok nevelőmunkánk néhány általános jellemző gondjait és helyenként, egy-egy időszakban jelentkező súlyos fogyatékoságait mutatják. Általában nem elég hatásos a károk megelőzése érdekében végzett szervező, nevelőmunkánk.

Tudatformáló tevékenységünk nem tárja fel eléggé a veszélyforrásokat, a nevelés formái és módszerei kissé szegényesek, nem kötődnek eléggé a megelőzés konkrét szakmai, szervezeti feladataihoz. Meglevő gondjaink egyaránt származnak objektív és szubjektív okokból. *A hadtápvagyoneérték egyik-másik helyen meglevő mostoha raktározási körülménye, a szállítási, karbantartási, javítási feltételek hiánya éppúgy, mint a felkészületlenség vagy a létszámbiány, a nagy állománymozgás kedvezőtlen feltételeket jelentenek.*

Az előforduló hibák azonban nem csökkentik az elmúlt években folytatott eredményes munkánk értékét. Eszköz- és anyagvédelmünk sokkal hatásosabb és szilárdabb, mint korábban, sikerült felszámolnunk a korábban jellemző nagy ká-

rokat és súlyos anyagi visszaéléseket, kezdeti sikereket értünk el a megelőzés érdekében végzett nevelőmunkában is. A központhadtáp törzsében és intézeteiben általánossá vált a gazdálkodás hatékonyságának fokozására, az ésszerű takarékoság érvényesítésére, a szolgáltatásaink minőségének javítására való törekvés.

II.

Eredményeink fontos előfeltétele a tulajdonvédelmet szolgáló pártpolitikai munka hatékonysága

1. Az állomány körében folyó nevelőmunka mindenekelőtt a párt általános törekvéseinek, a gazdálkodásra, a tulajdonvédelemre vonatkozó határozatainak feldolgozásából, megértéséből, elfogadtatásából indult ki. A felvilágosító munkában ezekben az években előtérbe kerültek a gazdálkodással kapcsolatos kérdések és az érdeklődés is megnőtt irántuk. Az emberektől korábban távolabb eső, őket kevésbé érdeklő problémák beépültek mindennapiainkba és ez megnövelte a felvilágosító munkával szembeni követelményeket tartalmi, de különösen módszertani tekintetben.

A pártszervek és szervezetek rendszeresen foglalkoznak a gazdaságpolitikai szemlélet és felfogás helyzetével és egyre jobban betöltik felelősségteljes szerepüket, amely a gazdálkodás helyi konkrét kérdéseivel csakúgy, mint közvéleményünk alakításával kapcsolatos. Felvilágosító nevelőmunkájukban jól segítik őket a szakszervezetek és ifjúsági szervezetek, amelyek saját munkaformáikkal és az általuk befolyásolt állomány körében jól közvetítik a pártszervek ez irányú törekvéseit.

Vizsgálva a konkrét helyzetet az elmondottaknak nem mondanak ellen, hogy ugyanakkor a ténylegesen elért eredményekkel nem lehetünk elégedettek. Ez a társadalmi tulajdonról vallott felfogásban, a hozzá való viszonyban általában nyomkövethető. Ezentúl időnként és egyes szervezetekben lényeges elmaradás is tapasztalható a nevelőmunka színvonala, hatékonysága területén.

a) A nevelőmunka legfőbb követelményének e területen – ahogyan erről bevezetőnkben már szóltunk – a tulajdonosi érzés, a tulajdonosi szemlélet fejlesztését tekintjük. Az állandó állomány jól érti és a változó állománnyal meg tudja értetni a honvédségi és népi vagyon megőrzésének szükségességét. A korábbi és a most folyó nevelőmunka eredményeként tisztában van azzal, hogy ez az egész nép tulajdonát képezi és védelme, gyarapítása valamennyiünk kötelessége. Kifejlt teletelőségérzete megnyilvánul azokban az elmarasztaló ítéletekben, amelyek az anyagi visszaéléseket, a felhasználásban előforduló pazarlásokat, esetenként a „luxus” megnyilvánulásokat fogadja.

Ugyanakkor a tulajdonosi szemlélet a társadalmi tulajdon tekintetében lényegesen elmarad még a szükségletektől, a mindennapi érzékelésnek attól a szintjétől ahol az egyéni, a magántulajdon identifikálódik.

Szervezeteinkben a tulajdonosi érzés kifejlesztésében nélkülözhetetlen szerepet játszik a felvilágosító munka, amely egyre gazdagabb módszerekkel közvetíti a tulajdonviszonyokban végbemenő változásokat. Mellette azonban nagy szerepe van azoknak a gyakorlati kérdéseknek, amelyek a valóság erejével befolyásolják állományunkat. A fiatal katonák vagy pályakezdő polgári dolgozóink először ná-

lunk találkoznak a tulajdonosi szemléletben oly nagy szerepet játszó anyagi felelősséggel. Az anyag megóvásának, karbantartásának, az eszközök rendeltetés-szerű felhasználásának részletesen szabályozott rendjével. Különösen kézzelfoghatóvá emelkednek ezek ott ahol személyes, szocialista megőrzésre adják át a technikát, a fegyverzetet, a termelő, szállító eszközöket. A személyes felelősség megteremtését nem tartjuk szervezeteinkben kielégítőnek.

A tulajdonosi érzés kialakításában nagy szerepe van a munkahelyi demokrácia nyújtotta lehetőségeknek. Polgári dolgozóink nevelésében egyre hatékonyabb szerepet töltenek be azok a jogosultságok, amelyekkel a termelő vagy szolgáltató egység tulajdonszerek, vagyon felhasználás kérdéseiben vélemény, állásfoglalási lehetőségeket gyakorolják.

A felvilágosító munkában még nem használjuk fel eléggé azokat a tényeket, összehasonlítási lehetőségeket, amelyek a tulajdonvédelem, vagy éppen pazarlás területén előfordulnak. Ebben az is gondot okoz, hogy nem egy alkalommal szóvá-tett kifogást, panaszt a felsőbb parancsra történő hivatkozással úgy háritunk el, hogy a valós gondot is eltakarjuk. Összességében a tulajdonosi érzés elősegítése érdekében folyó felvilágosító nevelőmunkánk eddigi tapasztalataira támaszkodva tovább kell fejlesztenünk azt, mindenekelőtt növelve céltudatosságát és konkrét-ságát.

b) A tulajdonvédelem érdekében folyó nevelőmunkánk másik fontos célja elő-segíteni azoknak az elméleti és szakismereteknek az elsajátítását és gyakorlati al-kalmazását, amelyek általában a gazdálkodás problémáival és konkrétan egyes szolgáltatásaink tevékenységével vannak kapcsolatban.

Helyzetünk ezen a területen megnyugtató. Az elmúlt évek során a káder-képzésben csakúgy, mint a tömegpropagandában érvényesítettük a fenti célokat.

Különösen dicséretesnek minősíthetők azok a kezdeményezések, amelyek egy-egy szolgálati ágánál a korszerű elvek tanulmányozásának, feldolgozásának és be-vezetésének érdekében kifejtettek. A szállítás, integrált betegellátás, korszerűbb élelmezési módok és a ruházat fejlesztés, az üzemanyag-fogyasztás csökkentés, az üdültetési szolgáltatások racionálisabb megszervezése során felkutatott hazai és nemzetközi tapasztalatok feldolgozása és adaptálása jelentős szerepet játszott e felkészültség növelésében.

Fontos színterei az elméleti és gyakorlati felkészítésnek a szakági és általános továbbképzések rendszere. A legújabb elméleti kérdések feldolgozásán túl ezek vitathatatlanul nagy előnye, hogy saját tapasztalataik gyakorlati megvitatásán a jó és rossz példákon keresztül közvetlenül is nevelnek tulajdonvédelemre. Vannak azonban szakmai továbbképzések, amelyek nem differenciálnak, a hallgatók fel-készültségét, érdekeltségét számba sem veszik és nem egyszer unalomba fulladnak. Sajnos nem ritka az sem, hogy az előfordult fogyatékoságok, hiányok, visszaélések iskolázása során megragadnak a felszínes jelenségeknél és vagy az elkövető tulaj-donságára, vagy rajtuk kívül álló okokra hivatkoznak. Nem keresik és nem tárják fel ezért azoknak a rendszereknek, akár nyilvántartási, ellenőrzési összefüggéseit, amelyek a mélyebben fekvő okok felderítését eredményezhetnék.

c) Fontos feladata a politikai nevelőmunkának a védelemmel kapcsolatos elő-írások, szabályzatok, technológiai, tárolási fegyelem elsajátításának és betartásá-nak elősegítése. E területen különösen a fegyelmi értekezletet, majd az 1980-ban tartott parancsnoki értekezletet követően előrelépés figyelhető, megjavult az itt dolgozók ismeretszintje és növekedett az előírások szigorúbb betartására irányuló munka színvonala.

Hasonló javulás figyelhető meg a technikai propaganda tekintetében. Sikert a propagandamunkát széles értelemben elterjeszteni, érvényesítve azt a komplex követelményt, amely a technikai eszközök népszerűsítése mellett, annak megóvását, karbantartását rendeltetésszerű felhasználását is elősegíti. Ugyanakkor a politikai munka eszközeivel is támogatni kell, hogy az eddigieknél hatékonyabbá válják a hadtáp eszköz-technika kihasználása, az integráció elősegítésével, összehangoltabb, tervszerűbb igénybevétellel.

d) Az eredményes nevelőmunkánk fontos részét képezi a tulajdonvédelem tudati feltételeinek megteremtése mellett a pártpolitikai szervek mozgósítják és szervezik mindekelőtt a szocialista versenymozgalomban kibontakoztatják a személyi állomány tulajdonvédelemre irányuló aktív cselekvését. Ott dolgoznak helyesen, ahol a szocialista versenymozgalom vállalásaiban konkrét feladatok fogalmazódnak a tulajdonvédelme vonatkozásán is. A kongresszusi verseny értékeléséből megállapítottuk, hogy valójában a vállalások és teljesítések közvetlenül még inkább közvetve elősegítették a társadalmi tulajdon védelméért érzett felelősséget.

A tapasztalatok azt igazolják, hogy a jövőben még céltudatosabbá lehet és kell tenni a versenyvállalásokat a tulajdonvédelem fokozásában.

e) A nevelőmunka tartalmi feladatai során sok helyen a szükségesnél kevesebb figyelmet fordítottak a személyi felszerelési és használati tárgyak megőrzésének, megóvásának és célszerű karbantartásuk megértetésére. Ebben több szemléletbeli fogyatékoság is nyomon követhető. Az egyik probléma, hogy ezeknek a felszerelési tárgyaknak az értéke külön-külön általában nem képez magas összeget és ez is motiválja, hogy bizonyos mértékig lebecsülik, nem foglalkoznak vele. Nem érzékelik még eléggé azt a változást sem, hogy a gazdasági körülmények a korábban elhasznált újjal történő cseréje helyett azok kijavítását, felújítását helyezi előtérbe. Sokan úgy vonulnak be hazulról, hogy nem tanították meg őket saját eszközeik, ruhájuk rendbentartására. Mindezek általában a katonaiállománynál parancsolóan előírják, hogy a közvélemény szemléletének formálásával a felvetett problémák csökkentését, megszüntetését érjük el.

2. Sokat fejlődött a pártpolitikai munka módszere és eszköztára az elmúlt időszakban, amelyek a tulajdonvédelem tudati és szervezeti feltételeit hivatottak elősegíteni.

a) Változatlanul a legnagyobb figyelmet az agitáció szóbeli és írásos szemléltető eszközeire fordítják. Rendszeresen feldolgozzák az agitátorokkal a tulajdonvédelem kérdéseit és azok közvetítik a személyi állomány felé. Egyre több helyen az országos és néphadseregi tényanyagot kiegészítik helyi, az adott szerv, intézet mutatóival, ami konkrétabbá teszi munkájukat. Ennek továbbfejlesztése és általánossá tétele indokolt a jövőben. Ilyen tényanyagok készítésére a szolgálatok szakembereit célszerű felkérnünk.

b) A tulajdonvédelem pozitív tapasztalatainak terjesztése elmarad a kívánatostól. Legtöbbször csak a társadalom tulajdon sérelmére elkövetett eseményekről adunk tájékoztatást. A jövőben a havi tájékoztatókat, de a pártpolitikai és parancsnoki értekezleteket is jobban fel kell használni a jó tapasztalatok általánosításra.

c) Helyesnek és célravezetőnek bizonyultak olyan KISZ- és szakszervezeti kezdeményezések, amelyek „Takarékossági órjázat”, „Vedd észre, tedd szóvá!” és egyéb elnevezések alatt kibontakoztak. A jövőben is támogatni kell azokat a

munkaformákat, amelyek egyrészt ténylegesen elősegítik a tulajdonvédelmet, másrészt növelik a benne résztvevők felelősségérzetét, elkötelezettségét.

d) A szervezeteinkben előfordult társadalmi tulajdon sérelmére elkövetett események tanulságainak feldolgozása az adott szerv, vagy szolgálat területén kielégítőnek mondható. Nem lehetünk azonban azzal elégedettek ahogyan ezek megismerése a többi szervezetünkénél biztosított. Célszerűnek látszik az ilyen visszaélésekről esettanulmányt készíteni és azok tanulságait az illetékesek körében, de a jelenleginél szélesebb körben feldolgozni.

3. *A társadalmi tulajdon védelmében folyó nevelőmunkából eredményesen kiveszik részüket a parancsnokok, párt- KISZ- és szakszervezetek, a politikai helyettesek.* Közöttük általában jó a munkamegosztás, mindenki szervezetének, illetve beosztásának jellegéből fakadóan fejeti ki munkáját. Nem lehetünk azonban elégedettek a munka összhangjával és az ennek hiányából fakadó ismétlésekkel, vagy ami szintén elő-előfordul, hogy egymásra várva egyszerűen nem foglalkoznak csak akkor a kérdésekkel, ha az adott szervezetben komolyabb fogyatékoságok kerülnek felszínre.

A párt testületi ülésein rendszeresen megtárgyalják gazdálkodási, eszközfelhasználási, őrzési és karbantartási feladataikat. Szükséges azonban tovább lépniük és konkrétabbá tenni a pártszervezetek felvilágosító nevelőmunkáját. Egyrészt úgy is, hogy a tulajdonvédelem kérdéseit önállóan is napirendre tűzik, másrészt az időszakos és aktuális feladatok jegyében a tennivalókat pontosan meghatározva.

Nem tartjuk kielégítőnek a nevelőmunkában azt sem, hogy nem vagy alig veszik figyelembe egy-egy állománykategória sajátos helyzetét és szerepét a tulajdonvédelemben. Erre is a jövőben nagyobb figyelmet kell fordítanunk.

4. *A tulajdonvédelem egyik jelentős összefüggése a belső ellenőrzések állapota, amelyet javulása ellenére sem lehet kielégítőnek minősíteni.* Ezzel a kérdéssel VB-k önálló napirendként foglalkozott, s ezért itt csak két dologra hívjuk fel a nevelőmunkával kapcsolatban a figyelmet. Az első az a szemlélet formáló munka, amelyik a következetes és szigorú ellenőrzést nem a bizalom megvonásának vagy romlásának kívánja feltüntetni. Sajnos ez elég elterjedt felfogás, ami a látens veszteségeket gátolja feltárni. A másik gond, amely szinte valamennyi szolgálatunknál és vezetőink jelentős részénél úgy mutatkozik, hogy az ellenőrzést szinte kizárólagosan az ellenőrzők feladatának tekintik, illetve azt csak az általános, esetleg a felügyeleti szemlék során gyakorolja. Az elmúlt két évben sokat léptünk ebben is előre, de a parancsnoki, általában a különböző beosztásokkal, járó ellenőrzési feladatok következetesebb végrehajtását a jövőben szorgalmaznunk kell.

III.

A tulajdonvédelem fejlesztésében elért eredményeink és feladataink

1/a) *A központbattap eszközeinek összetételét és ebből fakadó rendeltetését* is figyelembe véve fontos sajátossága, hogy a néphadsereg csapataitól és más szerveitektől eltérően anyagainak nagy többsége az ellátás tárgyaiból vagy azok felhalmozott készleteiből áll, amelyek mindennapi használati vagy fogyasztási eszközök. Közszükségleti jellegük különleges eljárásokat kíván állag- és felhasználhatóságuk

megvédésében egyrészt, másrészt a fogyasztókig történő eljuttatása több lépcsőn, sok emberen keresztül történik. Az anyagok dinamikus áramlása a veszteségek potenciális lehetőségét tartalmazza.

Kiemelkedő fontossággal bír ezeknek az eszközöknek olyan szállítása, tárolása, kezelése és karbantartása, amely a legkisebb veszteséggel, a legnagyobb felhasználási mutatókkal jár. Megoldásában nagy szerepet játszik a gondos és előre-látó számvetés és erre épülő tervezés, a csapattagozattal, általában a fogyasztókkal kialakított jó együttműködés. A szavatossági idők betartása, a különböző komplettek ésszerű nagyságrendje, a tárolási technológiai előírásainak betartása, a legcélszerűbb forgók kialakítása az elvárható eredmény fontos feltételei. Javuló helyzetünk ellenére időnként és egyes szervezeteinkben megfelelnek ezekről a követelményekről, másutt hiányzik a szakértelem vagy a felelősség. Még nem vált általánosan felismertté, hogy a hadtápanyagok védelme a szakszerű és megbízható őrzés mellett csak az anyaggal foglalkozó sok ezer ember a köztulajdonához való jobb viszonyával érhető el.

Az e téren előttünk álló feladatok még racionálisabb megoldásait fel kell kutatnunk. Erre kötelez többek között az állandóan változó termékösszetétel és azoknak a korábbiaktól eltérő szavatossági, tárolási mutatói, a hadtápellátás olyan nagy jelentőségű fejlesztési programjaiból fakadó új követelmények, mint például a laktanyahadtáp, a szállítás-korszerűsítés stb.

b) A tulajdonvédelem erősítésének másik fontos színtere a hadtápgazdálkodásban a beszerzés, a készletezés, a folyamatos ellátáshoz nélkülözhetetlen, de az indokolt szükségletet nem meghaladó tartálékolás. Fontosak azok az erőfeszítések, amelyek a néphadsereg pénzügyi eszközeinek felhasználásával a beszerzések gazdaságosabb forrásait kutatják fel és veszik igénybe. A bonyolultabbá vált gazdasági feltételek, lényegesen megnövelték a beszerzői tevékenységgel szemben támasztott minőségi követelményeket. Veszteségek érnek bennünket, például az indoktalan kiskereskedelmi vásárlások miatt, illetve azért, mert az ellátásában korábban megszokott terméktípusoktól nehezen válunk meg még akkor is, ha hasonló vagy akár jobb minőségben, de más termékkel azt helyettesíteni lehetne.

A szolgálatfőnökségek, ellátóközpontok és természetesen a csapatok ezekben az években jelentős fejlődést értek el a helyes készletgazdálkodás területén. Az itt elért eredmények többsikéül is befolyásolják a tulajdonvédelmet. Legfontosabb, hogy a rendelkezésünkre álló pénzügyi eszközök racionálisabb és a fogyási szükségletekhez igazodó felhasználása annak jobb kihasználását biztosítja. A kellő szinten tartott készletek csökkentik a veszteségforrásokat. Csökken a tárolás, karbantartás és őrzés-védelmi feladat is. Ennek ellenére a készletképzés egyik legneuralgikusabb pontja és potenciális forrása veszteségeinknek. A felhalmozódó készletek túlszűfolt raktárakat, elfekvő készleteket, növekvő munkát egyre több inkurrenciát eredményeznek.

Nagy munkát fejtettek ki a szolgálatok a készletezéstől elválaszthatatlan kiszerelési, komplettírozási feladatok korszerűsítése érdekében. Harckészültségi értékén túl előnye, hogy csökkenti a szállítás és tárolás egyébként természetes veszteségeit, ösztönöz a takarékosabb felhasználásra. Így például csak a hordós és kannás „M” üzemanyag-tárolás csökkentésével a vizsgált tervidőszakban 4 millió forint megtakarítást értek el, míg a kis kiszerelésű (Flakonozási eljárás bevezetésével) zsírozó- és kenőanyagok rendszeresítésével ugyanacsak jelentős és népgazdaságilag különösen fontos anyagtakarékosságot értek el. A konténeres szállítás, a textíliák központi selejtitése, valamint közvetlen a fogyasztóknál alkalmazott új

ellátási módszerek hatékonyabb felhasználást eredményeznek. E területen is gondjaink mindenekelőtt abból adódnak, hogy ezek a módszerek és megoldások még nem váltak általánossá vagy legalább is nem mindegyik.

c) Szervezeteink és intézeteink technikai és egyéb eszközállományának igen jelentős hányada a békében nem élő hadtápalakulatok felszerelése. Ezek tárolása, karbantartása, állaguk megóvása nagy felelősséget ró ezen raktárak, bázisok és az őket irányító szervezetekre. „M” bázisainkon ezekben az években érezhető nagyságrenddel nőttek készleteink, bővült egyrészt a tárolt anyagok köre, másrészt azok mennyisége. Az eszközök növekedését nem követte a bázisok szervezetének bővítése, a folyamatos karbantartás, a csapatépítkezés nagy terheket rótt a bázisok állományára. Több helyen megoldatlan volt az anyagok személyhez kötése, ugyanakkor a gyakorlatok nagy volumenű anyagmozgással jártak, amelyek tovább növelték anyagi veszteségeinket. Az elmúlt években számtalan kezdeményezés és gondos keresés jellemezte munkánkat. Így például a folyamatos karbantartás szervezeti és munkaerőigényének biztosítása, a tároló bázisok saját erőből történő továbbfejlesztése, az őrzés-védelem, a raktározási fegyelem és ennek létszám-, illetményvonzatával kapcsolatos rendezések fontos lépések voltak a helyzet javításában. Változatlanul gondot okoznak a gyakorlatokat követő anyag-leadásokat és karbantartásokat körülvevő rendetlenségek, a szakszerűtlenségből, a személyi felelősség hiányából előforduló károkozások. Ez különösen igaz a más szervek gyakorlatához átadott anyagok visszavétele során. További erőfeszítéseket kell tennünk az itt dolgozók élet- és munkakörülményeinek javítása, szakképzettségük növelése érdekében.

d) A hadtáp-technika és vagyonmegóvás tekintetében a kifejtett erőfeszítések ellenére is a karbantartás és javító-szervizelő tevékenységünk lényegesen elmarad a követelményektől. A csapattagozat „M” tárolt technikája csakúgy, mint a központhadtápnál korábban alig, az utóbbi időben a tartalékos állomány bevonásával gyakrabban és tervszerűbben kerül felülvizsgálat alá és teszik karba. Sajnos eszközeink javító bázisát (bázisait) nem sikerült még kialakítani. Bár fontos az egyes szolgálatok kezdeményezései, amelyek saját szűkös erőforrásaikkal, vagy polgári vállalatok útján igyekeznek a szervizelés leghalaszthatatlanabb feladatait megoldani, a tervezett központi javító bázis létrehozása minden bizonnyal érdemlegesen növelni fogja lehetőségeinket.

e) A tulajdonvédelem érdekében szükséges az anyagnyilvántartások, a bizonylati fegyelmek, az elszámolás rendjével kapcsolatos problémák felszámolása, a korszerűsítés, a gépi anyagkönyvelés bevezetése. Csak ott lehet a társadalmi tulajdon védelméről beszélni, ahol a nyilvántartások, a bizonylati fegyelem magas színvonalon áll. Kialakult helyzetünk mellett továbbra is kutatni kel és bátrabban fejleszteni a nyilvántartás, a számbavétel eszközeit és formáit. E területen az egyik veszély és vitathatatlanul érzékelhető gond a ténylegesen indokolt és szükséges nyilvántartáshoz tapadó és mértéktelenül felduzzadt olyan adatszolgáltatás és kimutatás halmaz, amelyek a bürokráciát termelik. A második probléma abban az elmaradásban figyelhető meg, amely a gazdálkodás gyors változásától, korszerűsítésétől a nyilvántartás régi rendszeréhez történő ragaszkodásból fakad.

Nagyra értékelhetők azok a kezdeményezések, amelyek a Hadtápfőnökség, a szolgálatfőnökségek részéről bemutatók és módszertani foglalkozások keretében az élenjáró hadtápgazdálkodás, a csapatgazdálkodás hatékony formáit népszerűsítették. Sajnos ezek meghonosítása még saját szervezeteink egyike-másikával is nehezen megy végbe.

A tárgyalt időszak valamennyi szolgálat tekintetében számtalan kezdeményezéssel, a rendelkezésünkre álló eszközök mind célszerűbb felhasználásával mutatja magát. A kettős rendeltetésű eszközök zömének és nagyságrendjének állami díjjal is elismert szélesítése, a saját bázison előállított vagy regenerált termékek növelése, a kisegítő gazdaságok fejlesztése, az utalási, felvételezési és ellátási rend további korszerűsítése, a konténeres szállítás kísérleti bevezetése, az inkurrens anyagok értékesítése, szervizelés és javítás saját erőből történő fejlesztése, használati idő megnövelése, normák és fogyasztási előírások további szigorítása, a szállítások nemének gazdaságosabb kiválasztása, súly és térfogatcsökkentési törekvések, a használt anyagok, például ruházat ismételt felhasználása, az árbevétel növelése, mind-mind jelentős összetevői voltak annak a gazdálkodási szemléletnek a kifejeződésében, amely a társadalmi tulajdon védelmét magas szinten tartotta.

2. A tulajdonvédelem érdekében nagy figyelem fordult a gondatlanságból, visszaélésekből és egyéb okokból származó káresetek visszaszorítására.

a) Sajnálatos mint ahogyan a központhadtápnál az előfordult káresetek bizonyítják az erőfeszítések ellenére három, négy, ötszörös emelkedés is megfigyelhető. Az össz-emelkedés mintegy háromszoros nagyságrendjét bár némileg enyhíti az ár és készlet növekedés, de valójában nem magyarázza a károk ilyen ütemű emelkedését. A káresetek alakulását 1980-ban áttekintettük és megállapításaink megalapozott útmutatásul szolgálnak a tennivalókra, most mégis néhány azóta világosabbá vált felismerésre fel kell a figyelmet hívni. Az egyik kétségtelenül fontos dolog, hogy az 1979 és 1980 között végbement növekedés üteme a legmagasabb volt az 5 év alatt. Benne a ruházati, élelmezési és üzemanyag-károk növekedtek a legszembetűnőbben. A másik észrevehető tendencia, hogy a károk előfordulási gyakorisága lényegesen csökkent az egység és intézet raktárak szintjén és ugyanakkor megnőtt a fogyasztók, a felhasználók körében.

Ez utóbbi arra enged következtetni, hogy a tulajdonvédelem kérdései mindinkább a felhasználókon múlik. Ez persze többszörösen nehéz feladat, hiszen itt a dolgozó és szolgáló állomány többzetes nagyságrendjéről van szó. Mégis az előrelépés lehetőségét itt kell megalapozni. A feladatok többsikúak. Itt egymástól egészen eltérő felfogások is megfigyelhetők. Az utóbbi hónapokban különösen a 86/1980. (HK 31.) HM számú utasítás megjelenését követően, amely módosította az anyagi felelősséget felerősödött egy olyan felfogás, amely szerint tovább csökkent a felelősségrevonás lehetősége és így ez nem fogja visszatartani a felhasználókat a káresetek elkövetésétől. Sajnos az értelmezés egyoldalú szemlélete épp azt takarja el, hogy a felelősség módosult követelménye lassan megy át a köztudatba, amely nem a felhasználót, hanem annak vezetőit, irányítóit teszi anyagilag méginkább felelőssé mint korábban. Remélhetőleg ez ösztönözi fog olyan kérdések ismételt felülvizsgálatára, hogy egyrészt a felhasználóknál levő, számukra kiadott felszerelési tárgyak mindegyikére ténylegesen szükség van-e, másrészt elégséges-e az őrzési feltételek az alegységeknél, intézeteknél, műhelyekben ahol ezeket a személyeknek kiadott anyagokat tárolni lehet.

b) A fentiek és még más tényezők, fegyelmezetlenségek következtében a honvédségi vagyonban évről-évre komoly hiányok keletkeznek. Ugyanakkor a keletkezett károk jelentős része különböző okok miatt nem térül meg. Pl. 1980. évben a központhadtáp területén összesen 3 631 295,- Ft kár keletkezett. Ebből htk.-ként előjegyeztek 1 826 684,- Ft-ot, ténylegesen azonban csak 1 392 979,- Ft került megtérítésre. A többit a hatáskörrel rendelkező parancsnokok leírták vagy mérseklésként elengedték.

Változást kíván a felhasználó gondatlanságából és a munkaköri kötelesség elmulasztásából fakadó károk és azok konzekvenciáinak megítélése. Ide sorolhatók azok a potenciális kárforrások például, mint a nagyértékű gépek, felszerelési tárgyak használatbavételének elhúzódása, amelynek következtében néhány tízezres nagyságrendű beszerelési költség hiánya milliós veszteségeket eredményez. Bártabban és racionálisabban kell nagyértékű tárolt eszközeinket is kialakítani és beszerezni. Meg kell kezdeni olyan eszköz-tárolás kialakítását, amelyeket békeidőben is hasznosítani lehet.

A káresetek felderítése során több olyan jelenségre lehet figyelni, amelyekre a megelőzéssel kiküszöbölhetőek lehetnének. Megfigyelhető, hogy a nagy káresetek a beosztás átadások során kerülnek felszínre. Ez önmagában is kellő bizonyíték arra, hogy a szokásos leltározások, a belső ellenőrzések kellő érdekelttség nélkül folynak le. Fontos tapasztalat az is, hogy még egyes helyeken a túlszabályozás veszi le a személyes felelősséget a végrehajtó válláról, addig másutt a szabályozók hiánya okoz gondot, válik forrásává komoly károknak.

A gondatlan károkozás visszaszorításában sokan csak az anyagi felelősségrevonás eszközét alkalmazzák, pedig itt is a nevelés és büntetés széles lehetőségeit kell figyelembe venni. A belső ellenőrzés hiánya vagy felszínessége a másik igen komoly fogyatéksége a káresetek előfordulásának. Ennek következménye is, hogy nehezen lehet megszüntetni azt a gyakorlatot ahol is a katonák egymás anyagával, felszerelési tárgyával szüntetik meg az adott pillanatban felderített hiányt, de lényegét illetően túl azon, hogy ez ténylegesen nem eredményez megoldást az esetek a bajtársi kapcsolatok, kötelékek rovására is történik. Ennek súlyosabb példájával is lehetett találkozni amikor is a híradó zászlóalj zárolt gépkocsiból pótolták a hiányzó üzemanyagot.

Az őrség-védelem kialakult rendszerében széles körű „M” bázisainkra raktározásainkra való tekintettel indokolt a jelenlegi felfogás kiszélesítése olyan rendszertel feladatokkal, amely a formális vigyázás helyett tényleges védelmet biztosít. Ezt az is elősegíti, hogy korszerűsítettük több intézet őrségének jelzőrendszerét. Az üzemanyag-raktárakat kettős kerítéssel láttuk el. Helyi erőkből növeltük a jól zárható raktárhelyiségek számát. Jelentősen emelkedett a polgári őrként illetménye, ami az őrség összetételének a javulását és ezzel egy időben a megbízhatóbb őrzést eredményezi.

A károk keletkezéséhez hozzájárul, hogy az anyagok nincsenek minden esetben emberhez kötve, bár ezen a téren is tapasztalható javulás. A különböző anyagok, eszközök, gépek fokozottabb megóvására jó és hasznos gyakorlat a szocialista szerződések megkötése, de még nem használjuk ki kellően a benne rejlő lehetőségeket.

c) A tulajdonvédelem egyik változatlanul problémás területe a társadalmi tulajdon sérelmére elkövetett bűncselekmények, a lopások és sikkasztások. Ezek aránya évről-évre nő. Bennünket a dolog természeténél fogva kétszeresen is érintenek ezek az események, rendkívüli események. Hiszen a hadtápanyagok túlnyomó többsége könnyen értékesíthető, fogyasztható, másrészt az anyaggal foglalkozók többsége maga is hadtáptiszt, tiszthelyettes vagy polgári dolgozó. A mellékletben feltüntetett adatok számunkra a központhadtápnál dolgozóakra kedvező tendenciát mutatnak. Hiszen a néphadseregben rohamosan növekvő előfordulással teljesen elmentés, lényeges csökkentést értünk el ezen a területen. Mégsem lehetünk elégedettek, hiszen a néphadseregi adatokban a csapathadtáp jelentős mértékben érint

tett és ez nemcsak a belső, hanem az általunk folytatott ellenőrzések gyengeségére is rámutatnak.

Befejezésül ismételten hangsúlyozni kívánjuk, hogy a tulajdonvédelem erősítésében a tudati feltételek alakítása mellett az eddigieknél nagyobb figyelmet kell fordítanunk az eszközvédelem, a karbantartás, az őrzés-védelem kérdéseire csakúgy mint ahogyan a tulajdonvédelem olyan összefüggéseire, amelyek a hatékonyabb gazdálkodástól függenek. Mint ahogyan legtöbb veszteségünk a végrehajtó tagozatban fordul elő utolsó mondatunkban ezért a felhasználók sok ezres táborában végzendő munkánk javítására kívánunk ösztönözni, bízva benne, hogy ezt tapasztalataink közreadásával is elősegítettük.

A szocialista versenymozgalom közösségformáló szerepe a katonai kórházakban

Dr. Szedresi István orvos őrnagy

A kórházakban folyó versenymozgalomban jelentős változás állt be az utóbbi időben. Egyre teljesebb mértékben kibontakozásra kerülő szabályozók is elősegítették ezt a fejlődést, biztosították a versenymozgalom szervezethez és tág teret nyitottak a célok és eszközök pontos meghatározásával a helyi kezdeményezések számára. A fenti dokumentumok alapján kidolgozott versenyszabályzat célja az volt, hogy érvényt szerezzen a „Szocialista módon dolgozni, tanulni, élni” jelszó hármas követelményének a katonai gyógyintézet keretein belül.

Az új versenymozgalom legnagyobb jelentősége abban van, hogy megköveteli a kollektívától a jelszó komplex érvényesítését, mely csak azáltal lehetséges, ha a kollektívák a verseny közben maguk is alakulnak, változnak, ha létrejönnek a szocialista közösségek. Ennek a változásnak lehetünk tanúi, ha figyelemmel kísérjük a versenymozgalomba benevezett brigádok életét, munkáját.

Természetesen ma még nem mondhatjuk el, hogy minden brigádunkra érvényes a „Szocialista” jelszó, de minden brigádra érvényes az a törekvés, hogy eleget tegyen a szocialista versenymozgalom hármas követelményének. Vannak már brigádjaink, melyekben végbement a nagy változás, melyek szocialista közösségek formálódtak. Ezek a közösségek nemcsak arra ügyelnek, hogy a saját kollektívájukon belül mindenben eleget tegyenek a verseny célkitűzéseinek, hanem készségesen segítenek más brigádokat is céljaik elérésében.

A versenymozgalom közösségformáló szerepére utaló változások

1. Változik a kollektívák politikai- erkölcsi- etikai arculata

Megélnék a brigádtagok aktív politikai tevékenysége. A közösség tagjai a szervezett politikai oktatáson kívül állandóan figyelemmel kísérik napjaink politikai eseményeit, azokat hetente megbeszélik egy-egy brigádtag vitaindító referátuma után, a vitákban a dolgozók állásfoglalása pozitív.

Dolgozóint 98 %-a szervezett, élnek a szervezethez rejlő lehetőségekkel, ismerik jogaikat, kötelességeiket. Minden vezetési szinten nagy gondot fordítunk a munkahelyi demokrácia érvényesülésére. A kollektívák felismerték a szakszervezeti bizalmi személyének jelentőségét, ezért olyan személyek megválasztására törekednek, akik hatékonyan képviselik érdekeiket.

A brigád tagjai törődnek egymással, jobban odafigyelnek azon dolgozóik cselekedeteire, akikkel a múltban probléma volt, nevelőhatást fejtenek ki. Előfordult olyan eset, hogy a brigád felelősségre vonta a fegyelmezetlenkedő dolgozót, felhívta figyelmét hibáira, a hibák ismétlődése esetén kilátásba helyezte a közösségből való kizárás lehetőségét. A kollektíva őszinte véleménye pozitívan hatott a fegyelmezetlen brigádtagra.

A brigádok vállalásaiban szerepel a magasszintű betegellátás, az etikus magatartás, melyek teljesítésére a brigádtagok maximálisan törekednek. Etikai vétés nem fordult elő. Az Etikai Tanács rendszeresen vizsgálja az etikai helyzetet, időben figyelmeztet esetleges problémákra.

2. Változik a kollektívák munkához, társadalmi tulajdonhoz való viszonya

A gyógyító, kiszolgáló tevékenység magasszinten történő végzésén kívül dolgozóink olyan hasznos túlmunkákat vállalnak, melyek a betegek ellátását szolgálják, pl. felvételi ügyeletben egyesek társadalmi munkát vállalnak a műszakban dolgozókra nehezedő fokozottabb igénybevétel csökkentése, a gyorsabb, zökkenőmentesebb betegellátás érdekében. A takarítónői munka segítése érdekében a kollektívák vállalják munkahelyük időszakonkénti nagytakarítását.

A műszaki állomány szervezett, határidőre történő munkavégzésével, alkalmanként tetemes túlmunka végzésével biztosítja a betegellátás zavartalanságát.

Az újítómozgalom fokozatosan erősödik. A dolgozók javaslataikkal hozzájárulnak a munkakörülmények állandó javulásához, a takarékos gazdálkodás elvének betartásához.

Az újítómozgalmon kívül figyelmes, szervezett, körültekintő munkával is lehet takarékoskodni. Így takarékoskodnak a röntgen-filmmel, az előhívó folyadékkal a röntgen kollektíva dolgozói, a vegyszerrel a laboránsok, benzinnel, kötszerrel a gyógyító osztályok, a szállítások koordinálásával a szállító szolgálat, piacutatással, zöldségek, gyümölcsök, savanyúság saját téli tárolásával az étellemezési szolgálat dolgozói.

A társadalmi tulajdon védelmében vállalták egyes kollektívák, hogy elsajátítják a nagyértékű műszerek kezelésének ismeretét, melyek hiánya eddig azok gyakori meghibásodásához vezetett, ennek érdekében a szakemberek rendszeresen képezik munkatársaikat.

3. Jelentős a változás a dolgozók közösséghez, társadalomhoz való viszonyában

A kis közösségek összekovácsoltságát, a kollektív szellem erősödését jelzi az egymás segítése a munkában, tanulásban és a magánéletben egyaránt. Egyes dolgozók segítenek a tanulásban, mások vállalják az iskolába járó munkatárs kiskorú gyermekével való foglalkozást az iskolaidő alatt.

Vannak kollektívák, melyek vállalják magányos öregek rendszeres gondozását, mások patronálják a öregek napközi otthonát, vagy az öregek otthonát. Ez a patronálás az egészségügyi ellátáson kívül magában foglalja az öregekkel való beszélgetést és az idősek megvendéglését. Megható olvasni a brigádnaplóban az öregek ragaszkodó sorait patrónusaihoz.

Eredményes munkát végeznek egyes brigádok az úttörők körében: egészségügyi ismeretterjesztő előadásokat tartanak, közös rendezvényeken (tárlatlátogatás,

kirándulás, rajfoglalkozás) vesznek részt, vetélkedőket szerveznek a gyerekek számára.

Dolgozóink rendszeresen tartanak ismeretterjesztő előadást az MHSZ szervezésében.

Rendszeres dolgozóink kapcsolata a nyugdíjasokkal és a gyermekgondozási segéllyel levőkkel.

Megnőtt a kórház állományának aktivitása, ezt bizonyítják az utóbbi években a színvonalas párt-, KISZ-, szakszervezeti taggyűlések, ahol a dolgozók hozzászólásait áthatotta a közért érzett felelősség, a tenniakarás, a szándék a munka színvonalának állandó emelésére, valamint a társadalmi funkciót betöltő dolgozók számának emelkedése.

4. Változik a közösségek tanulásban, művelődésben, kultúrához, sportban való hozzáállása

Példás dolgozóink tanulási kedve. Mindenki rendelkezik a beosztásához szükséges szakképesítéssel, vagy folyamatban van annak megszerzése. Azok is igyekeznek magasabb iskolai végzettséget elérni, akiknek nincs előírva.

Fellendült a közművelődés. Növekszik az olvasók tábora. A kollektívák megemlékeznek egy-egy költőről, méltatják munkásságukat, elmondják verseiket. Közösen járnak tárlatra, színházba, hangversenyre, jól kihasználják a megyeszékhely nyújtotta lehetőségeket. A látottakat, hallottakat megbeszélik. A kórház képzőművészeti és kézimunka kiállítására szépszámu alkotással neveznek be dolgozóink.

Mind többen sportolnak rendszeresen. Sajnos a kórház lehetőségei elsősorban a nyári időszakban adottak, télen csupán az asztalitenisz híveinek van lehetősége sportolásra. Ezért is öröndetes, hogy kórházdolgozói között egyre többen tagjai a természetbarát körnek. Egyes kollektívák teljes létszámmal részvesznek a szervezett túrákon.

A felsorolt változások természetesen nem minden brigádnál azonos gyorsasággal következnek be. A változások üteme és mértéke nem határozható meg előre a brigád dolgozóinak iskolai végzettségéből. A változások gyorsaságára számtalan tényező kihat. Ugyanazon kollektíva esetében sem azonos a változások mértéke és üteme.

Vannak közösségeink, ahol pl. gyors fejlődés következik be a munkához, társadalmi tulajdonhoz, a közösséghez, társadalomhoz való viszonyban, az erkölcsi-politikai helyzetben, ugyanakkor a tanulásban, művelődésben, sportban még kissé mértékű a változás. Ez elsősorban a fizikai munkát végző kollektívákra jellemző. Ugyanakkor a fiatalabb dolgozókból álló brigádok érzékenyek a tanulásra, kultúrára, sportra.

A vezetés feladata – a párt-, a szakszervezet és a KISZ-szervezettel együttműködve – a változások figyelemmel kísérése, mely során a kedvező változásokat támogatni kell, és ösztönözni kell azon területeket, melyeken lassúbb a fejlődés.

A versenymozgalom folyamatos ellenőrzése, a brigádvezetők beszámoltatása, a rendszeres brigádvezetői értekezleteken a problémák feltárása biztosítja azt, hogy

a közösségformálódás szempontjából fontos területen folyamatosan, nagyjából egyidőben következzen be a változás.

A szocialista versenymozgalom a kollektívákat sokirányú tevékenységre készíti. Ennek eredményeképpen a közösségek fokozatosan változnak a felsorolt területeken nem külön-külön, hanem egyszerre komplexen. Egyre erősebb lesz a közösségi szellem. Ez a változás az egyének lassú átformálásán keresztül jön létre.

A szocialista versenymozgalomban rejlő lehetőségek kiaknázásával megteremthetjük a szocialista embertípusokból álló közösségeket, a fejlett szocialista társadalom építésének társadalmi bázisát.

HARCKÉSZÜLTSEG ÉS KIKÉPZÉS

Változó körülmények és fokozódó követelmények a hadtápkiképzésben

*Dr. Deák Péter alezredes,
az MN Hadtáp Törzs, kiképzési osztály vezetője*

Megszokhattuk, hogy pártunk és kormányunk programjának, valamint élet-színvonal- és ifjúságpolitikájának szellemében mindig kellő időben hoz olyan fontos döntéseket, melyekben egyaránt tükröződik a népünkről, dolgozó osztályainkról, s ezen belül fiatalságunkról történő gondoskodás, a fejlett szocialista társadalom felépítésének és védelmének, megővésének együttes érdekei. Így került sor a XII. pártkongresszus után pártunk honvédelmi politikájának mai szakaszában arra a határozatra, melynek értelmében hazánkban a kötelező sorkatonai szolgálat általános idejét 18 hónapban, az eddigi szolgálati idő mintegy háromnegyedében határozták meg.

Közismert, de célszerű felidézni, hogy e döntés körülményei között különösen két fontos tényezőt kell figyelmünk középpontjába állítani:

Először is azt, hogy a döntés jogosan alapoz a felnövekvő fiatal nemzedék minden esztendővel magasabb fokú általános műveltségére és intelligenciaszintjére; a statisztikailag egyértelműen kimutatható magasabb iskolai végzettségre (többek között a felső fokon végzettek mind nagyobb számára); e végzettségen belül annak a szakismeret felé való eltolódására; a fiatalok egyre intenzívebb és mélyebb – már a munkában megszerzett – szakmai tapasztalatára és mesterségbeli tudására; valamint a lassan, de azért észrevehetően javuló, egészségesebb hazai szakmastruktúrára. Ez utóbbi azt jelenti, hogy egyre több fiatal szakember vonul be sorkatonaként a hadseregbe, a különböző fegyvernemekhez, szakcsoportokhoz és természetesen a hadtáp szolgálati ágaiba.

Második tényezőként azt kell tudomásul vennünk, hogy általános tendencia a haditechnikai eszközök bonyolultsága, tökéletesedése, ezzel kapcsolatban nehezebb feladat a kezelés, a kiszolgálás elsajátítása, egyre fejlettebb ismeretek kellenek a hadtáp különböző technikai eszközeinek kezeléséhez és mindez a kiképzés egyre növekvő szerepét követeli a katonai szolgálati időn belül.

A felsorolt általános tényezők a hadtáp szolgálataira többféle befolyást gyakorolnak. Egyrészt az új szolgálati rendszer befolyással van a hadtáp mindennapos feladataira. Másrészről ne említsünk, mint hogy sűrűbb a bevonulás, kisebb időszakokban jelentkeznek a gyakorlatok, a báziskiképzés az alegységeknél a teljes kiképzési idő nagyobb hányadát köti le és sorolhatnánk, de jelen cikkünknek nem

ez az elsőrendű célja. Most arra kívánjuk a figyelmet felhívni, hogy *a fenti tényezők milyen konkrét következményekkel járnak a hadtápkatonák és alegységek kiképzésében.* Figyelembe kell vennünk ugyanis, hogy a bevonuló fiatalok általános fejlettségén kívül, bizonyos mesterségbeli tudásán felül egy olyan új tényező jelentkezik – s ez a tendencia tovább tart – hogy az egyes szakmák katonai és polgári tartalma, módszertana, technológiája, körülményei között jelentős összetartás van. Egyre kevesebb az a különbség, amely a mütössegéd és az egészségügyi katona, a vendéglátóiparban, vagy a csapatkonyhán szolgáló katona, a tábori eszközön vagy üzemben termelő pék, a laboránsok, a gépjárművezetők, a darukezelők között jelentkezik. Ez a hadtápkiképzés szempontjából kétségkívül kedvező tényező, de olyan kötelezettséget is ró ránk, hogy a hadseregen belüli felkészítés semmilyen körülmények között sem maradhat el a polgári életben folyó oktatástól, nem taníthatjuk a szakembert alacsonyabb színvonalon és semmiképp sem olyan dolgokra, amit már régebben, frissebben, esetleg oktatójánál is jobban ismer.

1. A célok és aktuális problémák

Ebből a felfogásból kiindulva, ha nem is újlag, de újszerű csoportosításban a következőképpen fogalmazhatjuk a hadtápkiképzés céljait:

1. Minél gyorsabban és szakszerűbben fel kell készíteni a különböző hadtápbéosztású katonákat arra, hogy teljes értékűen tudjanak részt venni a katonai szervezetek, a személyi állomány fenntartásában, kiszolgálásában, a folyamatos napi tevékenységben, hogy minél előbb megszerezzék az ehhez szükséges alapképzettséget és gyorsan be tudjanak illeszkedni a munka napi mechanizmusába. Az állandó harcckészültség folyamatos hadtápbiztosításában végzendő munka a kiszolgált csapatok elsőrendű harcckészültségi és kiképzési érdeke.

2. A hadtápkatonáknak és -alegységeknek – összekovácsolt módon – állandóan és folyamatosan késznek kell lenni arra, hogy a hadsereg alaprendeltetéséből, az adott csapat sajátos feladatából eredő tevékenység teljes körű és megbízható biztosítását ellássák. Képesek kell legyenek egy adott helyzetben, a békében élő szervezettel elvonulni, a maguk területén részt venni az agresszió elhárításában, illetve rendelkezzenek olyan felkészültséggel, hogy a bevonuló tartalékosokat befogadva mintegy magot, akcióképes, jól a harcra felkészített magot képezzenek.

3. A Magyar Néphadseregben sorkatonai szolgálatot folytató katonák általában és a hadtápbéosztásúak különösen ez idő alatt készülnek fel alapvetően hosszú tartalékos idejükre. E képzés fontos célja tehát, hogy a potenciális tartalékosok hallatlan tömegét lássa el olyan alkalmazható és felfrissíthető ismeretekkel, jártasságokkal és készségekkel, amelyek később az „M” felkészítés időben korlátozott rendszerében, vagy egy esetleges mozgósítás folyamatában gyorsan aktivizálhatók és továbbfejleszthetők.

Mindebből az látszik, hogy rövidebb szolgálati idő alatt és – mint ez a későbbiekben ki fog derülni – még ennél is nagyobb arányban csökkentett kiképzési óraszám keretei között kell az eddigivel azonos szintű és a későbbiekben folyamatosan növekvő kiképzési követelményeket biztosítani.

Melyek lehetnek ennek az útjai?

Elsősorban az intenzívebb kiképzési formák, ezen belül oktatási eszközök alkalmazása; a maximális és szigorú kiképzési fegyelem; a foglalkozásvezetői kul-

túra, képességek növelése (mintegy kiképzési hajlam, „véna” kialakítása a hadtáp parancsnoki állományában); körültekintő, alapos, az időt és a formákat *összebangolt tervezés* és végül, de nem utolsó sorban a hadtápszolgálatban megvalósított és fenntartott fegyelmezett, *szabályszerű, szervezett szolgálati tevékenység*.

A fent vázolt három fő cél mellett a 80-as évek elején jelentkeznek a kiképzésben néhány olyan aktuális feladat, amelyek elsősorban az elmúlt időszakban felgyülemlett szűk keresztmetszetek megoldása kapcsán mutatkoznak. Ezek között – mindenféle teljesség igénye nélkül – felsorolnánk néhányat annak megjegyzésével, hogy ezek nem szubjektív körülmények miatt jöttek létre, hanem hadseregünk technikai, szervezeti fejlődése, a harci eljárás, a felkészítés és szolgálati rend körülményeinek változása objektíve hozták a felszínre. Ezek között meg kell említeni a kiképzésben jelentkező *viszonylagos túlterbeltséget*, melynek következtében gyakori volt a látszattevékenység, a csupán terv alapján folyó munka, a kozmetikázás, a napi elfoglaltságot figyelembe nem vevő követelménymeghatározás.

Másik hasonló jelenség abból fakadt, hogy egyre több hadtápegység, de egység is, sajátos, hiányosan feltöltött szervezeti körülmények közé került, amely a kiképzést bizonyos módszertani problémák oldaláról gátolta. Hasonlóképpen a már előbbiekből kifejtettek miatt jelentkezett a képzésben bizonyos redundancia, ismétlődés. Olyan kérdések oktatására vállalkoztunk, amelyek ma már időszerűtlenek, amelyeket a bevonuló fiatalok akár szakmából, akár honvédelmi felkészítés nyomán, akár általános műveltségük következtében igen jól ismertek.

Ma már, amikor a hadtápkatonák a harc folyamatában, a biztosítási tevékenység során egymást kölcsönösen helyettesítik, beosztásuk mobilizált, változó, mozgékony, már indokolatlan volt a bizonyos szakmák, kategóriák, szervezetek közötti tartalmi és óraszámbeli eltérés, ez bonyolította a felkészítést, és ezen kívül a tartalékos állományban bizonytalan egyenlőtlenséget eredményezett. Az utóbbi években egyre inkább felszínre került – és ez a megállapítás egyértelmű és kölcsönös volt – a tábori kiképzés, főleg a gyakorlatok „üresjáratának” problémája. A személyi állománynak a gyakorlatokon való elfoglaltsága, az azt helyettesítő utaztatás, sokszor csellengés, a harcrend mögött való csorgás, a kihasználatlan idő sokszor integrált bennünket akkor, amikor a laktanyában az idő hiányával küzdtünk.

A kiképzés bizonyos liberalizálásához vezetett az, hogy természetes szükséglet következtében bizonyos rendezvényeket „betudtunk” kiképzésnek. Előfordult, hogy kiképzési tartalommal valójában nem rendelkező feladatokat kiképzésként könyveltünk el, ahol az eredeti céltól és tartalomtól gyakran eltértünk, illetve az eltorzult. Végül az utóbbi időben a fegyvernemek és a szervezeti formák sokasodásával nem tartott lépést a képzés rugalmassága, ismét kevés volt az az önállóság, amelyet biztosítanunk kell a közvetlen előjárók részére az aktualitás, illetve a helyi sajátosságok biztosítása érdekében.

II. A hadtáp kiképzésben érvényesítendő elvek és módszertani követelmények

A hadtápegységek felkészítésében ezeket a problémákat 1978-ban a Magyar Néphadsereg hadtápfőnöke által jóváhagyott „Irányelvek a hadtápcsapatok, -al egységek, és -törzsek felkészítésére” című okmány már rendezte és összefoglalta. Egy új kiképzési struktúrára való áttérés arra is lehetőséget adott, hogy a dokumentum legfőbb gondolatait a kiképzés napi gyakorlatában is előírjuk, érvényesítsük.

Mindezek figyelembevételével az új kiképzési program illetve a kiképzést szabályozó különböző intézkedések megalkotásánál a következő elveket vettük figyelembe:

A) *A realitás elvét*, amelynél abból indultunk ki, hogy csak az a kiképzés és foglalkozás ad igazi tartalmat, amelynek előkészítésére és levezetésére a csapat napi életében valóban megvan a lehetőség, mert ha ez nincs meg, a képzés felszínes, elkapkodott, formális vagy kozmetikázott lesz. Figyelembe kellett tehát vennünk ennek az elvnek a szellemében a hadtápkatonák, és a foglalkozásvezetők szolgálati körülményeit, lehetőségeit; nevezetesen azt a tényt, hogy szolgálatunk sorkatonái a legterheltebb állománykategóriához tartoznak, kevés a szabad idejük, folytonos permanens kiszolgálói tevékenységet végeznek és bizony rendkívül nehéz távotartani őket napi feladatuktól.

B) *Az általános katonai kiképzés bizonyos elsődlegességének elve*. Itt ugyanis azt kellett feltételeznünk, hogy a szakképzett (vagy kiképzett, vagy begyakorolt) hadtápkatona mind békében, mind háborús körülmények között alapvetően képes szakmai feladatát ellátni, (hiszen azok között nincs nagy különbség). Ugyanakkor a tábori körülmények közötti élet, saját és alegysége életképességének, működőképességének és teljesítőképességének óvásában jelentkező feladatai, a „túlélés” biztosítása lényegében a szakmai munka alapvető feltétele. Ezeket az ismereteket a katonai szolgálatot megelőző időszakban csupán érintőlegesen vagy kivételes személyek tudták megtanulni, ezt tehát mindenképpen pótolni kell. Az általános katonai kiképzés prioritásának elvét azonban úgy értelmezzük, hogy ez a hadtápkatonára jellemző követelmények és körülmények alapján érvényesül elsősorban.

C) *A komplexitás elve* volt a következő kiinduló pontunk. Azt kellett ugyanis leszögeznünk, hogy a hadtápkatonák teljesítményképes jártassága és készsége többféle: nevezetesen harcászati, technológiai, technikai, sajátosan szakmai, balesetvédelmi és egyéb képességek összeadásából jön létre. Az ilyen komplex ismereteket pedig csak a különböző kiképzési ágak integrált, összefogott, együtt gyakorolt, a katona számára együttesen megjelenő kiképzési formákban lehet érvényesíteni. Ez az a lehetőség, amikor a képzésben nincs holt idő, amikor az ismeretek nem választódnak el, amikor nem tehetetlenül áll a hadtápkatona szakmai feladatai közepe között jelentkező bizonyos harcászati, őrzés-védelmi feladatok előtt. Ezért az integrált képzési formákat kerestük.

D) *Fontos elvként fogalmaztuk meg, hogy a szakmai tevékenység és gyakorlat a hadtápkatonáknál a 18 hónapos teljes szolgálat alatt felkészítési tartalommal bír*. A folyamatos munkatevékenység a képzés alapvető módszertani formája, éppen ezért tudomásul kellett vennünk, hogy a közvetlen előljáró szakmai irányítása – amiben benn foglaltatik a hibák állandó javítása, az új és új feladatmeghatározás, vagy a felelősségrevonás is – mellett a laktanya létesítményeiben, a lőtéren, a bázisokon, a gyakorlótereken, népgazdasági munkán folyó hadtápkatonai tevékenység alapvetően folyamatos, szüntelen kiképzésnek számít.

E) Rendkívül fontos volt kimondani, hogy különösen a hadtápszolgálatban, (ahol a tevékenység eredményei napról napra a technika kiszolgálásában, az állomány ellátásában mérésre, minősítés alá kerülnek) jellemző alapelv *a közvetlen előljáró személyes érdekeltségén alapuló kiképzési felelősség*. Minden alparancsnok, szolgálatfőnök, parancsnok hadtáphelyettes, egészségügyi szolgálatfőnök nyilvánvaló szuverén érdeke, hogy a döntéseit végrehajtó katonáállomány

fel is legyen arra készítve, ki legyen képezve. Ezt a tényt mint kiképzést segítő tényezőt figyelembe kellett vennünk.

Ezekből az elvekből világosan kitűnik, hogy a kiképzés, pontosabban a hadtápkiképzés lényegi elemei – amelyek beváltak – nem változnak. Azonos maradt a követelmény. Azonosak maradtak és változatlanok a kiképzési alapelvek. Legfontosabb pilléreit tekintve nem változott a kiképzés rendszere és időfelosztása. Tovább folytattuk – magasabb fokon – a kialakított fő módszerek alkalmazását és tulajdonképpen változatlan a kiképzés tervezésének rendje. Mindez azt bizonyítja, hogy az eddigi kiképzési gyakorlat kiállta a próbát, bevált, ezekre nyugodtan lehet a későbbiekben építeni.

A fent felsorolt elvekhez járult még *néhány* olyan *módszertani követelmény*, illetve tétel, amelynek egy olyan helyzetben, amikor a kiképzésben bizonyos rendszerlemek változhatnak, új szabályozók jelennek meg, teret kellett adnunk. Ezek a következők:

– Meg kellett teremteni a szervezeti lehetőséget a kiképzés hatékonyságát szolgáló bizonyos fokú „tömegességhez”. Tudnunk kell ugyanis, hogy hatékony foglalkozáshoz olyan mennyiségű személyi állomány kell, amellyel az adott szervezet tevékenysége bemutatható és kifejezhető. Így szélesebb lehetőséget adtunk a különböző szervezetekhez tartozó, sőt különböző szakmai összetételű összevonásokra, helyőrség, laktanya, sőt több közeli helyőrség tekintetében és tovább kívánjuk realizálni a szakharcászati – tábori –, valamint tartalékos felkészítési formák összehangolt alkalmazását;

– Módszertani szempontból bizosítanunk kellett az órák összefogásának, „tömbösítésének” lehetőségét, hogy csökkentsük a kivonulások szétforgácsoltságát, hogy lehetőséget adjunk arra, hogy munkanapok ne legyenek megcsonkítva, hogy koncentrálni lehessen a képzést az adott hónapban, negyedéven belül alkalmas időpontokra. Ezért a szakharcászati felkészítésben egyértelműen a 6 órás integrált blokkok kerültek előírásra, abból kiindulva, hogy ezek kiképzési félnapként jelentkezve a katonáknak kevésszámú elvonását jelenti a munkából, melynek pótlására egyéb szervezési rendszabályokat lehet hozni;

– Szabályoznunk kellett a bázisok eddigénél nagyobb mérvű kihasználását. Nem vehettük ugyanis tudomásul, hogy a nagy pénzen létesített, jelentős kiképzési objektumok, mint erdős-hegyes gyakorlótér, vízi bázisok, a hadtápkatonák részéről kihasználatlanok és ott esetleg hagyományos foglalkozások kerülnek levezetésre. Ezért óraszámom felül rendeltük el a kiképzési bázis-időszakban az összes képzési lehetőségek felhasználásával külön komplex foglalkozások levezetését.

– Ki kellett töltenünk tartalommal azokat az elvonulással járó és biztosítás igényes csapatrendezvényeket, lövészeteket, bemutatókat, elemi csapás elhárítást, sőt népgazdasági munkát, amelynek viszonyai között a hadtáp tábori körülmények között látja el feladatát.

– S végül a kiképzési főfelügyelő azon parancsának, melyben előírja a hadtápállomány és kezelőszemélyzet együttes gyakoroltatását (éppen a PAJZS-79 gyakorlat tapasztalatai alapján) érvényt kellett szerezniünk az új szabályozókban, közös tárgyköröket kellett előírnunk és megszüntetnünk a foglalkozások egy részének csapatalegységre való ráépítésének követelményét.

III. A hadtápkiképzés új vonásai és körülményei

Milyen új vonásai vannak az 1981 szeptemberében induló kiképzési rendszernek?

1. Az *alapkiképzés* lényege, felfogása és arányai általában változatlanok. Az összlétszámok között azonban jelentősen növekedett a szakmai óraszám, s emellett arra is törekedtünk, hogy az alapkiképzés e 30 órájában (az összfelkészítés 25%-a) az oktatási anyagot koncentráljuk is. Nem bizonyult hasznosnak az a felfogás, hogy az alapkiképzés korlátozott órázámaiban sok dologról, tantermi formában, előadásjellegűen, széles ismeretspektrumban tájékoztassuk a katonákat. A szakmai kiképzés fő feladata most a *megismerkedés*, éspedig az adott beosztás körülményeivel, helyével, szerepével; a leendő másfél év munkahelyével, technológiával; és a szolgálat alapvető technikai eszközeivel. Mindezt az alapkiképzés harmadik hetétől kezdődően gyakorlati úton kell megvalósítani, úgy, hogy a hadtápkatona gyorsan munkába tudjon állni (hiszen alig várják már az új munkahelyén) s ugyanakkor elsősorban gyakorlati tudást szerezzen az eskü után jelentkező kötelezettségeit illetően. Ezért a kiképzés e szakasza látszólag, béke orientált. Ezt a látszatot azonban a valóságban cáfolja, hogy ennek háromszorosában politikai és általános katonai képzést kap, mely itt is biztosítja a harci kiképzés elsődlegességét.

A szorosan vett – tehát eskü előtti – alapkiképzést követően – a tapasztalatok szerint – szükségtelennek láttuk az ún., régi értelemben vett szak-alapozó összevonásokat, néhány speciális szakmától eltekintve. Egyértelműen úgy nyilatkoztak a csapatok képviselői, hogy a szakmai készségek továbbfejlesztésének elsőrendű színtere továbbra is a munkahely és ehhez az igényhez tartottuk magunkat. Magától értetődő persze, hogy ahol az előljáró a bevonuló állomány képzettségét, vagy más körülményeket megítélve úgy látja, hogy az eskü előtti szakmai alapkiképzés valamilyen kiegészítésére szükség van, ezt, a követelmények meghatározásával, természetesen egyidejűleg el is rendelheti. Bizonyos szakmai beosztásokban azonban az alapképzés folytatását a kiképzési időszak 2–3. hónapjában továbbra is célszerűnek láttuk fenntartani, s így előírni, de maximum egy héten, tehát 30 órában. Ezért az eü. katonák, a különleges gépkocsivezetők felsőbb parancsnokságok által elrendelt módon; a szállító gépkocsivezetők csapat, laktanya, vagy helyőrségi viszonylatban; a pékek, rakodógépkészítők pedig külön intézkedés alapján még további szakmai alapkiképzésben részesülnek.

2. A *kiképzés folyamatosan intenzív*, jelentős szakasza az a további 4,5 hónap – félévenként – amit ismét a *kötelékkiképzés* időszakának nevezünk. Ebben az időszakban a hadtápkatonák részben előírt órázámban, (részben meghatározott órákeretek nélkül)

- politikai oktatásban;
- néhány ágban hagyományos formájú általános katonai kiképzésben;
- munkahelyen, munka közbeni szakmai felkészítésben;
- szakharcászati foglalkozásokon;
- szakharcászati gyakorlaton;
- s végül az éves terveknek megfelelően a csapatok, törzsek különböző gyakorlatain vesznek részt.

Ez a hat kiképzési forma sajátos karakterekkel rendelkezik.

a) E cikkben gondolom nem szükséges, (de írójá nem is hivatott), hogy a

sorkatonák *politikai kiképzésének* fontosságát, hatását az egész személyiség fejlődésére méltatni, formáit és módszereit ismertetni. A kiképzésnek ez az igen fontos ága továbbra is a politikai főcsoportfőnök elvtárs, miniszterhelyettes által megszabott előírások szerint folyik.

b) Néhány alapvető, jól elhatárolt és csupán erőltetetten integrálható általános kiképzési ágban, melynek saját, külön megfogalmazott képzési céljai is vannak, a kötelező kiképzés időszakában fenntartottuk a hagyományos óraszámhoz, foglalkozáshoz kötött kiképzési rendszert, pontosabban rendet. Ezeket a foglalkozásokat körültekintő módon – a politikai foglalkozásokkal együtt –, lehetőleg azok idejéhez alkalmazkodva – a kétheti részletes kiképzési tervbe kell beállítani. Így a testnevelést heti egy órában kiképzési időben, egy órában azon felül. Az előírt 10–16 óra lökiképzést; havi 1–2 óra alaki és szabályzatismeretet az eddigihez hasonló módon, a módszertani előírásoknak megfelelően kell folytatni. A tárgyak értékelését az eddig meghatározott módon kell végezni, annak figyelembevételével, hogy ezek a szocialista versenymozgalom során értékelésre kerülnek. A foglalkozás hatékonyságának biztosítása érdekében a vezető állomány, pontosabban a hadtáp-alegységparancsnokok tehermentesítése céljából célszerű ezeket a foglalkozásokat alegységekkel egységes szervezeti keretben, azokkal közösen tartani. Feltétlenül ki kell azonban hangsúlyozni, s ezt bármilyen törekvéssel szemben érvényesíteni kell: a programot jóváhagyó: kiképzési főfelügyelő, miniszterhelyettes elvtárs akaratának megfelelően ezeken a foglalkozásokon a hadtápprogram által előírt óraszámában és körülmények között kell részt venni.

c) Mint már említettük, a munkahelyen *a tevékenység napi gyakorlata* alapvetően kiképzési tartalommal bír. Ennek értékelése a katonai jellemzésében, minősítésében, szakmai kvalifikációjának megállapításában jelentkezik. Távlati céljaink között szerepel annak a lehetőségnek a vizsgálata, hogy tudjuk kiterjeszteni az osztályos fokozatokat minden hadtápbeosztásra. Az értékelés egyik legalapvetőbb mutatója e nem intézményes, nem szervezetszerű, de rendkívül hatékony kiképzési formában kiképzési időszakonként egységtől seregtestig a szakmai versenyek megrendezése.

d) A tábori felkészítés fő formája és a képzés integrációját kifejező módszer az alapvetően 6 órás blokkokból álló *szakbarcászati* (alaki vagy komplex) *foglalkozás-sorozat*, amelyben érvényesül az általános katonai és szakmai-harcászati kiképzés egysége. Ezek a foglalkozások öt tárgykörbe vannak foglalva, melyek mindegyike 3–3 foglalkozásra oszlik. Így összességében 15 hatórás foglalkozásról van szó, mely időszakonként 30, összesen 90 órát jelent. Minden kiképzési időszakban egy tárgykör egy-egy foglalkozását kell levezetni, így rátekintve is láthatjuk, hogy ez nem kevés, hiszen a kötelező kiképzés során a politikai és általános katonai kiképzés, valamint a tervbe illesztett tábori kiszolgáláson felül minimum egy teljes kiképzési napot havonta igénybe vesz. Az öt tárgy közül az egyik (pontosabban a harmadik) minden egyes időszakban csapattal, alegységgel együtt – természetesen ahol ez lehetséges – kerül végrehajtásra. Ennek érvényesítése érdekében e foglalkozások tartalma szóról szóra úgy van megfogalmazva, ahogy az MN minden fegyvernemű és szakmájú katonájára kiadott általános katonai kiképzési program hadtáp és eü. ismeret kiképzési ágának tárgykörei fogalmazva vannak. E foglalkozási formán belül jelentkezik a kezelekkel való együttgyakorlás, amelyekkel az előbbiekből már foglalkoztunk.

Szintén jellemzője a szakharcászati foglalkozás-sorozatnak, hogy az 5 tárgykör lényegében tartalék foglalkozásokat ír elő és ezek tartalmát mindig a parancsnok hadtáphelyettese határozza meg. A tárgykör címe azonban e tekintetben irányt szab, mert ezeket a 6 órás foglalkozásokat az adott időszakban aktuálisan sorrakerülő gyakorlatra való felkészítés érdekében kell felhasználni, annak szolgálatába kell állítani.

A szakharcászati foglalkozások között nincs sorrend. Azokat úgy kell egymást követően tervezni, hogy minden kiképzési időszak globálisan azonos bonyolultsági fokban jelentkezzen. Nem megengedhető tehát, hogy mondjuk az első kiképzési időszakban minden esetben az adott tárgykörök 1. foglalkozása kerüljön végrehajtásra.

e) A harcászati felkészítés kisebb óraszámában jelentkező, de jelentőségében uralkodó formája, mintegy koronája a *szakharcászati gyakorlat* amelyet 12 órában, tehát lényegében két kiképzési napon irtunk elő, és sötét és világos időt egyaránt magába foglalja. Attól függetlenül, hogy ez a szakharcászati képzés „koronája”, nem okvetlenül szükséges azok végén, a félévre eső öt foglalkozás után levezetni, hanem a tervezés feladata ezt megfelelő helyre beállítani. Azt kell figyelembe venni, hogy ez a gyakorlat lényegében az alegység összekovácsolásának alapvető formája, mert a szakharcászati foglalkozásokban még sok az egyénre, az egyes katonára irányuló felkészülési elem. Az összekovácsolás érdekében éppen ez a kiképzési forma az, ahol a tartalékos állománnyal való összehangolásra a legnagyobb lehetőség nyílik.

A szakharcászati gyakorlatokat általában valamely alsóbb kötelék gyakorlatára kell építeni, de nem azzal egy gyakorlatként levezetni. A szakharcászati gyakorlat önálló, hiszen így tudjuk csak a számunkra fontos kiképzési célokat érvényesíteni. Más rendezvény, például a harcászati gyakorlat szolgál arra, hogy a hadtápegységek teljesen a harcoló alegységek körülményeihez alkalmazkodjanak és a kiképzési célokat is annak rendeljék alá. A szakharcászati gyakorlatot szakaszonként, századonként hajtják végre, az ellátószázaljak együttesen, mint zászlóalj csak másfél évenként egyszer hajtanak végre ilyen gyakorlatot, a többi időszakban szállító század gyakorlatok kerülnek végrehajtásra.

f) A hadtápkatonák és -alegységek kötelékkiképzésének igen fontos formája a csapatok harcászati, vagy a törzsek parancsnoki gyakorlatán való részvétel. Ez nem új kiképzési forma. A felfogás azonban, ami remélhetőleg jelentkezni fog ezeken a gyakorlatokon, már tükrözi a bevezető oldalakon idézett „irányelvek...” előírásait. Ugyanis a hosszabb kivonulással, előkészítő időszakokkal, táborozással járó harcgyakorlatokon minden időt ki kell használni az alegységek sulykoltatására, begyakoroltatására. Abból kell ugyanis kiindulni, hogy a csapatok harcászati gyakorlata nem vizsga, nem bemutató az előjáró részére (hacsak nem ezzel a céllal kerül levezetésre), hanem a kiképzés, felkészítés szervező része. Éppen ezért ez az utóbbi években már érvényesülő „begyakorlási szemlélet” rendkívül sok tartalékot biztosít. Nem lehet kieső időt megengedni ezeken a gyakorlatokon és nem fogadhatjuk el igaznak azt, hogy maga a tábori kiszolgálás, csak úgy „önmagában”, felkészítést jelent. A nap legnagyobb részét foglalkoztatásra kell felhasználni, elsősorban az őrzés-védelem, a tömegpusztító fegyverek elleni védelem, és a harcászat tárgyköreiből.

A kiképzést újólag szabályozó dokumentumok tartalmaznak néhány szervezési előírást is. Ezek között szerepel a laktanyahadtáp felelősségének új felfogása a hadtápkiképzésben. Tudomásul kellett vennünk ugyanis, hogy az ilyen

szervezetekben az élet, a munka együttesen folyik, ezért a laktanyahadtápok esetében csak a szakharcászati gyakorlatok, s természetesen a harcgyakorlaton való részvételt kezeljük önálló formaként. De még ez sem jelenti azt, hogy a szakharcászati gyakorlatokat nem lehet együttesen több szervezet hadtápjával összevontan levezetni. Így a laktanyahadtápok parancsnokai, főnökei az alapkiképzés, a szakmai képzésen keresztül, a tábori harcászati kiképzés elemi formájáig felölőssel rendelkeznek. Az irányításba és a kiképzés vezetésébe természetesen a fennálló szabályozásnak megfelelően bevonásra kerülnek az utalt parancsnok hadtáphelyettesek is.

Előírás van arra, amint erre mint lehetőségre már utaltunk – hogy a Magyar Néphadsereg központi bázisain, erdős-hegyes kiképző körzetekben, lőtereken, víz alatti átkelések során, valamint a SZU állami lőterein báziskiképzést folytató csapatok hadtápjai kiképzési óraszámom felül a bázis sajátos lehetőségeinek teljes kihasználásával komplex foglalkozást vezessenek le.

A tervezés rendje nem változik. Az egységahadtápok önálló kiképzési tervények szerkesztését továbbra is feleslegesnek ítéljük. Elegendő ha a vonatkozó betélapok másolata a hadtáptörzsnél rendelkezésre áll. Hasonlóképpen fennmarad az önálló hadtápcapatok kiképzés-tervezési követelménye és a hadtápagegységek kéthetes részletes kiképzési terveinek rendszere. Segíteni fogja a tervezést, hogy a kiadásra kerülő kiképzési programmal az összes hadtápagegységparancsnokok el lesznek látva.

Fontosnak látszik felhívni a figyelmet egy sajátos szempontra, melyet elsősorban a tervezés során kell figyelembe venni. A Magyar Néphadsereg hadtápkatonái ugyanis valamennyi egységénél, magasabbegységénél egy időszakban egységes kiképzést kapnak. Ez azt jelenti, hogy a kiképzésben nincs harmadolás, (kivéve a politikai foglalkozást), hogy a kiképzésben nincs időszakos katonáként való csoportképzés az alapkiképzés után. Ez azt jelenti, hogy az újonckatonára a legbonyolultabb szakharcászati foglalkozásba éppen úgy bekapcsolódhat, mint ahogy a leszerelés előtt álló hadtápkatonára részt vehet a legegyszerűbb, mondhatni elemi szakharcászati foglalkozáson. Ennek semmiféle káros következményét nem látjuk. Valamennyi foglalkozáson mód nyílik az idősebb katonák oktatómunkájának igénybevételére, de ez is aláhúzza: a foglalkozások tervezésének biztosítani kell, hogy valamennyi kiképzési időszak bonyolultsága megközelítően azonos fokú legyen.

Csökkentett óraszámom, de a régihez hasonlóan fennmarad a sebesültvívők kiképzése. A tisztesek felkészítését elsősorban a munka folyamatában, azon belül önálló feladattal való megbízással és az időszak utolsó hónapjában egy 12 órás összevonas formájában végrehajtott vizsgáztatással kívánjuk biztosítani.

Az új kiképzési program ugyan nem érinti, azonban néhány szót had ejtünk a hivatásos állomány csapatnál folyó felkészítésről. Ebben a tekintetben a szabályozás, szervezés jogköre természetesen továbbra is a seregtesteké, a magasabbegységeké. Olyan ajánlást azonban – éppen a felmérés tapasztalatai alapján –, tehetünk, hogy az ezredtípusú szervezetekben célszerű, ha a hadtáptisztek harcászati (parancsnoki) továbbképzése a fegyvernemi főnökkel, szolgálati főnökkel egy csoportban, az ezredparancsnok csoportjában folyik és ezt esetleg megtehetjük az ún. „hadtáp nap”-pal. Ez utóbbira sincs mindig szükség, hiszen egyre inkább fokozni kell a nem hadtáptisztek hadtáp jellegű felkészítését is, így a parancsnok csoportjában e tárgyból hangzanak el előadások.

Azt viszont kívánatosnak tartanánk, ha az egység *összes hadtáptiszthelyettese, tehát szakasparancsnokok, szállító tiszthelyettesek, raktárvezetők, eü. tiszthelyettesek, az ételmezési szolgálat beosztottjai stb.* egy összevont harcászati csoportban, a parancsnok hadtáphelyettes közvetlen vezetése és irányítása alatt részesülnének katonai továbbképzésben. A szolgálatvezetők eddig bevált kiképzési rendszerét fontosnak tartjuk és fenn is tartjuk. Az egyes beosztású hivatásos hadtáptisztek és tiszthelyettesek szakkiképzése változatlan formában az előljáró szolgálatfőnök intézkedése szerint valósul meg.

A kiképzési dokumentumok kidolgozását széles fórumok bevonásával hajtottuk végre. Hosszú helyszíni konzultációsorozat után; a Hadtáp Tudományos Tanács két szekcióülésén és más testületi fórumokon alakítottuk azt. Hallunk olyan hangokat, hogy elsősorban az óraszámok bizonyos csökkentésével túlságosan „liberalizáltuk” a hadtápkiképzést. Megítélésünk szerint ezt a szemléletet csak azok képviselhetik, akik eddig a kiképzést óraszámokban gondolkozva vezették és tudomásul vették, hogy annak tartalma emiatt nem elég intenzív és hatékony. Az azonos követelmények más körülmények közepette való végrehajtása éppen, hogy nem liberalizálja a kiképzést, hanem magasabb fokú fegyelmet és szervezettséget követel. Kétségtelen, hogy ezeket a szervezési formákat, időtényezőket és a tartalomra előírt követelményeket minden körülmények között be kell tartani, meg kell követelni, és feszesen ellenőrizni kell. Úgy gondoljuk, hogy nem csupán az idő, hanem a kiképző állomány hozzáállása hozza meg – másfél esztendő tapasztalatait majd leszűrve – az új kiképzési követelmények eredményességét.

A „Fegyverbarátság-80” gyakorlat tényleges hadtápbiztosításának tapasztalatai

*Kapus Gyula ezredes, Papp József őrnagy
és Dr. Csenke László orvos százados*

Az Egyesített Fegyveres Erők kiképzési tervének megfelelően 1980. szeptember 04–14. közötti időszakban került levezetésre a Varsói Szerződésbe tömörült országok hadseregei egyes törzsei és csapatai részvételével, a Német Demokratikus Köztársaság kijelölt körzetében, az NDK nemzetvédelmi minisztere vezetésével a FEGYVERBARÁTSÁG-80 gyakorlat.

A gyakorlaton, mint ismeretes a Magyar Néphadsereg képviselőjében egy harcokcsihadosztály törzse, egy gépesített lövészezred törzse és kijelölt állománya vett részt, a HDS PK és szűk törzse (GYAK VEZ) irányításával.

A gyakorlatra az állomány és a technika hét katonavonattal került kiszállításra, amely átlagosan, szerelvényenként 100 tengelyt, 1000 tonna vonatsúlyt és 530 m szerelvényhosszat jelentett.

A folyamatos ellátást, beleértve az oda- és visszaszállításokat is, három hét időtartamban kellett biztosítani. Ennek érdekében elszállításra került 21 javadalmazás nem romlandó ételmezei anyag, 21 javadalmazás kenyérliszt, 6 javadalmazás üzemanyag, több száz sátor, 1 rend ruházat, 5 rend fehérnemű és a 30 napos egészségügyi anyag elvonulókra szükséges mennyisége.

A tényleges munka a gyakorlat hadtápbiztosításának megszervezésétől a hazaszállítás után elrendelt anyagleltár és -karbantartási munkálatok végrehajtásáig mintegy 70 munkanapot vett igénybe.

A gyakorlat megszervezése és végrehajtása során a gyakorlatvezetőség tisztjei rendszeresen ellenőrizték a részt vevő csapatok tevékenységét és sok, a további hasonló tevékenységhez segítséget nyújtó tapasztalatot szereztek. Ezeket a tapasztalatokat kívánjuk cikkünkben közreadni.

A FEGYVERBARÁTSÁG-80 gyakorlat megszervezése során több olyan sajátosság merült fel, amelyek a munkát befolyásolták. Ilyenek voltak:

A gyakorlaton részt vevő állomány, leszámítva az időközben történt kisebb pontosításokat, ismert volt már az év elején. E ténynek jelentős hatása volt az 1980-as évi pénz- és anyagszükséglet tervezésére. Az anyagi eszközök biztosítását úgy kellett tervezni, hogy azok használatára (felhasználására) idegen állam területén, a helyi beszerzés és utanszállítás korlátozott lehetőségei mellett kerül sor.

Az anyagszükséglet tervezésénél alapul szolgált az NNH és az MN képviselői által június 20-án Strausbergben kötött megállapodás, amely rögzítette az MNH által nyújtandó szolgáltatásokat, valamint a helyszíni szakanyag-biztosítás lehetőségét és volumenét. Ezt a szerződés-kötést egy ízben még pontosítás is követte, így az NDK területén történő tevékenység tervezéséhez igen pontos adatok álltak rendelkezésre.

A HDS hadtáptörzse megértve a HDS PK elgondolását értékelte annak hadtápkihatásait és a hadosztály hadtápvezetése felé a szükséges intézkedéseket kiadta.

A gyakorlat hadtápbiztosításának tervezése, szervezése a párhuzamos munkamódszer elemeinek felhasználásával történt. A szükséges információk lejtuttatásának alapküldetése a hadtápbiztosítás szervezési intézkedése volt, amely a gyakorlat előtt mintegy másfél hónappal előbb került kiadásra a résztvevő magasabbegység törzse részére. A párhuzamos munkamódszer tette lehetővé, hogy még ugyanezen a napon kiadásra kerülhetett a hadosztály PK HTPH szervezési intézkedése az alárendelt ezredhadtáp részére is.

A gyakorlat hadtápbiztosítása szervezésének alapját a CSHSZ I. rész 1. sz. melléklet 39–49., a VI. rész 872–879. sz. pontjai és a HDS PK elvtárs intézkedése képezte.

A szervezés során kiemelt figyelmet fordítottunk az elvonuló csapatok vasúti szállítása időszakában, a szerelvények autonóm hadtápbiztosítási feltételeinek, a táborban és a törzsszervezési gyakorlaton, majd a díszszemlén egyidőben, nagy távolságra elhelyezkedő és csapatok önálló ellátásához szükséges körülmény kialakítására.

A tényleges ellátás elgondolása alapján a különböző helyeken és időben funkcionáló hadtápegységek szükségleteinek pótlását központosítottan az ezred hadtápszolgálatán keresztül kellett megvalósítani, amelyhez anyagi forrást képeztek az elszállítandó hűtő-, tartály- és fedett vagonokban tárolt mozgó- és kiegészítő készletek, a légi úton kiszállításra tervezett anyagok, valamint az NDK NNH-tól igényelendő készletek. Ez az elgondolás egyidejűleg biztosította a centralizált és decentralizált ellátás gondolatát is. Ezen ellátási forma kialakításához célserű volt figyelembe venni az úgynevezett kettős beosztású sorkatonákat is az állomány kijelölésekor.

A kiadott szervezési intézkedésnek megfelelően a harcokcsihadosztály PK HTPH vezetésével a felkészülés szervezetten, komplex módon történt, ami alatt elsősorban azt kell érteni, hogy egyidejűleg több irányban folyt szervező munka a hadtápszolgálati ágaknak megfelelően.

A gyakorlat kezdete előtt egy hónappal elkészült és jóváhagyásra került a tényleges ellátásra vonatkozó hadtápbiztosítási terv. Elkészült és a VKF-ség, illetve az NNH főtörzsfőnökén keresztül megküldésre került a részletes anyagigénylés, melynek zömét a jóváhagyott központi étlap alapján szükséges romlandó élelmiszerek és a tábor berendezésére szolgáló tábori elhelyezési és ruházati (sátor) anyagok képezték.

A gyakorlaton részt vevő állomány és technikai eszközök felkészítésében a legtöbb feladat a jó minőségű ruházati és sátoranyagok, valamint az üzembiztos, több üzemmódban használható hűtőgépkocsik biztosítása köré csoportosult. A ruházati anyagok biztosítása körüli nehézségek jórészt a hasonló feladat

végrehajtásában való járatlanság miatt következhetek be. Az egységek a jó minőségű és új felsőruházat és sátor igényeket saját erőből kielégíteni nem tudták, így szükségessé váltak a hadosztály, majd hadseregen belüli átcsoportosítások, pótvételezések és elkerülhetetlen volt áruhitel felvétele is.

A hűtőgépkocsik biztosítását szerelvényenként kellett megvalósítani. A feladatot – és ez a HDS hadtáptörzsrre hárult – nehezítette az a tény, hogy a FEGYVERBARÁTSÁG–80 gyakorlattal egyidőben további két külföldi éleslövészet és két hazai gyakorlat került végrehajtásra, valamint a HDS hűtőgépkocsijai különböző okok miatt teljes számban nem állnak rendelkezésre. A feszültséget végülis – néhány soronkívüli intézkedéssel – sikerült átadni.

Ugyancsak szükségessé vált a hadtáp személyi állomány összetételének meghatározása során az orosz és német nyelvtudással rendelkező tiszt, tiszthelyettes és sorállomány (elsősorban gépkocsivezető, felszolgáló, pék és szakács) átcsoportosítása, illetve vezénylése is.

A hadtápszakállomány és személyi állomány felkészítésének hatékony eszközéül szolgáltak a különböző elméleti és módszertani foglalkozások, ahol feldolgozták a vasúti be- és kirakodás, a vasúti szállítás, az ön- és kölcsönös segélynyújtás kérdéseit, szemléletesen bemutatták a tiszti, tiszthelyettesi és sorállomány elrendelt öltözködési formáit. A hadosztály hadtáptörzse ezenkívül zsebben elhelyezhető emlékeztetőket adott ki a vasúti szállítások végrehajtására és az előírt ruházati cikkek, felszerelések összeállítására, ami komoly segítséget nyújtott valamennyi, a gyakorlaton részt vevő számára.

Az előkészítő időszakban különös figyelmet kellett fordítani az előkészítő részleg összeállítására, felszerelésére és időbeni útbaindítására az NDK területére, mivel ez a részleg végezte a tábor berendezését, az NNH által biztosított anyagok átvételét és a beérkező további szerelvények fogadását. Ugyancsak kiemelt feladatot jelentett a katonaszerelvények helyes összeállítása (1. sz. melléklet).

A gyakorlat tényleges hadtápbiztosítási feladatait – eltekintve a külföldön történő ténykedés egyébként is sajátos behatásaitól – a körülmények bonyolulttá tették.

A FEGYVERBARÁTSÁG–80 gyakorlaton részt vevő állomány három ütemben, 7 vasúti szerelvénnyel került kiszállításra. Az előkészítő részleg augusztus 12-én 1, a főerők 24-25-én 5 és a csak díszszemlén részt vevő állomány 31-én 1 szerelvénnyel. Ezen kívül szeptember 9-én Luckenwaldéből átszállításra kerültek 2 szerelvénnyel Magdeburgba a díszszemlén felvonuló alegységek. Ez a sokirányú tevékenység jelentős feladatot rótt az ellátást végző ezred hadtápszolgálatára, amely a hadosztály törzs törzszvezetési gyakorlatra történő elvonulásától feladatát önállóan, a gyakorlatvezetőség rendszeres ellenőrzése mellett végezte.

Mindezekből kiindulva a hadtápszolgálat az alábbi feladatok végrehajtására hozott létre csoportokat:

- a vasúti szállítás és előkészítő részleg hadtápbiztosítására;
- központi tábor hadtápbiztosítására;
- a törzszvezetési gyakorlat végrehajtására kikülönített állomány hadtápbiztosítására;
- a díszszemlén részt vevő állomány hadtápbiztosítására.

A főerőket a központi tábor hadtápfadatainak ellátására koncentráltuk.

A vasúti szállítás és előkészítő részleg hadtápbiztosítása

Az előkészítés és gyakorlat időszakának egyaránt fontos mozzanata volt a vasúti szállítási feladatok minél jobb megszervezése és végrehajtása.

A vasúti igénylések benyújtása és a harcérték végleges kialakítása között nagy időeltolódás mutatkozott. S mivel a vasúti gördülőanyag adott volt, ezért a harcértéket úgy kellett a harcászati feladat ismeretében kialakítani, hogy a szükséges technika a megfelelő számú vasúti kocsin elszállítható legyen. Ugyanezek a gondolatok vonatkoztak az anyagszállítási feladatok végrehajtására is. A feladatok zökkenőmentes végrehajtása érdekében döntő jelentőségű volt a különböző mintaokmányok, szállítási, rakodási okmányok, kötözőanyagok és ékek időbeni előkészítése, beszerzése. A vasúti rögzítőanyagok biztosítása – beleértve a tartalékképzést is ezen anyagokból – jelentős összeggel terhelte a szállítási költségkeretet.

A legnagyobb gondot a vasúti szállítás során a rakodási szabályok értelmezése jelentette, amely noha EFE-szintű szabályozás alá eső kérdés, mégis az egyes tagországok követelményrendszerében eltérések voltak észlelhetők.

A 2-3 napos utaztatás olyan problémákat hozott felszínre, mint az állomány pihentetésének, tisztálkodásának, étkeztetésének, egészségügyi ellátásának és az egyéni felszerelések elszállításának kérdései. Bebizonyosodott, hogy a többnapos vasúti szállítások során a személyszállítás megszervezése – mind a hivatásos, mind a sorállomány vonatkozásában – nagyobb figyelmet követel. Az alapvető gond abból adódott, hogy a MÁV által biztosított személyvagonok BAH-típusúak voltak, 2-2 egymás melletti ülőhelyes, termes kocsik, melyekben a fekvő pihenést nem lehetett megvalósítani, így az állomány a szállítás időtartama alatt (3 éjszaka és 2 nappal) nem tudott erőt gyűjteni a várható, megnövekedett feladatok végrehajtásához, fáradtan és törődötten érkezett meg a kirakóállomásokra és ez kedvezőtlen hangulatot teremtett már a gyakorlat kezdetén. A táborokba való beérkezés körülméktől megszervezésével (meleg étel, fürdési és pihenési lehetőség biztosítása) ez a hangulat megváltozott és ebben jelentős szerepe volt az előkészítő részleg hadtápbiztosítási személyi állománya jó munkájának.

Körülményes volt az étkezések megszervezése, mert sem a hivatásos, sem a sorállomány részére nem állt rendelkezésre étkezőkocsi. Az ellátás megszervezésekor szerelvényenként a konyhavagon mellé beállításra került egy GBGS vagon, melyet fertőtlenítés és kicisztítás után festéssel, illetve tapétázással kulturált belső kinézetű, berendezett tiszti étkezdévé alakítottak, ahol az étkezettek a szállítmánykísérők és az illetékes állam vasúti szervei pontosítása alapján biztosított hosszabb megállások alatt, 1-2 váltásban végrehajthatók voltak.

Ugyanez idő alatt a sorállomány étkeztetése alegységenként, háti éthordó-cserével végrehajtott vételezéssel és pihenővagonban történő elfogyasztással történt (evőcsészekből). Az élelmezés e módja a lehetőségekhez képest optimálisnak bizonyult.

Az állomány egészségügyi ellátása szerelvényenként ht. orvossal egy vasúti fülke SH-ként való működtetésével történt. A vasúti szállítás egészségügyi biztosításának rendszere eleve meghatározza a külföldi gyakorlatok egészségügyi ellátása szervezését, amennyiben a szerelvények (ht.) orvos általi biztosítása kerül elrendelésre. A külföldi gyakorlat során e lépést úgy értelmezhetjük, hogy zászlóalj szintű alegységeket általános orvossal kell megerősíteni. Ennek célszerűsége esetleg vitatható, különösen abban az esetben, ha a kirakódásokat a

fogadó országok hadseregének egészségügyi szolgálata biztosítja, mint ahogy a FEGYVERBARÁTSÁG-80 gyakorlat alkalmával is így történt. Az orvos szerelvényenkénti jelenlétét csak a tartós vasúti szállítás ténye indokolta és nem elsősorban az állomány egészségügyi állapota, hiszen a gyakorlatra történő elvonulást több ízben orvosi szűrővizsgálat előzte meg.

A tisztálkodás végrehajtásához a nagy létszám miatt a vasúti kocsi két mosdófülkéinek vízkészlete csak időlegesen volt elegendő.

Az állomány fele csak az újabb vízfeltöltés alkalmával tudott tisztálkodni. Bár mosdótálcák és külön vízkészlet rendelkezésre állt, azonban ezek alkalmazására a vasúti személykocsik szűk volta miatt tulajdonképpen nem kerülhetett sor.

A személyi állomány rendelkezésére álló vasúti kocsi körletek zsúfoltságát csak növelte, hogy a személyi felszerelés egy részét az állomány magával szállította a fulkében, mivel szükségletei ezt indokolták. Az egyéb felszerelési tárgyak, ruházati anyagok személyenként kimenőruha dobozban elhelyezve, lezárva kerültek szállításra gépjárművekre málházva.

A gyakorlat körzetébe való kiérkezést követően a táborhely kialakításakor követelmény volt, hogy olyan elhelyezési, ellátási feltételeket kell biztosítani a személyi állomány részére, amely megközelíti a laktanyai körülményeket. Mindezek megvalósítását az előkészítő részleg időbeni kiérkezése és a kiszállított, valamint a helyszínen a német féltől átvett anyagok – elhelyezési konténerkomplettek – felhasználása lehetővé tette. A tábor építésénél a parancsnoki, legénységi, gazdasági és technikai övezetek kialakítása jóváhagyott tervek alapján történt. A tiszti állomány hálósáokban, hazai területről szállított, laticellekkel ellátott, vaságyakon pihent, sátranként 5 fős létszámmal.

A sorállomány az elhelyezési konténerekből biztosított emeletes tábori ágyakon, hálósáokban pihent, sátranként 20 fővel számolva.

A táborelőkészítő részleg, amelynek autonóm hadtápjáról külön gondoskodni kellett, a főerők beérkezését 7-8 nappal megelőzve érkezett ki.

A táborépítésen túlmenően az ellátás előkészítése érdekében feladat volt a kapcsolatfelvétel az NDK NNH illetékes szerveivel: értelmezési anyagok vételezése, vízvételi lehetőségek pontosítása, kórházi utaltság, közegészségügyi-járványügyi helyzet, katonai vegyesboltok áruválasztéka, vasúti kirakóállomások helye, működési rendje, őrzés-védelme, közutak igénybevételeinek rendje, valamint a forgalomszabályozás kérdéseinek koordinálása.

Részleteiben az előkészítő részlegre bárult: a munkahelyek, munkasátrak, legénységi pihenő és kultúrsátrak, a konyhablokk és étkezdé, a tiszti konyha és étkezdé, a tábori sütőderészleg, a fürdetőblokk (3 db FMG-vel), ruházati blokk szabóműhely, fodrászműhely, kantine, üzemanyagotöltő állomás telephelyek, illetőleg ezek telepítéséhez való előkészítése.

A tábor teljes felépítéséhez és berendezéséhez nagy mennyiségű 63 M sátor került felhasználásra. Az NDK NNH-tól ideiglenesen átvett elhelyezési konténerek tartalmazták a tábor berendezéséhez szükséges elektromos szerelvényeket, a vízellátás biztosításához, a sátrak berendezéséhez, mosdók, WC-k felállításához szükséges anyagokat. Az előkészítő részleg szerepe a tábor felállításával nem ért véget, mert feladatuk volt a tábor felszámolása, az átvett anyagok és szolgáltatások rendezése, a hazaszállításra induló szerelvények útbaindítása, ellátása is. Mindenképpen elmondható, hogy kulcsszerepük volt a gyakorlat sikeres hadtápbiztosításában.

A gyakorlat élelmezési ellátása

A gyakorlat élelmezési ellátását olyan igénnyel kellett megszervezni, hogy a nem romlandó élelmiszer elegendő legyen a gyakorlat végéig a saját készletek felhasználása révén. A romlandó élelmezési anyagok csupán a vasúti szállítási időtartamára voltak szerelvényenként készletezve.

A tábor- és törzsvezetési gyakorlat állománya számára az NNH biztosította az előzetes igénylések szerint a romlandó élelmezési anyagokat. A megrendeléseknél a legnagyobb gondot és problémát az étkezési létszámok, valamint az egyes hazai hűsfeleségek, hentesáru német megfelelőjének pontosítása, a zöldáru és gyümölcsszerzési lehetőségek felmérése képezték.

Az élelmezési szakállomány és technikai eszközök hadosztályon belüli átcsoportosításán túl, a seregtesttől is vezénylésre került szakállomány és szaktechnika. A tábori sütőde működtetése mindvégig hasznosnak bizonyult, mivel a személyi állomány számára biztosítva volt a hazai szabvány szerinti megszokott, jó minőségű kenyérellátás és a különböző péksütemények előállítás is. Hasznosnak bizonyult ugyancsak a tábor közelében levő pályaudvaron működtetett vasúti anyagellátó állomás, ahol élelmezési, ruházati, üzemanyag és technikai anyagok tárolása, kiszolgálása történt. Az EÁ őrzés-védelmére 4 fő állandó őrség volt kijelölve, akik az NNH egy ht. tiszthelyettesének állandó segítségével hajtották végre feladatukat (2. sz. melléklet). A sorállomány részére telepítésre került egy önkiszolgáló étkezdé, amelynek higiénés színvonalát nagyban emelte a gumipadozat. Az étkezdé 3 turnusban biztosította a katonák kulturált étkeztetését. Ugyancsak telepítésre került két tiszti étkezdé, amely 2 turnusváltással biztosította a ht. állomány kulturált étkeztetését.

Az élelmezési raktár a tábor területén 6 darab mobil raktárrészleggel települt, amelyek között tej-, tejtermék, hús, hentesáru, kenyér, víz, zöldáru raktárrészleg működött, 1 fő tts. és 1 fő sorkatona végezte itt a munkát.

A gyakorlat során több ízben került sor a különböző baráti résztvevők táborlátogatására és az erre az időre eső főétkezés (elsősorban ebéd) kölcsönös kiszolgálására.

Az élelmezési ellátásnál ki kell emelni az NDK katonai szerveinek pontos és jó minőségű szállításait, különösen a húsáru minden igényt kielégítő higiénikus kiszerezését. Az élelmiszeripari termékek, elsősorban a hentesáruk igen jól beilleszthetők voltak a magyaros étkeztetésbe, a személyi állomány gyorsan megbarátkozott az új ízekkel. Az NDK NNH-e minden szállítási megrendelést igénykezett kielégíteni, így például meg kell említeni, hogy a szárazjég ellátást a hűtővonatokhoz Berlinből való utánszállítással biztosították. Ugyancsak jó módszernek bizonyult, hogy a német elvtársak hajtották végre a vételezéseket, s minden megrendelt cikket beszállítottak időben az igényelt helyre.

Különleges forrásként lehetett számbavenni az élelmezés tervezéséhez, szervezéséhez a hazai légi utánszállítást. Így a gyakorlat teljes időtartamára biztosítva volt a friss zöldség- és gyümölcscellátás, a választék bővítése.

A tiszti, tiszthelyettesi, sorállomány márkáhan kifizetettapidíjából történő vásárlás biztosítására az NNH katonai kereskedelmi boltot telepített a tábor területén. A vásárlási igények folyamatosan pontosításra kerültek.

A gyakorlat üzemanyag ellátása

A *gyakorlat üzemanyag-biztosítása* előre meghatározott készletek lépcsőzéssel és elszállításával történt.

Az elfogyasztandó készletek pótlására vasúti tartályvagonokban E-86 benzin, ESZ-92 benzin és DZK-30 gázolaj került kiszállításra és letárolásra a vasúti ellátóállomáson. Ez a mennyiség a gyakorlaton részt vevő technikát figyelembe véve mintegy 6 javadalmazást jelentett.

A gépjárművek feltöltésének rendje szabályozottan, naponta a technológiai folyamat (beérkezés-töltősoron feltöltés-okmányolás-telephelyre beállítás) betartásával történt. A GYAK. VEZ személygépjárművek feltöltésére az NNH üzemanyagkútjánál lehetőség volt a VSZ tagállamai részére rendszeresített „Elszámolási jegyzőkönyv”-ek alapján, utólagosan történő elszámolás mellett.

A jól megszervezett előkészítő munka eredményeként az üzemanyag-ellátás zökkenőmentesen valósult meg.

A ruházati szolgálat tevékenysége

Az anyagi készletek megalakításánál a legnagyobb figyelmet a ruházati és pihentetési anyagok beszerzésére, készletezésére, illetve katonákig való méret-helyes lejuttatására kellett fordítani.

Az elvonuló személyi állomány ruházati anyagaival szemben követelmény volt a jó minőség, az új, vagy újszerű állapot. Ennek érdekében a sorállomány ellátásra került: egy rend új szolgálati öltözettel a sapkától a bakancsig bezárólag, valamint hálósákkal. A fentiekben túl átvizsgálásra került a sorállomány kimenő- és sportruházata, valamint felszerelési cikkei, amely alapján cserét kellett végrehajtani a 70 M kimenő öltönyök 30⁰/₀-a, a kimenő ingblúzok 70⁰/₀-a, a málhazsákok 40⁰/₀-a, evőcsészék és kulacsok 30⁰/₀-a, sportruházat 30⁰/₀-a tekintetében. További központi készletet alakítottak felsőruházatból 50⁰/₀, fehérneműből 70⁰/₀, lábbeliből 20⁰/₀, felszerelési cikkekből 10⁰/₀, gyakorló ruházatból és nyári sapkából 100⁰/₀-ot, HAFUK és dróthálós konténerekben, illetve eredeti göngyölegbe csomagolva.

A ht. állomány egyéni ruházatának beszerzése érdekében külön „ruházati vásárlónapokat” kellett szerveztetni. Az igények kielégítéséhez az anyagokat az MN RSZF-ség központilag biztosította.

Az állomány átlagosan 4-5000 Ft értékű ruházatot vásárolt. Emellett a ruházati illetmény tehermentesítésére és az egységesítés érdekében a gyakorlat időtartamára 1 pár 65 M bakancs került kölcsönhasználatra kiadásra a ht. állomány részére. A ruházati anyagok kiszállítására csakúgy, mint a sorállomány esetében igénybe vették a kimenőruha dobozokat.

A kulturált ruházati ellátás alapjául szolgáltak a táborokban működtetett ruházati javítóműhelyek, ahol a folyamatos javítás és elsősorban a felsőruházat vasalása történt. Ennek különös jelentősége volt a nagygyűlések és díszszemle állomány ruházati ellátásában, a szervezés során a javítóműhely működtetéséhez fűzött reményeket maximálisan beváltotta.

Egészségügyi ellátás

A gyógyító-megelőző ellátás, de az egész reális egészségügyi ellátás szervezésére, végrehajtására batással voltak:

- a személyi állomány egészségi állapota, kiképzettsége, fizikai erőnléte;

- a rendelkezésre álló egészségügyi erők és eszközök (6 fő ht. orvos, 7 db Sgk., 7 db 30 napos készlet és általános kigyószérum, 1 db kötözó gépkocsi);
- az időjárásí és terepviszonyok.

Jól bevált rendszerben került telepítésre a táborban az ezredtípusú segélyhely, amely funkcionális részlegeinek kialakításával a béke ellátási formához igazodott, gyógyító-diagnosztikai, fektető, elkülönító részlegekkel települt. A gyógyító-diagnosztikai részlegen belül sebészeti rendelő, belgyógyászati rendelő lett berendezve. A kötözó gk. szerepe a biztonsági tartalék képzésben merült ki, így jelentőséggel az effektív ellátásban nem bírt. A vizsgálósátrak, kezelők berendezése rendeltetésükkel összhangban volt, de fel kell hívni a figyelmet a gumpadozat nagy gyakorlati jelentőségére, elsősorban a kötözó-sebészeti sátrakban, különösen a homokos terepviszonyok közepette - amilyen a gyakorlat körzetében is volt.

A napi betegforgalom nem érte el az 1⁰/₀-ot a járóbeteg-rendelésen. Ez is bizonyítja az előzetes szűrővizsgálat nagy jelentőségét. A gyakorlat teljes időtartama alatt 6 fő került kórházba, akik közül 3 főt kellett légi úton hazaszállítani és a segélyhelyen a gyakorlat teljes időtartama alatt 10 fő fektetéséről kellett rövid időre gondoskodni. Fertözó beteg nem jelentkezett.

Az ellátásban a legnagyobb gondot a napi 3-4 fő fogászati beteg jelentette, ugyanis az ellátásban nem voltak fogászati erők és eszközök bevonva. A tapasztalat azt mutatja, hogy a kötözó gk. helyett célszerűbb lett volna fogászati gk. kiszállítását és ht., vagy kpa. fogorvos gyakorlatra történő vezénlyését végrehajtani.

Külön említést érdemelnek az időjárásí és terepviszonyok egészségügyi következményei. Az NDK-ban 1980 szeptemberében általában melegebb időjárás uralkodott a sokévi átlagnál. Az éjszakák és nappalok közötti hőingadozások azonban nagyok voltak. Ezért a betegek nagy része meghüléses panaszokkal jelentkezett a rendelésen.

A másik döntőjelentőségű patalógiás faktort a homokos terepviszonyok képezték. Éppen ezért a betegek további nagy százaléka pedig bőrgyógyászati problémák miatt fordult orvoshoz, igen gyakoriak voltak a bőrgennyesedések, a legkisebb felületes sérülések is gyorsan inficiálódtak. Mindebből az is következik, hogy igen nagy gondot kellett fordítani a személyi állomány tisztálkodásának ellenőrzésére, amelynek érdekében a közegészségügyi-járványügyi orvos igen sokat tehet. Tehát hasonló esetekben célszerű egyik orvos feladatáként megszabni a közegészségügyi-járványügyi munka teljes komplexét, különösen ha ehhez az állomány, mint a FEGYVERBARÁTSÁG-80 gyakorlaton is biztosított.

Nehézséget okozott a nyelvismeret hiánya az ellátásban, ez úgy került áthidalásra, hogy a segélyhelyeken német-magyar tolmácsok működtek. A gyakorlatra elvonuló állomány összeállításakor nagyobb hangsúlyt kellett volna fektetni az esetleges német nyelvtudású orvosok felkutatására. Ezért a seregteszinten célszerű nyilvántartást vezetni a szakkáderek nyelvismeretéről is, éppen a koalíciós feladatok jobb végrehajtása érdekében.

A járványügyi helyzet ismeretét a német fél a gyakorlat vezetőségén keresztül információk adásával folyamatosan biztosította.

A gyakorlat tényleges hadtápbiztosításának fontosabb tapasztalatai a következőkben összegezhetők.

A gyakorlatok tényleges hadtápbiztosítását időben elkészített, egységes elgondoláson alapuló részletes felkészülési terv alapján kell szervezni. A szervezés során azokat a területeket, amelyek pontosítása nem fejeződött be, a reálisan elvárható legmagasabb anyag- és munkaigénnyel kell betervezni, így a végleges döntésig megfelelő tartalék áll rendelkezésre.

Egyes területeken a tényleges felkészülést megelőzően (esetleg több hónappal) meg kell kezdeni az előkészítő munkálatokat. Vonatkozik ez elsősorban a megfelelő színvonalú ruházati készletek biztosítására, a saját szaktechnika felkészítésére. Tekintetbe véve, hogy a hasonló gyakorlatok résztvevői a katonai feladatokon kívül a Magyar Néphadsereget képviselik külföldön, részt vesznek többezres tömegek és a televízió nyilvánossága előtti rendezvényeken, így elengedhetetlen, hogy a hivatásos állomány mellett a teljes sorállomány is új felsőruházattal és lábbelivel vonuljon el a gyakorlatra. Ezt a tárgyévre történő ruházati illetmény tervezésénél és biztosításánál figyelembe kell venni.

Nagyobb körütekintéssel kell megszervezni a vasúti szállításokat. A számvetések elkészítésénél bizonyos tartalék vagonkészletet kell biztosítani, ahol a soronkívül belépő anyagok szállítását nem más hadtáp szakanyag terhére kell megoldani.

Feltétlenül meg kell oldani a többnapos személyszállítás során az előzőekben jelzett pihentetési és étkeztetési gondokat. Amíg megfelelő vasúti kocsi-típusok nem állnak rendelkezésre, a kedvezőtlen adottságú BAH-vagonoknál a teljes férőhely 50%-ára szabad csak tervezni.

Előjárói segítséggel – vezénylések útján – biztosítani kell az oroszul és a befogadó állam nyelvén beszélni tudók számának növelését. Célszerű funkcionális ellátó csoportonként legalább egy orosz és két fogadó állam nyelvén beszélő tiszthelyettes, illetve sorkatona biztosítása, utóbbiak közül egyik a vételező közzeggel dolgozhat.

Gondoskodni kell a személyi állomány fogászati ellátásáról, célszerű fogászati gépkocsi és fogorvos vezénylése.

Cikkünkben közreadott tapasztalatainkkal szerény mértékben szeretnénk hozzájárulni a mind nagyobb számú külföldön levezetésre kerülő gyakorlat, lövészet tényleges hadtápbiztosítása eredményes megszervezéséhez.

Különösen szükséges a korábbi jó, vagy kedvezőtlen tapasztalatok megismerése az ilyen jellegű feladatokat először végrehajtó tisztek, tiszthelyettesek részéről.

(A mellékletek a folyóirat végén található.)

A „BAKONY-81” harcászati gyakorlat fontosabb hadtáp tapasztalatairól

Csabai György százados

1981 januárjában – a jóváhagyott terveknek megfelelően – magyar és szovjet gépesített lövészadosztályok, hadseregek közvetlen fegyvernemi és szakcsapatok részvételével harcászati együttműködési gyakorlat került végrehajtásra.

A gyakorlat politikai jelentőségén túl, jellegéből fakadóan egy sor, megítélésem szerint is a központ-, hadsereg- és a csapathadtáp tagozatban jól hasznosítható tapasztalatokhoz jutottunk. A tapasztalatok egy részét, a teljességre való törekvés igénye nélkül közreadom.

A gyakorlat sajátosságait – amelyek a hat mozzanatra jellemzőek voltak – az alábbiak képezték:

- az erdős-hegyes terep;
- a zord téli időjárási viszonyok;
- a szovjet hadtápszervekkel való szoros együttműködés a feltöltésben, sebesült kiürítésben, anyagellátásban stb.;
- a csapatok – a hadtápegységek és -alegységek is – a gyakorlat megkezdése előtt viszonylag hosszú ideig (7–10 nap) begyakorlást végeztek a gyakorlótéren a „várható” harc- és szakfeladatoknak megfelelően;
- a résztvevő csapatok egy része az „M”-t a helyőrségen kívül hajtotta végre, ugyakkor a csapatok nagy többsége „B”, illetve kiegészített állománnyal vonult el a gyakorlatra;
- sor került az „M” állományra feltöltött gl. e. komplex feltöltésének megtervezésére, megszervezésére és végrehajtására a szovjet hadtápszervek bevonásával.

A gyakorlatra történő szervezett felkészülés érdekében az előljárók részletes, szinte mindenre kiterjedő intézkedéseket adtak ki az alárendelték részére. A hadosztály-hadtáptörzs négy írásos intézkedést juttatott le saját csapataihoz. A felkészülés tervezésében, szervezésében, megvalósításában jelentős szerepet szántak – ami meg is hozta a hasznát – a hadtáptisztek, -tiszthelyettesek és -katonák egyéni, majd a kollektív felkészülésének, annak lépcsőzetes egymásra építettségének. A személyi és tárgyi feltételek biztosítása érdekében szakállomány, nagy mennyiségű technika és anyagi eszközök kerültek átcsoportosításra, mely erőfeszítést követelt más, a gyakorlaton nem részt vevő hadosztályoktól is. A fentiek mozgatása és igénybevételének költségei a gyakorlat össz-költségkihatásában közvetlenül nem mutatkoztak.

A szervezett, tervszerű felkészülést jelentősen nehezítette a vagyonfelmérő leltározás, a személyi állomány népgazdaságból rövid ideje történt visszaérkezése, az év végi jelentések, elszámolások felterjesztéshez való előkészítése. A fenti feladatok összegzett hatástényezői a hadtáp személyi állomány egyes kategóriájának túlterheltségéhez vezettek és nem minden egyes helyen sikerült felszámolni a felülségeket.

A gyakorlat kezdetén az egyik gépesített lövészcsoport az „M”-i feladatait a béke helyőrségén kívül hajtotta végre. Az ezredparancsnok hadtáphelyettese – a helyzet alapos elemzése után – a meglévő hadtáperőket és -eszközöket az ellátási végpontokra decentralizálta. Ezzel a módszerrel a bevonuló állomány ellátása, felszerelése teljes mértékben „megbízhatóvá” vált.

Az átcsoportosítás megkezdése előtt az egységektől, az alegységektől kikülönített előkészítő részlegek – hadtáperőkkel és -eszközökkel megerősítve – a kijelölt helyen, a gyakorlótéren felépítették az ún. „erdei tábor”-t és fűtött sátorral, meleg étellel várták a beérkező csapatokat. A táborok berendezésére és elhelyezésére a „PAJZS-79” gyakorlaton kialakított táborrend volt az irányadó. A megindulási körletek elfoglalása kombinált menet végrehajtásával, több lépcsőben, a vasút és közutak egyidejű igénybevételével történt meg.

A személyi állomány vasúton történő szállítása alatt megismétlődött a „FEGYVERBARÁTSÁG-80” és jó néhány téli gyakorlaton már előfordult eset, azaz a fűtővagonok biztosításának problémája. Ugyancsak gondot okozott az, hogy a tervezés, a katonai vasúti szervekkel való együttműködés alacsony színvonala miatt a MÁV-nak vissza kellett adni 50 db leigényelt vagon, ugyanakkor 178 db vagonra pótigénylést kellett benyújtani. A fentiek – előljáró megítélése szerint is – az ilyen irányú szaktevékenység nagyvonalú előkészítését igazolják.

Ezen a gyakorlaton került első ízben következetes alkalmazásra a tartalmában és formájában sokak által is újszerűnek tartott „begyakorlási elv” amely szerint a gyakorlat nemcsak vizsga, hanem a felkészítés fontos állomása is, hiszen a rendelkezésre biztosított lehetőségeket minden vonatkozásban maximálisan ki kell használni. Vagyis abban az időszakban, amikor az összefegyvernemi, fegyvernemi és szakcsapatok a gyakorlaton végrehajtandó harcfeladatra készülnek, de gyakorolnak, akkor a hadtápcsoportok azokkal, és az ellátás-kiszolgálással szoros összhangban szintén begyakorlási feladatokat hajtanak végre. Például az áttöréshez löszert szállítanak ki, esetleg azt földre rakják, feltöltést, segélyhelytelepítést stb. hajtanak végre. Tehát a begyakorlás jelentősége és előnye abban is megmutatkozik, hogy a gyakorló hadtápállomány a hadtáptörzsek leterheltsége mellett célirányosan készül a várható feladat végrehajtására. Ezáltal, a technikai és anyagi lehetőségek kihasználásával, a „katonai mesterség” fokozásával a gyakorlat komplex hatékonysága is növekszik. Az ilyen felfogás a jövőbeni gyakorlatokon a felkészítési célkitűzések elérése mellett kedvezően hathat a gyakorlatok hadtáp költségeinek alakulására oly módon, hogy a hadtápegységek, -alegységek rendeltetésükkel azonos szolgáltatási, szállítási, ipari, kiszolgálási, ellátási stb. tevékenységeket végezhetnek.

A gyakorló magyar és szovjet hadosztály-hadtáptörzsek a gyakorlat vezetőségétől kapott feladatokat a párhuzamos munka jól bevált módszerével dolgozták fel. A hadtáptörzsek tervező munkájára sajátos hatott az, hogy azok a csapatoktól 45–60 km-es távolságra helyezkedtek el. Ebben az időszakban a csapatok a konkrét harcfeladatot gyakorolták, a törzsek pedig a „fadugós” változatra is terveztek. Igaz, annak keretében jól beilleszkedett a csapatok várható harctevé-

kenysége. Az ezredhadtáptörzsek többsége összekovácsoltan, begyakorlottan dolgozott, mégis egyes parancsnok hadtáphelyettesek hiányosan kimunkált hadtápbiztosítási tervekkel jelentek meg a hadosztály hadtápvezetési ponton a berendelések alkalmával, és jelentéseik esetenként „teátrális” jellegűek voltak. Úgy tűnik, hogy a tervezés időszakában a parancsnok hadtáphelyettesek többszöri berendelése felesleges. Ebből olyan következtetés is levonható, hogy a jövőben a gyakorlatok során az ilyen vezetési aktusokat jobban fel lehet és fel is kell használni a hadtáp együttműködési és más ellátási feladatok végrehajtásának megszervezésére, pontosítására.

A kidolgozott hadtápbiztosítási tervek, hadtápparancsok, -intézkedések és más okmányok az érvényben levő követelményeknek tartalmilag és formailag megfeleltek. Ma még több hadosztálynál ismételtelen jelentkező fogyatékoság a mobil adatfeldolgozó pontok kapacitás-kihasználatlansága. Csak a történelmi hűség kedvéért jegyzem meg, hogy ugyanennél a hadosztály-hadtáptörzsnél az 1971-es HM-i felügyeleti szemlén végrehajtott gyakorlat alkalmával több mint 10 kísérleti program került lefuttatásra a mostani négygel szemben. A megoldás egyik lehetséges útjának az mutatkozik, ha a gyakorlatok során a hadtáptörzsek különböző munkagrafikonjaiba, a szolgálati személyek tevékenységi jegyzékeikbe beállításra kerülne a mobil adatfeldolgozó pontnak történő adat-előkészítés és időbeni adatszolgáltatás. A hadtápparancs, -intézkedés kivonatok az alárendeltekhez történő eljuttatása megtörtént, azonban néhány közvetlen zászlóalj részére kévsé került lejuttatásra.

A tervezés folyamata kellő egyenletességét nagymértékben zavarta, megnehezítette és a gyakorlat egész folyamán érezte hatását a hadtáptörzsek tisztjei felkészültségében ma még fellelhető, elsősorban az ellenség szervezeti és várható harceljárásai alacsony szintű ismerete. Különösen szembevető volt a „HADERŐREFORM-78” új osztrák katonai doktrínából fakadó változásokra az egység, alegység szinten történő lassú reagálás. Ezért is fordulhatott elő és válhatott általánossá az utóbbi évek gyakorlatain, hogy tévesen ítélik meg egyes hadtáptörzsekben a támadó csapataink hadtápbiztosítására kiható és számba jöhető, de nem csak tőlünk függő és elhanyagolható tényezőket. Így azután csak formálisnak és bizonytalanoknak ítéelhetjük meg a hadtáp élet-, működő- és teljesítőképessége, azaz összképessége fenntartására irányuló, nem kellően megalapozott rendszabályokat.

A magyar hadosztály-hadtáptörzs kellő gyakorlati jártassággal, „előrelátással” szervezte a kiadott parancsok és intézkedések végrehajtásának helyszíni ellenőrzését. Az „Irányelvek...” 1. pontja (5. oldal 2. bekezdés) előírja: „A vezetés operativitása megköveteli annak helyszínességét”. Mégis előfordult, hogy a gyakorlat megkezdéséig a hadosztály-hadtáptörzstől alárendelteknl ellenőrzést alig hajtottak végre. Sokszor közzétett, de most is megismételt az az álláspont, hogy a szervezés időszakában az egyik legfontosabb teendő az alárendeltek felkészülésének helyszíni ellenőrzése, – segítő jelleggel. A helyszíni ellenőrzések során az ellenőrző csoportok vagy egyes tisztek személyes segítségnyújtással, akár beavatkozással helyes mederbe terelhetik az ügyek „menetét”. Természetesen, megfelelő lehetőség kínálkozik az előljáró részéről a saját elhatározása realitásának megállapítására, a szükséges simítások – egyeztetések elvégzésére, átfedések kiiktatására, azaz a teljes szinkron kialakítására, tehát a visszacsatolás elvégzésére, az előljáró és alárendelt tagozatok közötti együttműködési kérdések (pl. utak igénybevétele) pontosítására.

A másik ilyen akut és folyamatosan visszatérő probléma – a hadosztályparancsnok hadtáphelyettesek és az ellátó-zászlóaljparancsnokok elhatározásának tartalmi azonossága. Ezek az ismétlődő esetek ugyancsak a parancsnokok és törzsek felkészítésének rosszul értelmezett köréhez, módszeréhez tartoznak, mert így nem jut érvényre az a közismert szabály, hogy mindenkinek csak annyi információ juthat a birtokába, amennyi a feladata teljesítéséhez szükséges.

A hadosztályhadtáp felépítése megfelelt a parancsnok támadó harcra hozott elhatározásának és a gyakorlótér sajátosságainak. A hadosztály hadtáphezvezetési pont csoportosítása, ezen belül a vezetési csoport telepítése, őrzése, védelme a jelenlegi elvárásoknak megfelelt. A munkafeltételek kedvezőbb biztosítására érdekes kezdeményezéssel, új sátrak alkalmazásával a technikai szolgálat is gondot fordított. A gyakorlat hadtáphezvezetésében ez esetben is kidomborodott a koalíciós jelleg, amely megmutatkozott az egységes hadtápbiztosítási elvek alkalmazásában is.

A harcászati gyakorlaton részt vevő személyi állomány valóságos élelmezési és egyéb anyagokkal való ellátását jól szolgálta az ajkai vasútállomáson a 17 vagonba telepített „*vasúti élelmiszer-előkészítő és vegyes anyagellátó állomás*”, amely működés közben került bemutatásra az érintett szolgálati személyeknek, minden felesleges cícomázás nélkül. Rendeltetésének tekinthető az alárendeltek – esetleg a koalíciós állomány is – és megerősítők részére romlandó élelem, hús, hentesáru, kenyér, zöldséfgélékek, zöldségfélék stb. átvétele, konyhakész állapotba történő előkészítése és más anyagokkal, például ivóvízzel, tűzifával, gázolajjal, ruházati anyaggal, vegyvédelmi anyaggal stb. történő kiadása. Felépítése a következő volt: okmányoló, hivatásos állomány pihenője; zöldségfeldolgozó; zöldségtároló; hűtő (hús- és hentesáru részére); konyhavagon; legénységi állomány pihenője; őrség; ruházati anyag; tűzifa; fűtőolaj stb. Az ellátás rendszerében „... állomás” gazdaságosságát az is bizonyítja, hogy a nyolc napos működtetése 89,063 Ft-ba (vagonbérlet és jég összege) került.

A gyakorlat létszámára kivetítve ez azt jelenti, hogy 1 főre egy napra 8,90 forintot tesz ki. Azt hiszem, egyből érzékelhető a rentábilis működtetés, mert a táborok az ellátózászlóaljtól átlagosan 55–65 km-re települtek és így bármilyen számítások elvégzése nélkül is nyilvánvaló, hogy a szállítási költségek megtakarításához az ilyen típusú állomás működtetése lényegesen hozzájárult és összességében elősegítette a gyakorlat hadtáp összköltségeinek csökkentését. A hasonló „ideiglenes” megoldásokra az esetleges hadművelleti irányban is fel kell készülni. A továbblépés érdekében úgy tűnik, hogy működtethető konténerben, üdülő élelmezési objektumában, élelmezési cikkeket gyártó üzemekben, ha a kiszolgálási, üzemeltetési és őrzés-védelmi stb. feltételek megteremtésre kerülnek.

A „BAKONY-81” gyakorlat hadtáp elgondolásának megfelelően, a szovjet hadtápcapatok alkalmazásával a közös üzemanyag-ellátás érdekében, az Állami Termékgazdálkodási Igazgatósággal karöltve, annak eplényi stacionér üzemanyag-raktárából a hadosztályok ellátózászlóaljainak üzemanyag-szállító alegységei hajtóanyag vételezést hajtottak végre, változatos módszerek alkalmazásával.

A vételezés során a *töltő-kiszolgáló rendszer* a PSZT-100-as és PSZTR-100-as csövezeték-rendszer elemeiből, a csapattöltősor állományából és MPG-60-as hajtóanyag-szivattyúból került kiépítésre. A mérések alapján az előző módszerrel – autóbenzinből egy leszállóággal, egy MPG-60-as hajtóanyag-szivattyúval és 6 db töltőállvánnyal 6 db üzemanyag-töltőgépkocsiba 20 perc alatt 22 tonna; gázolajból két leszállóággal működtetve 2 db MP 60-as hajtóanyag-

szivattyúval és 8 db töltőállvánnyal 8 db üzemanyag-töltőgépkocsiba 20 perc alatt 34 tonna tölthető fel 7 fő szakállomány munkájával. A szigorúan szabályozott töltési munkamódszerek mellett fontos feladatot jelentett a forgalomszabályozás feszes megszervezése, fenntartása, az őrzés-védelmi, a tűzvédelmi rendszabályok betartása és a nyilvántartási okmányok helyszíni precíz kitöltése. A fentiekén kívül az üzemanyag-ellátás folyamatos ellátása érdekében az egyes vasúti (kirakó-) állomásokra hajtóanyagok kerültek tartályvagonokba lebiztosításra, amelyeket a gyakorlat menetének megfelelően állomásról-állomásra mozgattak.

A felvételezett üzemanyag *áramlási sebességének* növelése érdekében, annak nagy részét komplex feltöltés keretében (szovjet PZP 20-as tábori töltősoron) szovjet hadtápegységek töltötték fel az egyik gépesített lövészedret. A komplex feltöltés folyamán 360 db harckocsit és egyéb technikát töltöttek fel üzemanyaggal, 2156 főt láttak el meleg étellel és egyéb anyagokkal. A komplex feltöltés szervezetten, óramű pontossággal valósult meg, az 1980-ban az MNHF elvtárs által Tapolcán levezetett elméleti konferencia szellemében.

Ez a gyakorlat is ismételtén bebizonyította, hogy egészségügyi aegységek és egységek a szakszerű felkészítés után képesek a saját nemzetiségű sérülteken túl, a koalíciós, azaz más nemzetiségű sérültek ellátására, gyógykezelésre és kiürítésére. A gyakorlaton a szovjet és magyar ezredsegélyhelyekről markírozott sérültek kerültek a HSH-re kiürítésre. A feladatok eredményes, humanista teljesítésében az egészségügyi állomány lelkiismeretes szaktevékenységével nagymértékben hozzájárult. Munkájukban nagy segítséget nyújtott az orosz-magyar nyelvű mintaokmányok előre történő elkészítése.

A téli gyakorlaton végzett felmérő, elemző munka során jelentős figyelem lett fordítva az éles, tényleges és fadugós feladatok összehangoltságának vizsgálatára. Tapasztalatok szerint ezek a szakfeladatok elsősorban a bizonytalanság érzete miatt is jelentősen elkülönültek, a szervezésben és a vezetésben esetenként részekre hullottak, sőt néhányszor az időhiány és a túlzott leterheltség miatt a vezetők látóköréből kiestek, az alárendeltek pedig felsőbb ráhatás nélkül csak az elengedhetetlenül fontos feladatokat hajtották végre. Például a tranzitálás jelenleg még csak törekvési szemlélet, megvalósítására esetleg nyomok találhatók. Elnagyolt a megtervezett szállítások egy-két gépkocsiból álló jelzett szállítmányonkénti gyakoroltatása az előírt időtényezők szerint a terv szerinti menetvonalon, az anyagáramlási sebesség ütemének mérése (14–18 km/ó volt), a szállítmányok híradásának, őrzésének, védelmének és légvédelmének biztosítása.

A személyi állomány téli időjárás körülmények közötti ellátásának, kiszolgálásának megtervezését, megszervezését valamennyi hadtápegyesítő centrális kérdésként kezelte. Szükség is volt erre a felfogásra, hiszen az előző hasonló időszakokban levezetett gyakorlatoktól eltérően az időjárás nemcsak az évszak és a prognózis szerint, hanem valójában igazán zordnak, télinek bizonyult. A felkészülés-kor az átcsoportosítás végrehajtása, a ruházat, a pihentetési eszközök lépcsőzése, a gyakorlat folyamán a személyi állomány folyamatos és jó minőségű étellemezése, az egészség és fagyvédelme emberfeletti erőfeszítést követelt meg az irányító és végrehajtó hadtápellománytól egyaránt.

A jó minőségű, szükséges mennyiségű (napi energiatartalom 17,0–18,0 MJ volt) és folyamatos étellemezési ellátás során egyes egységeknél előfordult, hogy az irányéltapot központi étlapnak tekintették. Ugyancsak a rosszul értelmezett kérdéshez tartozik az is, hogy vasárnap délben (aznap a begyakorlás szünetelt) a

katonák kezébe egyes táborokban melegített készétel konzervet adtak, és azt a fűterlen étkező-sátrak miatt a hálósátrakban fogyasztották el. A harctevékenység idejére pedig a hadiétlap alapján a katonák részére az egy napi étel nem került kiadásra.

A ruházat minősége, a többre tejes öltözködés, a cserekészletek létrehozása és alegységekig történő lépcsőzése, a melegedő és szárító sátrak folyamatos üzemeltetése a személyi állomány szervezetének regenerálódásához, egészségének megővéséhez jelentősen hozzájárult.

A takarékosagra való törekvést tükrözte az üzemanyag-ellátásban az alacsonyabb normákra való törekvés, a felesleges motorjáratások megszüntetése, a harc- és gépjárművek előre történő beszabályozása, a fagyállóveszteségek keletkezésének és az elfolyásoknak a megakadályozása.

A táborokban az ellátás-kiszolgálás szervezett megvalósításában elsődleges szerepet játszott az ott tartózkodó parancsnoki állomány. A törzsek kikülönítése időszakában a tábori belső élet szervezetsége fellazult, ami kihatott a hadtáp munkájára is.

A téli időjárási viszonyok következtében az utak egy-egy szakasza eljégedett, esetenként járhatatlanná vált. A járhatatlan szakaszokon az utak tisztítása, sózása, homokozása vált szükségessé. A gyakorlóterén a vasúti átjárókon az átjárás, a fogalomszabályozás, egyszóval a közúti komendáns feladatok teljes értékű ellátása csak a gyakorlatvezetőség beavatkozása után valósult meg.

Befejezésül azok a legfontosabb következtetések maradtak, amelyek a soron levő felkészítési időszakban a gyakorlat hadtáptapasztalatai alapján feladataink egy részét képezik, megoldásuk jelentősen hozzájárult a hadtáp hadrafoghatóságának növeléséhez és egyúttal előrelépésünk zálogát is képezhetik. Ezek közé az alábbiakat lehet sorolni:

- a „gl. csapatok komplex feltöltése” konferencia megállapításai, útmutatásai a gyakorlat tapasztalatai alapján egyértelműen helyeseknek ítélték. A hadtáp élet-, működő- és teljesítőképségeinek fokozása érdekében azonban valamennyi tagozatban tovább kell folytatni a szűk keresztmetszetek elméleti és gyakorlati feltárását, feloldását, a csapatok szükségletei, időbeni és komplex kielégése érdekében;

- tovább kell vizsgálni a helyőrségen kívüli „M” hadtápfeltelek javításának lehetőségeit, hiszen az ellátás, pihentetés iránt támasztott követelmények csak az előljáró segítségével teljesíthető;

- széles körben szükséges tudatosítani, hogy az „M” kiképzési tervek foglalkozási jegyei a hadtápcapatok begyakorlására jól felhasználhatók, és így feleslegessé válik valamennyi gyakorlatra azok újbóli elkészítése;

- új eredmények születtek a szovjet és magyar hadtápcapatok, -törzsek együttműködésében, de további közös vizsgálatot igényelnek a harc alatti koalíciós hadtápvetés kérdései, a hadtápalgységek, -egységek együttműködési formáinak továbbfejlesztése, a kétnyelvű okmányok tökéletesítése és az orosz nyelv kiterjedtebb alkalmazása az egység- és hadosztály-hadtáptörzsekben;

- a közeljövőben határozottabban reagálni szükséges az Ausztriában bevezetett „HADERŐREFORM-78” miatt az osztrák hadsereg szervezetében, harc-eljárásában bekövetkezett változásokra, a harc (hadművelet) hadtápbiztosításában, elsősorban a hadtápfelderítésben és a hadtáp harcbiztosításában;

- a jövőbeni hasonló típusú gyakorlatokon célszerű alkalmazni a vasúti élelmiszerelőkészítő és vegyesanyagellátó állomást vagy annak továbbfejlesztett

változatát. Gyakorolni a központi raktározási vállalattal (volt ATI-val) a tömeges hajtóanyag-vételezést;

- a hadtápvezetési pontok mozgékonyága, védettsége, életképessége további fokozása mellett jelentősen ki kell szélesíteni az okmányoló és sokszorosító eszközök körét, meg kell gyorsítani az információk feldolgozását és áramlását és megkezdeni az információk feldolgozás és áramlás sebességének mérését együtt és külön-külön is egyaránt;

- a fenti méretű gyakorlatokon a hadosztály hadtápvezetési ponton folyó politikai rendezvényekre az alárendelt hadtápvezetési pontokon tevékenykedő politikai munkásokat is be lehet vonni a lehetőség és a szükségletesség függvényében. Ugyanakkor a hadtáp hivatásos és sorállomány a fokozottabb szellemi és fizikai leterheltsége miatt aktívabb pártpolitikai, mozgalmi munkát igényel és követel.

Természetesen a gyakorlat teljes hadtápvetületének bemutatására és megismertetésére nem vállalkozom. Csupán az általam fontosnak és újszerűnek ítélt tapasztalatokat kívántam a fentiekben közreadni a szélesebb körű hasznosítás reményében.

A CSAPATGAZDÁLKODÁS ELMÉLETE, ELLÁTÁS, GAZDÁLKODÁS, KATONAI KÖZLEKEDÉS

Gazdasági beszámoló tartalma, a korszerűsítés iránya, lehetősége

Dr. Várhelyi István alezredes

A pénzügyi szolgálatnak az alapnyilvántartásban lekönyvelt kiadásokról minden önálló költségvetési gazdálkodást folytató katonai szervezet gazdálkodásáról évente két alkalommal – az I. és II. félév végén – költségvetési beszámolót kell készíteni. A két beszámoló tartalmilag is lényegesen eltér egymástól.

A tartalmi eltérést egyrészt az jelenti, hogy az I. félévi beszámoló jelentés a kiadások közül természetesen a június 30-ig felmerülteket tartalmazza, a jóváhagyott eredeti költségvetési előirányzatokhoz viszonyítva. Ezzel szemben a II. félévi jelentés az egész évben felmerült kiadásokat, továbbá a módosított, jóváhagyott előirányzatokat, valamint az előirányzati maradványokat tartalmazza. Ezeket a pénzügyi szolgálat könyvviteli moduljának kialakítása, működése óta az MN Pénzügyi Számító és Nyugdíjmegállapító Központ az ott működő elektronikus számítógép segítségével állítja össze és küldi meg a végrehajtó és középírányító pénzügyi szervezeti elemek, valamint az MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség részére, természetesen a rájuk vonatkozó mélységben és összesítés szerint. Ez valamennyi költségvetési rovat és tétel előirányzatait, kiadásait és bevételeit tartalmazza. Ezen kívül a kiadási adatok jogcímcik szerinti bontását is biztosítja.

Az előzőekben számszaki jelentések eltérésein túl jelentős tartalmi különbséget jelent az is, hogy a II. féléves jelentés időszakában ún. „szöveges” beszámolót is össze kell állítani. Ebben – többek között – értékelni szükséges az éves költségvetési gazdálkodás eredményeit, a különféle helyi intézkedések hatását, a takarékos gazdálkodás eredményeit, a különféle helyi intézkedések hatását, a takarékos gazdálkodás eredményeit, a bérgazdálkodás helyzetét, a szolgálati és munkakörülmények alakulását; számot kell adni a pénzforgalom alakulásáról, valamint az év végi előirányzati maradványokat kiváltó okokról, hatásukról. Az utóbbi során a gazdálkodó szolgálati ágak, fegyvernemek információi jelentik az alapadatokat, melyek nélkül a pénzügyi szolgálat képtelen összeállítani a jelentést, nem áll módjában minősíteni a maradványokat. (Takarékos gazdálkodás, átnyúló fizetési kötelezettség, feladatátütemezés, feladatelmaradás.) Az összeállított jelentések az előjáró pénzügyi szervezeti elemeken keresztül jut el az MN Pénzügyi Szolgálat Főnökségre, ahol azokat felhasználják az MN-szintű beszámoló összeállításánál.

Ennyiben lehet – nagyon röviden – összefoglalni a gazdasági beszámolók tartalmát, lényegét.

A pénzügyi szolgálat csatornáján felterjesztésre kerülő beszámolók mellett az egyes szolgálati ágak – a saját szakterületüket érintően – szintén megkövetelik a gazdálkodás eredményeiről szóló jelentést.

Mindezek mellett – pontosabban: időrendileg ezeket megelőzően – készül el a parancsnok beszámolója, mely tartalmát részletezni nem kívánom, azonban abban is szólni kell a gazdálkodás területén elért eredményekről.

Mielőtt a korszerűsítés irányát, lehetőségét felvázolnám három, a gazdálkodás különböző fázisait érintő változtatásról szükséges említést tenni. *Ezek a következők:*

- normatív tervezés és költséggazdálkodás,
- az ún. „pénzkeret-gazdálkodás” és
- az értéknnyilvántartás

bevezetése, meghonosítása.

Jelen tanulmány keretei között nem kívánok ezek bevezetésének szükségeségével foglalkozni, csak azok lényegét – nagyon röviden – ismertetni, mivel az előző változtatásokat a továbbiakban mint megvalósítható és megvalósult megoldásokként elfogadom és kezelem.

A *normatív tervezés és költséggazdálkodás* egyrészt azt jelenti, hogy valamennyi költségvetési kiadást felölelő előirányzatokat ún. összevont és résznormatívák alapján lehet és kell évenként kialakítani, másrészt a gazdálkodásban – és főleg értékkezelésben – a kiadási szemléletet felváltaná a költség-szemlélet. (Vannak olyan költségek, melyek kiadása a megelőző beszámolási időszakokban merültek fel.)

A „*pénzkeret-gazdálkodás*” bevezetése, az ún. természetbeni ellátás körébe tartozó eszközök nyilvántartása tekintetében jelentene lényeges változást, ugyanakkor fokozódna a néphadsereg gazdálkodásának hatékonysága. Mit is jelent ez a megoldás közelebből? Azt, hogy

„... a gazdálkodó katonai szervezet a feladat végrehajtására «pénzkeret»-et kap, amely magában foglalja a jelenlegi, térítésmentesen rendelkezésre bocsátott anyagok, technikai eszközök értékét és pénzeszközöket (saját felhasználású költségvetési előirányzatokat) is. A pénz tehát jelentős szerepet kap akkor is, ha az adott folyamatban fizetőeszközként nem funkcionál. Ennek a módszernek előnye, hogy ... érdekeltté teszi a csapatokat a természetbeni ellátás körébe tartozó területeken is az ésszerű gazdálkodásban.” (1)

A teljességre törekvő számvitel el sem képzelhető a vagyoni érték nyilvántartása nélkül. A normatív tervezés és költséggazdálkodás rendszere szükségszerűen követeli meg az értéknnyilvántartás bevezetését. Az utóbbi meghonosítása tartalmazná mind a csapat-, mind a központi költségvetési gazdálkodás körében biztosított valamennyi eszköz, berendezés, épület stb. értékét, természetesen a kimondottan haditechnikai eszközöket is. Az alapadatokat kimunkálása kétségkívül nagy pontosságot, szakértelmet igényel, a munka volumene miatt is, de gazdaságossági szempontok miatt is egy általános vagyonszámvizsgálattal

¹ Dr. Földes Ferenc alezredes: A csapatgazdálkodás továbbfejlesztésének lehetőségei. Honvédelem, 1979. évi 11. szám. 42. old.

kell összekapcsolni. Az érték szerinti nyilvántartás folyamatos aktualizálása már korántsem jelentene olyan problémát, mint az első „felértékelés”, hiszen a szükséges adatok a csapat- és központi gazdálkodás keretében is könnyen biztosíthatók.

Ezek figyelembevételével vizsgáljuk meg a gazdasági beszámoló tartalmát tekintve a korszerűsítésnek milyen irányai és lehetőségei bontakoztathatók ki.

Mindenekelőtt rögzíthető, hogy a jelenlegi beszámolási rendszert célszerű lenne felülvizsgálni, és olyan szisztémát kialakítani, mely a jelenlegi parancsnoki és ágazati, gazdasági beszámolókat integrálná, időben is azonos időszakra koncentrálná.

Jelen tanulmány keretei között nem kívánok részletesen foglalkozni a parancsnoki beszámoló tartalmára vonatkozó részletes módosító javaslat kialakításával, mint ahogy az egyes fegyvernemi, szolgálati ágak beszámolóinak sajátosságaival sem. A beszámoló jelentéssel csak olyan vonatkozásokban szándékozom foglalkozni, mely a csapatok, intézetek gazdálkodásával van szorosabb összefüggésben, illetőleg a pénzügyi szolgálat jelenlegi és tervezett nyilvántartási rendszeréből adódó adatok felhasználásával megvalósítható. Ennek ellenére – az általam a következőkben vázolt beszámolási rendszer – számos vonatkozásban a harcászati helyzet, az erkölcsi-politikai állapot megítélésére is adna (közvetlen és közvetett módon) lehetőséget.

Az 1979. évi II. számú, az állami pénzügyekről szóló törvény a félévenkénti költségvetési beszámolást teszi továbbra is kötelezővé. A költségvetési beszámoló két főbb részből

1. a számszaki bizonyításból és
 2. a szöveges értékelésből
- tevédik össze.

1. Beszámoló jelentés – számszaki bizonyítás

Tekintettel arra, hogy a jelenlegi rendszer és a jövőre vonatkozó elképzeléseim szerint mind a tervezés, mind az évközi gazdálkodás elszámolása, mind az értékadatok, mind a központi költségvetésekre vonatkozó ún. „pénzkeret”-ek nyilvántartására ugyanazzal a számítógéppel történe, természetes, hogy a beszámoló jelentések számszaki része is ott készülne – mindkét beszámolási időszakra –, melyeket megfelelő csoportosítások szerint a különböző vezetési szintek parancsnokai – szinte egyidőben – megkapnának.

Mit is tartalmaznak a számszaki beszámoló jelentések?

A) az I. félév végén

- a pénz- és anyagforgalom, a készletgazdálkodás tekintetében a költségek és kiadások elkülönített kimutatását,
- a központi ellátás rendszerében biztosított pénzkeret, felhasználás és maradványösszegeit költségvetési tételenként.

B) a költségvetési év végén

- ugyanazokat, melyeket az I. félév végén,
- állóeszközök és -anyagok könyvviteli értékének helyzetét.

Az MN Pénzügyi Számító és Nyugdíjmegállapító Központ megküldené az előjáró parancsnokok részére valamennyi közvetlenül alárendelt katonai szer-

vezet számszaki beszámolóját külön-külön, az azokról készült összesítéseket, továbbá a magasabbegységek összesítőit is – ha van ilyen alárendelt.

Az I. félévről készülő számszaki beszámoló jelentés lehetőséget ad a költségvetési gazdálkodás helyzetének – időközi – áttekintésére, a szükséges intézkedések kialakítására, meghozatalára. Természetesen az értékelés kialakítása, a döntéselőkészítés elsősorban a pénzügyi szolgálat, másodsorban a gazdálkodó szolgálati ágak, fegyvernemek munkatársainak feladata. Ez az eddigi gyakorlattól nem térne el lényegesen, talán csak annyiban, hogy fokozottabb mértékben kellene bevonni a gazdálkodással foglalkozók körét.

2. Beszámoló jelentés – szöveges értékelés

A beszámoló jelentés másik fő része: a szöveges értékelés – szemben a számszaki bizonyítással – csak ott készülhet, ahol a gazdasági cselekmények végrehajtása megtörtént. Ebből az következik, hogy annak reális összeállítása a végrehajtói szinten kezdődhet. Ezen a szinten a gazdálkodási kérdésekkel foglalkozó, abban tevőlegesen részt vevő szolgálati ágak, fegyvernemeknek teljes egészében részt kell venniük, hiszen ilyen irányú ismerettel az ott szolgálatot teljesítők rendelkeznek. Ennek megfelelően – a későbbiekben részletezésre kerülő főbb szempontok alapján – kell ezeknek a gazdálkodóknak összeállítani értékelésüket, elemzésüket a költségvetési év gazdálkodásáról. Az alakulat parancsnokának címzett jelentések összesítése, a végrehajtói szintű szöveges értékelés kialakítása a kijelölt parancsnokhelyettes feladata kell, hogy legyen, aki ebbe a munkába a pénzügyi szolgálatvezetőt teljes mértékben bevonná. Természetesen csak ott lehet tartalmas beszámolót készíteni, ahol a gazdálkodásban részt vevő valamennyi szolgálati ág, fegyvernem határidőre, minimálisan az előírásoknak megfelelő szempontok szerint állítja össze jelentését. Az alakulat parancsnoka által jóváhagyott összeállítást, az előljáró parancsnok intézkedésének megfelelően, a középszintű irányításban részt vevő funkcionális szervezeti elemek beosztottainak kell felülvizsgálni, összesíteni és a pénzügyi (al-) osztály tagjaival közösen kialakítani az összesített beszámoló jelentést. A csapattagozatban ez a közös együttműködés viszonylag könnyen megszervezhető. Más a helyzet az ún. HM-szerveknél, hiszen azokat elsősorban egy-egy tevékenységi kör MN-szintű ellátására, irányítására, szervezésére stb. hozták létre, ezért a gazdálkodásban részt vevő és középírányítást is végző szervezeti elemekkel elvéve rendelkeznek.

Hasonló szervezeteket találunk az ellátó központoknál és a (fő-) igazgatóságoknál, ahol pénzügyi-gazdálkodási szempontból szintén középírányítói feladatok vannak. A középírányítói szintű, összegezett szöveges beszámoló jelentések a parancsnok záradékolása után kerülnének felterjesztésre (megküldésre) az MN Pénzügyi Szolgálat Főnökségre, ahol értékelések, összesítések után készülhet el az MN-szintű összesítés.

Az előzőekben leírt folyamat természetesen nem vonatkozna a központi költségvetési keretből történt megvalósulások részletes elemzésére, mivel azt a beszámoló jelentést a felsőszintű gazdálkodást végzőknek kell összeállítani és megküldeni az MNVK Anyagtervezési Csoportfőnökségre, ahol a csapatgazdálkodásra vonatkozó jelentés figyelembevételével állítják össze a tárca beszámolóját.

A beszámoló jelentések összeállításának és felterjesztési rendjének ismeretése után vizsgáljuk meg részleteiben: mit is tartalmaznak azok?!

Előljáróban rögzíteni kívánom, hogy ilyen vonatkozásban elsősorban azokkal a beszámoló jelentésekkel kívánok tartalmilag foglalkozni, melyeket elsőként a végrehajtói szinten kell összeállítani, majd továbbterjeszteni. Ebben a jelentésben három fő kérdéscsoport köré szükséges az értékelő, elemző véleményt kialakítani, *úgy mint*:

- A) csapat-pénzgazdálkodás,
- B) természetbeni ellátás,
- C) vagyoni helyzet alakulása.

A) a csapat-pénzgazdálkodás eredményeinek értékelése kapcsán a következő témakörökkel célszerű részletesen foglalkozni.

Mindenekelőtt szükséges értékelni az összevont normatívát és annak résznormáit abból a szempontból, hogy azok miként váltak be a gyakorlati életben. Elemezni kell, hogy melyek azok a részek, amelyekeken feltétlen változtatni szükséges akár abból az okból, hogy az nem teszi lehetővé a feladatok végrehajtását, akár azért, mert túl „laza” és nem egyértelmű az abból végrehajtható feladat. E kérdés mélyreható elemzése, értékelése kiemelten fontos, mivel az így nyert információk képeznék elsősorban az alapját az összevont normatíva és a résznormák, résznormatívák változtatásának, pontosításának, természetesen a központilag elhatározott változtatásokon (pl. átszervezés, átfegyverzés, új eszközök rendszeresítése sth.) kívül.

Ennek az elemzési területnek részeként kellene kitérni az egységnyi mérőszámokra eső tényleges kiadások költségei alakulására. Az MN csapatai zöménél az egy katonára eső kiadások és költségek képeznék az elemzés egyik sarkalatos pontját. Katona alatt a sorkatonai szolgálatot és tartalékos katonai szolgálatot teljesítőket értem, utóbbiakat a szolgálati időtartam figyelembevételével korrigált létszámuk alapján. Az ilyen irányú vizsgálódást a kórháznaknál, szanatóriumoknál az egy ágyra, az üdülőknél, gyermekintézményeknél az egy férőhelyre, a tárintézeteknél az egységnyi tárolóhelyre (pl. 100 m², 1000 légm³ vagy 1 m³ stb.) vetítetten lehet elvégezni. Hasonló mutatókat más területeken is lehetséges kiválasztani, ahol az előzőekben felsoroltak nem jellemzőek, így pl. az egy lokátor (típus megnevezésével), az egy helikopter vagy egy vadászrepülőgép működtetésével (szintén típus megjelölésével) együttjáró költségek és kiadások részletezett elemzése. Ebben a témakörben – bár behatárolt a kiválasztható mérőszám – számosan sok lehetőség adódik.

Az elemzés során összehasonlítást is lehet tenni, és nemcsak a tervszámokhoz, hanem az előző időszak adataihoz képest is.

Bázisviszonyszámok és tervteljesítési viszonyszámok kialakítása, valamint az abszolút összegek összehasonlítása, egymás mellé állítása alapján elemezni lehet az eredetileg jóváhagyott költségvetési előirányzatok, a jóváhagyott előző évi pénzmaradványok, a módosított költségvetési előirányzatok összegeit, azok viszonyát az összes kiadáshoz.

A befolyt bevételek alakulását az üdülőknél, gyermekintézményeknél hasonló módon kell elemezni; a bruttó gazdálkodásnál elegendő csak a módosított előirányzathoz viszonyítottan elvégezni az összehasonlítást. Egy-egy középtávú tervidőszak záró éve alkalmával az ötéves láncviszonyszámokon alapuló számításokkal és értékeléssel lehet színesebbé tenni az elemzést.

Szükségesnek tartom, hogy a beszámoló jelentés szöveges értékelése tartalmazza egy-egy csapatgyakorlat mérhető kiadásait is. Az egységek, magasabb-egységek, seregtestek az alegység, egység szintű gyakorlatokat azok típusa szerint részletezeten bontsák ki. Abban az esetben, ha egy magasabbegység önállóan hajtott végre harcászati gyakorlatot, az ezzel kapcsolatos kiadásokat a seregtest egyetlen gyakorlatként értékelje. Az elemzés ilyen irányú biztosítása érdekében szükségessé válik, hogy a könyvelés erre vonatkozó – megkülönböztetett kóddal ellátott – adatokat is tartalmazzon.

Kiemelten fontos tevékenység minden esztendőben a takarékosági intézkedések hatásának levezetése. Ezt úgy képezem el, hogy részleteznék az ilyen intézkedéseket, és kimutatnák azok mérhető eredményeit, melyek együttes összegének egyeznie kell az ilyen címen kimutatott pénzmaradvánnyal.

Külön fejezetben részletesen indokolni kell az előirányzati maradványok okait. Ennek keretében – költségvetési tételként részletezve – *egymástól elkülönítetten szükséges kimutatni:*

- az átnyúló fizetési kötelezettség,
- az átütemezett feladatok,
- a takarékos gazdálkodásból származó és
- a feladatelmaradás

miatti maradványokat. Az átnyúló fizetési kötelezettségek teljesítésénél indokolni szükséges azt is, hogy milyen végrehajtott feladat végrehajtásához, vagy milyen számla kiegyenlítéséhez szükséges az adott összeg.

Az átütemezett feladatok okainak indokolásán és összegének meghatározásán túl ki kell térni, hogy ennek teljesítése egy-két, vagy esetleg több év múlva lehetséges, pl.: vállalati szerződés szerint. A takarékos gazdálkodásból származó megtakarításokról az előzőekben szó volt, itt csak a végösszeg kimutatása szükséges a számszerű levezetés pontossága érdekében. A feladatelmaradásból származó megtakarítások esetében a feladat megnevezését, az elmaradás okát és a kimutatható (vagy erre a célra kapott) összeget kell közölni.

Különösen fontos az évközbéli gazdálkodási tevékenység kritikus és önkritikus értékelése. Ennek során értékelni kell a végrehajtott átcsoportosítások szükségességét, indokoltságát. Magyarázatot kell adni az egyes költségvetési tételeken esetlegesen keletkezett túllépésekről. Jelenteni szükséges az emiatt kezdeményezett fegyelmi és anyagi felelősségrevonásokról. Értékelni szükséges, hogy milyen mértékben biztosították a harcászati, kiképzési és ellátási feladatok teljesítéséhez az anyagi-pénzügyi fedezetet. Azok felhasználása mennyiben segítette elő a szolgálati, a munka- és életkörülmények javítását. Ennek keretében szolgálati áganként rövid értékelést kellene adni a gazdálkodással és a szolgálati tevékenységgel összefüggő eredményekről, esetleges hiányosságokról. Pl.: az éllemezési norma lehetővé tette az előírt követelményeknek megfelelő étkeztetést, a felszolgált ételek kalóriaértéke – éves átlagban – miként alakult; vagy a sorkatonák fehérneműjének cseréje milyen gyakorisággal történt meg? Az említettekben kívül ki kellene térni arra is, hogy milyen jelentősebb beszerzések történtek, ezeknek az addigi vagy a várható hatása mit eredményezhet?

A fenntartási kiadások egy részénél részletezni lehetne, hogy a kiadások milyen százalékos mértékben oszlanak meg a vállalati kifizetések, illetve a saját munkaerővel elvégzett anyagszámlák között?

A gazdálkodás végrehajtásának elemzése során részletezni kell, hogy a jóváhagyott előző évi pénzmaradványok felhasználása kapcsán milyen eredményeket értek el. Különösen részletezni szükséges, hogy a takarékos gazdálkodásból származó, visszaigazolt maradványok felhasználása mennyiben szolgálta a szolgálati és a munkakörülmények javítását.

A szolgálati és munkakörülmények javítására tett intézkedések kapcsán – az említettekén túl – arra is szükséges kitérni, hogy a népgazdasági és a szerződéses munkák bevételeinek felhasználható részéből mire mennyit fordítottak.

Nagyon fontos a létszám-, illetmény- és bérgazdálkodás eredményeinek elemzése. Ennek keretében külön-külön elemezni és *értékelni kell*:

- a hivatásos és továbbszolgáló tiszti állomány,
- a hivatásos és továbbszolgáló tiszthelyettesi állomány feltöltöttségét és illetményátlagait;

- az állandó főfoglalkozású polgári alkalmazottak rendszeresített, felhasználható állományi, dolgozói létszámain keresztül a feltöltöttséget, az engedélyezett és a besorolások szerinti bérek alapján a bérszínvonal-kihasználás helyzetét, az összes keletkezett bérmegtakarítások és az azokból felhasznált összegeket. Az utóbbinál kiemelve a külső és belső helyettesítésekre, a túlmunkák díjazására fordított összegeket. Ki kell mutatni, hogy a bérgazdálkodás szabályai alapján milyen összegű bérmegtakarításokat lehetett volna saját hatáskörben felhasználni, és ezzel szemben hogyan alakult azok tényleges felhasználása.

- A tiszti, tiszthelyettesi és az állandó főfoglalkozású polgári alkalmazottak adatainak elemzésénél részletezni kell, hogy a biztosított keretek hány fő előresorolását tették lehetővé; az előresoroltak hány százalékát tették ki az összes létszámnak. Ilyen elemzéseknél lehetőség van az időbeli összehasonlításokra is. A polgári alkalmazottak körében értékelhető a kinevezett és a szerződéses dolgozók aránya is.

- A sor- és hallgatói állomány tekintetében részletezni kell az állománytáblás és tényleges létszámok alakulását; összehasonlításokat lehet tenni az előző időszak hasonló adataival.

- A tartalékos katonai szolgálatot teljesítettekénél a tervezett és a tényleges létszámok alakulását kell elemezni állománycsoportonként (tiszt, tiszthelyettes, legénység) a szolgálati idő függvényében.

- Az időszakai foglalkozású és részfoglalkozású polgári alkalmazotti béralapok felhasználásának elemzése során értékelni kell, hogy azok milyen feladatok végrehajtását tették lehetővé.

E rész keretében önkritikusan értékelni szükséges az állományfegyelem helyzetét.

Röviden, számszerű adatok felhasználásával értékelni szükséges, hogy milyen eredményeket értek el a selejt-, a hulladék- és inkurrens anyagok értékesítése kapcsán. A bevételi összegeknél részletezni kell a szolgálati ágak szerinti megoszlást is. A jutalékban részesültek számának és a kifizetett jutalék összegének jelentésén túl arra is kitérni, hogy a 10/1975. sz. HM utasítás alapján saját hatáskörben felhasználható bevételből mire milyen összeget fordítottak, azok miként szolgálták a munkafeltételek vagy a szolgálati körülmények javítását.

A csapatépítkezési tevékenység elemzése kapcsán szükséges jelenteni – naturalis mutatókkal is alátámasztva –, hogy a biztosított előirányzatokból mit valósítottak meg, mennyi a teljes kivitelezési költség, mennyi az eddigi kifizetés és az év végéig hány százalékos készenlétet értek el.

Gyakorlati tapasztalataim bizonyítják, hogy az újítási tevékenység eredményeivel az éves beszámoló jelentésben szükséges foglalkozni. Ennek érdekében röviden jelenteni kell az újítások lényegét, továbbá azt, hogy azok bevezetése milyen mérhető megtakarításokat eredményezett, illetve hasznosításuk mikortól fogja kedvező hatását éreztetni. Részletezni kell, hogy a kifizetett újítási jutalom miként oszlott meg az ún. „eszmei” újítási jutalomra és a gazdálkodási eredményből kifizetett újítási jutalomra. Elemezni szükséges azt is, hogy az újítások kifizetett kivitelezési költségei mennyiben állnak összefüggésben a várható vagy elért gazdasági eredménnyel.

A szöveges beszámoló jelentésben szükséges röviden foglalkozni a keletkezett hiányok és károk összegével, továbbá a kártérítési eljárások során a „HATÁROZAT”-ok alapján előjegyzett, megtérített összegek alakulásával. Értékelni kell az anyagi-pénzügyi fegyelem helyzetét is.

Célszerű külön foglalkozni a gépjárművek, munkagépek és különféle haditechnikai eszközök üzemeltetésének gazdaságosságával a megtett km, a teljesített üzemóra és az üzemanyag-fogyasztás függvényében. Ennek keretében az üzemanyag-megtakarítások eredményeit is szükséges részletezni. A témával való foglalkozás, elemzés szükségességét az üzemanyagárak ismétlődő emelései, ezáltal az MN-szintű kiadások jelentős növekedése különösen indokolja.

Egyes katonai szervezeteknél elemezni kell a kifizetett szerzői és fordítói díjakat a megírt, lefordított ívek függvényében.

Végül, de nem utolsósorban szükségesnek tartom, hogy a csapatgazdálkodás keretében megvalósuló készletgazdálkodás alakulása, eredményeinek elemzése is részét képezze a szöveges beszámoló jelentésnek. Ennek keretében elsődlegesen a kiadások és a költségek elkülönítésével kapcsolatos számszerű eredmények bemutatását tartom fontosnak, valamint annak értékelését, hogy a készletek jelentős változását mi indokolta, annak milyen hatása van a harcészültség biztosítására.

B) a természetbeni, térítésmentes ellátás területén az alábbi témakörökkel kapcsolatos értékeléseket tartom szükségesnek

Ebben a fejezetben is lényeges elemzési terület a tervezési normatíva, ezen belül a résznormák és résznormatívák értékelése a tényleges „felhasználás” függvényében.

Annak ellenére, hogy a természetbeni ellátás körében a tényleges teljesítések nem az abban részesülő katonai szervezeteken múlnak, mégis fontosnak tartom az ezzel kapcsolatos értékelést, mivel az előjáró parancsnokságok azáltal összefüggő képet kaphatnak, és – amennyiben szükséges – a megfelelő kezdeményezést (az ellátás egyenletesebbé tétele érdekében) könnyebben megtehetik.

A tényleges ellátás elemzése során szolgálati áganként, fegyvernemenként részletezve kell jelenteni, hogy az adott évben milyen jellegű ellátásban részesült, szükséges azok mennyiségét természetes mértékegységben és értékben is kifejezni. Feltétlenül szükséges részletezni az építés-, beruházási, a rekonstrukciós tevékenységek azévi eredményeit, hasznosságát is. Főleg az utóbbival összefüggésben, de bizonyos mértékig más esetekben is előfordulhat, hogy a „fogadó” ka-

tonai szervezet olyan intézkedéseket tett, melyek következtében a természetbeni ellátás kivitelezése a megadott kereteken belül takarékosabban valósulhat meg. Ezekről az intézkedésekről és a mérhető eredményeikről feltétlenül szükséges jelentést tenni.

Az előzőeken túlmenően a természetbeni ellátás kapcsán szükséges olyan értékelhető elemzést adni, hogy az adott katonai szervezet (és alárendeltjei) az állománytáblában előírt technikai eszközök mennyiségével, minőségével, összetételével milyen mértékben rendelkezik. Szükséges elemezni azt is, hogy a ténylegesen meglévő eszközök és azok összetétele milyen mértékben teszi lehetővé az adott katonai szervezet számára a vele szemben támasztott háborús alkalmazási feladatok maradéktalan ellátását.

Elemezni kell az „MZ”-készletekkel kapcsolatos állapotot is. Ilyen szempontból értékelhető, hogy a készletek feltöltöttsége milyen mérvű, azok elkülönített tárolásának feltételei mennyiben biztosítottak, milyenek a tárolás körülményei. Az „MZ”-készletek körébe tartozó egyes anyagok vonatkozásában évenként azt is szükséges elemezni és értékelni, hogy azok szavatossági lejáratí ideje miatti készletcserék időben végrehajtásra kerültek-e, illetve a közeljövőben lejáratí szavatossági idő bekövetkezésének elkerülése, megelőzése érdekében milyen intézkedéseket tettek. Az értékelés során állást kell foglalni az „MZ”-készletek állapotának technikai színvonaláról, esetlegesen szerszámzatuk, cserealkatrészük mennyiségéről; a karbantartást igénylő eszközökkel kapcsolatban az ilyen jellegű munkák rendszeres elvégzésének megtörténtéről.

A természetbeni ellátás keretében biztosított technikai eszközök egy része nem haditechnikai felszerelések körébe tartozik, ezekkel kapcsolatban értékelni kell, hogy az évi változások milyen mértékben szolgálták a harcckészültségi feladatok ellátási színvonalának javítását, miként szolgálták a katonák kiképzettiségeinek fokozását.

Bizonyos szociális, kulturális és a katonák, valamint a polgári dolgozók egészségének védelmét szolgáló létesítmények, berendezések ellátottságában bekövetkezett változások kapcsán elemezni kell azok hatását a szolgálati, élet- és munkakörülményekre.

C) a vagyoni helyzet alakulásával kapcsolatos elemzést az értéknilyvántartás adatai alapján a következők szerint képzelem el:

A vagyoni helyzet elemzését három fő szempont alapján lehet megközelíteni, éspedig:

- az értékadatok,
- a műszaki paraméterek és
- a mennyiségre jellemző naturális mutatók szerint.

A Magyar Néphadseregben közgazdasági szempontból elsődlegesen az értékadatok elemzésének van létjogosultsága. Az elemzés során elsődlegesen az értékadatokon alapuló megoszlási viszonyszámokból kell kiindulni az alábbi - a teljesség igénye nélküli - csoportosításnak megfelelően:

a) állóeszközök

- épületek, ezen belül:
- parancsnokság,
- sor-, növendék- és tartalékos állományú katonák körletei,
- raktárak,

- étterem és konyhaépületek,
- technikai eszközök zárt, félig zárt tárolói,
- nőtlenzállók,
- egyéb hasznosítású épületek;
- építmények, ezen belül:
- haditechnikai eszközök építményei,
- fegyver-, lőszertárolók,
- különleges technikai eszközök tárolói,
- különleges anyagok tárolói,
- üzemanyag-tárolók és csővezetékek,
- egyéb haditechnikai építmények,
- nem haditechnikai építmények,
 - belső úthálózat,
 - iparvágány stb.;
- gépek, műszerek, ezen belül:
- forgácsoló szerszámgépek,
- üzemanyagtöltő kutak,
- famegmunkáló gépek,
- diagnosztikai berendezések,
- számológépek, könyvelőautomaták és számítógépek,
- egyéb gépek, műszerek;
- gépjárművek, ezen belül:
- személygépkocsi,
- tehergépkocsi,
- páncélozott szállító harcjárművek,
- munkagépek,
- haditechnikai gépjárművek
 - vontatói,
 - vontatmányai, rakományai,
- műhelykocsik,
- különleges gépjárművek,
- úszó járművek,
- mozgókonyhák, mozgósütődék,
- egyéb gépjárművek;
- különféle haditechnikai eszközök, ezen belül:
- lövegek,
- repülőgépek,
- különféle rakéták,
- harckocsik,
- lokátorok, híradó- és elektrotechnikai berendezések,
- kézfegyverek,
- egyéb haditechnikai eszközök.

b) anyagok, egyéb eszközök

- raktári anyagkészletek és fődarabok értékei, ezen belül:
- szolgálati áganként, fegyvernemenként,
- raktárakban levő egyéb eszközök, ezen belül:
- szolgálati áganként, fegyvernemenként,
- használatba kiadott eszközök és felszerelési tárgyak, ezen belül:
- szolgálati áganként, fegyvernemenként.

A megosztási viszonzyszámokon alapuló elemzés során az egyes haditechnikai eszközök megnevezése helyett természetesen azokat az egységes rendszerben kidolgozott kódok szerint is meg lehet különböztetni.

Bár a vagyoni helyzet elemzését alapvetően az értéknilyvántartás adatai alapján javasolom elvégezni, ettől eltérően szükségesnek tartom számszerűleg jelenteni a sor-, növendék- és tartalékos állományú katonák körletnagyságát kifejező, egy főre eső:

- léghőmértet és
- négyzetmétert.

Az állóeszközöknél utalni szükséges a fizikai és erkölcsi kopás, elhasználódás jellemző mutatóira, mivel azok is lehetővé teszik következtetések levonását a harcckészültség állapotáról, a szolgálati és munkakörülmények helyzetéről.

Az anyagkészletek elemzése során szolgálati áganként a raktári minimális, maximális, optimális és tényleges mennyiségek alakulásával is célszerű foglalkozni, különös tekintettel azokra a szolgálati ágakra, melyeknél ellátási vagy beszerzési nehézségek következtében kirívó nehézségek mutatkoznak.

A vagyoni helyzet értékelése során szükségesnek tartom részletezni, hogy az összes kimutatott vagyoneértékből az „MZ”-készletek milyen nagyságrendet tesznek ki.

A szöveges beszámoló jelentések során – mint már több helyen is rögzítettem – az adatok összehasonlítását a tervezett, vagy a bázisadatokhoz abszolút és relatív számokban is kifejezésre lehet juttatni. Az elemzés, értékelés színvonalát jelentősen növelhetik a jellemző vagy kiemelten fontos tendenciák alakulásának grafikonokkal történő szemléltetései.

A gazdálkodásról szóló szöveges beszámoló jelentést – mint már korábbiakban utaltam rá – célszerű és praktikus lenne összevonni a parancsnokok beszámoltatásával. Úgy érzem az előzőekben vázoltak számos lehetőséget biztosítanak olyan következtetések kihangsúlyozására, melyek eddig az ún. parancsnoki beszámolóban kerültek említésre, de a gazdálkodás adatai azokat nem abban a jelentésben támasztották alá. Ezzel a megoldással minden szintű parancsnok (és törzs) komplex képet kapna az általa irányított terület helyzetéről.

Megítélésem szerint a több csatornán futó jelentést időrendileg is lehetne úgy „hangolni” – hiszen ez csak elhatározás, döntés kérdése –, hogy a komplex beszámolás és beszámoltatás megvalósítható legyen. Ezzel a megoldással nemcsak a feladatok mennyiségét csökkenthetnénk, hanem átfogóbb képet kaphatnánk a katonai szervezet(ek) életéről, eredményeiről, problémáiról.

Az általam javasoltak azt is lehetővé teszik, hogy egyes területek csak a kijelölt katonai szervezetek beszámolóit gazdagítsák, illetve azokról nagymérvű változások esetén kelljen jelentést tenni.

Eredmények és célok az üzemanyag fejlesztésére

*Pártos György mérnök százados,
Horváth Róbert mérnök kinevezett polgári alkalmazott*

Az üzemanyagok fejlesztése más szakanyagok fejlesztéséhez hasonlóan, számos tényező által determinált keretek között folyik. A fejlesztés főbb célkitűzései között szerepelnek a haditechnikai eszközök hadrafoghatóságának, üzembiztonságának és állagmegóvásának üzemanyag-oldalról történő maximális növelése, az energiahordozókkal való takarékoskodás, valamint az üzemanyaggal gazdálkodó és a technikai eszközöket üzemeltető állomány munkakörülményeinek javítása és megterhelésük csökkentése.

Az említett fejlesztési törekvéseket motiválják olyan tényezők is, mint a környezetvédelem, a tűz-, munka- és balesetvédelem.

A sokrétű faktorok együttes számbavételét igénylő fejlesztési tevékenységet szolgálatunk nem elszigetelten végzi, hanem szorosan együttműködik az érintett fegyvernemekkel és szolgálati ágakkal, a népgazdasági kutatóintézetekkel, az iparvállalatokkal, a Haditechnikai Intézettel, a szövetséges hadseregek üzemanyag-szolgálatával és külföldi, elsősorban szovjet kutatóintézetekkel is.

E cikk keretében értékelni kívánjuk fontosabb fejlesztési eredményeinket és további célkitűzéseink főbb irányait.

Szakmánk művelői között egyre jobban terjed az a nézet, hogy az üzemanyagok, különösen a kenőanyagok ugyanúgy alkatrészei a motornak vagy a járműszerkezetnek, mint pl. egy dugattyú vagy egy csapágy. Ez igaz is, ha azt nézzük, hogy a konstruktőrnek a tervezés során ugyanúgy figyelembe kell vennie a majdan alkalmazandó üzemanyagok sajátosságait, (a benzin oktánszámát, a kenőolaj viszkozitását), mint ahogy számolnia kell a szerkezeti anyagok szilárdságával, keménységével és egyéb fizikai jellemzőivel.

Másrészt az üzemanyagok két dologban jelentősen különböznek a „valódi” alkatrészeketől. Az egyik az, hogy amíg a hagyományos szerkezeti anyagokból készült alkatrészek az üzemeltetés során kopnak, esetleg tönkre is mennek, eltörnek, de alapvető fizikai tulajdonságaik nem változnak meg, addig az üzemanyagok elhasználódnak, elfogynak, de legalábbis lényegesen megváltoztatják a használat során eredeti tulajdonságaikat.

A másik különbség, hogy egy motornál vagy egy egyéb szerkezeti résznél jelentős munkával jár egy elhasználódott alkatrész cseréje és általában kevés lehetőség van arra, hogy egy, az eredetinel kedvezőbb tulajdonságokkal rendelkező alkatrész beépítésével komolyabb mértékben javítsunk az eredeti tulaj-

donságokon. Természetesen erre is van példa, sor kerülhet még akár egy nagyobb teljesítményű motor beépítésére is, de általánosságban ez nem jellemző.

Ugyanakkor az üzemanyagok, kenőanyagok cseréje egyszerűen elvégezhető és egy korszerűbb kenőanyag, fékfolyadék vagy korrózióvédő anyag használatára történő átállással kedvezően befolyásolható a hagyományos szerkezeti részek élettartama, egyszerűsíthető a technikai eszköz kiszolgálása, karbantartása.

Talán nem közismert, de a haditechnika igénybevételi sajátosságai alapján érthető, hogy mind a nyugati országokban, mind a szocialista országokban és elsősorban a Szovjetunióban a haditechnikai eszközök üzemanyag-biztosítását szolgáló fejlesztések a polgári élet üzemanyag-fejlesztése előtt járnak. Ezt legjobban az üzemanyag-szabványok érzékeltetik, mert pl. a Szovjetunióban a hadiipari technikai utasítások alapján dolgozzák ki az állami szabványokat és nyugaton az amerikai katonai, ún. MIL-szabványok jelentik a követendő célt a polgári élet számára.

Az utóbbi években szolgálatunk üzemanyag-fejlesztése több vonatkozásban elérte a nemzetközi szintet és az említett külföldi gyakorlatot, sőt a szocialista országok körében jelentős elismerést vívtunk ki a nagy teljesítményű és több célú kenőanyagok kifejlesztésével.

Ami a fejlesztésünk fontosabb területeit illeti, már a bevezetőben körvonalaztuk indítékainkat, de ismételten hangsúlyozzuk, hogy figyelmünk elsősorban azokra a területekre irányul, ahol a felmerülő feladatok nem oldhatók meg a népgazdaságban elért eredmények egyszerű adaptációjával.

Munkánkat 7 területre koncentrálnak, ezek a következők: a gázolaj, a motorolaj, a hajtóműolaj, a kenőzsír, a korrózióvédő anyagok, a hűtőfolyadék, valamint a fékfolyadék fejlesztése.

Vegyük sorra röviden az egyes részterületeket.

A gázolaj

Ismeretes, hogy a népgazdaságban külön téli és nyári gázolajjal üzemelnek a járművek, és az is közismert, hogy az MN-ben már nagyon régóta ún. téli-nyári gázolaj van használatban. Ez utóbbi alkalmazásának oka egyrészt abból adódik, hogy a szezonális gázolajok használata rendkívül nehéz problémákat vetne fel, mind a gázolaj fajták párhuzamos tárolásánál, (ide értve az „M” anyagok tárolását is), mind a tartós tárolásba helyezett technikai eszközöknél. A téli-nyári gázolaj biztosítása hosszú időn át viszonylag problémamentesen folyt. Korábban a Szovjetunióból szereztük be teljes egészében az ún. DZ gázolajat, majd a beszerzési nehézségek fokozódásával az üzemanyag-szolgálat által kidolgozott receptúra szerint szovjet és magyar gázolajból keveréssel gyártottuk a DZ-K-30 jelzésű gázolajat. 6-7 éve már csak ez utóbbi -30°C -os dermedéspontú gázolaj van a rendszerben. 1979-től kezdve azonban egyre komolyabb gondokkal kerülünk szembe a DZ-K-30 gyártásánál is. Ez abból adódott, hogy a DZ-K-30 egyik komponense, a mély dermedéspontú szovjet DZ gázolaj hiánycikk lett. Felvetődhet a kérdés, hogy a magyar kőolajipar nem tudná-e gyártani legalább a DZ-K-30-nak megfelelő minőségű gázolajat. A válasz sajnos nemleges, minthogy a magyar kőolajipar nincs berendezkedve mély dermedéspontú és télen-nyáron használható gázolaj előállítására. A másik kívánkozó kérdés, hogy a polgári életben használatos téli gázolaj nem volna-e használható az MN-ben? Ezúttal ismét elegendő hivatkoznunk az 1979-80-as

télre, amikor néhány napos nem túl hideg időjárás elegendő volt ahhoz, hogy a népgazdaságban számos helyen ne lehessen igénybe venni a megdermedt gázolaj miatt a dízelüzemű gépjárműveket.

Az így kialakult egyáltalán nem lebecsülhető probléma megoldására csak a következő lehetőség kínálkozott: télen használjuk a Szovjetunióból beszerezhető, a DZ-nél gyengébb minőségű, de kielégítő dermedéspontú „Z” gázolajat, nyáron pedig a hazai gázolajat. Hangsúlyozni kell, hogy a „Z” gázolaj a kis viszkozitása miatt nyáron nem használható, csak télen. Nyilvánvaló, hogy ez milyen többletmunkát jelentett volna, mind a technikai szolgálatok, mind az üza.-szolgálat részére, nem beszélve a rövid távon jelentkező tárolótér gondokról. Ennek elkerülésére mélyreható kutató tevékenység indult meg szolgálatunknál és egy újító kollektíva megoldotta a DZ-K-30 előállítását adalékolt „Z” gázolaj és a hazai téli gázolaj keverésével. A sikeres kísérletek után 1980 második felében az eljárást üzemszerűen alkalmazzuk.

A motorolaj

A motorolaj-fejlesztési munkáink viszonylag közismertek, általában már a célkitűzésről tájékoztatást adunk más szolgálatoknak. E téren első jelentős eredményünk volt a 70-es évek elején a benzinüzemű és dízelüzemű motorokhoz télen és nyáron egyaránt használható EM-12 motorolaj bevezetése. Bár a szezonális olajok felváltása révén ennek az olajnak kimagasló jelentősége volt, azonban a 6000 km-es csereideje és nem túl magas teljesítményszintje miatt már a bevezetésével egyidejűleg megkezdtük az ennél magasabb szintű motorolaj kifejlesztését. Ennek az adott realitást, hogy időközben a magyar kőolaj-iparnak sikerült jó minőségű kenőolaj-komponenseket gyártania, a hazai adalékgyártás felfejlődött és a külföldről beszerezhető adalékoknak is olyan választéka állt rendelkezésünkre, amelyek révén sikerült előállítani egy nemzetközileg is elismerten magas szintű motorolajat, amely az EMD-13 jelölést kapta. Ennek a motorolajnak a teljesítményszintje a KGST-osztályozás szerint „D”, a nyugati osztályozás szerint pedig az ún. SE-CC. szint. Alkalmas mindazon motorolajoknak a helyettesítésére, amelyek teljesítményszintje ilyen vagy ennél kisebb és a viszkozításra nincs speciális megkötés. Az EMD-13 motorolaj jelentőségére néhány, jól érzékelhető adat:

- csereciklusa 10 000 km;
- a harckocsimotorok kivételével minden benzinüzemű és dízelüzemű motorhoz használható;
- a vele egyenértékű, népgazdaságban használatos szuperolajoknál 40%-kal olcsóbb;
- az EM-12-höz viszonyítva évente több millió forint megtakarítást jelent.

A motorolaj-fejlesztésben az EMD-13 nem jelenthetett megállást. Sürgető szükségletként merült fel, hogy harckocsikhoz is alkalmas egységes motorolajat fejlesszünk ki. A fő indíték a T-72-es harckocsikhoz előírt M-16IHP-3 jelű motorolaj nehéz beszerezhetősége, de nem elhanyagolható a többi harckocsimotorhoz előírt MT-16p motorolajjal való gazdálkodás és a frissítés számos nehézsége sem. A kutató-fejlesztő tevékenység eredményeként sikerült kikísérletezni egy új speciális olajat. Jelenleg folynak a próbapadi vizsgálatok a Szovjetunióban és amennyiben az ipari gyártás minden kérdése tisztázódik, akkor 1982-83-ban megindulhat a tényleges univerzális motorolajnak, az EMD-16-nak a nagy-

üzemi gyártása. E kérdésben optimisták vagyunk, de nem lebecsülendők azok a megoldandó gyártási nehézségek, amelyek a magas követelményekből, az igényes technológiából adódnak.

A hajtóműolaj

A hajtóműolaj-fejlesztésünknek a motorolajhoz viszonyítva kisebb jelentőséget tulajdonítunk, minthogy a hajtóműolajoknál a választék nagysága és a szezonális kérdése soha nem merült fel olyan élesen, mint a motorolajoknál. Ha azonban a 10–15 évvel korábbi helyzetből indulunk ki, amikor még csak a C jelű hajtóműolajok álltak rendelkezésre, nem lehet lebecsülni a hatóműolaj-fejlesztés eredményeit. Az EHM-15 hajtóműolajnak a széles körű alkalmazhatóságát és jelentőségét a következő mutatók jól szemléltetik:

– használható 50 ezer km-es csereciklussal minden olyan hajtóműrendszerben, ahová a viszkozításra utaló 80-as vagy 90-es számjelzést tartalmazó olajtípusokat írnak elő, pl.: Hykomol-K-80-as, K-90-es vagy a Shell Spirax EP 80 és 90;

– a vele egyenértékű, népgazdaságban használatos hajtóműolajoknál közel 30%-kal olcsóbb.

Tekintettel arra, hogy a hajtóműolaj csereideje hosszú, a használhatósága időben azonban véges (hajtóműrendszerekben 5 év), ezért nagyon fontosnak tartjuk a feltöltéseket, illetve a cserék dokumentálását. Ezért javasoljuk a gimnáziumi eszközök törzskönyveit minél előbb kiegészíteni ilyen célú bejegyzésre alkalmas kártyával, (ennek szükségességét a második éve az e témában végzett komplex vizsgálataink is igazolták).

Az EHM-15 hajtóműolajat a közeljövőben nem tervezzük továbbfejleszteni, mert jelenleg nincs sem ipari háttér, sem igény, egy magasabb szintű hajtóműolaj gyártására, illetve rendszerbeállítására.

Az egységes kenőzsír

Szolgálatunk fejlesztési feladatai között a legtöbbet vitatott és egyben legtöbb nehézséget felvető témaként jelentkezett az ún. kommersz kenőzsírokat felváltó egységes kenőzsír.

Nyilvánvaló, hogy a sokféle kenőzsír alkalmazása nemcsak gazdálkodási, tárolási és frissítési problémákat jelent, hanem széles lehetőséget teremt az egyes kenőzsírok tévedésből fakadó felcserélésére, ami a műszaki meghibásodások veszélyét hordozza magában.

A különféle minőségű kenőzsírok keveredésekor ugyanis teljesen más helyzet áll elő, mint a motorolajok keverése esetén.

Az egységes motorolajok és hajtóműolajok receptúráját ki lehetett úgy alakítani, hogy azok keverhetők legyenek a korábban rendszerben levő valamennyi olajjal. Ez a keverés sem az olajban, sem a kent szerkezeti részekben nem okoz káros elváltozást, az olajkeverék minősége gyakorlatilag a rosszabb minőségű összetevőének fog megfelelni.

Ugyanakkor a különböző bázisú (kalcium-, nátrium- és lítiumbázisú) kenőzsírok keveredésekor előállhat olyan helyzet, hogy a keverék szétesik és kenésre teljesen alkalmatlanná válik, ami rövid időn belül a kent szerkezeti rész tönkremenéséhez vezet.

Ezt a problémát a népgazdasági szervek is jól látták és az elmúlt években már jelentősen korszerűsítették a gépszírválasztékot azzal, hogy a nemzetközi osztályozással összhangban, a minőséget jobban kifejező, áttekinthetőbb megnevezést kaptak a kenőzsírok, ezen kívül korszerűbb típusok létrehozásával kb. felére csökkent a gépszírfajták száma.

Az MN nem elégedhetett meg a népgazdaságban elért gépszírfejlesztéssel, mert a kommersz zsírok száma még így is nagy volt, ezenkívül nekünk figyelembe kellett vennünk a Szovjetunióban megindult fejlesztési és egységesítési törekvéseket is.

Az egységes kenőzsírral szemben támasztott alapvető követelmények a következők:

- víz- és hőállóság;
- hosszú élettartam;
- a jó szivattyúzhatóság, vagyis alkalmazható legyen a gépi zsírzó berendezésekben;
- használható legyen a zárt és nyitott kenési helyeken.

A fenti követelmények teljesítése nagyon szigorú minőségi előírást és speciális alapanyagokat követel. Ilyen feltételeket gazdaságosan nehéz teljesíteni, ebből eredően ez jelentette az egységes gépszír kifejlesztésének egyik „gordiusi” csomóját.

Összehangolt fejlesztő tevékenység eredményeként e nem csekély feladat is megoldódott és a kifejlesztett ELIT-2 jelű egységes kenőzsírnak a gyártása is gazdaságosnak tekinthető a következők miatt:

- a) Az ELIT-2 csereideje átlagosan három-négyszerese az általa felváltásra kerülő kenőzsíroknak (még a következőkben részletezendő megszorítással is).
- b) Az ELIT-2 ára a legolcsóbb felváltásra kerülő gépszírének is csak kétszerese.

Az ELIT-2 kiváló minőségét alátámasztják a csapatpróbák, amelyeken igazolódtak a laboratóriumi gépkísérleti eredményekből levont következtetések, miszerint az ELIT-2 elvileg besorolható az „élettartam”-kenőzsírok közé. Az ilyen zsírok csereideje már 80–100 ezer km vagy annál is több.

A közelmúltban azonban felül kellett vizsgálnunk azt az elképzelésünket, hogy az ELIT-2-t „élettartam”-kenőanyagként vezessük be. Ugyanis az ELIT-2-re való átállás során a hosszú csereciklus biztosítása érdekében néhány hagyományos kenőzsírral való összekeveredés lehetőségét (az előbb ismertetett okok miatt) ki kellett volna zárunk egy rendkívül szigorú és gyakorlatilag végrehajthatatlan intézkedéssel. Ez alatt értjük, hogy pl. utánzsírzás előtt a szolidolal vagy JaNZ-2 zsírral feltöltött harckocsi-futómű csapágyakat meg kellett volna bontani és ki kellett volna mosni.

E kérdés megoldását elősegítették azon kísérletek eredményeinek megismerése, amelyeket a Szovjetunióban folytattak a Litol-24 egységes zsír keverhetőségével kapcsolatban. Ennek nyomán vizsgálatokat folytattunk, amelyek összegzése a következő:

1. Az ELIT-2 keverhető minden más kenőzsírral, minőségét egyes alacsonyabb szintű, ún. kommersz zsírok jelentősen lerontják, de a zsír nem esik szét.

Ezért ELIT-2-vel való utánszírozásoknál a teljes átállásig a kenési helyen levő korábbi kenőzsír csereideje a mérvadó.

2. Az ELIT-2-re való teljes átállítás végrehajtása azt jelenti, hogy a kenési helyen levő régi zsírt gyakorlatilag teljesen eltávolítjuk. Tekintettel arra, hogy ez csak a kenési hely tökéletes kimosásával lenne megoldható és erre nem lehet alapozni, ezért az ELIT-2 kenőzsírt nem 100 ezer, hanem csupán 50 ezer km csereciklussal vezetjük be. A tervezett csereidő felére való csökkentése azt jelenti, hogy a „rátartással” számításba vesszük az ELIT-2-nek más kenőanyaggal való kisebb mértékű esetleges szennyezését.

Tehát megegyeszer összefoglalva: gyakorlatilag tiszta helyre feltöltve az ELIT-2 csereideje 50 000 km vagy 6 év, bármely más zsírral feltöltött hely utánkenésénél a régi zsír csereidejét kell figyelembe venni. Természetesen itt is fontosnak tartjuk az átállítás dokumentálását.

A korrózióvédő anyagok

A nagy értékű haditechnikai eszközök korrózió elleni védelme mindig kiemelt feladat volt a Magyar Néphadseregben. Az elmúlt évtizedben kibontakozó takarékosági mozgalom tovább ösztönözte a korrózió elleni tevékenységet. E fejlődés korábbi szakaszaira az volt a jellemző, hogy az egyes fegyvernemek és szolgálati ágak elszigetelten foglalkoztak a korrózióvédelemmel, és elsősorban a technikai eszközök festését értették ez alatt. A tetszetős külső esetenként jobban domináló volt a védőbevonat kiválasztásánál, mint a tengelyes védőképesség.

A korrózióvédelem fejlődésével fokozottan előtérbe kerültek a különféle speciális védőanyagok, a népgazdaságban és ennek nyomán a Néphadseregben elsősorban a Tectyl-ek terjedtek el. E jó minőségű, de tökéletes devizát igénylő termékek kiváltására fejlesztette ki a hazai ipar az Olvikor (korábbi nevén Koral) termékcsaládot, elsősorban a mostoha körülmények között üzemelő mezőgazdasági gépek védelmére.

Mint ahogy a mezőgazdasági gépek és a haditechnikai eszközök üzemeltetésének vannak hasonló vonásai, főképpen a terepen történő működés és a szabadban való tárolás terén, jogosan fordult a figyelem a hazai gyártású korrózióvédő anyagok felé. Az elvégzett vizsgálatok azt igazolták, hogy a Tectyl anyagok a haditechnikai eszközöknél is helyettesíthetők Olvikor termékkel.

Az 1979-ben megtartott konferencia és a módszertani bemutatók során a technikai szolgálatok állománya megismerte az Olvikor termékeket és azok alkalmazásának technológiáját. A kedvező tapasztalatok alapján 1980-ban megkezdődött bevezetésük. Felhasználási területüket az 1. táblázat tünteti fel.

A bevezetett Olvikor termékcsalád még nem teljes, mert hiányzik közülük a motorvédő olaj. Ennek is befejeződött már a fejlesztése és folyamatban van a csapatpróbája. A tárolási motorvédő olaj várhatóan 1982-től váltja fel a hasonló rendeltetésű Tectyl terméket.

Folyamatban van az Olvikor 810 védőolaj továbbfejlesztése és csapatpróbája. Az Olvikor 810F általános védőolaj a jelenleginél tartósabb védelmet fog biztosítani a festetlen fémfelületek számára.

A hűtőfolyadék

A gépjármű-technikai eszközök téli hűtőfolyadékát, az MN-ben bevezetett, szovjet előírás szerinti Antifriz B-2 folyadékot honvédségi bázison a központ

hadtáp üza.-raktáraknál gyártják. Ennek a gyártási eljárásnak egyik kiegészítője az üza.-szolgálat által kifejlesztett regenerálási technológia, amely biztosítja az évente keletkező több száz tonna használt hűtőfolyadék kifogástalan minőségűvé való felújítását.

Míthogy a B-2 hűtőfolyadék mérgező anyag és balesetek is előfordultak már vele, ezért kísérleteket folytattunk a denaturálására. A denaturálszer alkalmazásának a reális lehetőségeit valószínűleg 1982-re tudjuk megteremteni azáltal, hogy addig tisztázhatók és elháríthatók a használatával járó műszaki problémák (pl. egyes gép- és harcjármű típusoknál tapasztalható felhabzás).

A fékfolyadék

A gépjárművek fékfolyadéka látszólag elhanyagolt kérdésként szerepel, holt a funkciója miatt sokkal exponáltabb helyet érdemelne. E megállapítás nem a minőség fejlesztésére, hanem az alkalmazásra vonatkozik. Az üzemanyag-szolgálat ugyanis, lépést tartva a fékrendszerek fejlesztésével, a nagy hőterhelésű fékrendszerekben is használható HD-260 jelű fékfolyadékot biztosítja a csapatok részére. A 260-as szám a forrpontjára utal, vagyis ilyen hőmérsékletig a kerékfékhengerekben nem keletkezik összenyomható gőz, amelynek hatása a fékrendszer lelevegősödéséhez hasonlít, a fékhatás átmeneti megszűnésével jár.

E forrpont azonban a fékfolyadék tulajdonsága miatt rohamosan csökkenhet, ha azt rosszul lezárt edényzetben tárolják. A tökéletlenül záró fékolajtartályok révén is elvizesedik a fékfolyadék, de a flexibilis csövek is átengedik a nedvességet. Ehhez általában 2-3 év elegendő. Ezért írják elő a fékfolyadékok 2 évenkénti cseréjét.

Sajnos, a csapatoknál végrehajtott ellenőrzéseink azt mutatják, hogy a fékfolyadék alkalmazhatóságáról, cseréjének rendszeres szükségességéről nagyon hiányosak az ismeretek. Nem egy esetben talákoztunk 100-120 °C-os forrpontú fékfolyadékkal, amelynek használata katasztrófabhelyzetet teremthet.

A hajtóműolajhoz és a kenőzsírhoz hasonlóan javasoljuk a fékfolyadék cseréjének dokumentálását, hogy a cserék végrehajtása ellenőrizhető legyen.

Összefoglalva az eddigieket, úgy véljük, hogy e néhány fejlesztési eredményünk és célunk ismertetésével sikerült némi áttekintést adnunk az üzemanyag-szolgálat kutató-fejlesztő munkájáról. Természetesen a fejlesztés időigényes feladat, a receptúrák összeállítása, az ipari háttér megteremtése, a gyártás és rendszerbeállítás megszervezése éveket vesznek igénybe. A felhasználóknál már csak a végtermék jelenik meg, az előzmények háttérbe szorulnak. Ezzel elsősorban nem szolgálatunk fontosságát kívántuk túlbecsülni, csupán azt szeretnénk érzékeltetni, hogy még a jelentéktelennek látszó, a technika értékéhez viszonyítva aránylag olcsó, bár egyre dráguló anyagokban is sok munka testesül meg. Ezért fejlesztési eredményeink és céljaink ismertetésén túl e cikkel ismételten fel kívántuk hívni a figyelmet a korszerű üzemanyagokkal való fokozott takarékoság szükségességére is.

Az Olvikor termékek alkalmazási területe

Megnevezés	Alkalmazási terület	A felváltott termék
1.	2.	3.
Olvikor-810	Alkalmaskak a festetlen fémfelületek, elsősorban a fegyverzeti anyagok karbantartására és tartós tárolás alatti konzerválásra. A védőanyag olajos bevonatot ad, ezért a védett felület mechanikus hatással rendelkező agresszív tényezőknek, pl. esőnek nem áll ellen.	Tectyl 800 D fegyvervédő olaj
Olvikor-530	A védőanyagtól kenési feladatot vagy vastagabb bevonatot igénylő festetlen fémfelületek átmeneti és tartós védelmére alkalmas. Az anyag a felületen zsírszerű bevonatot ad, amely az olajszerű filmnél stabilabb, de a durva mechanikai hatásokkal szemben nem ellenálló.	Tectyl 858 védőzsír
Olvikor-611 M védőlakkk	Festett és festetlen fém-, fa-, gumi- és műanyagfelületek tartós védelmére használható. A kemény, lakkszerű védőbevonat a szél és az eső koptató hatásának ellenáll. A bevonat áttetsző, a festett felületek eredeti színét nem változtatja meg. Védőhatása hosszabb a korábban alkalmazott viaszszerű bevonatnál.	Tectyl 100 és Aurefa festék
Olvikor-200 T alvázvédő	A haditechnikai eszközök alvázának és lánctalpának tartós védelmére szolgál. A bevonat rugalmas, a mechanikus hatásoknak ellenáll.	Tectyl 164, Tectyl 121 E
Olvikor ML üregvédő	A gépjármű-technikai eszközök felépítményei üreges részeinek belső védelmére alkalmas.	Tectyl ML

Üzemanyag technikai eszközök állagmegóvása, karbantartásának, javításának megtervezése, megszervezése saját bázison, helyi erők- eszközök igénybevételével

Rugár Oszkár őrnagy

A Magyar Néphadseregben használatos üzemanyag-technikai eszközök többsége igen jelentős igénybevételnek, elhasználódásnak van kitéve, melynek okai a tárolási, szállítási, kezelési, karbantartási és javítási körülményekben keresendők.

A jelenlegi világ gazdasági helyzetben, az energiatakarékosság mellett egyre nagyobb figyelmet kell fordítani meglévő technikai eszközeink megóvására, üzemeltetésére, rendeltetésszerű felhasználására. Az üzemanyag-technikai eszközök technikai kiszolgálására és karbantartásuk, javításuk tartalmi kimunkálása az üzemanyag szolgálat egyik aktuális kérdése. A téma időszerűségét indokolja az üzemanyag szolgálat technikai eszközeinek mennyiségében, minőségében bekövetkezett változások, a karbantartások végrehajtásának negatív tapasztalatai, a javítások elvégzésénél a szűk és sokszor nem gazdaságos napgazdasági kapacitás és áteresztőképesség.

E cikkben szeretném közreadni seregtestünk erőfeszítéseit, tapasztalatait, az üzemanyag-technikai eszközök állagmegóvása, karbantartása, javításuk megtervezése, megszervezése és végrehajtása terén.

1. Az üzemanyag-technikai eszközök karbantartásának megtervezése, megszervezése és végrehajtása a Technikai Karbantartó Napok rendszerében

A Csapat hadtáp Szabályzat V. rész 251. pontja meghatározza:

„A felhasználás és tárolás körülményeitől függően az üzemanyag-technikai eszközöket rendszeresen karban kell tartani és évenként le kell festeni. A munkálatokhoz szükséges munkaerőt az üzemanyagszolgálat-vezető igénylése alapján a parancsnok hadtáphelyettese biztosítsa.”

E feladatot az üzemanyagszolgálat-vezető és parancsnok hadtáphelyettes csak az egység kiképzési feladataival összhangban, valamennyi technikai eszközre kiterjedő, komplex karbantartási rendszerben, a technikai karbantartó napok keretében (TKN) tudja megvalósítani. A komplex rendszer szükségességét indokolja az üzemanyagtartály- és töltőgépkocsik komplex jellege (üzemanyag-szerelvények és gépjármű), a takarékos időkihasználás és a minimális anyagráfor-

dítás igénye is. A munka hatékony végrehajtása megköveteli az anyagnemfelelős szolgálatok feladatainak párhuzamosítását és egyidejűségét úgy, hogy a technikai kiszolgálással, karbantartással összefüggő tevékenység meghatározott gyakorisággal, az egység összes technikai eszközeire, anyagaira és objektumaira kiterjedjen.

A TKN megszervezése és végrehajtásának ellenőrzése a szakági feladatokból egyértelműen összefgyvernemi és politikai feladattá teljesedett, melyért minden esetben a végrehajtó egység parancsnoka a felelős. Ugyanakkor a TKN-t fel kell használni a személyi állomány technikai ismereteinek növelésére, a technika szeretetére, megóvására és megbecsülésére való nevelésre is!

Seregtestünk vezetése a technikai eszközök karbantartásának fontosságát és a megváltozott követelményeket figyelembe véve 1977. szeptemberében seregtestparancsnoki módszertani összehíváson egyéb aktuális kérdések mellett egyidejűleg ismertetette a technikai kiszolgálás és karbantartás megszervezésével és végrehajtásával kapcsolatos tennivalókat is. Az üzemanyag-technikai eszközök rendszeres karbantartása is a TKN-ok rendszerében valósul meg.

A TKN-ok tervezéséhez ismerni kell:

1. Az érvényben levő normatáblázatokat, mely meghatározza, hogy a technikai eszközön hány munkaóraban és milyen gyakorisággal kell elvégezni a meghatározott műveleteket és az hány fő bevonását igényli (1. sz. melléklet).

2. Az alakulat állományában meglevő technikai eszközök száma és a rendelkezésre álló személyi állomány létszáma (alegység szintű bontásban).

A normatáblázatok adatai és az alegységek eszközeinek, erőinek figyelembevételével készíthetjük el az egység éves karbantartási tervét és az alegységek grafikus munkaterveit (2. sz. melléklet). Az alegységek terveinek összehasonlításával megállapítható a központi feladatokra felszabaduló létszám, mely átcsoportosítható többek között az üzemanyag-raktár technikai eszközeinek karbantartására.

A TKN-on a technikai eszközökön elvégzendő ellenőrzések, beszabályozások minőségi végrehajtása érdekében célszerű speciális munkacsoportokat működtetni. Esetenként előfordulhat, hogy a magasabbegység javítóműhelye állományából speciális javító pontot működtetnek.

Az éves tervezési feladatok után egy adott hónapban TKN-ok tervezési és végrehajtási folyamata a következő:

1. Az egység parancsnoka a kiképzési terv figyelembevételével az egység havi munkatervében meghatározza az egység szintű, illetve alegység szintű TKN-ok végrehajtásának időpontjait.

2. A TKN előtt kettő-három nappal az egység parancsnoka *egységparancsban* intézkedik a TKN végrehajtására.

3. Az alegységparancsnokok az egységparancs, a pontosított grafikus munkaterv alapján elkészítik (pontosítják) a műveleti lapokat (3. sz. melléklet) és kiadják az állomány részére; felmérik és igénylik a javító-, karbantartó anyag szükségleteiket és felkészítik a személyi állományt – a műveleti lapok alapján – az elvégzendő feladatokra.

A javító- és karbantartó anyagok biztosítását úgy kell megszervezni, hogy azok a TKN előtti napon az alegységek rendelkezésére álljanak.

4. A PK helyettesek, fegyvernemi és szolgálat főnökök, önálló alegységparancsnokok ellenőrzik az anyagelőkészítést és felkészítést, biztosítják a speciális brigádok felkészítését és elkészítik saját ellenőrzési tervüket a TKN-ra.

A TKN egységsorakozóval kezdődik, ahol az egységparancsnok meggyőződik az alegységek készenlétéről, eligazítást tart, majd parancsot ad a munkahelyekre történő elvonulásra. A munka megkezdése előtt az alegységparancsnokok ismertetik a személyi állománnyal a betartandó biztonsági rendszabályokat.

Az üzemanyag-technikai eszközök karbantartását közvetlenül az alegységparancsnokok (üzemanyagraktár-vezetők) irányítják.

Az egységparancsnok helyettesei, a fegyvernemi és szolgálat főnökök, a helyszínen ellenőrzik a megszabott munkák teljesítését, majd a TKN befejeztével értékelik a feladat végrehajtását; az érintettek dokumentálják a feladatok elvégzését.

A vázolt rendszer az elmúlt három év tapasztalatai alapján bevált, biztosítja az üzemanyag-technikai eszközök előírt gyakorisággal, megfelelő minőségű karbantartását és a szükséges munkaerőt. A tapasztalatok ugyanakkor munkánk hiányosságait is jelzik:

a) Nem rendelkezünk az üzemanyag-technikai eszközökről egy egységcs, valamennyi üzemanyag-technikai eszközre kiterjedő, karbantartási utasítással;

b) egyes üzemanyag-technikai eszközök karbantartásának nincs megállapítva a munkaidőszükséglete (normaideje) és az ehhez szükséges munkaerő;

c) az üzemanyag szolgálatok ht. és sorállománya nem rendelkezik a szaktechnika szakszerű karbantartásához szükséges elméleti és gyakorlati ismeretekkel.

A problémák megoldására *célszerűnek látom „segédlet” kiadását az üzemanyag-technikai eszközök karbantartásának, időszakos kiszolgálásának szabályozására*, valamint az üzemanyag szolgálat személyi állományának ez irányú szakképzését 1-2 hét időtartamban, tanműhelyben, vagy valamely központi üzemanyagraktárban, báziskiképzés keretén belül.

II. Az üzemanyag-technikai eszközök javításának megtervezése, megszervezése és végrehajtása

Az üzemanyag-technikai eszközök javítása az elhasználódás, meghibásodás mérvétől függően lehet:

- a) kisjavítás,
- b) középjavítás,
- c) nagyjavítás.

A javítások végrehajtása történhet a csapatok műhelyeiben, a központhadtáp üzemanyagraktárak műhelyeiben, vagy általuk kiküldött szakmunkásokkal a csapatoknál és népgazdasági vállalatoknál.

A csapatok műhelyeiben csak olyan kisjavítások végezhetők, melyhez megfelelő feltételekkel, így szakmunkással, szerszámmal és javítóanyaggal rendelkezőnek a Csapathadtáp Szabályzat V. rész 259. pontja által meghatározott szabályozók betartásával.

Ha a javítások feltételeit vizsgáljuk, meg kell állapítanunk, hogy csapataink csak kis része rendelkezik olyan feltételekkel, mint az „üzemanyag-technikai eszközkhöz értő szakember”, speciális szerszám és szinte kivétel nélkül egyik sem rendelkezik javítóanyaggal, szakalkatrésszel.

A kisjavítások tervezése, szervezése és végrehajtása így csapataink zöménél formális és a kisjavítások azon részét, mely a legcsekélyebb szakanyag-ellátást

igényli, közép- illetve nagyjavításra utalják. E gondon várhatóan nagymértékben enyhít az „Egyesített Technikai Szolgálat”-ok (ETSZ.) keretében az MNHF HM h. elvtárs 08/1980. sz. intézkedése által szabályozott javítási rendszer, mely első ízben biztosít a javítóműhelyek részére pénz-, illetve anyagi eszközöket a javítások végrehajtására.

A kisjavításokat az egység üzemanyagszolgálat-vezető a seregtest üzemanyag-szolgálat által kiadott gazdálkodási tervben, a csapatok kiképzési tervével és az üzemanyag-technikai eszközök igénybevételével összhangban, éves szintre megtervezi. Az éves terv lebontása és a tényleges szükséglet alapján minden hónap 20-ig megadja szolgálati jegyen a következő havi javítási igényét a parancsnok technikai helyettesének. Ezen igény alapján a technikai eszközöket „javítások könyv”-én átadja a javítóműhely parancsnokának, aki az elvégzett munkát a munkalap számának bejegyzésével igazolja.

A Csapathadtáp Szabályzat V. rész 263. pontja meghatározza:

„Az üzemanyag-töltő gépkocsik javítását, valamint javítóanyagokkal történő ellátását a Gépjármű Szolgálati Utasítás, valamint az MN pc. és gjmű. technikai szolgálat főnök és az MN ÚSZF közös rendelkezései alapján kell végezni.”

A töltőgépkocsik javítása a rendelkezések szerint polgári vállalatnál Debrecenben folyik. E polgári vállalat áteresztőképessége és távolsága csapataink elhelyezési körletétől nem minden esetben elégíti ki a harcckészültségi és takarékosági igényeket.

A követelmények összehangolása és nem utolsósorban a népgazdaság tehermentesítése céljából merült fel a saját bázison, helyi reők és eszközök igénybevételével történő javítások szükségessége. E megoldás biztosítja az erők és eszközök összpontosítását, az előljáró anyagi, pénzügyi segítségének minimális igénybevételét, a harcckészültségi és takarékosági követelményeket. A javítások térbeli és időbeli behatárolása emellett jelentős anyagi megtakarítást is eredményez. E gondolatok gyakorlati kivitelezését elsősorban a CS-346 típusú üzemanyag-töltő gépkocsi-állomány technikai állapotának gyorsuló mérvű romlása tette szükségessé.

Felmérésünk alapján megállapítottuk, hogy a CS-346-os töltőgépkocsik 40⁰/₀-ának szakszerelvénye javításra szorul. E gondok enyhítésére – együttműködve a seregtest Páncélos és Gépjármű Technikai Szolgálatával, az MN ÚSZF-ség anyagi támogatásával – 1979. évben megkezdtük a seregtest egyik javítóegységénél a CS-346-os üzemanyag-töltő gk. javítóbázis létrehozását. A kísérleti javítások tapasztalatai alapján egy töltőgépkocsi komplex javítása 350–380 munkaórát igényel és mintegy 100 000 Ft-ba kerül. A bázis áteresztőképessége közel 100 db töltőgépkocsi komplex javítását teszi lehetővé, mellyel biztosítható a tervidőszakonként a seregtest töltőgépkocsijainak teljes átfuttatása, műszaki felülvizsgálata, hadrafoghatóságuk megbízhatósága és jelentősen növelné rendszerben tartásuk időtartamát.

A javítóbázison egy töltőgépjármű átfutási ideje közel 3 hónap, mivel a tartály gőzölését, nyomáspróbáját polgári vállalatoknál kell végrehajtani és a népgazdaság a szabványban előírt belső festéshez szükséges komponenseket és higitót csak akadozva tudja biztosítani. Megoldásra váró probléma az átfolyásmérők, AK-25-ös töltőfejek és römlők folyamatos biztosítása is. Az átfutási időt növeli, hogy a bázis nem „tisztaprofilú” töltőgépjármű javítóbázis és kapacitásának csak 50⁰/₀-a vehető igénybe.

Az eddigi tapasztalatok és a hadtáptechnikai eszközök állapotának ismeretében – e kísérletre támaszkodva – célszerűnek tartom a seregest Mozgó Bázis Főnökség alárendeltségében levő önálló gépjármű javítóműhely működtetését, mely optimális feltöltöttséggel megoldaná *valamennyi hadtáptechnikai eszköz seregestszintű javítását, hadrafoghatóságuk megbízhatóságát, a felsőszintű hadtápvezetés, a népgazdaság ez irányú tebermentesítését és biztosítaná a szakállomány szervezett háborús felkészítését néphadsereg szintű méreteken*. Ugyancsak célszerűnek tartom az egység javítóműhelyek szakjavító egységcsomagokkal történő ellátását.

Befejezésként annak a gondolatnak szeretnék hangsúlyt adni, hogy az üzemanyag-technikai eszközök karbantartásának, javításának javasolt módszerek tökéletesítését állandóan napirenden kell tartani, mert ezen a területen az üzemanyag-szolgáltatnak gondjai vannak.

E téma részeként kívántam az üzemanyag-szolgálatban dolgozó szakállomány, az üzemanyag-ellátásban érintett parancsnokok figyelmét néhány olyan időszerű kérdésre ráirányítani, mely a jövőben megoldásra váró feladatként jelentkezik.

(A mellékletek a folyóirat végén található.)

HASZNOS TAPASZTALATOK

Tapasztalatok a kisegítő gazdaságok tevékenységéről

Hautzinger Gyula százados

Népgazdaságunkban egyre fokozódó és országunk adottságainak megfelelő szerepet kap mezőgazdaságunk és a hozzá szorosan kapcsolódó élelmiszeripar.

Pártunk XII. kongresszusa és az 1980 decemberében törvényerőre emelt VI. ötéves terv rögzíti a mezőgazdaság, az élelmiszeripar távlati feladatait.

A korszerű nagyüzemi gazdálkodás mellett jelentős szerep jut a háztáji és kisegítő gazdaságokra is.

Ezek a kis gazdaságok eddig is, a jövőben is nagyban segíthetik a jobb, választékosabb ellátást, termékeikkel nagyban növelhetik, kiegészíthetik a nagyüzemi állattenyésztés, gyümölcs- és kertgazdaságok termelésének összmutatóit.

Megállapításra került, hogy ezekre a kisgazdaságokra a jövőben is változtatlanul szükség van, termelésüket a jövőben is ösztönözni kell.

A Magyar Néphadseregben a személyi állomány – elsősorban a sorkatonák – ételmezésének javítására a csapatok túlnyomó többségénél, az önálló gazdálkodást folytató alakulatoknál létrehozott kisegítő gazdaságok több évtizedes hagyományokkal rendelkeznek.

Ezen gazdaságok előállított termékeikkel kettős célt szolgálnak. Elsősorban emelik a sorállomány ételmezésének színvonalát – a gazdaságok eredményességétől függően forint értékben átszámítva több jut katonáink asztalára –, másrészt az előállított termékeket nem a népgazdaságból vonjuk el, így több jut a közös tábla, több exportra.

Magasabbegységünk kisegítő gazdaságait vizsgálva összességében megállapítható, hogy azok teljesítik a velük szemben támasztott követelményeket. Az eredményességet tekintve mégis azt tapasztaljuk, hogy meglepően nagy a szóródás a legjobban és a leggyengébben gazdálkodó egységek között.

Az okokat elemezve, következtetések vonhatók le.

Az első és leglényegesebb megállapítás az, hogy gazdálkodóink nagy részénél még mindig nem értik meg teljes egészében az egész népgazdaságban napjainkra kialakult helyzetet, nem értik a személyi állomány ellátásának egyik legjelentősebb területén, az ételmezésnél folyamatban levő és várható jelenségek következményeit.

A másik fontos következtetés, hogy jelenleg a kisegítő gazdaságok működtetésére, az előállított termékek elszámolására kialakított rendszer nem minden esetben hat ösztönzőleg azok tevékenységére.

Nézzük meg részletesebben a fenti megállapításokat.

Pártunk irányítása mellett államunk mindent megtesz hadseregünk fejlesztése érdekében. Néphadseregünk vezetése minden területen, így katonáink élelmezése területén is folyamatosan fejleszti a lehetőségeket, korrigálja, kiegészíti a bekövetkezett változásokat, emeli a személyi állomány ellátására biztosított illetmények összegét. Csak az elmúlt másfél évtizedet vizsgálva több mint kétszeresére emelkedett a sorállomány élelmezésére fordított illetmény összege.

Ez a folyamatos és emelkedő összegű illetmény tette lehetővé, hogy a sorállomány élelmezési ellátása az elmúlt másfél évtizedben forradalmi változáson ment keresztül. A régi „eszi-nem eszi, nem kap mást” „kondérból” történő kiszolgálástól eljutottunk a korszerű, több menüs reggeli, ebéd, vacsora tekintetében sok helyen a büfé-rendszerű ellátásig.

Az ellátás korszerűsítésére kiadott központi intézkedések, a beszerzések lehetőségeinek korszerű kialakítása jelenleg is megbízhatóan szolgálja a magas színvonalú élelmezést. Ugyanakkor megállapítható, hogy az élelmezési biztosítás jelenlegi rendszerének fennállása az elért színvonalat tekintve nem ösztönzi parancsnokainkat, szakembereinket újabb utak hatékonyabb keresésére.

A jelenleg meglévő illetmények biztosítják az ellátást, és némelyekre ez nem hat ösztönzőleg.

Gyakran tapasztalható, hogy a felfőzött nyersanyagok, az előállított késztermékek nagy része kerül „moslékba”, különösen a sorállománynál a megnövekedett szabad idő – szombat, vasárnap – idején. Jelentős az ételmaradék képződés a vacsorák után.

Magasabbegységünknel ez a helyzet jellemző napjainkban. De mi várható holnap? Valamennyi, a népgazdaságban dolgozó szakember előtt világos, hogy a mezőgazdaságban és élelmiszeriparban további áremelkedésre kell számítanunk. Közgazdászaink régen beszélnek az élelmiszeriparban világszerte várható „árrobbanásról”. Ez a folyamat a mai gazdasági életet tekintve reális, és bár ismerjük népgazdaságunk és néphadseregünk tervszerű irányítását, elkerülhetetlen annak bizonyos fokú, hadseregünk élelmezési ellátására is várható hatása.

Gondolom kevesen végeztek számításokat a csapatoknál a korábbi élelmezési illetményrendezések előtti beszerzési árak – illetmény, valamint az 1980–1981. évi árak – illetmény-összehasonlítása területén. Alapos számvetéseket mi sem készítettünk, de bizonyos időszakok összehasonlítása és azok általánosítása alapján olyan következtetésekre jutottunk, hogy a jelenleg meglévő illetmény szintje fedezi a bekövetkezett áremeléseket.

Míndezek után fokozottabban vetődik fel a hadseregben működő kíségitő gazdagságok hozamának, termékbővítésének jelentősége.

Úgy vélem, magasabbegységünknel nem teszünk meg mindent ennek érdekében.

Mi a jellemző ezen a téren? Nálunk is, mint sok más helyen jellemző a ser-téstartás. Ez jó a már előbb tárgyalt szempontból, hogy kevesebb húst vonunk el a népgazdaságtól, de rossz abból a szempontból, hogy kényelmessé váltunk, megelégszünk a meglévő több éve vagy évtizede kialakult helyzettel, és eredményeink összecszerű növekedését a húsarak emelkedésével érzük el.

Más területeken kevés vagy bátortalan a próbálkozás. Nem akarjuk, vagy nem merjük vállalni más állatfajták tartását, pedig esetlegesen polgári felvásárlókkal kötött szerződések alapján történő értékesítése útján (juh, szárnyasok) további kiegészítő hasznot érhetnénk el.

Magasabbegységünk feladatából eredően viszonylagosan nagy területek állnak rendelkezésünkre, amelyek jobb hasznosításával jelentősebb eredményeket tudnánk elérni a zöldség-, gyümölcs termesztésben vagy a szükséges takarmányok előállításában.

Meg kell értenünk, hogy az ételmaradékon nevelt sertés a legdrágább hús, amit előállítunk, mert a felhasznált moslékot hatékonyabb gazdálkodással a minimálisra lehetne csökkenteni.

Az eddig felvetett problémák csak részét képezik a fennálló nehézségeknek. Korántsem törekszem azok részletes, mindenre kiterjedő feltárására. Gondolom, így is sikerült megvilágítanom a téma időszerűségét.

Az okok keresésénél ez a kérdés mindenféleképpen túlnő az élelmezési, a hadtápszolgálat területén.

Látnunk kell, hogy állományunk jobb ellátása ügyében parancsnokaink, párt- és politikai szerveinknek is több tennivalójuk lenne.

Parancsnokaink nagyobb követelménytámasztással és az ennek megfelelő segítség megadásával támogathatnák a kisegítő gazdaságok tevékenységét, párt- és politikai szerveink elsősorban a KISZ-szervezeteken keresztül még eredményesebben mozgósíthatnák az állományt a közös cél elérésére.

A probléma vizsgálata során nézzük meg a jelenlegi helyzet – véleményem szerint – másik oldalát alkotó problémakört, a kisegítő gazdaságok működését szabályozó rendszer és a gazdaságban dolgozók ösztönzési rendjének mai helyzetét.

A kisegítő gazdaságok tevékenységét 1968-ban részletesen szabályozták. Az élelmezési szolgálatok tevékenységére 1979-ben kiadott Csapathadtáp Szabályzat VI. rész gazdaságaink tevékenységét szabályozó VI. fejezete alapvetően a korábbi utasításra épül.

Felvetődik a kérdés, napjainkban a tevékenység ösztönzését kellőképpen szolgálja-e az utasítás?

Mint ismeretes, az élelmezési szolgálatok a kisegítő gazdaságok által megtermelt és átadott termékeikkel hó közben értéknylvántartásukat elszámoló áron számítva megterhelik, majd a hó végi elszámoláskor a hó közben étkezés feljavitásra átadott termékek összértékét illetményként számítják fel. Így mutatható ki a ténylegesen felszámítható illetményen felül átadott összeg.

Nézzük meg mi a helyzet sertéstartás esetén! A levágott és feldolgozási súlyban átadott sertés kilója 52,88 Ft. Magasabbegységünknel 1 forint költségráfordítás mellett 1,09–5,55 Ft az előállított termék értéke, tehát a közvetlen feldolgozásra történő átadás, mint látjuk (az ételmaradékon történő tartás és a gazdálkodás helyenkénti szervezésének kritikája mellett) jövedelmező, megéri a ráfordított tevékenységet.

Az eredményességet jobban kifejezi a feljavitásra 1 főre, 1 napra átadott termék értéke, amely egyik egységünknel az MN átlagában is kicmelkedő 7,15 Ft. De ugyanakkor előfordul olyan gazdaság is, ahol az „eredményesség” mindössze 0,02 Ft.

De mi történik akkor, ha a levágott sertéseket élelmezési szolgálataink tovább kívánják feldolgozni és húskészítményeket (kolbász, hurkaféleségek stb.) állítanak elő? Itt már egészen más a helyzet. A kisegítő gazdaság által megtermelt termékek ? ? az élelmezési raktárból kiadott nyersanyagok elszámoló értékével csökkentjük az értéknylvántartást, ugyanakkor az előállított új termékek (kolbász, hurka, sonka stb.) elszámoló árával kell újból terhelni az

értéknyilvántartást, holott azok előállítási értéke jóval alacsonyabb. Ebből az következik, hogy a nyereség ezen a téren „viszonylagos”.

Egyedüli „haszon” a friss, házi ízű termék, amely az ilyen kis mennyiségben készített húsfélésekre jellemző. Természetesen ez sem lebecsülendő eredmény a már jelzett feljavítás mellett.

Ezt a kérdést megvizsgálhatnánk más termékeknel is (savanyúság készítés, befőttek, jamek előállítása), hasonló végkövetkeztetésre jutnánk.

Az előbbrelépést abban látnám, ha az élelmezési szolgálatnál dolgozó szakembereink részletesen, az összes körülményt mérlegelve egy olyan elszámolási rendszert dolgoznának ki, amely a megfelelő törvényes keretek között nagyobb lehetőségeket engednének meg, hogy tovább léphessünk az egy síkú gazdaságok termék-előállítási rendszerén.

Gondolok olyan szabályozókra, amelyek lehetővé tethetnék, hogy a több vezetővel, kockázatvállalással járó túlmunka jobban kifejeződésre juthatna. Az érték és illetmény nyilvántartások az előállított termékek reális értéket fejeznének ki, amelyek ha nem is érik el a jelenlegi elszámoló árak összegét, nagyobb ösztönzéssel hatnának a gazdálkodásra.

Ezen elgondolás egy másik irányban is serkentően hatna. Magasabbegységünknel több olyan kisegítő gazdaság is van, amelyek adottságaik, lehetőségeik következtében szakosodni tudnának egyes termékfélésegek előállítására. Ezek a gazdaságok az alakulat szükségletein felül is képesek lennének értékesítésre termelni, és feleslegeiket más, a magasabbegység vagy a seregtest alakulatai között értékesíteni. Ha sikerülne egy olyan elszámolási rendszert kialakítani, amely egy központilag megállapított haszonkulcsot feltételezve lehetőséget adna, hogy más helyzeténél fogva szorult körülmények között dolgozó élelmezési szolgálat is hozzájuthatna a nagykereskedelmi árnál olcsóbb hústermékekhez és így az átadó és átvevő is jól járna, de a legnagyobb nyertes sorállományunk lenne.

Kapcsolódó kérdés a kisegítő gazdaságokban dolgozók, a szervezéssel, irányítással foglalkozók anyagi elismerésének helyzete. Mint tudjuk erre a célra jelenleg az étkezés feljavításra átadott összeg 4–7⁰/₀-a használható fel, azzal a megkötéssel, hogy az állandó állomány jutalmazására csak a testületi tag 1 havi illetményéig terjedő összegig van lehetőség. Magasabbegységünknel ebben az esztendőben is élünk ezzel a lehetőséggel, anyagilag is honorálva azt a tevékenységet, amelyet a gazdaságokkal foglalkozók túlmunkája jelent. Elismerésben részesítjük azokat a parancsnokokat is, akik érdemben is tesznek az állomány jobb ellátása érdekében.

További feladatunk az elvégzett munka arányában a jobban történő differenciátság, közvetlenül a végrehajtásban dolgozók tevékenységének nagyobb mérvű anyagi elismerése, a gazdaságokban végzett munkájuk érdekeltségének további fokozása.

Befejezésül meg kívánom jegyezni, hogy jelen soraimmal inkább a kisegítő gazdaságok területén meglévő problémákat kívántam felvetni, néhány gondolatot saját véleményemet szerettem volna kifejteni a továbblépés érdekében. Mivel csak magasabbegységünk helyzetét ismerem, kevés adat áll rendelkezésemre néphadseregünk többi kisegítő gazdaságairól. De gondolom a felvetett problémák mindenképpen időszerűek.

Szeretném, hogy e cikk kapcsán mind többen fejtsek ki véleményüket, élelmezési, pénzügyi szakembereink pedig vizsgálják meg a továbblépés reális lehetőségeit.

A korszerű sertéstartás alapelvei

(Ajánlások a sertéstartó kisegítő gazdaságok számára)

Varga Mátyás főhadnagy,
Dr. Király István ó. főtörzsőrmester

A jelenlegi gazdasági viszonyok között amikor az élelmiszertermelés és annak rentabilitása központi kérdéssé vált, nagyon fontos, hogy a kisegítő gazdaságok ökonómiai vonatkozásait szem előtt tartsuk. Kormányzatunk nagy hangsúlyt fektet a nagyüzemi élelmiszertermelés mellett az ökonómikusan működő kisegítő gazdaságok tevékenységére is. Nem lebecsülendő ennek jelentősége a Magyar Néphadsereg csapathadképének élelmezési szolgálatában sem. Ezen a módon válik lehetővé a mezőgazdasági termelésre alkalmas, katonai célra fenntartott földterületek lehetőség szerinti kihasználása és az összvolumenében jelentős mennyiségű konyhai hulladék felhasználása.

Itt e helyen a sertéstartó gazdaságok szakszerű és gazdaságos üzemeltetéséhez szeretnénk néhány ajánlást tenni, remélve, hogy ezáltal javulnak a tartási és tenyésztési feltételek, ezen keresztül pedig az eredményesség.

A sertéstartásnak és tenyésztésnek hazánkban régi hagyományai vannak. Évszázadokon át az úgynevezett külterjes tartás volt honos, amikor elsősorban az állatlétszám nagysága volt a mércéje a sertéstenyésztésnek. Ebben az időben egészen századunk 50-es éveiiig főleg a zsirtípusú sertések álltak a tenyésztés homlokterében. Ezek a fajták – legismertebb képviselőjük a mangalica – lassan növekedtek és főleg zsirt termeltek. Vágó súlyukat másfél-kétéves korban érték el. A társadalmi gazdasági igényeket ebben az időben ez ki is elégítette.

Gondoljunk csak arra, hogy a mezőgazdaságban és az iparban milyen nagy jelentősége volt egykor még az ember fizikai erejének. Ehhez a fizikai igénybevételhez kalóriadús, szükségképpen zsíros élelmiszerekre volt szükség. A termelőeszközök mai színvonalán az ember fizikai ereje egyre kisebb szerepet játszik. Szükségtelen tehát, sőt káros a korábbinak megfelelő energiabevitel a szervezetbe. Jóval alacsonyabb kalóriatartalmú étrend a megfelelő.

E táplálkozásélettani megfontolások az élelmiszertermelés hagyományainak átalakítását tették szükségessé. Ennek megnyilvánulásai legelősebben a sertéstenyésztés vonatkozásában láthatók. Ma a tenyésztők célja az, hogy a lehető legrovidebb idő alatt, minél kevesebb takarmány felhasználásával, minél jobb minőségű húst állítsanak elő. A jó minőség pedig azt jelenti, hogy a hús fehérjetermálma (izom) domináns a zsírral szemben.

Ehhez természetesen új úgynevezett hústípusú fajtákat kellett tenyésztésbe állítani. Ma már csak elvétve lehet látni Magyarországon – és kizárólag a háztáji gazdaságokban – a valamikor oly elterjedt mangalicát. Helyette a nagy fehér hússertés, svéd lapály és a különböző hústermelő hibrid sertések terjedtek el. Ezeknek az úgynevezett intenzív fajtáknak a tartása és takarmányozási igénye lényegesen különbözik a régi, úgynevezett extenzív fajtáktól. A következőkben erről lesz szó. Alapvető tényként kell elfogadnunk, hogy a korszerű sertésfajták tartásához higiénikus tartási feltételeket és korszerűbb technológiát kell biztosítani, igazodva természetesen a kisegítő gazdaságok lehetőségeihez. Erre nagyon szép példát lehet látni a Hátországvédelmi Parancsnokság alárendeltségébe tartozó MN 3101 és az MN 9680 alakulatok kisegítő gazdaságaiban.

A kocasüldők tenyésztésbe vétele 65–70 kg-os súlyban nagyjából 6 és fél 7 hónapos korban ajánlatos. A korábbi tenyésztésbe vétel kis alomszámot, gyenge életképességű malacokat és a koca gyors „elhasználódását” eredményezi.

Az előhasi kocák alomszáma rendszerint kevesebb – 4–6 – mint a már többször ellett kocaké. A második elléstől már várható a 10–12-es alomszám, amely tulajdonképpen optimális. A magasabb alomszám esetén az újszülöttek születési súlya alacsonyabb a kívánatosnál és a szoptatás során az alomtársak közti versengésben egyes egyedek fejlődése a kívánt szint alatt marad.

Téves az a régi szemlélet, hogy a vemhesítés után a koca takarmány adagját fel kell emelni. Szakszerűen akkor járunk el, ha a takarmány adagot a vemhesség első két hónapjában nem emeljük. A harmadik hónap elejétől kell azt megemelni, mivel ekkor indul meg a magzatok test-tömegének ugrásszerű gyarapodása és ekkor készül fel a koca a tejtermelésre. Az úgynevezett túletetett kocák hasznos élettartama lerövidül, mivel az elszírosodás miatt újrafogamzási zavarok következnek be a nagy testsúly pedig a végtagokat teszi tönkre. Ezek megelőzésére a szakszerű takarmányozáson kívül szükséges a kocák rendszeres jártatása. Naponta legalább 800–1600 métert mozogjanak. Így a hasznos élettartam nem másfél–két év lesz, hanem eléri a kívánatos 4–5 évet. Könnyű kiszámolni, hogy évenkénti 2–2,5 ellésre számolva így egy kocából a tenyésztésben tartás ideje alatt 20–30 malac helyett 80–100 nyerhető optimális esetben. Összegezve tehát az egy kocától nyerhető malacok száma, az évenkénti ellések száma, az újszülöttek száma és életképessége optimális takarmányozási és tartási feltételek biztosításával fokozható.

Az optimális mennyiségű takarmány mellett szükséges a megfelelő minőséget is biztosítani. Ezt a vemhes kocák részére gyártott egységes tápok biztosítják. Ezek összetételét úgy határozták meg, hogy a vemhes koca igényeit tökéletesen kielégítse. Ezért ajánlatos lenne a kisegítő gazdaságokban is ezt a tápot alkalmazni a kocák takarmányozására.

Az újszülött malacok átlagos születési súlya 1100–1200 gramm, Az a jó alom, amelyben a két szélső érték közé esik az összes malacok súlya. Az elletés higiénája döntően befolyásolja az újszülöttek sorsát, a 10 napos kor alatti elhullás alakulását. A vemhes kocát legalább egy héttel a várható ellés előtt az ellés helyére át kell helyezni. Az ellető heyet – ellető kutricát – előzőleg alaposan ki kell takarítani és fertőtleníteni. Az ellés megindulásakor a megszületett malacokat tiszta ruhaneművel bélelt kosárba le kell szedni és meg kell szárítani. Csak az ellés lezajlása után kell őket a koca alá visszatenni. Az újszülött malacok hőmérsékleti igénye az első héten 30–35 °C. Ennek biztosítását rendszerint – főleg a téli hónapokban – mesterségesen kell megoldani. Jó módja ennek a infralámpa

alkalmazása. A malacok viselkedése jelzi, hogy hőmérséklet-igényük biztosított-e. A fázó malacok szorosan összefűznek, reszketnek, nyikognak, rendszertelenül és keveset szopnak. Ha a hőmérséklet megfelelő akkor a jóllakott malacok az optimális hőmérsékletű zónában elfekszenek és nyugodtan alszanak. Az újszülöttek tápláló anyagszükségletét a kocatej az első 3 héten fedezi. Kivételt képez a malacok vas igénye. A kocatej nem tartalmaz elegendő vasat ahhoz, hogy a gyorsan fejlődő malacok vérvérzéséhez elegendő legyen. Kiegészítés híján a malacok vérszegények lesznek – úgynevezett „porcelán malacok” – érzékenyek lesznek a különböző betegségekre és fejlődési erejük is megtörik. A fejlődésben való lemaradás ebben az életkorban súlyos következményekkel jár, mert ezt a malac soha sem tudja kiheverni, azaz a vágósúlyt lényegesen később, esetleg hónapokkal később éri csak el. Szükséges tehát, a malacok mesterséges vaskiegészítéséről gondoskodni. Ennek legjobb módja a 7–10 napos korban adott vas injekció (Chinofér, Ursoferon stb.), majd 3 hetes kortól a takarmányba kevert vastartalmú premixek alkalmazása. A premixeket lehetőleg malactápbá keverve vesszük, mert ezeknek az összetétele megfelelően igazodik a malacok emésztési sajátosságaihoz.

A választást megelőző két hétben szükséges a malacokat fokozatosan hozzászoktatni a hizláló takarmányokhoz. Így a leválasztást követően kisebb lesz a súlyvesztés. A malacok leválasztása 6–8 hetes korban történjen. Erre az időre a malacok emésztő rendszere már olyan mértékben kifejlődik, hogy a szokásos takarmányok emésztéséhez is megfelelő (Még korszerű és higiénikus tartási feltételek mellett is gyakori, hogy a malacok orsó-féreggel fertőzöttek. Ezért a leválasztás utáni időben ajánlatos elvégezni a féreghajtást. Ennek jelentősége abban áll, hogy a malacok takarmány-értékesítése így lényegesen jobb lesz és ezzel együtt a súlygyarapodás is.

Mivel az MN kisegítő gazdaságaiban a konyhai hulladék jelentős szerepet játszik a sertések takarmányozásában szükséges erről külön szólni. Véleményünk szerint a konyhai hulladékot csak hizókkal szabad etetni. Ismert gond az, hogy a moslék összetétele és mennyisége változó. Arra kell törekedni mégis, hogy az etetett takarmány nagyjából azonos minőségű és mennyiségű legyen. Ezt úgy érhetjük el, hogy folyamatosan gazdasági abrakkal kevert moslékot etetünk. A gazdasági abrak és a moslék arányát az adott helyzettől függően viszonylag rugalmasan lehet változtatni, nagyjából egy a kettőn, vagy a három arányok között. Lényeges dolog az, hogy ne legyen olyan takarmányozási nap, amikor csak moslékot vagy csak gazdasági abrakot etetünk. Az ilyen takarmány váltogatások emésztési és ezzel takarmány-értékesülési problémákat okoznak, és ez a súlygyarapodás elmaradásában válik kézzelfoghatóvá. A moslékkal történő takarmányozás nagy higiéniai fegyelmet igényel. Elkerülhetetlenül fontos, a moslék etetés előtti felfőzése. Ennek higiéniai jelentősége nem szorul magyarázatra. Lehetőleg 2 napnál tovább ne tároljuk a moslékot – nyári melegben legfeljebb egy napig. Az erjedt, savanyodott moslék gyomor-bélhurutot, vagy gyomor-bélgyulladást okozhat, aminek következtében az állatok étvágya csökken, a felvett takarmány értékesítése romlik.

Ennek gyakori ismétlődése esetén a bélsatorna hurutja, vagy gyulladása időltté válik aminek következtében az állat fejlődése megreked. Gondot kell fordítani az etetési idők pontos betartására, lehetőleg \pm 10 perc eltéréssel ugyanabban az időpontban kezdjük meg az etetést. Ilyen módon az állatokban kialakítható a gyomornedv-leválasztás napi ritmusa, amely a hatékony gyomorműködésnek fontos feltétele. Ezzel együtt a falkatársak éhségérzete is nagyjából egyszerre

jelentkezik így nem nyugtalanítják egymást a keresgélő éhes állatok, a farka pihenni tud, ami nagyon lényeges a súlygyarapodás szempontjából.

Az állatok komfortérzete a takarmány minél tökéletesebb kihasználásának fontos feltétele. A komfort hőmérsékleti zóna a sertéseknél 15–22 °C között van. Természetesen ilyen temperált környezet biztosítása nem mindenütt valósítható meg a kisegítő gazdagságok istállóiban. Azonban törekedni kell arra, hogy a téli hidegben ne fázzanak a sertések, főleg a leválasztás utáni időben. A fázó sertés a felvett takarmány nagy részét testhőmérsékletének fenntartására használja és így a súlygyarapodás jóval a kívánt szint alatt marad. A nyári hőség hasonlóképpen károsan hat a súlygyarapodásra. Ilyenkor az állatok étvágya csökken és nem vesznek fel elegendő takarmányt.

A téli hideg ellen jól záró ajtókkal és ablakokkal védekezhetünk, valamint úgy, hogy az istállók mennyezetét hőszigeteljük és csak olyan magasra építjük, hogy a dolgozók a munkájukat nyugodtan végezhessék. A huzatos épületekben a léghuzat okát meg kell szüntetni. Nyáron a nap melege ellen a kifutó köré telepített fák, esetleg árnyékos biztosító féltető ad védelmet. Szükség esetén az istállót ventilátorokkal kell szellőztetni. Hasznos dolog a kifutók naponként többszöri fellocsolása a nagy nyári hőségben.

Összefoglalva az elmondottakat megállapíthatjuk, hogy a korszerű sertés-tartás alapkövetelménye a sertések biológiai igényeinek minél tökéletesebb kielégítése. Csak így remélhetjük, hogy az állatok a tőlük elvárható termelési eredményeket elérik.

A katonák jobb ellátása érdekében

Mácsi Tamás őrnagy

Az MN 1840 alakulat 1980-ban is folytatta az előző években elért élenjáró eredmények és módszerek megszilárdítását, megvalósítását. És egy sor területen új módszereket és eredményeket értünk el.

Az alakulat vezetése továbbra is kiemelt feladatként kezeli a gazdálkodást, az állomány élet- és munkakörülményei javítását.

Az ételmezési szolgálat gazdálkodása, eredményei az ételmezési ellátás továbbra is meghatározó.

A vegyes reggeli, a kétmenüs ebéd és büfé-rendszerű vacsoráztatás jól bevált és az állomány közmegelegedéssel fogadja.

A sorállomány körében jó hangulatot keltett a születésnap asztal rendszerének bevezetése és rendszeressé válása.

A születésnap asztalról annyit, hogy a születésnapját ünneplő katona 6–10 menüből választhat és meghívhatja barátját és külön fehér asztalnál kiszolgálják, a parancsnok elvtárstól üdvözlő kártyát kap.

Az ételek minőségén úgy igyekszünk javítani, hogy rendszeresítettük a főszakácsi fűszeres-szekrényt, ahol 6–8 különleges fűszer van, amelyek egy-egy étel jellegzetes fűszerezését, ízesítését szolgálják.

Az ételmezési ellátás magas szintű biztosítását jól szolgálja a jól működő kisegítő gazdaság.

A kisegítő gazdaság 1980-ban fennállása óta a legeredményesebb évet zárta. Egy főre, 1 napra 2,20 Ft feljavítást biztosított.

További norma javítást biztosított a saját feldolgozása, tartósítási tevékenység és a kedvező beszerzési lehetőségek kihasználása.

1980-as évben 20 q sonkát, 16 q kolozsvári és egyéb szalonnát, 53 q savanyú káposztát, 14 q pritamint és cseresznyepaprikát dolgoztunk fel, főztünk 7 q szilvalickvárt 0,40 Ft/kg-os szilvából.

Az egyik tsz-nél 1,50 Ft-ért leszedtünk 50 q almát, 2,- Ft-ért 25 q gyökeret és sárgarépát. Mindezzel 200 000 Ft-tal növeltük a norma értékét, ami további 1,- Ft/fő/nap feljavítást biztosított. Folytattuk a gombatermesztést. Nyárfatuskón 08 q fát oltottunk be és ültettünk ki. A termést ez évben várjuk.

Ez évben beindítottunk egy 500 db-os tojó-tyúkfarmot.

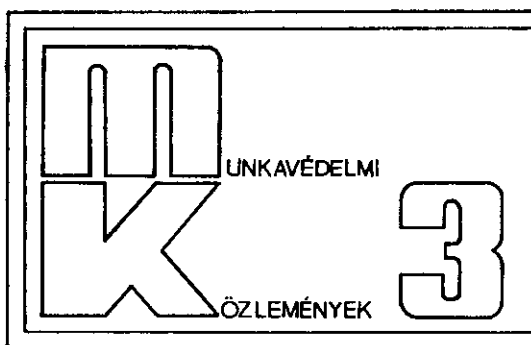
Az állomány egy része, főleg a nyári időben amikor a délutáni órákban sportol, pihen, kényelemből nem megy le vacsorázni. Ezen a problémán úgy segítünk, hogy a parancsnok elvtárs engedélyezte az állománynak a sport-ruhá-

zatban történő levonulását az étkezdébe. Ezt kiterjesztette vasárnap és ünnepnapokra is – valamennyi étkezésre.

A tapasztalat az, hogy az étkezés fegyelme nem romlott, viszont az étkezést igénybe vevők létszáma megnőtt, illetve csaknem 100%-os lett.

A ruházati szolgálat gazdálkodása javult. A nagy összegű áruhitelt begazdálkodtuk. Az állomány öltözeti képe, ellátása jó. Az egyéni mosatási rendszer jól bevált. Az állomány véleménye róla igen kedvező. Azt mondhatjuk, hogy nálunk a szükséglet szerinti fürdés és fehérneműcsere megvalósult. Azonban értetlenül állunk azon jelenség előtt, hogy 1980-ban csökkentek az állomány által igényelt szolgáltatások mutatói. Így a fehérnemű mosatás mutatója is csak az 1,5–1,6-ot érte el és az előző évekhez képest csökkent.

A ruházati szolgálatnál vizsgáltuk az úgynevezett „házi mosoda” gazdaságosságát, ha úgy is tűnik, hogy visszaléptünk, de a gazdaságosság és a minőség azt követelte, hogy szüntessük meg.

SEGÉDLET

a munkavédelmi tevékenység átfogó felügyeleti ellenőrzéséhez és értékeléséhez*

A segédlet rendeltetése, hogy segítse a katonai szervezeteknél folyó munkavédelmi tevékenység átfogó felügyeleti ellenőrzésének és értékelésének egységes elvek szerinti végrehajtását, továbbá, hogy a követelmények és értékelési mutatók meghatározásával nyújtson segítséget az előljáró parancsnokok, munkahelyi vezetők, baleset-elhárítási és munkavédelmi megbízottak számára a helyzet objektív megítélésére és a soron következő feladatok meghatározására.

A segédlet elsősorban a magasabbegységek és egység szintű katonai szervezetek munkavédelmi tevékenységének felügyeleti ellenőrzésére készült, de felhasználható a parancsnoki belső ellenőrzések lefolytatásánál, illetve más katonai szervezetek ellenőrzése során is.

A munkavédelmi tevékenység alapvető célja a néphadseregben az egészséges és biztonságos feladardvégzés feltételeinek fokozatos javítása, a balesetek, egészségkárosodások megelőzése, illetve számuk csökkentése. Ebből eredően a munkavédelmi felügyeleti ellenőrzésnek azt kell vizsgálnia és értékelnie, hogyan alakult az ellenőrzött időszakban a katonai szervezetnél a baleseti helyzet, illetve milyen tevékenység folyik a célok elérése érdekében.

Az értékelés módszere elsősorban az egység szintű katonai szervezetekre alkalmazható. A magasabbegység értékelése a magasabbegység-törzsnél szerzett tapasztalatok és az alárendelt katonai szervezetek értékelésének összegezéséből történik. Alapvető követelmény, hogy az értékelés tükrözze a tényleges állapotot, másrészt, vegye figyelembe az előző időszakhoz viszonyított változást.

A Segédlet három részből áll:

– az első rész tartalmazza az átfogó felügyeleti munkavédelmi ellenőrzés területeit és alterületeit;

* A segédletet az MN PÜSZF-ség Baleset-elhárítási és munkavédelmi osztálya dolgozta ki, a munkavédelmi ellenőrzések több éven át gyűjtött gyakorlati tapasztalatainak felhasználásával. Közreadásával az ellenőrzés és értékelés módszereinek széles körű kipróbálását kívánjuk elősegíteni.

- a *második rész* összefoglalja területenként és alterületenként az ellenőrzési követelményeket. Az alterületek értékelésének szempontjai után a vizsgált terület, végül a főterület összegezett értékelésének módja található;

- a *harmadik rész* az ellenőrzött katonai szervezetek összesített értékelésének szabályait határozza meg.

Első rész

A munkavédelmi ellenőrzés területei, módszerei

Az átfogó felügyeleti ellenőrzés során főterületenként kell vizsgálni és értékelni a baleseti helyzet alakulását és a munkavédelmi tevékenység helyzetét a következő területek szerinti bontásban:

I. A baleseti helyzet alakulása

1. A halálos és súlyos, csonkulásos sérülések száma.
2. A balesetek összevont súlyossági mutatója.
3. A kivizsgálási, jelentési és lezárási kötelezettség teljesítése.

II. A munkavédelmi tevékenység helyzete

1. A munkavédelmi irányító tevékenység színvonala.
2. A munkavédelmi kiképzés, oktatás, nevelés helyzete.
3. A munkabiztonság állapota.

A munkavédelmi ellenőrzés egyes területeit, illetve azoknak a Segédlet második részében részletezett alterületeit céllenőrzés keretében önállóan is lehet ellenőrizni és értékelni.

Az átfogó munkavédelmi felügyeleti ellenőrzést általában miniszteri szemle keretében kell végrehajtani, a szemlére kijelölt katonai szervezetek egészére kiterjedően. Amennyiben a magasabbegység munkavédelmi tevékenységének átfogó ellenőrzése nem miniszteri szemle keretében kerül végrehajtásra, az ellenőrzésre kerülő katonai szervezetek körét a miniszteri szemlék szervezésére kialakult gyakorlat szerint kell meghatározni.

Az átfogó munkavédelmi ellenőrzést bizottság hajtja végre. Az ellenőrzés a baleset-elhárítási és munkavédelmi megbízott beszámoltatásával kezdődik, és magasabbegységnél kiterjed a törzs munkavédelmi vezető-irányító, ellenőrző tevékenységére.

A baleset-elhárítási és munkavédelmi megbízott beszámoló jelentésében a parancsnok (vagy a munkavédelmi tevékenységet irányító parancsnokhelyettes) jelenlétében minden esetben jelentse:

- a katonai szervezet baleseti helyzetének alakulását (összesített adatok alapján);
- a katonai szervezetenél folyó munkavédelmi tevékenység értékelését;
- a munkaköri leírás szerint végzett munkáját;
- a munkavédelmi tevékenység tapasztalatait, akadályozó körülményeit és ezzel összefüggő javaslatait.

Ezt követően a bizottság kérdéseket tesz fel, majd megkezdí az ellenőrzési terve szerint munkát a Segédlet második részében foglalt területekre, alterületekre kiterjedően.

Második rész

Követelmények és az értékelés rendje

A munkavédelmi tevékenység alapvető területeit a következők szerint kell vizsgálni és értékelni:

I. A baleseti helyzet alakulása

A baleseti helyzet vizsgálata során összegezni kell, hogy az ellenőrzött időszakban hogyan alakultak a baleseti helyzet főbb mutatói, a megelőző időszakokhoz képest milyen mértékű és irányú változás tapasztalható. Ennek összetevői a következők:

1. A halálos és súlyos-csonkulásos sérülések száma

„Halálos” kimenetelű a sérülés, ha a balesettel okozati összefüggésben bármelyik sérült a balesetet követő három hónapon belül életét veszti.

„Súlyos-csonkulásos” az a baleseti sérülés, amely a hüvelykujj, két, vagy több ujj teljes vagy nagyobb részének, továbbá a végtagoknak ezt meghaladó mértékű elvesztésével, bénulásával, valamint valamelyik érzékszerv, belső szerv teljes vagy részbeni elvesztésével jár.

2. A balesetek összevont súlyossági mutatója

A balesetek összevont súlyossági mutatója az 1000 főre számított kiesett szolgálati-, munkanapok száma, amelyet a következők szerint kell meghatározni:

$$n_{1000} = \frac{n_k}{L} \cdot 1000$$

ahol n_{1000} = az ezer főre jutó kiesett napok száma

n_k = a vizsgált időszakban balesetek miatt kiesett szolgálati, illetve munkanapok száma

L = az állományi átlag-létszám a vizsgált időszakban.

A kiesett napok számának meghatározásánál csak a 3 napot meghaladó szolgálati, illetve munkaképtelenséget okozó balesetek miatt kiesett naptári napokat kell figyelembe venni, a jelentési kötelezettséget meghatározó utasításokban foglaltak szerint.

3. A balesetekre vonatkozó kivizsgálási, jelentési és lezárási kötelezettség teljesítése

Nem jelentettnek kell tekinteni azt a balesetet, amely jelentésköteles, de kivizsgálása, nyilvántartásba vétele és a II. sz. Adatlap felterjesztése a vonatkozó utasítás szerint nem történt meg.

Lezártnak kell tekinteni munkavédelmi szempontból azt a balesetet, amelynek minősítését és a kártérítésre vonatkozó felhívást a sérült az előírásoknak megfelelően megkapta.

Az I. főterület összértékelése:

KIVÁLÓ az értékelés ha a katonai szervezet működési körében a katonai szervezet hibájából halálos, illetve súlyos-csonkulásos sérülés nem fordult elő, az 1000 főre számított, a katonai szolgálattal összefüggő balesetek miatt kiesett szolgálati, munkanapok számának csökkenése az előző évhez (időszakhoz) képest a 10⁰/₀-ot meghaladja.

A katonai szervezet „működési körébe” eső oknak minősül általában a feladatok során kifejtett tevékenységgel kapcsolatos személyi magatartásból, a használt anyag, felszerelés, berendezés és energia tulajdonságaiból, állapotából, mozgásából és működéséből eredő ok.

A „katonai szervezet hibája” akkor áll fenn, ha a baleset a szervezet „működési körébe” eső ok miatt következett be és az részéről elhárítható lett volna, vagy ha a baleset nem a katonai szervezet működési körében történt, de bekövetkezésében a katonai szervezet valamilyen mulasztását az arra illetékes szerv megállapítja.

JÓ az értékelés, ha a katonai szervezet működési körében, a katonai szervezet hibájából halálos, illetve súlyos-csonkulásos sérülés nem fordult elő és az 1000 főre számított, a katonai szolgálattal összefüggő balesetek miatt kiesett szolgálati, munkanapok számának csökkenése az előző évhez (időszakhoz) képest javult, de a javulás mértéke a 10⁰/₀-ot nem haladja meg.

MEGFELELŐ az értékelés ha a katonai szervezet működési körében a katonai szervezet hibájából halálos kimenetelű baleset nem történt, súlyos-csonkulásos sérülés a vizsgált időszakban legfeljebb egy esetben történt, és az 1000 főre számított, a katonai szolgálattal összefüggő balesetek miatt kiesett szolgálati, munkanapok számának növekedése az előző évhez (időszakhoz) képest, a 20⁰/₀-ot nem haladja meg.

NEM MEGFELELŐ az értékelés, ha a katonai szervezet működési körében, a katonai szervezet hibájából halálos, illetve két vagy több súlyos-csonkulásos baleset következett be, vagy az 1000 főre számított kiesett szolgálati, munkanapok számának növekedése az előző évhez (időszakhoz) képest a 20⁰/₀-ot meghaladja.

Amennyiben a kivizsgálási, jelentési és a balesetek lezárásával kapcsolatos kötelezettségnek maradéktalanul nem tettek eleget, a baleseti helyzet értékelését a nem jelentett, de az ellenőrzés során feltárt balesetek adatainak figyelembevételével kell elvégezni. Ha a nem jelentett, valamint az előírások szerint le nem zárt balesetek száma az összes balesetek 5⁰/₀-át meghaladja, az értékelést egy fokozattal csökkenteni kell.

II. A munkavédelmi tevékenység helyzete

A munkavédelmi tevékenység helyzete fontos mutatója a katonai szervezetnél folyó, a balesetek egészségkárosodások megelőzésére irányuló munkának, ugyanis ez határozza meg a baleseti helyzet jövőbeni alakulását. A katonai szervezetnél folyó munkavédelmi tevékenység helyzetét a munkavédelmi irányító tevékenység színvonala, a munkavédelmi kiképzés (oktatás) helyzete, valamint a munkabiztonság állapota határozza meg a következő részletezés szerint:

1. A munkavédelmi irányító tevékenység színvonala

A munkavédelmi irányító tevékenységet a helyileg kiadott rendelkezések, a

munkavédelmi feladatok tervezése, szervezése és a munkavédelmi ellenőrzések értékelése alapján kell megítélni.

Követelmények és értékelés alterületek szerint a következő:

a) A Parancsnoki Munkavédelmi Utasítás (PMU) a követelményeknek akkor felel meg, ha tartalmazza

- a szolgálati személyek munkavédelmi jogkörét, feladatait, kötelezettségeit;
- az egyes beosztások ellátásának munkavédelmi feltételeit;
- a munkavédelmi oktatás állománycsoportonkénti formáit, a helyileg szükséges tudnivalókat, a vizsgára kötelezetteket;
- a balesetveszélyes beosztások ellátásához, feladatok végzéséhez szükséges védőeszközöket;
- a munkavédelmi szemlék, ellenőrzések lefolytatásának rendjét;
- a biztonságos és egészséges feladatvégrehajtásra vonatkozó helyi rendelkezéseket;
- a munkavédelmi eljárások (használatba vétel, üzembe helyezés, karbantartás stb.) rendjét;
- a munkavédelmi napok megszervezésének rendjét, (általában a propaganda munka feladatait).

Szükséges, hogy a PMU elegendő példányszámban álljon rendelkezésre, hogy a személyi állomány testi épsége, egészsége védelméért, a biztonságos és egészséges szolgálati és munkahelyi körülmények fenntartásáért felelős személyek ahhoz hozzáférhessenek.

Az értékelés módja

Ha a PMU tartalmában alapvetően kielégíti a követelményeket, az érintettek számára hozzáférhető és azt a vonatkozó mértékben ismerik az értékelés MEGFELELŐ.

Amennyiben a PMU a követelményeket alapvetően nem elégíti ki, illetve az érintettek számára nem hozzáférhető, vagy annak tartalmát az érintettek nem ismerik, az értékelés NEM MEGFELELŐ.

b) A munkavédelmi feladattervnek (éves intézkedési tervnek) tartalmaznia kell – való helyzetelemzés alapján – a szolgálati, munkakörülmények és a szociális ellátottság javításának tennivalóit, valamint a katonai szervezet munkavédelmi rendezvényeit, fontosabb feladatait.

Vizsgálni kell a katonai szervezetnél a kiadott eseti intézkedéseket, hogyan reagálnak az előforduló súlyos vagy ismétlődő balesetek előidéző okaira, mennyire célirányos a balesetek megelőzésére irányuló tevékenység.

Az értékelés módja

Amennyiben az éves munkavédelmi feladatterv a vonatkozó központi rendelkezésben meghatározott követelményeket kielégíti, az abban foglaltak végrehajtása időarányosan megtörtént, továbbá ha az eseti intézkedések célirányosak, az értékelés MEGFELELŐ.

Amennyiben éves munkavédelmi feladatterv nem készült, vagy a követelményeket nem elégíti ki, a tervben foglalt fő feladatok nem kerültek végrehajtásra, továbbá ha a szükséges eseti intézkedéseket időben nem adják ki, az értékelés NEM MEGFELELŐ.

c) A munkavédelmi ellenőrzéseket és szemléket a vonatkozó előírás szerint kell végrehajtani. A katonai szervezeteknél az ellenőrzéseket naptári tervben kell rögzíteni, feladatait ellenőrzési program szerint kell végrehajtani.

Az ellenőrzésről, munkavédelmi szemlééről készült jelentésnek, vagy jegyzőkönyvnek tartalmaznia kell a feltárt hiányosságok felszámolására vonatkozó javaslatokat is. A parancsnoknak a hibák kijavítására, azok jellegétől függően kell intézkednie, vagy hatáskörét meghaladó esetekben az intézkedést kezdeményezni.

Az értékelés módja

Amennyiben az ellenőrzési és szemleterv a követelményeket kielégíti, az ellenőrzéseket, szemléket, végrehajtották, a feltárt hibák megszüntetése a lehetőségek határain belül megtörtént, az értékelés MEGFELELŐ.

Amennyiben az ellenőrzések, munkavédelmi szemlék végrehajtását nem tervezik, illetve azokat nem hajtják végre vagy a feltárt hibák megszüntetésére nem intézkednek, az értékelés NEM MEGFELELŐ.

A munkavédelmi irányító tevékenység színvonalának összértékelése:

KIVÁLÓ az értékelés akkor, ha ezen belül mindhárom alterület (a, b, c) értékelése MEGFELELŐ;

JÓ az értékelés amennyiben b, c alterület értékelése MEGFELELŐ;

MEGFELELŐ az értékelés, amennyiben a, b alterület MEGFELELŐ;

NEM MEGFELELŐ az értékelés, ha a b alterület, illetve két alterület NEM MEGFELELŐ.

2. Munkavédelmi kiképzés, oktatás helyzete

A balesetek, egészségkárosodások megelőzése szempontjából alapvető szerepe van annak, hogy a személyi állomány miként ismeri a szabályokat és képes-e azokat tudatosan alkalmazni. Ezért szükséges megvizsgálni a munkavédelmi ismeretek tervezését, szervezését és végrehajtását, munkavédelmi ismeretek elsajátításának fokát, valamint a propaganda munka színvonalát.

Követelmények és értékelés alterületenként

a) A munkavédelmi kiképzést, oktatást valamennyi állománycsoportra kiterjedően a vonatkozó utasítások, intézkedések, a Kiképzési Programok alapján kell megtervezni, szervezni és végrehajtani úgy, hogy óraszámban és tartalomban feleljen meg az előírásoknak. A továbbképzések programjában is az előírások szerint kell szerepelniük a munkavédelmi ismereteknek.

Az értékelés módja

Ha a munkavédelmi kiképzés, oktatás az időszakra vonatkozó kiképzési tervben szerepel, a foglalkozásokat, vizsgáztatásokat a tervben meghatározottak szerint végrehajtották, az értékelés MEGFELELŐ;

Amennyiben a terv szerinti munkavédelmi oktatást, kiképzési foglalkozásokat, vizsgáztatásokat, vagy azok jelentős hányadát nem tartották meg, az értékelés NEM MEGFELELŐ.

b) A munkavédelmi ismeretek szintjét ellenőrző vizsgáztatással kell felmérni. Ez akkor felel meg a követelményeknek, ha:

- az egységparancsnoki csoportba beosztott alegységparancsnokok az egység

fegyvernemi és szolgálatiág-főnökei, az egységtörzs beosztott tisztjei beosztásuknak, ellenőrzési kötelemeiknek megfelelően,

– a kiképzést közvetlenül irányítók csoportjában a század- és szakaszparancsnoki állomány, a szakkiképzési foglalkozásvezetők, a munkahelyi parancsnokok, vezetők beosztásuknak megfelelően,

– a beosztottak csoportjában a sorállományúak és a polgári alkalmazottak a rájuk vonatkozó mértékben ismerik a munkavédelmi előírásokat.

Az értékelés módja

Az ellenőrző vizsgáztatás keretében tesztlapon legalább 15 (tizenöt) kérdést kell feltenni. A vizsgakérdéseket a csoportok összetételének, a feladatok végzésében elfoglalt szerepének megfelelően kell vizsgáknként változó formában összeállítani. Az egyes kérdésre adott válasz értékelése 3, 2, 1, illetve 0 ponttal történik az alábbiak szerint:

– 3 pont – teljesen szabatos és kielégítő tartalmú, hibátlan válasz;

– 2 pont – a válasz megközelítően kifogástalan, csak kismértékű kiigazítást, pontosítást igényel;

– 1 pont – a válasz csak fele részben fogadható el, illetve az eltérés lényeges;

– 0 pont – a válasz nem fogadható el, illetve nagymérvű pontatlanságokat tartalmaz.

Az egyéni értékelés „Megfelelő”, „Nem megfelelő” osztályzattal történik a következők szerint:

30 pont felett

30 pontig

– MEGFELELŐ

– NEM MEGFELELŐ

(A felelet-választásos, vagy a fentieknél több kérdésből álló vizsgáknál is ezeket az elveket kell alkalmazni, vagyis a megfelelő szintet legalább 66⁰/₀-os helyes válaszadásra kell megállapítani).

A csoport értékelése:

„Megfelelő”, ha a vizsgázók legalább 66⁰/₀-a megfelelő értékelést kapott.

Összéértékelés

A munkavédelmi ismeretek tudásszintje MEGFELELŐ ha a vizsgáztatott mindhárom csoport legalább megfelelő értékelést kapott.

c) Munkavédelmi agitációs és propagandamunka ellenőrzése során azt kell vizsgálni, hogy balesetek, egészségkárosodások megelőzését, a szabályok tudatos alkalmazását, hogyan segíti elő a katonai szervezetnél folyó propagandamunka, hogyan hasznosítják a központilag biztosított propagandaeszközöket, célirányosan vannak-e elhelyezve a plakátok, címkék. Felhasználják-e a filmeket, diasorozatot. Megtartják-e minden állománycsoportra kiterjedően a munkavédelmi napokat, azok programja hogyan elégíti ki a követelményeket. Hasznosítják-e a megtörtént balesetek tanulságait a balesetek megelőzésében.

Az értékelés módja

Ha a központilag kiadott – írásos és vizuális – munkavédelmi oktató-, propagandaeszközök felhasználása kielégítő, a munkavédelmi napokat az egész álló-

mányra kiterjedően, a követelmények szerinti tartalommal megtartják, a megtörtént balesetek tapasztalatait hasznosítják, a munkavédelmi agitációs és propagandamunka értékelése MEGFELELŐ.

Amennyiben a katonai szervezetnél a központilag biztosított propagandaanyagot megfelelően nem használják fel, a munkavédelmi napokat nem tartják meg, vagy tartalmuk nem kielégítő, a megtörtént balesetek tanulságait nem hasznosítják, az értékelés NEM MEGFELELŐ.

A munkavédelmi kiképzés, oktatás összértékelése

KIVÁLÓ az értékelés akkor, ha az a, b, c alterületek értékelése MEGFELELŐ, hiányosságok nem fordulnak elő.

JÓ az értékelés akkor, ha az a, b, c alterületek értékelése MEGFELELŐ, de kisebb hiányosságok előfordulnak.

MEGFELELŐ az értékelés ha az a, b alterület megfelelő.

NEM MEGFELELŐ az értékelés akkor, ha az a vagy b alterület közül valamelyik nem megfelelő értékelést kapott.

3. A munkabiztonság állapota

A munkabiztonság állapotának megítéléséhez meg kell vizsgálni a létesítményeknél, munkahelyeknél a munkavédelmi előírások érvényesülését, a gépek, berendezések, munka- és kiképzési eszközök biztonságtechnikai állapotát, valamint a beosztottak személyi védelmét.

Követelmények és értékelés alterületenként

a) Létesítményekre, munkahelyekre vonatkozó munkavédelmi előírások érvényesülése.

Az ellenőrzéskor szemlével kell ellenőrizni, hogy a létesítmények munkavédelmi szempontból megfelelnek-e a vonatkozó szabványokban, biztonsági előírásokban foglaltaknak. Ertérés esetén a helyettesítő megoldások hogyan biztosítják az egészséges és balesetmentes munkavégzés feltételeit.

Ha az ellenőrzött katonai szervezetnél csapatépítkezés folyik meg kell vizsgálni, hogy a tervek munkavédelmi szempontból hogyan elégítik ki a vonatkozó előírásokat és a kivitelezés megfelel-e a terveknek. Ellenőrizni kell a kivitelezés során a munkavédelmi előírások betartását.

Ellenőrizni kell, hogyan történt a létesítmények üzembe helyezése.

Az értékelés módja

Ha az objektum az alapvető munkavédelmi előírásoknak megfelel, közvetlen élet-, illetve balesetveszély nincs, továbbá ha az éves karbantartási tervben a munkavédelmi szemléken feltárt hiányosságok megszüntetését tervezik és végrehajtják, a csapatépítkezések előkészítése, a létesítmények használatba vétele a vonatkozó utasításban foglaltakat kielégíti, az értékelés MEGFELELŐ.

Amennyiben az objektum az alapvető munkavédelmi előírásokat nem elégíti ki, az éves karbantartási tervben a munkavédelmi szemléken feltárt hiányosságok megszüntetését nem tervezik, vagy a csapatépítkezések előkészítése a létesítmények használatba vétele a vonatkozó előírások figyelembevétele nélkül történik és mindezek miatt közvetlen élet-, illetve balesetveszély tapasztalható, az értékelés NEM MEGFELELŐ.

b) Gépekre, berendezésekre, kiképzési és munkaeszközökre, termelési folyamatokra vonatkozó munkavédelmi előírások érvényesülése.

Helyszíni szemlével és a dokumentáció vizsgálatával kell ellenőrizni, hogy a gép, berendezés a felállítás, használat helyén megfelel-e a munkavédelmi előírásoknak, el van-e látva megfelelő kezelési és karbantartási utasítással, használata során betartják-e a munkavédelmi szabályokat.

Az ellenőrzés terjedjen ki a hatósági felügyelet alá tartozó következő berendezések engedélyezési, időszakos felülvizsgálati rendjének betartására:

- kazánok, nyomástartó edények;
- villamos hálózatok és hálózati berendezések;
- érintés és villámvédelmi rendszer;
- személy- és teherfelvonók;
- vízellátó rendszerek, szennyvíztisztítók;
- PB gáztelepek.

A technikai és munkaeszközöknél ellenőrizni kell:

- a munkavédelmi minősítő bizonyítvány;
- a próbaüzemi dokumentáció;
- az üzembe helyezési dokumentáció és engedély meglétét;
- a technikai szemlék terv szerinti végrehajtását, valamint a feltárt hiányosságok kijavítását;
- a biztonsági berendezések meglétét és hatékony működését.

Az értékelés módja

Ha a technikai eszközök az előírt dokumentációval (munkavédelmi minőségtanúsítás, illetve minősítő bizonyítvány, szükséges hatósági engedélyek, gépkönyv és az átadási tervdokumentáció egyéb okmányai) rendelkeznek, üzembe helyezéseket szabályszerűen hajtották végre, az időszakos felülvizsgálatokat elvégezték, üzemeltetésük az előírások szerint történik, az értékelés MEGFELELŐ.

Amennyiben bármelyik hatósági engedélyezéshez kötött technikai eszköz munkavédelmi minősítése, felállítási, üzembe helyezési engedélye hiányzik, vagy az üzembe helyezést nem az előírások szerint végezték el, az eszköz időszakos felülvizsgálatát elmulasztották és akár ebből, akár meghibásodás folytán közvetlen életveszély, a néphadsereg eszközeit fenyegető jelentős kár, súlyos balesetveszély áll fenn, a biztonsági berendezések hatástalanok, vagy azokat kiiktatták, az értékelés NEM MEGFELELŐ.

c) A személyi védelemre vonatkozó előírások érvényesülése

A vizsgálat alapvető célja megállapítani, a veszélyes, egészségre ártalmas munkakörökben dolgozók egyéni védőeszközzel való ellátásának helyzetét, az időszakos egészségügyi szűrővizsgálat végrehajtását, a foglalkoztatás egészségügyi előírásainak betartását. Helyszíni ellenőrzéssel kell megállapítani, hogy:

- a védőeszközöket előírás szerint kiadták-e (és használják-e azokat);
- milyen a védőeszközök műszaki állapota, ellenőrzésük rendje;
- hogyan van biztosítva a cserélhetőség (utánpótlás);
- milyen a karbantartás rendje.

Az értékelés módja

Ha a PMU-ban meghatározott beosztási helyeken az egyéni védőeszközök biztosítva vannak és azokat használják, az arra kötelezettek előírt időszakos

egészségügyi szűrővizsgálata rendszeresen megtörténik-e, a személyi védelem értékelése MEGFELELŐ.

Amennyiben a meghatározott beosztási helyekre egyéni védőeszköz biztosítva nincs, vagy azokat nem használják, az időszakos és előzetes egészségügyi szűrővizsgálat rendszeresen nem történik meg, a személyi védelem értékelése NEM MEGFELELŐ.

A munkabiztonság állapotának összértékelése

KIVÁLÓ az értékelés akkor, ha mindhárom alterület értékelése megfelelő, hiányosságok nem fordulnak elő.

JÓ az értékelés akkor, ha mindhárom alterület értékelése megfelelő, de kisebb hiányosságok előfordulnak.

MEGFELELŐ az értékelés akkor, ha a b alterület értékelése megfelelő.

NEM MEGFELELŐ az értékelés akkor, ha két alterület értékelése nem megfelelő.

A II. főterület összértékelése

KIVÁLÓ az értékelés ha két terület értékelése kiváló, a harmadik legalább jó.

JÓ az értékelés ha legfeljebb egy terület értékelése megfelelő, a többi legalább jó.

MEGFELELŐ az értékelés ha az 1., 2. terület közül legfeljebb egy terület értékelése nem megfelelő.

NEM MEGFELELŐ az értékelés ha a 3. terület, illetve egynél több terület értékelése nem megfelelő.

Harmadik rész

Az ellenőrzött katonai szervezetek összesített értékelése

1. Az egység munkavédelmi értékelése

KIVÁLÓ az értékelés akkor, ha az I., II. főterület értékelése kiváló, illetve az egyik legfeljebb jó.

JÓ az értékelés akkor, ha az I., II. főterület közül az egyik jó vagy kiváló, a másik legalább megfelelő.

MEGFELELŐ az értékelés akkor, ha mindkét főterület megfelelő.

NEM MEGFELELŐ az értékelés akkor, ha valamelyik főterület értékelése nem megfelelő.

2. A magasabbegység munkavédelmi értékelése

KIVÁLÓ, ha az ellenőrzött egységek többségének értékelése kiváló, a többi egység értékelése jó.

JÓ, ha az ellenőrzött egységek többségének értékelése jó, a többi egység értékelése megfelelő.

MEGFELELŐ, ha az ellenőrzött egységek 80%-ának értékelése megfelelő, vagy annál jobb.

NEM MEGFELELŐ az értékelés, ha az ellenőrzött egységek 20%-a vagy azt meghaladó része nem megfelelő értékelést kapott.

Ha a magasabbegység-törzs munkavédelmi irányító, ellenőrző tevékenysége nem megfelelő, az értékelést eggyel csökkenteni kell.

TÁJÉKOZTATÓ

a rendszeresített hadtáp technikai eszközökről és anyagokról

Üzemanyag-szaktechnikai eszközök:

a) Anyagok:

1. ELIT-2 egységes gépszír

Alkalmazása: Az MN szárazföldi technikai eszközei zsírkenésű helyeinek zsírozása.

Főbb harcászati, műszaki adatok:

- korábbi 20–50 ezer km-ről 100 ezer km-re nőtt a használati idő;
- ellátás egyszerűsödik, (22 féle eddig alkalmazott gépszírt helyettesíti).

Rendszerben tartás várható ideje: 10 év.

2. EMD-13 egységes motorolaj

Alkalmazása: Az MN szárazföldi technikai eszközei (kivételt csak a harcokocsik képeznek) benzin és Diesel-üzemű motorjainak egységes kenőolaja.

Főbb harcászati műszaki adatok:

- csereideje: 10 000 km, illetve 250 üzemóra;
- összesen 6 eddig használt olajtípust helyettesít.

Rendszerben tartás várható ideje: 10 év.

b) Eszközök:

1. ZSZZ-66 különleges folyadéktöltő gépkocsi:

Alkalmazása: az MN vadászrepülő, felderítő repülő, valamint szállító helikopter ezredeinél.

Főbb harcászati, műszaki adatok:

- felépítése: GAZ-66 terepjáró tehergépkocsi alvázára épített négy különálló tároló és töltő rendszer;

- adatai:

	Hidraulika rendszer	Benzin rendszer	Olaj rendszer	Olajkeverék rendszer
Tartálytérfogat:	115 l	270 l	215 l	215 l
Szívási teljesítmény:	40 l/perc	20 l/perc	40 l/perc	40 l/perc
Szűrési finomság:	5–8 mikrom.	5–8 mikrom.	12–16 mikrom.	12–16 mikrom.

Rendszerben tartás várható ideje: 10 év (a kiszolgált technika függvényében).

2. TZA 7,5-500 A repülő-üzemanyag-töltő gépkocsi

Alkalmazása: Az MN-ben repülőgépek nyomás alatti feltöltése szűrt és mért üzemanyaggal.

Főbb harcászati, műszaki adatok:

- MAZ-500 A közúti tég. alvázára épített spec. felépítmény;
- tartálytér fogat: 7500 l;
- szivattyú teljesítmény: 750 l/perc;
- szűrési finomság: 5-8 mikrométer.

Rendszerben tartás várható ideje: 10 év (kiszolgált technika függvényében).

3. URAL AC-5-375 bajtóanyag-töltő gépkocsi:

Alkalmazása: Az MN technikai eszközei üzemanyag feltöltésére alkalmas a hk. és gl. hadosztályok ellátózáslőaljai üzemanyag-szállító századainál, valamint egyes önálló egységekhez.

Főbb harcászati műszaki adatok:

- URAL 375 tip. terepjáró tehergépkocsi alvázára szerelt speciális felépítmény;

- *jellemző adatok:*

tartálytér fogat: 5500 (l)

teljes: 5500 (l)

üzemi: 5000 (l)

tömege üresen: 8860 (kg)

feltöltve: 12 970 (kg)

nyomtáv: 2000 (mm)

beépített szivattyú típusa: SzUN-80

üzemi fordulatszám: 1450/perc

szállított mennyiség: 300 (l/perc)

Rendszerben tartás várható ideje: 15 év.

4. 5000 literes üzemanyag-szállító pótkocsi:

Alkalmazása: Az MN technikai eszközei üzemanyag feltöltésére alkalmas az URAL-AC-5-375 töltőgépkocsival vontatva, amelynek üza. rendszeréhez csatlakoztatva egységes üzemanyag-rendszert képez és lehetővé teszi a töltőgépkocsi teljesítményének hatékonyabb kihasználását.

Főbb harcászati, műszaki adatok:

- hasznos ürtartalom: 5000 (l) + 20 db 20 l kanna

- üres tömeg: 3235 (kg)

- teljes tömege: 7825 (kg)

- teljes hossz.: 7090 (mm)

- szélessége: 2270 (mm)

- mennyisége: 2780 (2740) mm üresen terhelve

- nyomtáv: 1900 (mm)

Rendszerben tartás várható ideje: 15 év.

5. PMTA-150 tábori fővonali csővezeték

Alkalmazása: Az MN technikai eszközei üzemanyag ellátására, a készlet 150 km hosszú 150 mm névleges átmérőjű csővezeték kiépítését teszi lehetővé.

Főbb barcászati, műszaki adatok:

– a fővonali csővezeték üzemeltetésére a PNV-100/200 mm típusú szivattyú-állomások szolgálnak. Indítás:

– *adatai:*

hossza: 150 (mm)
cső út mérő: 150 (mm)
csövek anyaga: alumínium
1 db cső hossza: 6 (m)
1 db cső tömege: 32 (kg)
csövek száma: 27 000 (db)

Rendszerben tartás várható ideje: 20 év.

6. Kannatöltő készlet:

Alkalmazása: az MN technikai eszközei üzemanyag ellátására, egységeknél, önálló alegységeknél.

A tehergépkocsira szerelhető kannaszállító készlet 20 l-es fém üzemanyag-kannák egységben történő szállítására szolgáló berendezés, amely biztosítja az üzemanyag utánszállítását a gépkocsikon elhelyezett kannák cseréjével.

Főbb barcászati, műszaki adatok:

alapkeret hossza: 1 3750 (mm)
2 4686 (mm)

szélessége: 1 2200 (mm)
2 2400 (mm)

magassága: 900 (mm)

szállítókeret hossza: 1100 (mm)

szélessége: 785 (mm)

magassága: 640 (mm)

maximális vékonyág

magasság: 1292 (mm)

össztömege: 655 (kg)

Rendszerben tartás várható ideje: 20 év.

**ТЪЛ И СНАБЖЕНИЕ
СОВЕТСКИХ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ**

**Az elektronikus számítógépek és a vezetési rendszerek
automatizálása alapján**

*Irta: N. V ar l a m o v professzor, a hadtudományok doktora
(Megjelent: a Til i Szabzsenyije 1980/7. számában)*

A csapatok hadtápbiztosításának különböző folyamatai, azok bonyolultsága és összefüggései rendszerint olyan jellemzőket hordoznak, amelyek megkövetelik a törzsektől és a szolgálatoktól a hadművelleti-hadtáp helyzet tudományos elemzését, prognosztizálását. Ezért szükséges a legrövidebb idő alatt értékelni, előkészíteni az elhatározások különböző variánsait és kidolgozni az optimális terveket.

A törzsek és szolgálatok fontos feladata az alárendelt hadtápegységek és intézetek, vezetési tagozatok tevékenységének pontos irányítása, amely a csapatok teljes és időbeni biztosítását szolgálja.

A végrehajtandó feladatok – bármely vezetési szinten vizsgáljuk – folyamatosan bővülnek, míg az elhatározásra, illetve annak lejtatására rendelkezésre álló időmennyiség csökken. Az ilyen körülmények között lényeges szerepet játszik azoknak a módszereknek, eljárásoknak a kiválasztása, amelyek garantálják a vezetés operativitását, folyamatosságát és rugalmasságát. Nyilvánvaló, hogy az operativitás érdekében jelentős szerepet játszanak az elektronikus számítógépek és az automatizált vezetési rendszerek.

Az automatizált vezetési rendszerek funkcionálása esetén a törzsek és szolgálatok beosztottjai a vezetést a technikai eszközök segítségével valósítják meg.

A tudományos kísérletek és gyakorlatok tapasztalatai azt mutatják, hogy a legnagyobb eredményt a technikai eszközök komplex felhasználásával érhetjük el.

A hadtápvezetési szerek munkájának tartalma és sorrendje a logikai-matematikai módszerek és számítógépek alkalmazása esetén sem változik, csak a módszer és néhány funkció megjelenése a különbség. Így továbbra is nyilván kell tartani a hadtápegységek és intézetek kapacitását, helyzetét, a közlekedési hálózatot, az anyagi eszközöket, a szállítóteret, az egészségügyi helyzetet stb. Ugyanakkor a hadtápszervek tevékenységében olyan új funkciók jelentkeznek, mint az elhatározás induló adatainak szigorú tartalmi és formai előkészítése ESZG-ekre, az ESZG-k elhelyezése, áttelepítése, őrzése-védelme az előkészítés és a harctevékenység során, nem beszélve az új típusú okmányok megjelenéséről.

Az automatizált vezetési rendszer megjelenése – a vezetés tökéletesítésének minőségileg új szakaszát jelenti, amely az állománytól nemcsak új ismereteket, hanem pszichológiai felkészítést is igényel.

A vezetési szervek munkájának lényegét – az oktató tevékenység képezi, mely kapcsolatos az ESZG-k által szolgáltatott eredmények elemzésével; az átgondolt elhatározással, annak az alárendeltekhez történő lejtuttatásával, valamint a segítségnyújtással.

Az adatok gyűjtése, nyilvántartása és közzététele folyamatának automatizálása megváltoztatja a hadtápbiztosítás tervezésének módszerét. Ez azzal is indokolható, hogy rész-, illetve összesített terveket egy időben is kidolgozhatják és nem egymás utáni sorrendben, mint amikor a hadtápkormányokat kézzel készítik el.

A terv, intézkedés, parancs és más kivonatok a végrehajtókhoz az ESZG-k funkcionálása esetén technikai eszközökön lejtuttatható az alárendelt hadtápvezető szervekhez.

Az információ folyamatának gyűjtése és feldolgozása elvileg is különbözik a jelenlegitől, azért, mert a hadtáphelyzetről érkező adatok egybeesnek a felterjesztendő jelentések szempontjaival, ami lehetővé teszi valóságos adatok ismeretét a hadtápegységek és -alegységek helyzetéről, elősegíti az elhatározás meghozatalát rövid időn belül.

Ezáltal a sürgős információ a „forrás”-tól jut el a szükséges helyre és ezt felhasználva a felelős beosztású személyek azt a szükséges mértékben megkapják.

Az ESZG-n a feladatmegoldás három ütemben megy végbe: az előkészítő; a gépi feldolgozás és az ellenőrzés, illetve az eredmények átadása.

Az automatizált vezetési rendszer működése esetén meg kell határozni az információk feldolgozásának sorrendjét.

A vezetési szervekben a tisztek felelősek az adatok előkészítéséért, a csapattól történő információk beérkezéséért, az információk változásának közléséért.

A logikai-matematikai módszerek és a számítógépek eredményes gyakorlati alkalmazása elképzelhetetlen a vezetési folyamatok tanulmányozása és automatizálási eszközök ismerete nélkül.

A gyakorlatok és hadijátékok alkalmával (hadműveleti idő ugratáskor) az ESZG-k segítségével komplexen a legfontosabb feladatok kerülnek megoldásra, a dokumentumok megfelelnek a valóságnak, a konkrét hadtáphelyzetnek.

A hadtáptörzseknek és -szolgálatoknak nagy segítséget nyújtanak azok az automatizált eszközök, amelyek az elhatározás és tervezésben felhasználhatók és lényegesen lerövidítik a feldolgozási időszükségletet. Hiszen a csapatok biztosítására – valamennyi anyaggal – szolgáló tervek kidolgozására hagyományos módon, néhány napra van szükség és az ESZG-kel néhány órára csökkenthető.

Figyelembe kell venni, hogy a vezetés hatékonysága nagyban függ az ESZG-k típusától. A párhuzamos tervezési modell felhasználásával részmodelleket lehet alkalmazni a következő változatok alapján, megoldható feladat elkülönített ESZG-n; komplex feladat az elhatározás részére ESZG felhasználásával a vezetési tagozatokban; komplex hadtápvezetési modell az automatizált vezetési rendszer funkcionálása esetén.

Az egyes feladatok előkészítési időszükséglete a feladat jellegétől, az ESZG típusától függően 5–10 perctől, egy óráig terjedhet.

A vezetés hatékonysága a komplex feladatok megoldásával 5–8-szorosára növekedhet. Ez megköveteli az információ pontos előkészítését és okmányok egyszerűsítését.

Az okmányokat valamennyi hadtáptagozatban ezért egységesíteni kell. Az intézkedések, tervek, jelentések stb. formai szempontból meg kell, hogy feleljenek a technikai eszközök lehetőségeinek, úgy stacionáris, mint táborigényviszonyok között.

Az automatizált vezetési rendszer információs és matematikai biztosítása érdekében célszerű létrehozni az adatbankot. Ez alatt a hadműveleti-hadtáp információ tömege, a programok (beleértve a programnyelvet is), a technikai eszközök stb. értendő. Külön figyelmet kell fordítani az adatok alap-bázisára és a változó információra.

Az adatbankok alkalmazása az ESZG-kenél lehetővé teszi, hogy tízszer rövidebb idő alatt kapjuk meg az eredményt, mint anélkül. Például a raktárakban levő anyagi eszközök mennyiségét 15–20 mp alatt megtudjuk, de ha adatbank nincs, akkor erre 10–15 perc is szükséges.

A hadtáp vezetési szervek operativitását, pontosságát növelni csak a komplex automatizálással, gépesítéssel az automatizált vezetési rendszerrel lehet.

Egy sor gyakorlat, hadijáték már bebizonyította a fentiek szükségességét a csapatok és a flotta hadtáp harckészültsége további növelése érdekében.

MILITÄRWESEN

Forradalom a hadügyben és gazdasági munka a csapatoknál

*Írta: H. Österreich alezredes
(Fordítás: a Militärwesen, 1980. számából)*

A forradalom a hadügyben állandóan fejlődő folyamat. Ezzel összefüggő haditechnikai változásokat a NATO-országok további fegyverkezési versenyre használják fel, ami a szocialista országokat arra kényszeríti, hogy növekvő terjedelemben vegyék figyelembe azok hatását. Ezért szükséges a VSZ védelmi erejét erősíteni . . . és ezt a megkövetelt szinten tartani.

A korszerű hadügyben, a haditechnikában, a csapatok harcmódjában, hadtudomány elméletében és a katonai élet összes más területén végbemenő mélyreható minőségi változások egy sor új követelményt támasztanak a szocialista társadalommal, s különösen hadseregével szemben. A követelmények nagyságáról elképzelést kapunk, ha gondosan tanulmányozzuk a XI. pártértekezlet értékelését, amely szerint a hadügyben végbemenő forradalom most stádiumba lépett, amelyet az atomfegyver rendszeresítése óta a legjelentősebb változások jellemeznek. A hadsereg fegyverzetének és felszerelésének fejlődése egy új minőségi szintet ért el. Ebből következik az a szükségszerűség, hogy az egységek, magasabbegységek gazdálkodásában is új minőségi szintet érjünk el. Ennek elsősorban abban kell kifejeződni, hogy a katonai tevékenységet a legmagasabb hatásfokra emeljük.

Hadigazdasági jelenségek a hadügyi forradalom jelenlegi szakaszán

A korszerű hadsereg harci erejét és harckészültségét rendkívül differenciált belső struktúrájú érték jellemzi. Számos hatástényezőt két nagy általános csoportja oszthatjuk.

Először emberekre, illetve azok harci erkölcsére, kiképzettségi fokára és mennyiségére; másodsor a hadsereg fegyverzete és felszerelése, mint ahogy Engels Frigyes mondja: „a haditechnika színvonala, elosztása, összetétele és mennyisége”.

Történelmi tapasztalatok szerint a szemben álló felek győzelme vagy veresége jelentősen függ a tömegtől és fegyverzet-felszerelés műszaki színvonalától. A NATO és VSZ közötti erőviszony ma úgy alakult, hogy mindkét koalíció azonos mennyiségű lőfegyverrel rendelkezik. Egy esetleges imperialista agresszió esetén ebből kell kiindulnunk. A javíthatatlan háborús gyujtogatók megkísérlik egy olyan előny megszerzését, amely a háborút váratlanul a legnagyobb erőfelhasználással

kezdenék meg. Ehhez az erőket és eszközöket meghatározott irányokban úgy kell összpontosítani, hogy időlegesen és helyileg a győzelemhez szükséges erőfölényt létrehozassák.

Természetesen a szocialista hadseregeknek is meg van a lehetősége erők és eszközök összpontosítására, ha harctevékenységet kell szerveznie az imperialista agresszió elhárítására és agresszor megsemmisítésére. Így a NATO-hadseregek huzamos időre nem tudnak erőfölényt megszervezni. Következésként megkísérlik az erőfölény megszerzését mindenütt, ahol kezüket leszerelési szerződés nem köti meg. Ez az erőfölény abban mutatkozik meg, hogy a szocialista hadseregekhez viszonyítva magasabb haditechnikai színvonalat érjenek el. Így a világot a fegyverkezési verseny új fokára üzik.

Hogy a szocialista hadseregek békemegőrzési feladataikat teljesíthessék, az adott körülményt figyelembe véve, függően a nemzetközi osztályösszeütközés éles-ségétől, olyan haditechnikai színvonalat kell fenntartani, amely nem teszi lehetővé az imperialisták előreugrását. A szocialista országoknak tehát a tudományos-műszaki forradalommal egy időben uralni kell a hadügyben végbemenő forradalmat is. Hozzá kell nőniük annak jelenlegi és jövőbeni követelményeihez. Hogy ez mit jelent, a Német Nemzeti Néphadsereg részére az kitűnik a XI. párttervezlet határozatából: „Előttünk rendkívül bonyolult feladat áll, ... uralnunk kell egy olyan korszerűsítési folyamatot, amely csak a 60-as évek elején a rakéták rendszeresítésével hasonlítható össze”. Ebből számos új hadigazdasági jelenség adódik, amely alapos figyelmet igényel és az alábbiak szerint csoportosítható:

1. A korszerű fegyverzet és felszerelés fokozott rendszerjellege.

A hadügyben végbemenő forradalom előtt egy fegyver teljes hatékonysággal tudott működni azon adatok alapján, amelyet a kezelőszemélyzet a bevetés idején összegyűjtött. Példa erre a vadászrepülők szabad tevékenysége az NHH idején, amikor csaknem egyedül magas hatékonyságot értek el. Ezzel szemben már egyre ritkább az olyan lehetőség, amikor a kezelőszemélyzet egyedül nagy hatékonyságot tud elérni.

A haditechnika jelenlegi fejlettségi fokán tipikus, hogy egy fegyver egy nagyobb rendszer része. A tüzeszköz össze van fonódva a felderítő és a vezetési, híradóeszközökkel. Ez gazdasági szempontból azt jelenti, hogy a katonáknak együttműködési készséggel kell rendelkezniük, vagyis legyenek képesek és készek kollektív, egymással pontosan összehangolt, fegyelmezett és jól szervezett tevékenységre. A katonai tevékenység igényli a magas fokú kollektivitást, ahol a munkamegosztás egyre szélesebb.

2. A katonák felszerelése egyre több haditechnikával.

A csapatokat gyorsabban szerelik fel új vagy korszerűsített technikával. Ennek következtében a szocialista hadseregek katonáinak egyre nagyobb lesz a társadalmi és nem utolsósorban népgazdasági felelőssége.

3. Fokozott ráfordítás a haditechnika üzemeltetésére, karbantartására és javítására

A korszerűsítési folyamatban a hadseregben rendszeresített fegyverek és felszerelés üzemeltetése elődeikhez viszonyítva magasabb paraméterük miatt nagyobb anyagszükségettel jár. Karbantartásukra, javításukra több munkára szükséges. Nemzetközi vonatkozásban az elmúlt 20 évben a katonai költségvetésen belül az

anyagpótlásra szükséges kiadások nőttek a legjobban. Ugyanazt a nagyságot érte el, mint amit az új haditechnika beszerzésre fordítottak. Takarékosági kérdések (üzemanyag-, pótalkatrész-, lőszerfelhasználás terén) egy teljesen új társadalmi és katonai jelentőséggel bírnak.

4. Korszerű fegyver-, technikarendszerek alkalmazásának fokozódó intenzitása

A marxizmus-leninizmus klasszikusai már régebben kijelentették, hogy új harceszközök új harc módhoz vezetnek. Ezt azonban csak belső potenciálnak kell tekinteni. Hogy az új fegyver- és technikarendszerek gyors és átfogó javulást, változást okoznak-e a hadművészetben és ezzel a csapatok harci erejére és harc-készültségére új minőséget adnak, az nagymértékben függ attól, hogy milyen a katonák, főleg a tisztek kiképzettségi foka. Így az új technika bevezetése miatt nemcsak a kiképzés tartalmát, hanem módszerét is meg kell változtatni. Hogy a parancsnokok mesterien kezeljék az új harci technikát terepen, azokat a kiképzésben gyakrabban kell alkalmazni. Így üzemeltetésük aránya egy adott időszakon belül nő, tehát üzemeltetésükre, karbantartásukra, javításukra szükséges ráfordítás is emelkedik.

5. Fegyverzet és felszerelés javítása intenzitásának növekedése

Azok a remények, hogy a hadügyben végbemenő forradalom során a technika fenntartására fordított fenntartások abszolút, de legalábbis viszonylagos mértékben csökken, csalóka ábrándnak bizonyult. Sőt ez a ráfordítás mind abszolút, mind relatív mértékben nőtt. A csapatok harci erejére és harc-készültségére különös jelentőséggel bír az a tény, hogy a társadalmi ráfordítások nagyobb része munkaráfordításként jelentkezik a csapatoknál karbantartáskor és javításkor és itt az élmunka szerkezetét kedvezőtlenül befolyásolja.

Nem ritkán előfordul, hogy a karbantartás és a kiképzés egymást kizáró feladatként jelentkezik, mivel azokat gyakran egy időben azonos személlyel kellene végrehajtani. A kezelőszemélyzet egészét, vagy részét a karbantartó (javító) érdekében el kell vonni a kiképzéstől, ami csökkenti az egység kiképzettségi fokát, kedvezőtlenül befolyásolja összehangolt tevékenységét. Ha viszont a kezelőszemélyzet részt vesz a kiképzésben, ami miatt a technika nincs megfelelő állapotban, akkor megbízhatósága csökken és adott esetben nem bevethető. Ebből következik, hogy időt kell megtakarítani, elsősorban a karbantartási és javítási technológia tökéletesítésére. Ez azonban nem járhat az anyagfelhasználás jogtalan növekedésével vagy a technika csapatjavításának javítóüzembe (rendszerint terven kívül) való áthelyezésével.

Ezek a hadügyben végbemenő forradalom új, vagy legalábbis erősebben jelentkező hadigazdasági jelenségek. Ezek a hadsereg harci erejére a harc-készültségére jelentősen hatnak. Pozitívan akkor, ha törvényszerűségeit az emberek tevékenységében tudatosan figyelembe veszik, negatívan, ha törvényszerűségeinek többé kevésbé spontán szereznek érvényt.

A jelenlegi korszerűsítési folyamat hadigazdasági uralása és ennek eredményeként módosuló üzemeltetési és fenntartási folyamat a harci erő és harc-készültség egyik tényezőjévé vált. Ebből egy új követelmény adódik a hadigazdasági elmélettel és gyakorlattal, valamint a csapatgazdálkodással szemben. Ezeknek mindig olyan szinten kell lenniük, ami megfelel a haditechnikai fejlődés adott szakaszával.

A csapatgazdálkodással szemben támasztott követelmények

A hadigazdálkodási elmélet és gyakorlat, valamint a katonák helyes gazdasági szemléletének kialakítását a következőkben a csapatoknál folyó gazdasági munkaként tekintjük. Itt figyelembe vesszük a baráti államok hadigazdasági irodalmának tendenciáit és a gazdasági munkát a védelmi források készenléte helyezésével, felhasználásával és újatermelésével kapcsolatos tevékenységek összességként értelmezhetjük. Itt mindig arról van szó, hogy a hadigazdasági hatékonyság maximumát érjük el. A gazdasági munka és a hadtápbiztosítás között szoros kapcsolat van, de a kettő nem azonos.

A csapatoknál folyó gazdasági munka, amelynek eredményeként a védelmi források minimális ráfordításával maximális katonai eredményt érnek el, két fő feladatot teljesít társadalmi szempontból nézve.

Először jelentősen hozzájárul hadseregünk harci erejének és harckészültségének biztosításához.

Másodsorban biztosítja, hogy a katonai tevékenység a munkásosztály és szövetségei összgazdasági érdekeinek megfelelően.

A már említett megállapítás, hogy a katonai erőviszonyok mennyiség és minőség szempontjából kb. azonosak, további meghatározáshoz vezet Hoffmann hds. tbk., nemzetvédelmi miniszter, a Neus Deutschland-nak adott nyilatkozatában kijelentette, hogy a katonai erőviszony nem egyedül áll. A katonai erőviszony a szocializmus és az imperializmus közötti erőviszony kifejezése és annak része. Ennek következtében tükrözi mindkét fél anyagi és erkölcsi lehetőségét. A szocialista társadalom egyértelműen nagyobb potenciállal rendelkezik, a szocialista társadalom nagyobb gazdasági hatékonyságot képes elérni a hadsereg rendelkezésére bocsátott anyagok és eszközök felhasználásában, mint az ellenség, és ezt biztosítania is kell, hogy egy fegyveres összeütközésben a győzelemhez szükséges erőviszonyt létrehozza.

Harcban a hadigazdasági hatékonyság foka más tényezők mellett, a saját veszteséggel fejeződik ki, amelyet oly alacsonyan kell tartani, amennyire csak lehetséges. Pontosan ez mutatja a hatékonyság maximumát, amelynek elérése a gazdasági munka célja. Mint ahogy nincs a harci erőnek és harckészültségnek felső értéke, éppen úgy nincs felső értéke a hadigazdaság hatékonyságának. A cél tehát mindig az legyen, hogy a hadigazdaságban maximális hatékonyságot érjünk el.

Az anyagi források felhasználásának maximális hatékonysága békében is elérhető, amikor folytatjuk a szocialista hadseregek korszerűsítését.

Ma a magas hadigazdasági hatékonyságnak a szocialista társadalom részére különös jelentősége van. Ez elsősorban a nyersanyagforrások csökkenéséből és a világgiazi árak alakulásából adódik. A fő feladat megvalósításához tehát fokozott erőfeszítés szükséges. Másodsorban a hadigazdasági folyamat fokozott intenzívításából, a népgazdaság más ágaival való szorosabb összefonódásából, valamint a katonai tevékenység és a gazdasági folyamatok szorosabb kapcsolatából adódik. A katonai tevékenységben levő gazdasági folyamatok átfogó forradalmi uralása – ez a csapatvezetésben a hadigazdasági követelmények tervszerű figyelembevételét jelenti – a harci erő és harckészültség megkövetelt szintentartásának egyik feltételévé vált. Magától értetődik, hogy ebből magas követelmények adódnak a szocialista hadsereg katonáival szemben. Általában arról van szó, hogy nálunk helyes hadigazdasági szemlélet és gyakorlat alakuljon ki. Ehhez viszont magas színvonalú politikai-ideológiai munka szükséges.

Hadigazdasági elmélet a munkásosztály és szövetségesek politikai és gazdasági érdekeinek kifejezéséeként a szocialista társadalom ideológiájának része.

A munkásosztálynak történelmi feladata teljesítésekor több életfontosságú feladatot kell teljesítenie: a lehető legmagasabbra kell emelni a nép életszínvonalát, létre kell hozni az anyagi-technikai bázist, ugyanakkor biztosítani kell gazdaságosan az ország védelmét.

Az öntudatos szocialista katonának katonai osztályfeladata teljesítésekor ezen összérdekek figyelembevételével szigorú takarékoságot kell megvalósítani védelmi anyagi források felhasználásakor. Az NSZEP X. pártkongresszusán kiemelték „Mindenki számára kötelező az NDK összérdekeinek figyelembevétele. Ebből adódik az a kötelezettség, hogy mindig takarékosan, az egészre ügyelve gazdálkodjunk”.

A hadigazdasági elmélet azonban nemcsak ideológia. A helyes hadigazdasági tevékenység szellemi előfeltételként is tekintve, akkor ez a katonák szakismeretének egyik eleme is. Magas színvonalú hadigazdasági elmélettel és gyakorlat-
tal rendelkező tisztek azzal tűnnek ki, hogy

- hadigazdasági követelményeket hatáskörükben önállóan és időben felismerik és tevékenységükben azt tervszerűen figyelembe veszik;
- gazdaságilag megalapozott döntéseket hoznak és azokat a hadigazdasági törvényszerűségek követelményeinek figyelembevételével végzik;
- magas hatékonysággal szervezi meg a politikai és katonai kiképzést, nevelést, valamint a csapatgazdálkodást;
- fejleszti az alárendeltek kezdeményező-készségét hatékonyságuk növelésére és a gazdasági kérdéseket ügyesen bevonja a szocialista munkaversenybe.

A hadigazdasági elmélet és gyakorlat tehát a gazdasági és hadigazdasági törvények követelményeinek visszatükrözése a szocialista hadseregek katonáinak tudatában. Ez olyan magatartási és gazdálkodási módban fejlődik ki, mint:

- törekvés a katonai feladatok teljesítésénél a legmagasabb minőségre a legkisebb ráfordítással;
- a legnagyobb tervszerűség biztosítása a katonai tevékenység végrehajtásánál, feladatok megoldásánál;
- szigorú takarékoság biztosítása anyagi eszközök felhasználásánál, szolgáltatásánál, munkaidőben és pénzfelhasználásnál;
- a technika teljesítményparamétereinek kihasználása az üzemeltetési előírások betartásánál, teljes kihasználhatósági határ elérése a tervszerű karbantartásoknál.

Ez a felsorolás nem teljes, de belőlük megállapítható a hadigazdasági elmélet és tevékenység célja és az, hogy a csapatoknál a gazdasági munka azt jelenti, hogy biztosítsuk a maximális hatékonyságot, vagyis a kapott feladatot a lehető legrövidebb idő alatt magas minőséggel teljesítsük csak a legszükségesebb munka-, anyag- és pénzráfordítással.

A Csehszlovák Néphadsereg új élelmezési követelményeiről

*Írta: J. PLEVA mk. alezredes
(Fordítás a Tyl a Zasobovani 1980/4. számából)*

A CSN élm. ellátásának új követelményei, norma szerinti bevezetése megint egy lépés a katonák élelmezési ellátásának minőségi javításához, kiemelt figyelmet fordítva a gyakorlatokra.

A változtatást az élelmezési ellátásra fordított kiadások gazdaságosabb kihasználására való törekvés tette indokoltá, azzal a céllal, hogy a katonák fizikai és pszichikai megterhelése és az élelmezés között optimális összhang legyen.

Az előírások készítésénél teljes mértékben figyelembe vették a katonák kiképzésében beállt változásokat, a katonák nagyobb energia szükségletét, mivel a kiképzés nagy részét a helyőrségen kívül hajtják végre, bonyolult körülmények között, gyakorló terepen, vagy más kiképzési bázisokon. A normák figyelembe veszik teljes mértékben az összefgyvernemi egységek élm. ellátásának lehetőségeit, ahol legnagyobb a fizikai igénybevétel.

A pénzgazdálkodás követelményei figyelembevételével, mivel azok adta lehetőségek nem biztosítják teljes mértékben a felhasznált tápértékek utánpótlását a gyakorlatokon, a tápérték biztosítása nem képzelhető el a béke helyőrségben végrehajtásra kerülő élm. ellátásra történő negatív hatás nélkül. Ezért az előírások differenciáltan összhangban vannak a kiképzési feladatok nehézségi fokaiival és az élm. ellátás követelményeivel.

Újra meghatározásra kerültek a katonák járandóságai kiképzési összevonásokon és gyakorlatokon. Nyári időszakban ezen egységek részére a „B”, téli időszakban a „C” típusú élelmezési cikkek illetményesek. Ezred szintű gyakorlatokon és ennél masabb szintű gyakorlatokon a népgazdasági munkán részt vevők részére a „C” típusú élm. cikkek az illetményesek.

Az előírások figyelembe veszik a táborok építése és lebontása nehézségeit is. Azon alegységeknek, amelyek e feladatot végrehajtják, a „C” típ. élm. cikkek az illetményesek. A nagy fizikai igénybevételű katonák száma mellett a speciális alakulatoknál levő katonák száma is nő, akiknél az állandó pszichikai igénybevétel került előtérbe.

Azoknál a katonáknál, akik szolgálatuk alatt állandó és intenzív pszichikai feszültségnek vannak kitéve, nagyobb figyelmet kell fordítani az élm. ellátás során is. Az ő tápérték-szükségletük is bedolgozást nyert az új követelményekben. Alapvetően az éjszakai áttelepülést végrehajtó gépjárművek és páncélozott gép-

járművek vezetőiről, a honi légvédelem speciális beosztású katonáiról és a rádió-technikai berendezések kezelőiről van szó, akik részére illetményesek a „C” típ. élm. cikkek.

Kiemelt jelentőséggel bír a hivatásos állomány ellátása terepen, alapvetően az alegység szintű parancsnokoké, akik éveket töltenek gyakorlótereken, és végrehajtják azt a magas szintű követelményi kiképzést, mint a sorállomány, illetve a tartalékosok. Teljesen érthető, hogy ezen katonák tápérték igénye a legnagyobb. Realizálódik abban, amikor a szd. szintű és ennél magasabb szintű gyakorlato-
kon a „D” típusú élm. cikkek az illetményesek.

Az új normákkal a ht. állomány részére kibővült az ingyenes ellátás lehetősége. Azokról a parancsnokokról van szó, akik naponta nem tudnak visszatérni a gyakorlóterekről a béke helyőrségbe.

Az új előírásokkal olyan normák kerülnek meghatározásra, amelyek tovább tökéletesítik a csapatok élm. ellátását, kiemelt figyelmet fordítva a terepen történő kiképzésre. Most már csak a parancsnokokon, a htp. szakembereken múlik, hogy a rendelkezésre álló lehetőségekkel hogyan biztosítják a katonák élm. ellátása színvonalának emelését, a megbízható maximális gazdaságosságot.

Az előírások nagy önállóságot biztosítanak a parancsnokok részére, de emelt felelősséggel tartoznak is az élm. normák szabályzatszerű felhasználásáért. Az élm. normák megfelelő meghatározása terén biztosított hatáskörrel nem élhetnek vissza. Az előírások egyértelműen meghatározzák, hogy az élm. normák szabálytalan meghatározása, az élm. cikkek szabálytalan kiadása úgy értékelhető, mint a katonai vagyoni telt kár.

Az élm. normák meghatározásánál a PK HTPH, az ÉSZF döntő szerepet játszik a parancsnoknak tett javaslataival. A javaslatainknak összhangban kell lenni a reális körülményekkel. Nem törekedhetünk az élm. ellátás „feljavítására” olyan címen, hogy a gyakorlatok végett későbbre tervezzük a tervektől eltérően.

Minden ilyen körülményt, amely a „feljavítás” ilyen formájára törekszik, vagy az élm. normák más irányú felhasználására (pl. vendégek fogadása, ht. állomány étkeztetésének feljavítása stb.), meg kell akadályozni. Az előírás arra világosan utal, hogy a PK HTPH, ÉSZF kötelessége ezt a parancsnoknak azonnal jelenteni, amennyiben ez nem kerül megakadályozásra, akkor az előjáró szer-
veknél is.

Jelenleg az a feladat, hogy az előírások feldolgozásra kerüljenek a htp. szervek és a parancsnoki állomány által. Csak az élm. normák részletes ismerete biztosíthatja a felesleges „kritikai” megjegyzések elhárítását, mivel azok általában a normák nem kellő ismeretéből adódnak.

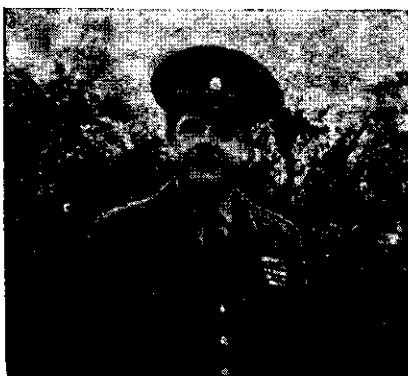
Hogy a CSN-ben melyik katona részére mi illetményes, nem szubjektív tények alapján, hanem a katonák biológiai és energetikai igénybevétele, a fegyvernek és szakcsapatok főnökei javaslatai figyelembevételével kerültek megállapításra.

Arról, hogy a CSN milyen komoly figyelmet fordít a katonák élm. ellátására, az tükrözi legjobban, hogy az előírásokat, normákat, amelyek törvényer-
jűek, a nemzetvédelmi miniszter hagyta jóvá.

Az előírások, normák helyes értelmezése érdekében különböző módszertani bemutató foglalkozások kerültek levezetésre. Bebizonyosodott, hogy a normák reálisan kerültek meghatározásra, megértésre, feldolgozásra kerültek a htp. szak-
emberek által. Ez hozzájárul a katonák egészségéhez, fizikai és pszichikai fejlődéséhez, az erkölcsi-politikai tulajdonságai megszilárdításához.

TÁJÉKOZTATÓ KÜZLEMÉNYEK

Szovjet testvérlapunk főszerkesztőjének látogatása hazánkban

A VSZ hadseregei folyóiratainak szerkesztőségei között folyó rendszeres tapasztalatcsere keretében 1981 május 25–30 között kétoldali konzultációra érkezett szerkesztőségünkhez

PJOTR IVANOVICS ALTUTYIN
ezredes elvtárs

*a „TIL I SZNABZSENIJE
VOORUZSÉNNIH SZIL”*

c. szovjet testvérlapunk főszerkesztője.

A konzultáció során áttekintettük a 36 000 példányszámban megjelenő szovjet katonai szakfolyóirat és a „Had-tápbiztosítás” c. kiadványunk szerkesztésével és megjelentetésével kapcsolatos helyzetet, gondokat és eredményeket. A megbeszélések középpontjában a fiatal publicisták megnyerésének, előrelátó felkészítésének, a hadsereg valamennyi fegyvernemének, szakcsapatainak anyagi-technikai és egészségügyi szolgálatát érintő problémáknak és eredményeknek, valamint az aktuális és mindenütt hasznosítható tapasztalatoknak közreadásával kapcsolatos tennivalók szerepeltek.

Altutyin elvtárs kiemelt figyelmet fordított szerkesztőségünk és más hazai szerkesztőségek közötti együttműködés helyzetére, a csapatoknál működő kisegítő gazdaságok tevékenységére,

a hadtáptechnikai eszközök hatásfokának helyzetére, valamint a vezető és végrehajtó szervek szakállománya publikációs tevékenységének arányára.

Mindezek érdekében rendkívül hasznos konzultációt folytattunk a „Nép-hadsereg” szerkesztőségével, ahol a főszerkesztő; Szepesi ezredes elvtárs volt szíves személyesen tájékoztatni bennünket hetilapunk helyzetéről, a hadtápszolgálat munkáját segítő tevékenységéről.

Konzultációt folytattunk Cegléd helyőrségben a kisegítő gazdaság tevékenységéről, ahol szívélyes baráti fogadtatás után Grézli ezredes seregtest PK HTPH és Papp alezredes egység PK HTPH elvtársak részletesen tájékoztattak bennünket a helyi kisegítő gazdaság helyzetéről, eredményeiről fejlesztésére vonatkozó elgondolásokról,

személyi állományuk munka- és élet-körülményei javítására tett erőfeszíté-seikről.

A hasznos és eredményes konzultá-ció során többek között megállapod-tunk abban is, hogy bővídjük a két fo-lyóirat közötti cikk-cserét, a szerkesz-tésben, megjelentetésben szerzett köl-csönös tapasztalatokat pedig rendszer-esen érvényre juttatjuk munkánkban.

Az elvtársi, baráti légkörben lefoly-tatott konzultáció tovább erősítette folyóirataink élő kapcsolatát, szorosab-bá tette a szovjet és magyar hadtáp-szolgálat közötti együttműködést a pub-likációs tevékenység útján is.

Szerkesztőség

TUDOMÁNYOS ÉLET

Az elmúlt időszakban a hadtáp-szolgálat tudományos életében két je-lentős esemény történt. A HSZB szer-vezésében egy hadtudományok doktora és egy hadtudományok kandidátusa ér-tekezés megvédésére került sor. Ezek-ről a következőkben adunk számot:

A hadtápbiztosítás elméletéből írt doktori értekezés védési eljárásáról

Szolgálatunk számára különösen je-lentős, hogy a Magyar Néphadsereg-ben hét év után „a tudományok dok-tora” fokozat elnyerésére éppen had-táptiszt jelentkezett.

A Tudományos Minősítő Bizottság Hadtudományi Szakbizottsága – mi-után a védelem a jelölttől független okok miatt kétszer is halasztást szenvedett – 1981. június 6-ra tűzte ki *Dr. Deák Péter* alezredes „Az MN hadtápbiz-tosítási rendszer hosszabb távú fejlesz-tése” című doktori értekezésének nyil-vános vitáját, amely a HM II-ben ke-

rült lefolytatásra. A Hadtudományi Szakbizottság a vita levezetésére a kö-vetkező bíráló bizottságot kérte fel:

Elnök: *Dr. Damó László* vezérőr-nagy, a hadtudományok kandidátusa.

Titkár: *Dr. Generál Tibor* alezredes, a hadtudományok kandidátusa.

Tagok: *Prof., Dr. Farádi László* nyá. o. vezérőrnagy, az orvostudomá-nyok doktora; *Dr. Láng György* rend-őr ezredes, a hadtudományok dokto-ra (belső védelem).

Hivatalos bírálók: *Dr. Bognár Ká-roly* ezredes, a hadtudományok dokto-ra; *Dr. Bencsik István* mk. ezredes, a hadtudományok kandidátusa és *Dr. Csabai Károly* ezredes, a hadtudomá-nyok kandidátusa voltak.

A jelölt több, mint két évtizede foglalkozik tudományos-kutatói mun-kával. Ennek eredményeként „A szá-razföldi csapatok anyagi biztosítására hivatott egységek és alegységek szer-vezeti korszerűsítésének útjai, működé-sük és vezetésük elvei” című hadtudo-mányi kandidátusi disszertációját 1973-ban védte meg. Közel száz publikáció-ja, illetve nyomtatásban megjelent tan-anyaga közül 45 foglalkozik a doktori értekezés valamely résztemájával.

Deák alezredes elvtárs tudományos közéleti tevékenysége példás. Az MN Hadtáp Tudományos Tanácsának meg-alakulásától kezdve, a TMB Hadtudo-mányi Szakbizottságnak pedig 1980-tól tagja. Az aspiránsképzésben aktívan részt vesz. Több alkalommal tett eleget előopponensi, opponensi, bíráló bizott-sági felkéréseknek.

A jelölt „szerzői ismertetés”-éből és exorzéjából *a bíráló bizottság határo-zatában rögzítette*, hogy a téma idő-szerű, egybeesik a Magyar Néphadse-reg érvényben levő hadtudományi munkatervében foglaltakkal, a Magyar Néphadsereg hadtápbiztosítási rend-szere fejlesztésére és tökéletesítésére irányuló célkitűzésekkel.

Az egy főre eső anyagfogyasztás mértékének és differenciáltságának, továbbá a technikai és egészségügyi veszteség volumenének – arányait tekintve – az eddigi fegyveres küzdelmekben még soha nem tapasztalt lehetséges növekedése fokozta a hadtápbiztosítás jelentőségét és feltételezi annak komplex, életképes rendszerben történő megvalósítását a korszerű háború során. Ismeretes, hogy napjaink gyakorlatain már eljutottunk oda, hogy egyesített lövészhadosztály feszített harci napján 2000–3000 tonna anyagfelhasználással számolunk, amely csak például lőszerből több, mint 150 féle típusra terjed ki. Ugyanakkor a hadosztály egészségügyi vesztesége elérheti a 15–30%-ot is.

A hadtápbiztosítás megszervezése és végrehajtásának irányítása rendkívül bonyolulttá vált, miközben azok az elvek és rendszabályok, amelyek alkalmazásával teljesíthetők lennének a követelményeknek megfelelő feladatok, még a viszonylagos teljesség igényével sem kerültek kidolgozásra.

A jelölt – doktori disszertációjában – felvázolta a következő – mintegy 20 éves – fejlesztési időszakra a Magyar Néphadsereg hadtápbiztosítási rendszere perspektíváját, a szövetségi kötelezettségekből, a gazdaság fejlődése által közvetített tényezőkből és a hadtápbiztosítási rendszer immanens tartalékaiban rejlő lehetőségek kihasználásából eredő követelményeknek.

A disszertáns a maga elé kitűzött feladatát magas szintű tudományos igényességgel oldotta meg. A gyakorlati tények és elméleti érvek minél gazdagabb és sokoldalúbb feltárása céljából széles körű asszociatív és empirikus adatgyűjtést, továbbá a témára orientált konzultációkat folytatott. Elvégezte a disszertáció alapvető kérdéseinek „delphi” módszerrel történő szakértői kikérdezését, miközben a rendszerezés és a bizonyítás érdekében

a fontossági sorrendnek megfelelő értékelési táblázatokat, heurisztikai jellegű ítéletalkotásokat, extrapolációt és „matrix”-algebrát, valamint egyéb matematikai eljárásokat alkalmazott.

Kutatói tevékenységének eredményeképpen ajánlásokat tett a fejlesztés – általa hét tételben összegzett – alapelveinek alkalmazására.

A jelölt az opponensek és a bíráló bizottság által felvetett kérdések többségére a tudományos bizonyítás követelményeinek megfelelő, magas színvonalú, részletes és kielégítő válaszokat adott, amelyekkel bizonyította a kellő tudományos felkészültségét és választott témájának alapos ismeretét. E megállapításokkal ellentétben Dr. Beniczik István mk. ezredes elvtárs az általa felvetett problémák egy jelentős részét nem tartotta kielégítően megválaszoltnak.

A disszertáció opponálásának és védeésének folyamatában vita bontakozott ki a következő kérdésekben:

- a hadtápbiztosítás és a technikai biztosítás viszonyáról, elhatárolódásáról;

- a szerző által javasolt hadtápbiztosítási rendszer hogyan állná meg a helyét a jövő fegyveres küzdelmének eredményeit főbb ajánlásainak alátámasztása céljából.

A jelölt – védeése során – alkotóan alkalmazta a modern rendszer- és vezetélmélet, illetve más multi- és interdiszciplínák tárgyi és módszertani időszakaiiban és európai térségeiben, különösen a frekvenciát hadászati-hadművelti irányokban, ezen belül a helyszíni igénybevétel lehetőségeiről és formáiról;

- a hadtápbiztosítási rendszer „gazdaságos”-sága, valamint a harcckészültség és az életképesség fenntartásával kapcsolatos követelmények kölcsönös megfeleléséről – különös tekintettel az anyagi eszközszükségletek ajánlott

mértékére, továbbá a harcoló és kiszolgáló állomány viszonyának optímális határértékére;

– a várható ellenség által mérhető csapásoknak a hadműveleti és a központhadtáp mozgósítására gyakorolt hatásáról;

– az ajánlások rangsorolásáról.

A bíráló bizottság határozata szerint az 1980. évi 9. számú TVR 5. §. 2. bekezdésében a doktori értekezéssel szemben támasztott azon követelményeknek, miszerint az értekezésnek átfogó tudományágazati feladatot kell megoldani, továbbá az új eredmény gazdasági kihatását és hatékonyságát is tartalmazni kell, *a jelölt a következőkben tett eleget:*

– a hadtápbiztosítás rendszerét, annak valamennyi ágára kiterjesztve, teljes vertikumában, több középtávú fejlesztési időszakra, a hadügy valamennyi összetevőjét és a népgazdaság növekedését is figyelembe véve elemezte;

– javaslatai létszámmal és erőforrásokkal való célszerű gazdálkodásra, ésszerű szervezeti és műszaki fejlesztésre, többcélúságra és átfedések kiküszöbölésére irányulnak.

A Bíráló Bizottság és a vitában részt vevők megállapították, hogy a disszertáció eredményei már eddig is felhasználásra kerültek, illetve a továbbiakban hasznosíthatók az állami szervek ez irányú döntéseinek előkészítésében, a további tudományos kutatásokban, a képzésben és a felkészítésben.

Mindezek mellett a Bíráló Bizottság a disszertációnak a következő hiányosságaira is rámutat:

1. Mivel az értekezés a szükségesnél több kérdést ölelt fel, nem minden kérdés került kellő részletességgel ki-munkálásra.

2. Néhány – nem mindenki által ismert – olyan adat, számvetés és követ-

keztetés közlését elmulasztotta, amelyek markánsabbá tehetnék volna az anyagot.

A vitatott kérdések meghatározó részére a jelölt meggyőző válaszokat adott, bizonyítási eljárásai során hiteles eredményeket igazolt.

Mindezek alapján a Bíráló Bizottság – zárt ülésen – titkos szavazással, a maximálisan elérhető 21 pontból 17 pontértékkal úgy határozott, hogy a Hadtudományi Szakbizottság

Deák Péter alezredes

részére a hadtudományok doktora tudományos fokozat odaítélésére a Tudományos Minősítő Bizottságnak tegyen javaslatot.

A hadtápbiztosítás elméletének köréből írt kandidátusi értekezés védési eljárásáról.

A Tudományos Minősítő Bizottság Hadtudományi Szakbizottsága 1981. június 11-re tűzte ki *Gion Béla* mk. alezredes „*A szárazföldi csapatok béke- és hadiélvezési normáinak képzése*” című – aspirantúrában kívüli, önálló – kandidátusi értekezésének nyilvános vitáját, amely a HM II-ben került folytatásra.

A Hadtudományi Szakbizottság a vita levezetésére a következő Bíráló Bizottságot kérte fel:

Elnök: Dr. Deák Péter alezredes, a hadtudományok kandidátusa.

Titkár: Dr. Generál Tibor alezredes, a hadtudományok kandidátusa.

Tagok: Prof., Dr. Gyömös Károly, a kémiai tudományok kandidátusa; Dr. Kovács László o. alezredes, Deák László alezredes.

Hivatalos bírálók: Prof., Dr. Biró György ezredes, az orvostudományok doktora és Babarcsi Tivadar mk. alezredes.

A jelölt által – a hadi- és katonai gazdaságtan köréből – választott témát a Bíráló Bizottság időszerűnek ítélte, amely egybeesik az MN érvényben levő hadtudományi munkatervében foglaltakkal, az MN élelmezési anyagokkal való ellátása rendszerének tökéletesítésére irányuló célkitűzésekkel.

A fegyveres erőknél az élelmezési normaképzés bonyolult követelményrendszert elégít ki, mivel a személyi állomány tápanyagszükségletét a gazdaságos ráfordításokkal szükséges biztosítani.

A szerző – kandidátusi disszertációjában – célul tűzte ki a szárazföldi csapatok béke- és hadiélmezési normái képzése általános és specifikus tényezőinek feltárását az előzőekben tételzett ellentmondás viszonylagos feloldásával. E cél elérése érdekében a következőket vette figyelembe:

- a katonai szolgálatból származó igénybevételt és az életkori sajátosságokat;

- a néptáplálkozási szokásokat;

- az élelmiszer-gazdaság fejlesztéséből adódó azon tendenciákat, amelyek a népgazdaság által biztosított termékválasztéokra és a költségvetési fedezet mértékére vonatkoznak.

A disszertáns – az előjárói által meghatározott és a maga elé kitűzött – feladatát, a téma megoldásához szükséges magas szintű tudományos igényességgel oldotta meg. Az élelmezési normákkal kapcsolatban mintegy 100 év irodalmi adatait dolgozta fel, miközben tanulmányozta más tudományterületeknek a témához kapcsolódó bizonyított megállapításait, továbbá más, jelesül a VSZ tagállamaihoz tartozó hadseregek élelmezési normáit, a normaképzés elveit, illetve az ezzel kapcsolatos ajánlásokat.

A rendelkezésre álló irodalmi és konzultatív adatok, valamint az ajánlások feldolgozásán túl, a szerző kvan-

tifikálta és általánosította a csapatok személyi állománya szubjektív étkezési igényeire vonatkozó adatokat is. A tudományos eredmények eléréséhez jelentős mértékben járultak hozzá a témával elméletileg és a gyakorlatban foglalkozó munkatársaknak a jelölt által megszerezett szakmai tapasztalatai is.

Kutatói tevékenységének eredményeképpen a jelölt 12 pontban olyan ajánlásokat tett a szárazföldi csapatok élelmezési normaképzésének metodikájára, amely biztosítja a katonák élelmezésének társadalmilag indokolt színvonalát. Tudományközi megközelítésben logikus elméletbe foglalta a tevékeny részvételével kialakult normaképzési eljárásait.

A disszertáció opponálásának és védésének folyamatában vita bontakozott ki arról, hogy:

- a magyar élelmezésügy fejlődése hogyan jut kifejezésre az MN béke- és háborús élelmezési normaképzésében;

- a jelölt ajánlásai miképpen hatnak vissza és milyen követelményeket támasztanak más tudományterületekkel szemben;

- az állati eredetű fehérjék és a zsírfogyasztás összefüggéséről;

- a pótlékolás rendjéről a normaképzés mechanizmusában.

A jelölt a vitában felmerült kérdésekre a tudományos bizonyítás követelményeinek megfelelő, magas színvonalú, részletes és kielégítő válaszokat adott. Válaszai azonban nem tükrözték kellően eligazodó képességét a tudományok rendszerében.

A Bíráló Bizottság a jelölt *új, tudományos eredményének ismerte el:*

1. A táplálkozástudomány eredményeinek és szemléletének alkalmazását szárazföldi csapatok élelmezésének megszervezése terén, ezzel összefüggésben e csapatok táplálkozási szükségle-

tei dinamikus kielégítésére vonatkozó normaalkotás objektív feltételeinek fel-tárását.

2. Az éttrend tervezésének szerző ál-tal lerakott elvi alapjait.

3. Az MN békeélelmezési normái-nak képzésével, fejlesztésével és szin-tentartásával, továbbá a teljes körű pénzgazdálkodásra való átállással kap-csolatos alapvető rendszabályokat.

4. Azt az értékelési rendszert, amelynek segítségével a csapatok ma-guk ítélhetik meg az ellátás terén el-ért táplálkozás-élettani eredményeiket.

A Bíráló Bizottság a disszertáció hiányosságaként róta fel a következőket:

1. A jelölt olyan témákkal is foglal-kozik, amelyek nem, vagy csak áttéte-lesen tartoznak az értekezés címében foglalt tárgyhöz.

2. Néhány szakterminust és paramé-tert a szerző pontatlanul értelmezett, illetve használt.

3. A javasolt tápanyagszükséglet – a hazai vonatkozásban rendelkezésre álló katona-foglalkozás élettani adatok hiánya miatt – nem minden részleté-ben került kellően kimunkálásra.

A jelölt a disszertációban feltárt hiányosságokat, pontatlanságokat elis-merte és a vita során azokat pótolta, vagy kiegészítette, illetve a hiányzó bizonyítási eljárásokat lefolytatta.

Összegezve a Bíráló Bizottság úgy értékelte, hogy a jelölt tudományos munkássága során és disszertációjában elsősorban – magas színvonalon – a békeélelmezési normaképzés tudomá-nyos eljárását dolgozta ki, amelyek fő jellemzői adaptálhatók a hadiélelme-zési normák képzése terén is. Ezért a Bíráló Bizottság a békenormaképzést tartja a disszertáció fő értékének.

Mindezek alapján a Bíráló Bizott-ság – zárt ülésen – titkos szavazással, a maximálisan elérhető 21 pontból 18

pontértékkel úgy határozott, hogy a Hadtudományi Szakbizottságnak javo-solja

Gion Béla mk. alezredes

részére a hadtudományok kandidátusa tudományos fokozat odaítélését.

A Szerkesztőség

FOLYÓIRATOKBÓL

I. Általános doktrinális kérdések

1. Gazdasági hatékonyság az elhatá-rozás értékelésének egyik fontos krité-riuma.

Gazdasági hatékonyság kritériumán széles értelemben a felhasznált eszkö-zök és az elért eredmények közötti vi-szonyt értjük. Az elhatározás több vál-tozatának elemzése ezen kritérium alap-ján lehetővé teszi a legjobb változat kiválasztását, amely biztosítja a fel-adat teljesítését minimális felhaszná-lással a meghatározott időre.

Vojennaja Miszl, 1981. 6. sz. 45–49. old.

II. Vezetés és gépesítés

1. Korszerű törzs tisztje.

Hvorosztjanov altbgy. elvtárs a kö-vetkező követelményeket támasztja a törzsek tisztjei felé: rátermettség, hoz-zzáértés, pontosság, gyorsaság, operati-vítás, felelősségérzet, kötelmek optimá-lis elosztása, fegyelmélettség, elviség, erkölcsi-politikai és pszichológiai kép-zettség és jó mikroklíma. A cikk a fen-ti kérdéseket fejti ki részletesen.

Vojennaja Miszl, 1981. 4. sz. 50–55. old.

2. Hadtápvezetési rendszer fejlődé-se.

Glusko vezeds. elvtárs a szovjet hadtáp fejlődését ismerteti az 5. szám-

ban 1943-ig, a 6. számban a további időszak alatt.

Til i Sznabzszenie, 1981. 5. sz. 14–17. old.

III. *Gazdálkodás, szállítás egészségügyi biztosítás békében*

1. Gazdálkodjunk hatékonyan, racionálisan és takarékosan.

Dutov vezeds. elvtárs a Szovjetunió Honvédelmi Minisztériuma központi csapatfőnökségének vezetője a takarékoság különböző területein elért eredményeket ismertette vázolja a takarékosággal kapcsolatos feladatokat.

Til i Sznabzszenie, 1981. 4. sz. 32–36. old.

2. Század gazdasági szoba berendezése.

A szerző szöveges és grafikus formában ismerteti a gazdasági szoba célszerű berendezését.

Til i Sznabzszenie, 1981. 4. sz. 50–52. old.

IV. *Harc-hadművelet hadtápbiztosítása, kiképzés, oktatás*

1. Német hadifoglyok egészségügyi ellátása a Nagy Honvédő Háborúban.

A szerző cikkében először ismerteti a hadifoglyokkal kapcsolatos rendelkezéseket, majd rátér a hadifoglyok egészségügyi ellátásának megszervezésére.

Vojenna-Medicinszky Zsurnai, 1981. 5. sz. 19–22. old.

2. Megerősített csapatsegélyhely.

A cikk részletesen foglalkozik az osztrák vadászszázalaj egészségügyi szakaszának feladataival és működésének rendjével.

Truppen dienst, 1981. 2. sz. 159–162. old.

V. *Katonai rendszer*

1. Amerikai vadászrepülő wing repülő-műszaki szolgálatának átszervezése.

A wing repülő-műszaki szolgálata jelenleg törzsből és három századból, repülőékszolgáló, repülőgép-karbantartó és tábori javító századból áll.

Zarubezsnoe Vojennaja Obelrenie, 1979. 3. sz. 56. old.

KÖNYVSZEMLE ÚJ KÖNYVEK

D. F. Usztyinov: Válogatott Beszédek és cikkek.

Zrínyi Katonai Kiadó 1981.

D. F. Usztyinovnak, a Szovjetunió marsalljának az SZKP KB Politikai Bizottsága tagjának, a Szovjetunió honvédelmi miniszterének könyve vezető párt- és állami és katonai beosztásában kifejtett tevékenységének 1942-től 1979 februárjáig terjedő időszakából származó válogatott beszédeit és cikkeket öleli fel. A szerző figyelmének központjában a kommunista párt és a szovjet állam bel- és külpolitikájának időszakos kérdései, valamint a szocialista haza védelmével, a Szovjetunió védelmi képessége állandó erősítésének, a szovjet fegyveres erők harci erejének, a szocialista államok közösségének, hadseregeik harci szövetségének megszilárdításával kapcsolatos feladatok állnak.

A könyv anyagának jelentős része katonapolitikai kérdésekkel foglalkozik. D. F. Usztyinov beszédeiben és cikkeiben kifejti a párt honvédelmi politikájának fő vonásait és alapvető irányait, áttekintést nyújt a hadsereg és hadiflotta politikai szervei, párt- és Komszomol szervezetei tevékenységéről, a katonai építésnek a fejlett szocializmus viszonyai közt érvényesülő sajátosságairól, a Szovjetunió Fegyveres Erőinek, mint az össznépi állam hadseregének jellegzetes vonásairól.

E gyűjteményes kötet élén a „Hatvan és a Nagy Október vívmányainak védelmében” című beszéd áll. A további anyagok időrendben sorakoznak, egy részét rövidített formában adjuk közzé.

V. Sz. Antonov: *Út Berlinbe.*
Zrínyi Katonai Kiadó 1981.

A könyv a 301. „Donyeci” lövészhadosztály harcokban megtett útját írja le a Kaukázus lábától Berlin szívéig. A második világháború befejezésétől a memoár megírásáig rendkívül gazdag emlékirat – irodalom jelent meg szovjet hadvezér írók tollából. Ám e kötet mégis kitűnik a hasonló művek sorából olvasmányos stílusával, gördülékeny, a harci eseményeket olvasóközönséghez hozó cselekményszövevével. A szerző a háborús eseményeket mindvégig a közkatona szemével nézi. Olvasójával pedig megismerteti az otthonokat és embermilliókat pusztulásba döntő háború poklát. Mégsem egyszerűen csak lövészárk-történetről van szó. A katonalvasóra bizonyára mély hatást tesznek a lövészárkok és az erődök ellen rohamra induló gyalogság harcát, a parancsnokok és törzsek munkáját bemutató részletek.

A kötet minden sorából érezheti az olvasó, hogy olyan ember visszaemlékezését tartja a kezében, aki együtt élt és harcolt katonáival. Aki a tűzvonalban maga vezette rohamra őket, személyes példájával lelkesítette harcos társait hőstettekre.

Találkozóharc
Tanulmány gyűjtemény
Zrínyi Katonai Kiadó 1981.

Huszonhárom tanulmány – csehszlovák, lengyel, magyar, NDK-beli és szovjet katonai szakírók tollából – tárgyalja a könyv lapjain a korszerű harc egyik igen fontos fajtáját: a találkozóharcot (találkozó ütközetet). A szerzők

e harc (ütközet) előkészítéséről, megszervezéséről, megvívásáról, biztosításáról, az összefegyvernemi csapatok szerepéről fejtik ki véleményeiket s al egység- (zászlóalj-) szinten gyakorlati példán is bemutatják egy-egy változatát e harc lefolytatásának. Helyet kap e kötetben a nyugatnémet páncélgránátos-alakulatok találkozóharcának menetének leírása is.

Összességében e tanulmányok – jól lehet nem térni ki e harctevékenységi fajta minden részletére – hasznos ismereteket nyújtanak a találkozóharc elméletéről és gyakorlatáról.

D Fink – A Metkenzie:
Elektronikai kézikönyv
Műszaki Könyvkiadó 1981.

Első ízben vállalkozott a Műszaki Könyvkiadó olyan könyv megjelentetésére, amely a korszerű elektronika minden területét átfogja a rádióműsorszórástól az orvosi elektronikáig. Az eredeti művet 128 kiváló szakember írta, főleg az Egyesült Államok egyetemének és iparvállalatainak kutató laboratóriumaiában dolgozó mérnökök. A könyv egyes részeit a hazai viszonyoknak megfelelően átdolgoztuk (pl. műsorszóró-rendszerek, televíziós szabványok, híradástechnikai anyagok).

A kézikönyv felépítése a következő. Az információelmélet, hálózatelmélet, rendszerelmélet után az elektronikai ipar anyagait és alkatrészeit tárgyalja. Az elektronikai ipar egyes területeit (mikrohullámú technika, hírközléstechnika, teljesítményelektronika, impulzustechika, antennák és tápvonalak, akusztika) korszerű módszerekkel a gyakorlati munkában jól használható adatokkal együtt ismerteti.

A könyv magyar nyelven ritkán hozzáférhető ismereteket közöl az elektronika határterületeiről.

Ajánljuk minden híradástechnikai és elektronikai területen dolgozó mérnöknek és technikusnak.

TARTALOMJEGYZÉK

A hadtápbiztosítás elmélete

Dr. Lapos Mihály vörgy.	„A csapatok hadtápbiztosításának néhány aktuális kérdése a »Bástya-81« gyakorlat kapcsán — —	3
Modok Ferenc mk. alez.	Az összefegyvernemi HDS lőszerbiztosításának és lőszerellátásának tervezése és szervezése elektronikus számítógép alkalmazásával — — —	10
Dr. Csordás Lajos alez.	„A csapatrepülő hadtápbiztosítás megszervezése, az anyagi biztosítás néhány kérdése” — — — — —	23
Skrabán László alez.	A harctevékenység hadtápbiztosításának várható néhány új sajátossága a területvédelemmel kapcsolatos elgondolások alapján — — — — —	33

Politikai munka a hadtápszolgálatban

Dr. Sándor György. ezds.	A társadalmi tulajdon védelme — — — — —	39
Dr. Szedresi István o. őrgy.	A szocialista versenymozgalom közösségformáló szerepe a katonai kórházban — — — — —	51

Harckészültség és kiképzés

Dr. Deák Péter alez.	Új követelmények és körülmények a hadtápbiztosítás egységei és katonák kiképzésében — — —	55
Kapus Gyula ezds. Papp József őrgy. Dr. Csenke László o. szds.	A „FEGYVERBARÁTSÁG-80” gyakorlat tényleges hadtápbiztosításának tapasztalatai — — —	65
Csabai György szds.	A „BAKONY-81” gyakorlat fontosabb hadtápbiztosítás tapasztalatairól — — — — —	74

A csapatgazdálkodás elmélete, ellátás, gazdálkodás, katonai közlekedés

Dr. Várhelyi István alez.	Gazdasági beszámoló tartalma, a korszerűsítés iránya lehetősége — — — — —	81
Pártos György mk. szds., Horváth Róbert mk. kpa.	Eredmények és célok az üzemanyagok fejlesztésében — — — — —	92
Rugár Oszkár őrgy.	Üzemanyag-technikai eszközök állagmegóvása, karbantartásának, javításának megtervezése, megszervezése saját bázison, helyi eszközök igénybevétele — — — — —	100

Hasznos tapasztalatok

Hautzinger Gyula szds.	Tapasztalatok a kisegítő gazdaság tevékenységéről	105
Varga Mátyás fhdgy., Dr. Király István ao. ftórm.	A korszerű sertéstartás alapelvei — — — —	109
Mácsai Tamás őrgy., Magyar János mk. fhdgy.	A katonák jobb ellátása érdekében — — — —	113

Munkavédelmi közlemények

MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség	Segédlet a munkavédelmi tevékenység átfogó fel- ügyeleti ellenőrzéséhez és értékeléséhez — —	115
-----------------------------------	---	-----

Tájékoztató a rendszeresített hadtáp technikai eszközökről és anyagokról

* * * *	ELIT-2 egységes gépszír — — — — —	125
* * * *	EMD-13 egységes motorolaj — — — — —	125
* * * *	ZSzs-66 különleges folyadéktöltő gépkocsi —	125
* * * *	TZA 7,5-500 a repülő üzemanyag-töltő gépkocsi —	126
* * * *	URAL AC-5-375 hajtóanyag-töltő gépkocsi — —	126
* * * *	5000 literes üzemanyag-szállító pótkocsi — —	126
* * * *	PMTA-150 tábori fővonalai csővezeték — — —	127
* * * *	Kannatöltő készlet — — — — — — —	127

Folyóírat szemle

N. Varlamov professzor	Az elektronikus számítógépek és a vezetési rend- szerek automatizálása alapján — — — — —	129
H. Österreich	Forradalom a hadügyben és gazdasági munka a csapatoknál — — — — — — —	132
J. Pleva	A Csehszlovák Néphadsereg új élelmezési követel- ményeiről — — — — — — — — —	137

Tájékoztató közlemények

* * * *	Konzultáció — — — — — — — — —	139
* * * *	Tudományos élet — — — — — — — — —	140
* * * *	Folyóiratokból — — — — — — — — —	144
* * * *	Könyvszemle — új könyvek — — — — —	145

СО Д Е Р Ж А Н И Е

<i>Теория тылового обеспечения</i>		
Генерал-майор ЛАПОШ Михай	Некоторые актуальные вопросы тылового обеспечения войск по опыту учения „БАШТЯ-81” — —	3
Подполковник-инженер МОНДОК Ференц	Планирование и организация снабжения общевойсковой армии боеприпасами с использованием вычислительной техники — — — —	10
Подполковник ЧОРДАШ Лайош	Организация тыла войсковой авиации, некоторые вопросы материального обеспечения — — — —	23
Подполковник ШКРАБАН Ласло	Некоторые ожидаемые особенности тылового обеспечения боевых действий, исходя из замыслов по территориальной обороне — — — —	33
<i>Политическая работа в службе тыла</i>		
Полковник ШАНДОР Дьердь	Сбережение социалистической собственности — —	39
Майор м/с СЕНДЕРЕШИ Иштван	Роль социалистического соревнования в формировании коллектива военного госпиталя — — —	51
<i>Боевая готовность и подготовка</i>		
Полковник КАПУШ Дьюла Майор ПАПП Йожеф Капитан м/с ЧЕНКЕ Ласло	Опыт фактического тылового обеспечения учения „БРАТСТВО ПО ОРУЖИЮ-80” — — — —	65
Капитан ЧАБАИ Дьердь	Наиболее важный тыловой опыт учения „БА-КОНЬ-81” — — — — — — — — — —	74
<i>Теория войскового хозяйства, снабжение, хозяйствование, военное сообщение</i>		
Подполковник ВАРХЕИ Иштван	Содержание экономического отчета, возможная тенденция совершенствования — — — — —	81
Капитан-инженер ПАРТОШ Дьердь Служащий ХОРВАТ Роберт	Результаты и цели развития горючего — — —	92
Майор РУГАР Оскар	Планирование сбережения, содержания и ремонта технических средств службы снабжения ГСМ на собственной базе с использованием местных средств	100

Полезный опыт

Капитан ХАУТЦИНГЕР Дьюла	Опыт деятельности подсобного хозяйства — —	105
Старший лейтенант ВАРГА Матяш Главстаршина вет. службы КИРАИ Иштван	Основные принципы современного свиноводства —	109
Майор МАЧАИ Тамаш Ст. лейтенант-инженер МАДЬЯР Янош	В интересах улучшения бытовых условий солдат —	113

Сообщения по охране труда

Управление финансовой службы ВНА	Инструкция о проведении и инспекторской проверки и оценки деятельности по охране труда —	115
-------------------------------------	--	-----

*Информация о табельных технических средствах
службы тыла*

* * *	Универсальная смазка ЭЛИТ-2 — — — — —	125
* * *	Универсальное моторное масло ЭМД-13 — —	125
* * *	Автозаправщик специальной жидкости ЗСЖ-66 —	125
* * *	Автозаправщик авиационного горючего ТЗА-7,5-500 — — — — —	126
* * *	Автозаправщик УРАЛ АЦ-5-375 — — — —	126
* * *	Прицеп подвоза горючего емкостью 5000 л — —	126
* * *	Полевой магистральный трубопровод ПМТА-150 —	127
* * *	Комплект заправки канистр — — — — —	127

Обзор зарубежной печати

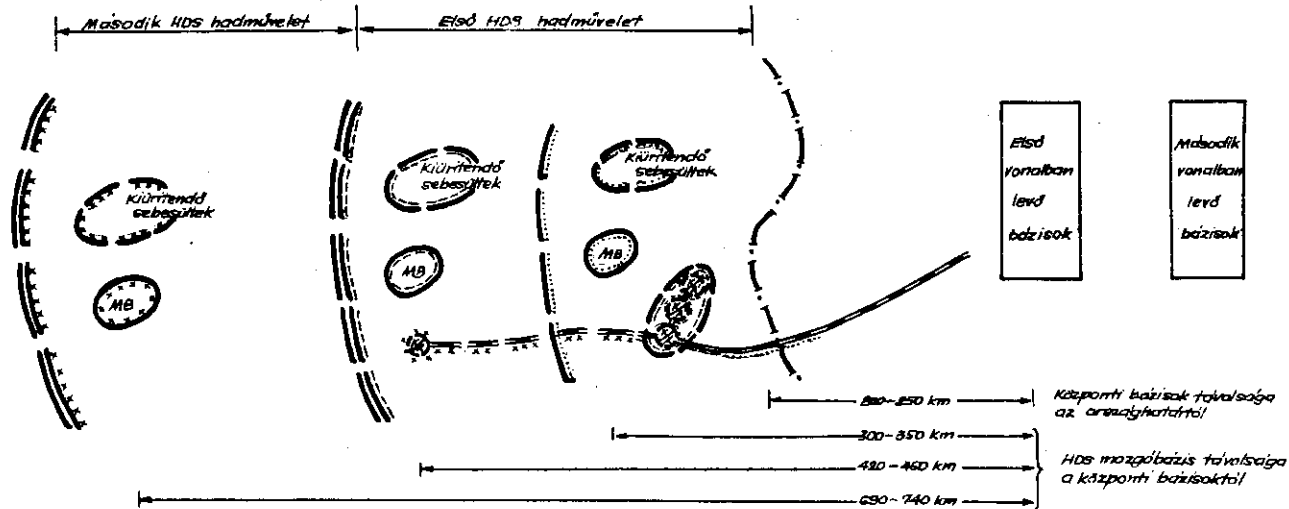
Профессор Н. ВАРЛАМОВ	Основы автоматизации системы управления и ЭВМ	129
Х. ЭСТЕРРЕЙХ	Революция в военном деле и хозяйственная работа в войсках — — — — —	132
И. ПЛЕВА	Новые требования в области продовольственного снабжения Чехословацкой Народной армии — —	137

Сообщения информационного характера

* * *	Консультация — — — — —	139
* * *	Научная жизнь — — — — —	140
* * *	Обзор книг — новые книги — — — — —	145

Mellékletek: "A csapatok hadtápbiztosításának néhány aktuális kérdése a "BÁSTYA-81" gyakorlat kapcsán" című cikkhez.

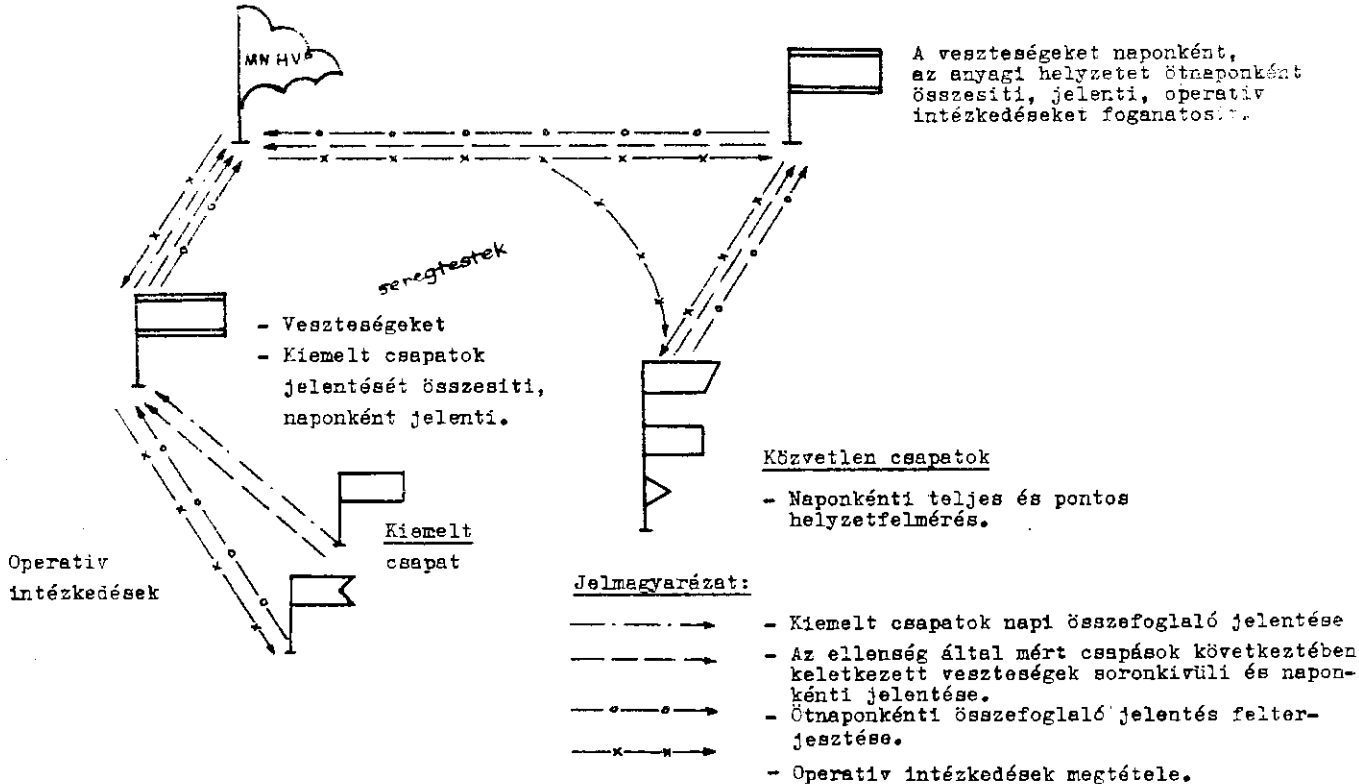
ELLÁTÁSI TÁVOLSÁGOK AZ ÖSSZFEGYVERNEMI HADSEREG TÁMADÓ
HADMŰVELETÉBEN
(ELVI VÁZLAT)

Következtetések:

- 1.) A HDS első hadművelete során szállítandó 100-120 ezer tonna anyag, ellátandó - (kürrendő) több tízezer fő sebesült, helyre állítandó 70-80 km vasút, be kell rendezni 600-900 km kőútat. A második hadművelet mennyiségi mutatói ennek mintegy 80%-át teszik ki, azonban a távolság - a vasút helyre állítását is figyelembe véve - növekszik.
- 2.) A szállító oszlopok napi 300-350 km távolság megtételét biztosítják ezért 150-170 km-nél nagyobb ellátási távolság egy nap alatt nem hízható át.
- 3.) Mindez szükségessé teszi olyan mozgó hadtáplálékalkalmazatok létét, amelyek biztosítják a központi bázisok és az összefegyvernemi hadsereg közötti - növekvő - távolság áthidalását.
- 4.) A HDS második hadművelete esetén előtérbe kerülhet hátországai rendeltetési közlekedési, egészségügyi kapcsolathasználatra történő előrevonása.

A háttérzágban működő csapatok hadtáp információ rendszeréről.

Ismeretanyag: "Az összefogóvernemi hadsereg lövészbiztosítási és lövészellátásának tervezése és szervezése elektronikus számítógép alkalmazásával" című cikkhez

1. melléklet

MAGYAR HÉHADSEREG
... HADSEREG HVP

Nyt.szám:

..... IÓSZERFORRÁS
L E Ú R I T E S I T E R V E

Leírítás kezdete:

vége :

Forráskészlet Összesen:

Leírításra kerül:

Marad a Forráson:

ELLÁTÁSI ÜTEM:

Lőszer megnevezése	VAN	Alkulatok megnevezése				Marad a forráson tonna
		Sz	V	Sz		
lőda tonna						
lőda tonna						
lőda tonna						
lőda tonna						
lőda tonna						
lőda tonna						
lőda tonna						
lőda tonna						
lőda tonna						

Összesen	tonna						
Vételezés ideje	tól						
	ig						
Szállítvány in	kor						
Szállítvány	kor						
érkezik							

LOSZERFELHASZNÁLÁSI ES BIZTOSITÁSI TERV

..... nap

1. Alakulat megnevezése:

Lószerek megnevezése	Felhasználási normák		Biztosítás		Lesz-e a nap végén		Elterés az	
	JA	EÖKA	JA	EÖKA	Érendelt	Terv.	KI-tól	
					JA	JA	EÖKA	%

2. Alakulat megnevezése:

3.

Összefokozatokra összesen
/Hadsereg összesen/

2. melléklet

3. melléklet

MAGYAR NÉPHADSEREG

HADSEREG HVP

LŐSZERELLÁTÁSI TERV

Nyt.szám: nap

1. Alakulat megnevezése:

Lőszerek megnevezése	Biztosított összesen		Lőszerforrás megnevezése				Összesen	
			Sz	V	Sz	V	Sz	V
	Itém	JA	T	T	T	T	T	T
I. II. ÖSSZ								

2. Alakulat megnevezése

3.

Összefokozatok összesen
/Hadsereg összesen/

MAGYAR HADSEREG
 HADSEREG. HVP.

S Z Á L L I T Á S I T E R V
 KISZÁLLÍTÁSOK

Lőszerek megnevezése	Szállítványok sorszáma				
	1.	2.	3.	4.	5.
	T	T	T	T	T

Szállit- mányok sor- száma	Honnan	Kinek	Távol- ság km	Indul	Erke- zik	Szállit- mány száma

V E T E L E Z É S E K

Lőszer megnevezése	V E T E L E Z É S E K S O R S Z Á M A				
	1.	2.	3.	4.	5.
	T	T	T	T	T

Vételezés sor-száma	Hol végzik	Ki végzi	Távolság	Indul	Vételezés ideje		Elkezik
					-tól	-ig	

MAGYAR NEMHADSEREG
HADSEREG HVP.

5. melléklet

Hjt.szám:

U T A L V Á N Y

Okm.napló száma:
Ut. száma

A tábori lőszerraktár lőszerforrás készle-
téből adjon ki részére felhasználásra.

Lőszerek megnevezése	T e r v e z e t t				Végrehajtott	
	JA	DB	T	LÁDA	DB	LÁDA

A szállítást a végzi.

A kiszállítás várható időpontja

alternatív

A vételezés ideje-tól-ig.

szöveg

A vételezéshez rakodőrot hozzon magával.

HDS.HVP. 19.... év hó nap.

P.H.

.....

FVSzF.H.

Atadta Átvette:

19.... év hó nap óra

MAGYAR NEMHADSEREG
HADSEREG HVP.

Nyt.szám:

..... parancsnok elvtárs
/FVSZF/

HVP.

A HDS. FVSZF. számú intézkedése a harc-
nap fegyverzeti biztosítására.

HVP.

.....

.....19 ... év hó nap óra,térkép:

l: 19 évi kiadás.

- 1./ Fegyverzeti ellátó és technikai szakosapattok,
objektumok települési körletei, helyei:

Objektum	Települ
MRTB	
Fv.jav.z.	
Fv.jav.z.részl.	
HDS.SFGYH. 1.sz.: 2.sz.:	
Lőszerforrások:	

2./ Lőszerfelhasználási norma, lőszerbiztosítás és a házletkezelés szintje a harcnapra:

Lőszercsoportok megnevezése	FN	Biztosítás		Hapvegi készlet	
	JA	JA	T	JA	T
Összesen	-	-		-	

3./ Lőszerellátás

A "Lőszerellátási terv" alakulatra vonatkozó kivonata és a csatolt utalványok szerint.

4./ Különleges löszerek /db/

Kgs. löszerek megnevezése							
Ellátmányok							

Megjegyzés: Szállítás a FK.HTMH. parancsában meghatározottak szerint.

7. melléklet

MAGYAR NEMHADSEREG
HADSEREG HVP

Nyt.szám:

..... Táborig lőszerraktár parancsnok elvtárs

Harcálláspontján

A HDS, FVSZF. számú intézkedése a harcnap
lőszerbiztosítására.

HVP.
.....
..... 19.... év hó nap óra.
térkép: 1:19 évi kiadás.

1./ Fegyverzeti ellátó objektumok települési körletei,
helyei:

Objektum	Települ
Lőszerforrások: 1. 2.	

2./ Lőszerbiztosítási feladatok:

A lőszerbiztosítási feladatokat a csatolt "Lőszerforrás le-
űritési tervek" és "Utalványok" szerint hajtsa végre.

3./ Szállítási kapacitások elosztása:

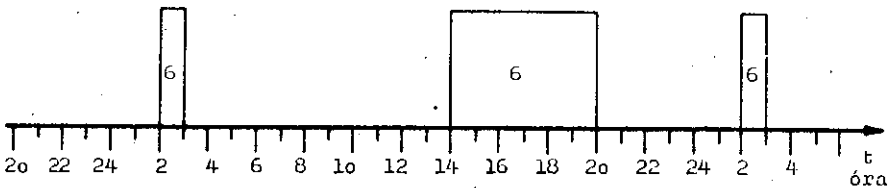
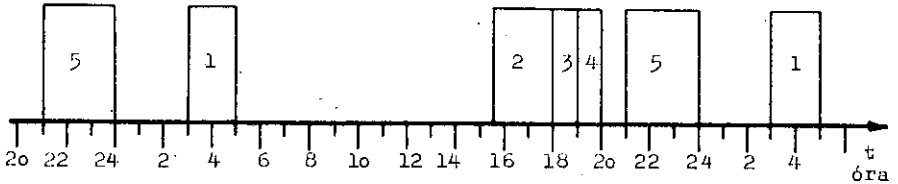
A "Szállítási kapacitások" induló információ szerint.

4./ A lőszerraktár visszatöltésének rendje:

A "Lőszerellátási terv" lőszerraktárra vonatkozó kivonata
szerint.

5./ A különleges lőszerellátás feladatai:

A SZÁMÍTÓGÉPRE TERVEZETT MUNKAI IDOGRÁFIONJA.

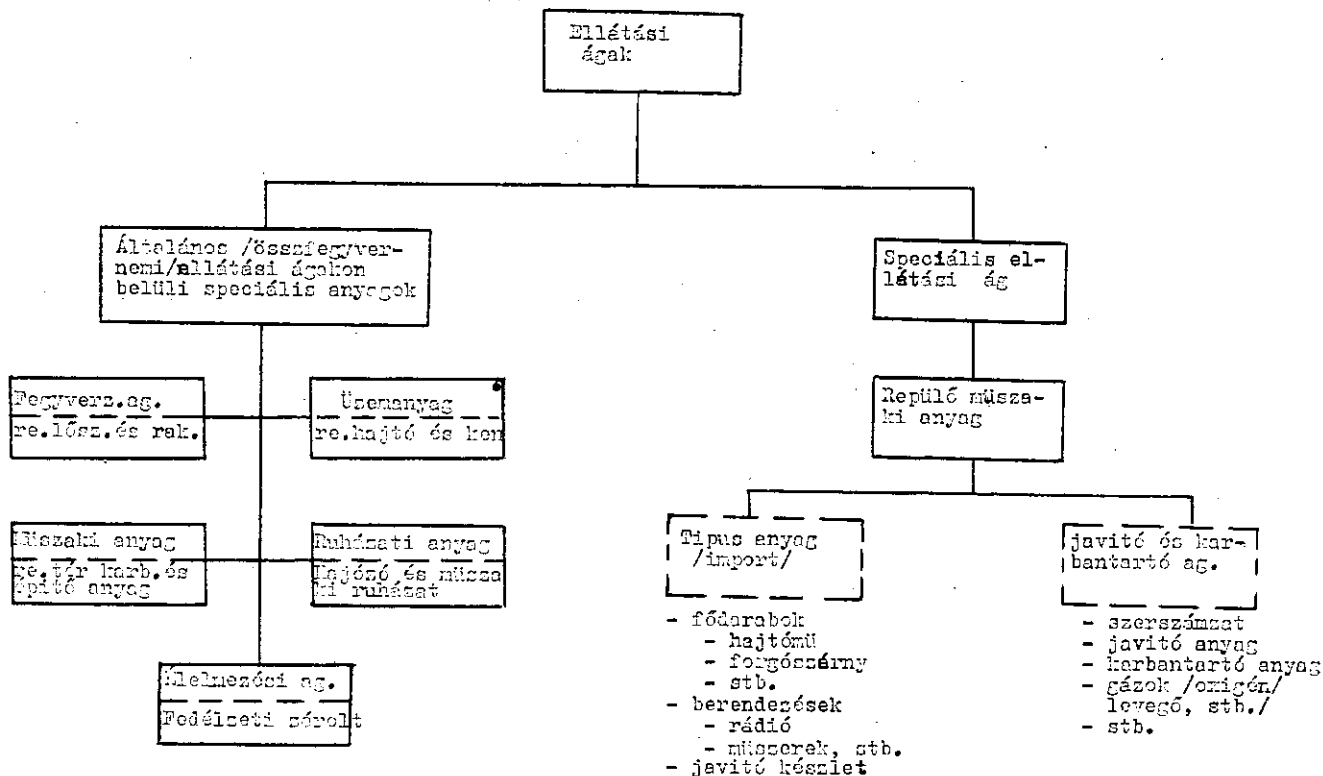

Magyarázat:

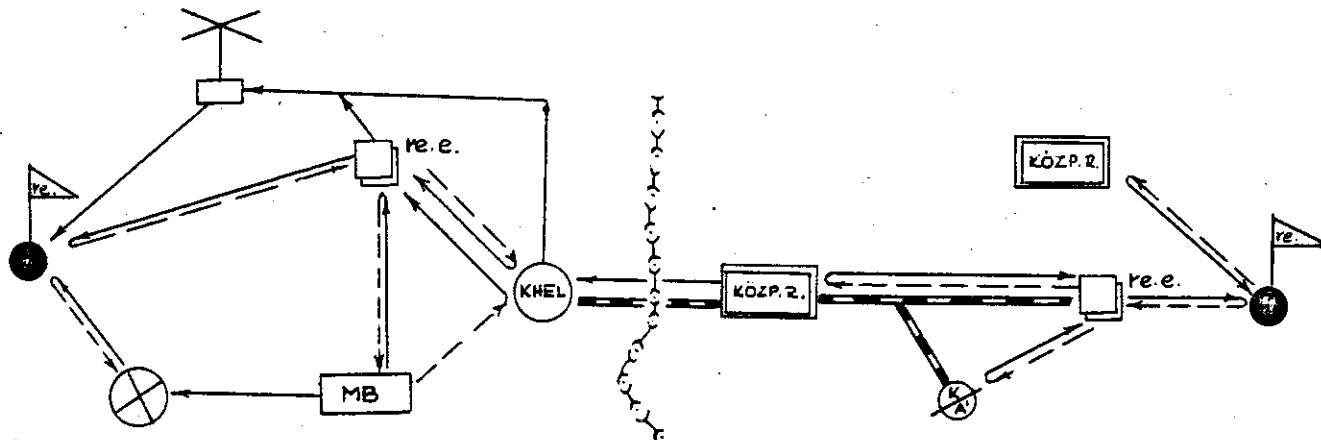
- 1./ Helyzetjelentések feldolgozása, a HDS. helyzetjelentés elkészítése /10 p gépidő/.
- 2./ Előzetes löszerrigénylés elkészítése /10 p gépidő/.
- 3./ Tervadatok korrekciója /esetenként 10 p gépidő/.
- 4./ Alapadat rendszer aktualizálása /a hadsereg összetételének változása, vagy nagyobb mérvű veszteségek után kb. 20 p gépidő/.
- 5./ Löszereállítás és biztosítás tervezése a következő ellátási ciklusra /30 p gépidő/.
- 6./ Adatelőszítés /4-5 óra munkaidő/.

170

Válaszok: a "csapatrepülő hadtáp megszervezése, az anyagi biztosítás néhány kérdése" című cikkhez

ELLÁTÁSI ÁGAZATOK CSAPATREPÜLŐ SAJÁTOSÁGAI

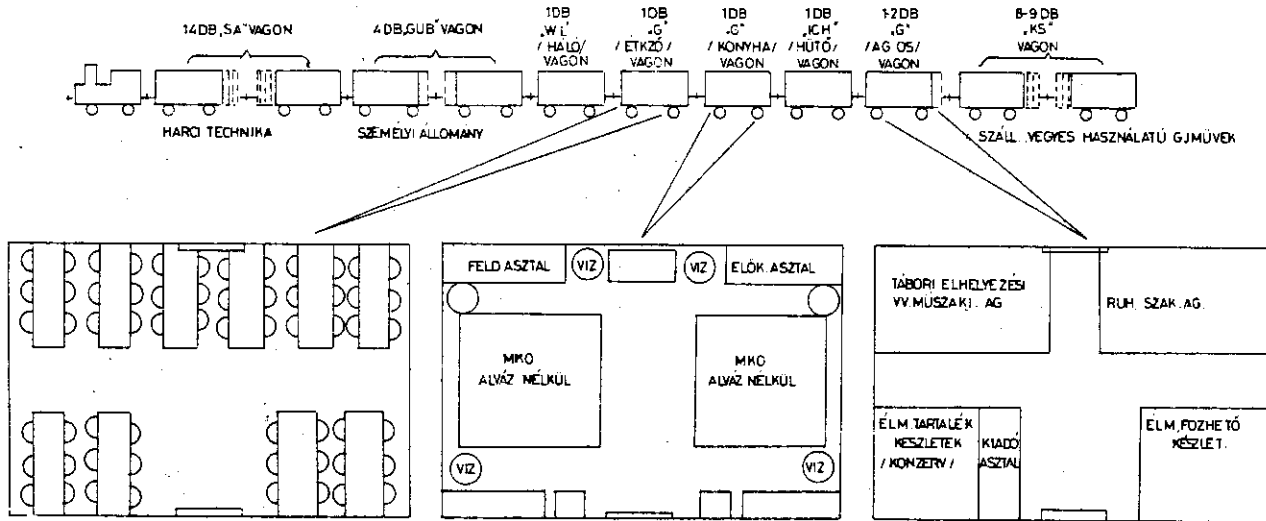
2-sz. vázlat

CSAPATREPÜLŐK ANYAGELLÁTÁSÁNAK LEHETŐSÉGEIMARCBAY

----- üres száll.eszköz
 _____ rakott száll.eszköz

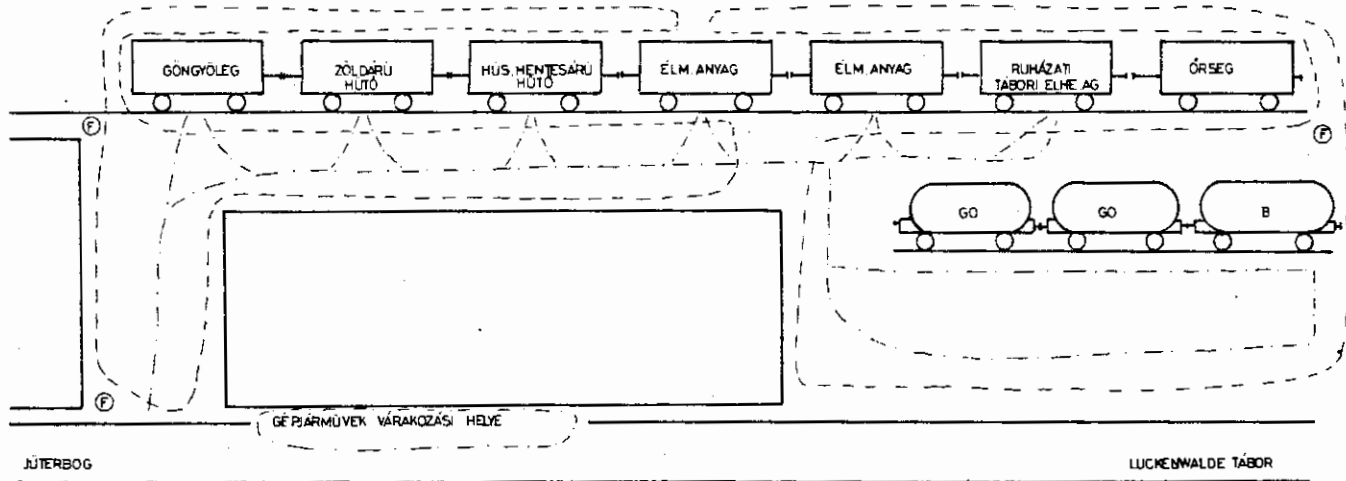
Mellékletek: "A FEGYVERDARÁTSÁG-80" gyakorlat tényleges hadtápbiz-
tosításának tapasztalatai." című cikkek

KATONAVONAT CÉLSZERŰ ÖSSZEÁLLÍTÁSA A HTP ELLÁTÁS FELJÉTELEI BIZTOSÍTÁSÁHOZ /GL.Z./

VASÚTI ANYAGELLÁTÓ ÁLLOMÁS CÉLSZERŰ ÖSSZEÁLLÍTÁSA /LÜCKENWALDE VÁ/

178

--- GÉPJÁRMŰVEK MOZGÁSI ÚTVONALA
 --- ÓRSEG MOZGÁSI KÖRLETE

Hellékletek: a "Üzemanyag technikai eszközök állagmegóvása, karbantartásának, javításának megtervezése, megszervezése saját bázison, helyi etők-
eszközök igénybevételével" című cikkhez

Fontosabb htp.technikai eszközök karbantartási
időszükséglete

Szolg.ég.	Az eszköz			Végrehajtandó munkák megnevezése	gyakor- ság	Munkaidő-számvetés				Éves m.idő szüks. /nap/		Végrehajtásért felelős		
	f. sz.	meg- neve- zés	rendszer- sitve alegys. /ob- jek- tum/ db			1 db eszk.kar- bantart.idő és m.erő sz. idő/fő		egy al- kalom m.idő szüks.		sm.	szm		sm.	szm
						segéd- munkás	szak- munkás	sm.	szm					
Üzemanyag szolgálat	1.	5 m hajl. tart.	ÜZAR	2	Melegvizzel/1,5% szódabikarbóna old./éven- átmosás külső tiszt.	fél- ként			12 6/4 fő		8		ÜZAR.vezető	
	2.	200 l 50 l acéltart	ÜZAR. hk.z.	500 65	Tisztítás,tömítés ellenőrz.,felira- tok ell.-e.	havon- ta	5/1		6 2		72 24		ÜZAR.vezető ZPK./ello.szd./	
	3.	üza.tő. gk.	ello. szd. hk.z.	9 3	Gjmü.alváz,motor, szakfelép.,sziv., tömlők karbant.-a	"	gk.vez 6 fő	üza.és gjmü. techn. szakbr.x	9 3	9x 3x	108 36	108x 36x	ello.szd.pk. hk.z.ello.szpk.	
	4.	üza. ufő.	z.-k, mű.szd ello.sz	1-1 1 1	Alváz,futómű,fék- berend.,szakfelép. tart.-ok karb.-a	"	1 vo. gk.vez +1 fő 2 fő			3	6x	18	72x	alegys.PK-k
	5.	MPG-20 sziv.	ello. szd.	1	Futómű,szakfelép., motorszívó és nyo- mótömlő karb.-a	"	1/1				1x	12x	12x	ello.szd.pk.

Megjegyzés: x - egy eszközre fordított szakmunka idő percben.

Hk.z. grafikus munkaterve

Ellátó szakasz

Végrehajtják	1 2 3 4 5 6 7 8 9									végrehajtó áll.		megoszlás	
										fő	mó.	techn. kiszolg.	közp. feladat
Vezetők	2 db Űza.tő.gk. karb.tart.				2 utó karb.		telh.	ebéd		11	88	80	8

Az ellátó század grafikus terve

beosztás megnevezése	létszám fő	össz. mó.	munkaidő beosztása								ebéd	ÜZAR., a rakt.-ban lévő eszköz karbantartása	értékelés	fűtés
			1	2	3	4	5	6	7	8				
üzemanyag töltő-gk.vezetők	5	40	gépjármű ált.rendel-tetészerű részeinek karbantartása				szakfelépitmény karbantartása							
Raktárkezelők	8	64	Raktárak karbantartása									aeg.rakt., bel-ső és külső körletek kar-bantartása		

3.sz.melléklet

MAGYAR NÉPHADSEREG
5232

.sz.példány

MŰVELETI LAP

az üzemanyag technikai eszközök karbantartásához

Fsz.	Elvégzendő műveletek	Műveleti utasítás